WILLIS

PATHOLOGIA
CEREBRI

1670

AFFECTIONES
HYSTERICAE

1671

53354/A

Port and one plate
wanting from
2nd work

CALGARTH PARK.

WILLIS, T

1) Pathologiae cerebri...
1670

2) Affectionum...
hystericae...
1671

PATHOLOGIÆ CEREBRI, ET NERVOSI GENERIS SPECIMEN.

In quo agitur de

MORBIS CONVULSIVIS, ET DE SCORBUTO.

Studio

THOMÆ WILLIS, *ex Æde Chriſti Oxon. M. D. & in iſta celeberrima Academia Naturalis Philoſophiæ Profeſſoris Sidleiani, nec non inclyti Med. Coll. Londini, & Societatis Regiæ ibidem Socii.*

AMSTELODAMI,

Apud DANIELEM ELZEVIRIUM,

CIƆ IƆC LXX.

Imprimatur,

JOHANNES FELL.
Vice-Cancellarius Oxon.

Septemb. 25.
1667.

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY

Reverendiſſimo in Chriſto Patri, & Domino,

D. GILBERTO,

Providentia Divina, Archiepiſcopo Cantuarienſi, totius Angliæ Primati & Metropolitano; & Auguſtiſſimo Principi CAROLO II. M. Britanniæ, Franciæ & Hiberniæ Regi, à ſecretioribus Conſiliis.

ITa legibus conſtitutum eſt, (Ampliſſime Præſul) ut quicquid fundi cujuſpiam ſolo ſuperſtrui contigerit, acceſſorii jure id ipſum conſequatur. Cum itaque iſti, quod nuper moliebar operi, de ſenſitivæ animæ natura & muniis, nec non de affectibus cerebri, & nervoſi generis variiſque qui in iiſdem verſantur morbis, humani capitis anatomen, pro fundamento collocaſſem; ſyntagmate hoc Clementiæ veſtræ dicato, omnino neceſſe erat, ut qualiſcunque poſtmodum baſi iſti inniteretur moles, veſtra

protinus audiat, dicique geſtiat; atque ita quidem in vitio proficimus, & olim deliquiſſe, culpæ ſubſequentis non gradus tantum, ſed, quod majus eſt, etiam autoramentum exiſtit, ut tandem amiſſo delicti nomine officio fungi potius quam peccare videamur.

Interea tamen, neque hæc in qua verſor cauſa aut à veſtris rationibus aliena, aut ab Eccleſiæ rebus, quibus feliciſſime præſides, abhorrere dicenda eſt; Nam & qui hic ſubinde occurrunt Epileptici ſeſe in aquam aut ignem præcipitantes, & illi quibus membra ſpaſmis contracta varieque diſtorta, tum etiam quibus integra corpora modo ut ſe erigere nequirent incurvata, modo quaſi dæmonis afflatu ſaltibus ſtupendis, aliiſque miris geſticulationibus agitata fuerunt; Hi inquam, & plures alii, quos hic paſſim deſcribo, ægrotantes ab iſtis non multum differre videntur, quos in Evangelio à Chriſto Domino curatos legimus; ipſiſque etiamnum curandis, utpo-

utpote qui tam contumaces & rebelles ſunt, adſiſtentem ſibi Numinis opem ſupra omnes Pharmaciæ vires Medicus utut peritiſſimus ſemper implorare debet. Itaque & jure optimo νόσȣ ab antiquis ἱερῆς dictæ theoria, & reliqua etiam pathologia noſtra, quatenus τὸ θεῖον quoddam in ſe continet, morboſque non minus precibus & jejuniis quam medicamentis ſanandos explicat, ſacrorum arbitro nuncupari & proinde ſanctitatis veſtræ auſpiciis muniri præoptaverint.

Porro novum non eſt ut per noſocomium ad Eccleſiam ſit aditus; ſiquidem iſta fere methodo Salvatorem noſtrum fuiſſe uſum conſtat, qui à corporis reſtituti valetudine animæ ſalutem initium ſumere plerumque voluit. Et profecto cum ſtupida melancholicorum deliria, caninæ rabies, aliaque à cerebro non ſatis ſano orta, quoſdam & à ſanctorum communione, & ab hominum ſocietate pepulerint; ſi hæc artis noſtræ ope profligata eſſent, non deſperandum

 foret

foret quin morbis una & erroribus valedicentes, rectius non tantum valerent, ſed & ſaperent homines.

Quod ſupereſt ἀρχίατρον opt. maxim. ſupplex veneror, ut quam pacem Reipublicæ feliciter reſtituit, Eccleſiæ ſuæ reddat, miſerorum oculis caliginem ſubmoveat, animis furorem tollat, & in tanti beneficii pignus, ſimul & cumulum, Clementiam veſtram, ingens reformatæ pietatis decus & columen, ſalvam & ſoſpitem diutiſſime conſervet, quod animitus precatur

Clementiæ veſtræ humillimus cultor,
Cliens addictiſſimus

THOM. WILLIS.

Amico Lectori Præfatio.

QVod cerebri, & nervoſi generis Pathologiam integram pollicitus, demum unius, aut alterius tantum morbi rationes exhibuerim; Te monendum imprimis (Candide lector) velim, non me vafra illa fraude, qua rerum venalium inſtitores merces ſuas extrudere conantur, prodromas haſce theorias oculis tuis ſubjeciſſe: cum enim iſtis ſolenne habetur, ſi forte aliquid melioris notæ poſſideant, id illico oſtendere, pergulis præfigere, in lucem dare, & obviis quibuſcunque ingerere, ut ita tandem offuciis fidem, & vilioribus poſtmodum diſtrahendis decus præſtruant. Contrariam ego penitus inſiſto viam, nimirum ut quæ magis dubiæ videbantur indolis, in ſpecimina præponerem, & ubi cenſuram, & judicia imprimis formidanda duxeram, illa utique depoſcerem & provocarem: neque enim tam docere alios quam ab iiſdem diſcere, nec tam famæ velificare quam veritati, quæque ipſi in proximo conſiſtit, Philoſophiæ famulari, & facem prætendere, in votis habeo.

Quemadmodum autem, inter univerſas corporis humani ægritudines, illæ quæ cerebrum, ejuſque appendicem tentant, cognitionis ſemper arduæ, & impendio intricatæ, jure merito haberi ſolent; ita in tota hujuſmodi morborum turba, nihil abſtruſius, quodque nodis, vindice dignis, magis implicaretur, quam de veris convulſionum cauſis, & earundem rationibus (ſi ita loqui liceat) formalibus diſceptatio. Quapropter Averrhoës *non dubitabat pronuntiare, quod* verba medicorum, in hoc accidente, univerſaliter ſint propinquiora, ut ſint verba muſicorum quam ut ſint demonſtrativa. *Item* Galenus, *qui raro admodum in aſſignandis rerum utut abditarum cauſis hæſitavit, ingenue fatebatur* ἥτις δ' ἀκριβῶς ἐστιν ἡ αἰτία τοῦ νοσήματος ἐφ' οὗ σπᾶται τὰ μόρια χαλεπὸν εἰπεῖν. *Nec tantum antiquiores Medici veritatem hanc ſublatam ex oculis, aut alta caligine involutam invidi quærebant, verum & recentiores plerique in eundem lapidem graviſſime offenderunt. Quidam nuperioris ſæculi vir doctiſſimus,* Johannes Crato *exclamat, optatque* utinam

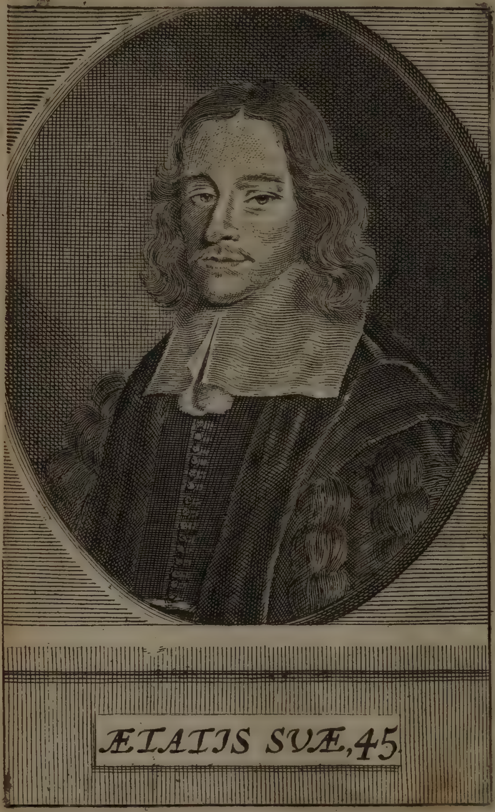
ante vitæ noſtræ exitum, veram dignotionem mali Epileptici, verumque remedium aliquis oſtenderet. *Ceterum licet affectionum ſpaſmodων cauſæ, à nullis ſerio reddantur, tamen earundem Ætiologia quædam apud Authores paſſim traditur. Hi vero potius quod vulgo fertur, quam quod ipſi ſenſerint, aut quod animo veritatis avido ſatisfaciat, ſcriptis mandarunt: Non abſimili quippe ritu hanc rem peregerunt, ac imperitiores chorographi, qui loca tantum plana, & facile acceſſibilia exacte dimetiuntur, interim ſylvis obtecta, montibus inæqualia, aut præcipitiis abrupta ſine radio adhibito, juxta populi æſtimationem ſupputaſſe, ſatis ducunt. Ita cum medici plures, convulſionum cauſas repletionem, ac inanitionem, & quidam alii partium nervoſarum ſolummodo irritationem eſſe dixerunt, nihil hinc plane declaratur, aut quod inſtinctus modum enarraverit, quo præter vel contra naturæ, aut appetitus normam, ſpaſmi peraguntur, aut quod ullatenus explicarit, unde in affectu iſto, facultati motrici impetus, robur, ac celeritas pœne infinita, & ſupra*

omnes

omnes naturalis potentiæ vires, acceſſerint. Quapropter facilem mihi ſpero veniam, ſi quandoquidem in ejuſmodi phænomenis, huc uſque fruſtra deſudatum eſt, ego Harioli, & conjectoris partes ſuſcipiens, novas & non prius auditas rationum ſyllogas in medium produxerim. Profecto (quicquid alii ſenſerint) ſpiritus animales revera exiſtere, ipſiuſque animæ corporeæ hypoſtaſin conſtituere; eoſdem motus, & ſenſus proxima & immediata inſtrumenta eſſe; quin & nixus motivos, ab eorum exploſionibus excitari, prout ubique in ſequenti tractatu ſupponimus, ita in Phyſiologia noſtra aliquando forſan in lucem proditura, rationibus non contemnendis ſperamus nos eviciſſe. Super hac igitur hypotheſi, (ut opinor ſatis firma, ac ad rem noſtram maxime accommoda) ſc. ſpirituum animalium virtute elaſtica, ſive exploſiva, doctrinam ſpaſmoden extruendam curavimus. At quia fœtus hic noſter faciem adhuc inſolitam, & præ notionum raritate, quaſi monſtroſum quiddam & τερατῶδες oſtentat, idcirco (quemadmodum infelices partus tractari ſolent) in mediam viam, & tantum

non

non in profluentem, ceu expoſititium abjicimus. Porro ejuſdem fortunæ vices ſubit diſquiſitio quædam alia, de ſcorbuto inſtituta, in quantum ſc. doctrinæ ſpaſmodicæ hæc plurimum affinis, eidem hypotheſi innititur, ejuſque velut appendix eſt. Quos quidem præproperos, & quaſi abortivos partus, ſi pro ſua humanitate hoſpites illi, qui in eoſdem forte inciderint, enutriendos, tollendoſque curaverint, juſtior tandem aliquando ſuccedet proles, quæ uterum unde naſcitur felicius ſequatur, & parentis ſuæ, ſc. humanæ animæ memor, ejus imaginem juxta & indolem expreſſius referat; ſaltem (quod huic Pathologiæ accidiſſe vereor) cerebri morbos non ita deſcribat, ut in eorundem ſortem veniat, & numerum auxiſſe videatur.

ÆTATIS SVÆ, 45

TRACTATUS PRIMUS.
DE
MORBIS CONVULSIVIS.

CAPUT I.

De Spaſmis, ſive motibus Convulſivis in genere.

IN tractandis *Affectibus Convulſivis*, plerique Medici diſtinguunt inter *Spaſmum*, ſive *Convulſionem*, & *motum convulſivum*; per *illum* nempe intelligentes *contractionem conſtantem*, qua membrum rigidum & inflexile evadit; per *hunc* autem *motus celeres*, & *concuſſiones*, quæ interjecta quiete, alternatim ceſſant, redeuntque: verum nec illi qui has diſcriminis notas conſtituunt, nec cæteri Authores eas perpetuo obſervant: quippe per vocabula *Spaſmi* & *Convulſionis* quælibet πάθη σπασμώδεα non raro deſignant: Quare melioris diſcretionis gratia, priorem affectum cum Cardano Τέτανον appellabimus, alterum vero *Spaſmum* ſeu *motum Convulſivum* in genere.

Ut autem *Spaſmi*, ſive *motus Convulſivi*, & *irregularis* natura, & cauſæ rectius innoteſcant, præmittendum eſſet, quo pacto *functio motiva regularis* in corpore animato peragitur: verum hujus plenior conſideratio, quoniam ad Cerebri, & nervoſi generis *Phyſiologiam* ſpectat, in alium differetur ſermonem: In præſenti, quantum ad rei

propoſitæ elucidationem facit, verbo annotetur, *ſpiritus animales* eſſe proximum *motus regularis* inſtrumentum, ipſorumque actionem, ſeu vim motricem in eo tantum conſiſtere, quod denſius agglomerati in parte motiva, ibidemque in ſpatium amplius expanſi, eandem inflent, & intumefaciant, quæ proinde, quoad longitudinem contracta illico ad ſe partem ſibi appenſam attrahit. In nervorum deſcriptione noſtra pridem edita, innuimus hujuſmodi motum eſſe duplicem, ſc: *ſpontaneum*, & *mere naturalem*; *hujus* inſtinctum à *cerebello*, ac iſtius à *cerebro*, utrumque autem per *nervorum* ductus veluti *canales* deferri, cum ad *muſculos*, tum ad *fibras, membranis, parenchymatis*, aliiſque *partibus motivis* intertextas; denique in hiſce omnibus, tam expedite varias peragi actiones, quaſcunque aut *neceſſitas naturalis*, aut *voluntatis imperium* exigit, ea ſolum ratione, quod inter ſpiritus animales, qui animæ ſenſitivæ hypoſtaſin conſtituunt, intra prædictas partes, continuata ſerie diſpoſitas, ubique eadem eſt *communicatio officii, intima conjunctio*, & *celerrimum commercium*. At vero inter *motum* à *muſculo*, *eumque* ab *aliis partibus* editum, diſcrimen hoc notabile occurrit; quod in *his*, actio ſæpiſſime intra corporis motivi terminos circumſcribitur, ita ut ejuſdem tantum *membranæ*, aut *viſceris* pars una aliam moveat, & deinceps hæc à vicina moveatur: in *genere* autem *muſculoſo*, plerumque *pars movens* in uno membro, & *movenda* in alio proxime conſita eſt (quanquam & inter partes muſculoſas quædam, uti *cor* & *diaphragma*, proprie ſeipſas fere tantum movent): Hinc *membranæ* & *viſcera motum* quaſi *inteſtinum*, & *vermicularem* habere dicuntur; qualis ubicunque incipitur, ſpiritus ibidem denſius agglomerati, & expanſi, primo partem iſtam, dein ultra pergentes, aliam, & mox ulteriorem intumefaciunt, proindeque partem illam quæ à tergo eſt trahunt, adeoque intumefactionem, & propterea motum à lo-

Motus regularis ut peragitur.

Ejus duplex principium.

Duplex item ſubjectum.

co

co in locum transferunt; ſimili fere ritu ac lumbrici, aliaque reptilia progreſſus ſuos faciunt. Huic autem *membranarum*, ac *viſcerum functioni motivæ*, ſi frequens, aut indiſcontinua fuerit, ſpiritus copioſi requiruntur, qui tamen ſine tumultu, aut magno impetu, penſa ſua ſatis tranquille exequuntur: Et quidem obſervare eſt, *ſpiritus animales* in *viſcera membranacea* haud multo parcius, quam in *muſculos* influere; prout arguere licet ab iſtarum partium ſenſu exquiſitiori, & in iiſdem multiplici nervorum inſertione, & diverſimoda per plexus & fibras divaricatione; licet interea *muſculi* uberiori ſanguinis influxu irrigantur: Quoad *motum* vero in genere *muſculoſo* peractum, *ſpirituum agglomeratio* & *rarefactio* per totam partis motivæ compagem ſubito ac ſimul explicatæ, tanto cum impetu, ac robore peraguntur, ut *attractio muſculi* in nixu motivo, vim *trochleæ*, aut *vectis* excedat; cumque vis iſta tantum à ſpirituum partis motivæ inſitorum expanſione, ſive rarefactione dependeat, nihil minus concipere poſſumus, quam ſpiritus ita expanſos, *pulveris pyrii ritu*, veluti *ignitos explodi*. Enimvero ſupponere licet, ſpirituum, fibras muſculo intertextas incolentium, *particulis ſpirituoſalinis*, alias diverſi generis *particulas*, à *ſanguine arterioſo* inter eaſdem fibras ubique interfluo, *nitroſulphureas* accedere, illiſque intime accreſcere: dein quoties particulæ utriuſque generis, velut *nitrum* & *ſulphur* combinata, propter motus inſtinctum per nervos advectum, tanquam à fomite ignario, commoventur, protenus ab invicem *eliſæ*, & velut *exploſæ*, muſculum ſubito inflant, proindeque tractionem validiſſimam efficiunt: enimvero in hunc finem ita conſtitui videtur, ut *muſculi* multo uberius quam *viſcera membranacea* ſanguine arterioſo perfundantur: nimirum ut ſpirituum *copulæ elaſticæ*, per motus valde crebros, ac interdum continuos abſumptæ, ac perpetim deciduæ, ſubinde ſtatim nova à *latice ſanguineo* ſubſtituatur: interim ut ipſi *ſpiritus* in

Muſculi motus ſpirituum exploſio quædam.

minori copia per nervos exiles ſuppeditati, uſque in eadem ſtatione, tanquam *milites veterani*, diutius perſiſtant, & ſæpe *copulam* multiplicem impendant. Secus enim, unde jumentis, dum per plures horas, imo per integrum aliquando diem, curſu citatiori muſculos fere omnes exercent, ſpirituum penus pro tanto labore ſufficiens derivatur? aut quis credat paucos ſpirituum manipulos, per exiles nervorum *paris vagi* & *intercoſtalis* propagines *cordi* adductos, proprio marte adeo robuſtum, & indiſcontinuum ejus motum efficere poſſe? *Illis*, equidem neceſſe videtur, *copias ſubſidiarias* perpetim à ſanguine accedere, eaſdemque ſemper protinus *explodi*. Certe ob hanc rationem & *cordis*, & cæterorum *muſculorum* virtus motiva robuſtior, & ſupra *organum* quodvis *mechanicum*, *elaſtica* evadit: nempe in quantum ſpiritus animales, ubique in muſculoſo genere agentes, ſibimet *copulam exploſivam* adſciſcant.

Quod ſi *Exploſionis* vocabulum, in *Philoſophia* ac *medicina* adhuc inſolitum, cuipiam minus arrideat; proinde ut *Pathologia* σπασμώδης huic baſi innitens, tantum *ignoti per ignotius explicatio* videatur: facile erit iſtiuſmodi effectus, circa res tum naturales, tum artificiales, inſtantias, & exempla quamplurima proferre; ex quorum analogia motuum in corpore animato, tum regulariter, tum ἀνωμάλως peractorum, rationes aptiſſimæ deſumuntur. Nam præter *Nitri* cum *Sulphure*, cum *Tartaro*, & cum *Antimonio* mixturas, quæ omnes cum detonatione igniuntur; atque *Aurum fulminans*, & compoſitionem ex *ſale Tartari*, *Nitro*, & *Sulphure*, quæ abſque ignitione actuali, tantum penitius excalefacta, cum fragore vehementi exploduntur; etiam huc referri poſſint multi liquores, qui ſimul commiſſi, aut quibuſdam corporibus affuſi, motus violentos, & plane exploſivos ineunt, concitantve: *Spiritus nitri*, & *liquor Antimonii glacialis* invicem confuſi; quin

&

& alteruter *limaturæ ferri* immiſſus, ebullitionem maximam, cum calore & fumo atrato concipiunt. Vulgo notum eſt quanta effervefcentia, & impetus plane exploſivi à *ſalibus fixis deliquatis*, ac *acetoſis* cujuſque generis ſimul permiſtis oriuntur: Nec minus exploſionis effectus cernitur, quando *liquor ſale volatili imbutus*, uti *Spiritus C. Cervi* aut *ſanguinis*, *ſtagmati ſalino* vel *fixo*, vel *acetoſo*, vel *nitro ſulphureo* admovetur; ſc. particulæ aliæ ab aliis vehementer eliſæ, cum impetu diſſiliunt, & quaquaverſus longe proferuntur; quæ proculdubio, ſi intra corporis cujuſdam ſpatia, uti muſculi fibras coërcerentur, ipſum ſubito intumefacerent, adeoque motus localis inſtrumentum conſtituerent. Super his paulo apertius in νευρολογίᾳ noſtra olim diſſeruimus, atque rem adhuc fuſius, & accuratius explicatam forſan aliquando publici juris faciemus.

Interea tamen ne videar ſententiam hanc, revera novam, tanquam mei unius Cerebri fœtum, omni patrono inopem expoſuiſſe; Libet hic *Clariſſimi Gaſſendi* aſſertionem proferre; quæ ut hypotheſi huic noſtræ apertiſſime favet, & quodammodo ejus anſam præbuit, ita fortaſſe poterit & autoritatem aliquam conciliare. Itaque ἀιπολογώτατος ille vir animo perpendens *quanta ſit vis illa ſive robur, quo non modo brachium, aut crus, ſed tota etiam animalis machina movetur, regitur, attollitur, transfertur*: Subjungit. *Ecquis facile capiat tenue illud, quodcumque eſt, intra Elephanti corpus, quod ſeu animam, ſeu ſpiritum, ſeu aliud quodvis principium motus concipimus, poſſe illam tantam molem agitare, ac ad tripudium etiam velox, concinnumque componere? ac tanto magis, quanto ubi tenue illud intra id corpus non amplius viget, tanta externa vi opus ſit, ut vel minimum loco emoveatur: ſed nempe ad hoc quoque primum facit, eadem natura animæ ignea, quæ tametſi ſit flammula pertenuis, ſui tamen mobilitate idem proportione præſtare intra corpus vale-*

Gaſſend. phyſ. ſect. 3. lib. 11. cap. 1.

bat, quod flammula ex pulvere pyrio intra tormentum bellicum: dum ſc. non modo globum tanto propellit impetu; ſed tanta etiam vi depellit totam machinam. Quod vero ad ſpiritus attinet, qui (inſtar pulveris pyrii exploſi) *agitationem iſtam ſubeunt, dubium eſſe*, inquit, *an ii ſint qui adveniunt ex cerebro, an qui in ipſis tendinibus quaſi connati haberi poſſint: Verum tametſi utrique concurrant, videntur tamen ad hoc munus illi præſentius deſtinati, qui ſunt connati tendinibus.* Non pluribus hic opus eſt, ut declaretur *functionem motivam* à ſpirituum animalium *copula elaſtica*, ejuſque *deciſione* pendere. Attamen ex hoc ſuppoſito (quod quidem maxima cum probabilitate ſupponimus) facile ſequetur, *motus convulſivos* multo magis à tali cauſa procedere: Quiſquis enim in membris, aut partibus affectis, *ſubitas intumeſcentias*, *violentas* & *validiſſimas contractiones*, quinimo interdum totius corporis *concuſſiones, jactationeſque* impetuoſiſſimas conſiderabit, nihil minus concipere poteſt, quam plures ſpirituum animalium *glomeres*, velut fulguris è nube erumpentis, *explodi* Porro hinc etiam Elencho velut reciproco arguere licebit, & quia *motus σπασμώδεις* ſunt exploſivi inſuper & *regulares*, à *ſpirituum exploſionibus* produci: quo tamen ritu, quot modis, & quibus de cauſis ſpiritus *animales exploſi* affectiones *σπασμώδεις* patiunt, præſentis inſtituti erit paulo fuſius, & quantum res ita difficilis & abſtruſa patitur, apertius demonſtrare.

Spaſmorum cauſa conjuncta. In recitandis aliorum, circa *ſpaſmi naturam* & *cauſas*, ſententiis non multis hic moror; quæ apud antiquos diu celebris increbuit opinio, affectionem hanc tantum à *repletione*, aut *inanitione* pro-

Non repletio aut inanitio. duci (utcunque huic ſtabiliendæ præter autoritatem Hippocratis, proferatur exemplum de *corio*, aut *fidium nervis*, qui aut madido aëre *impleti*, aut nimis *ſicco inaniti* contrahi ſolent) facile ex ſe concidit; quia ſupponere videtur (id quod nemi-

nemini fragilitatem nervi experto credibile eſſe poteſt) nimirum ipſos nervos quoquomodo abbreviatos atque contractos, poſſe vi quadam muſculos ad ſe attrahere. Quod ſi referatur *repletionem*, aut *inanitionem* reſpectu ſolidarum partium quæ convelli ſolent, intelligi debere; è contra obſervare licet, ubi muſculi & nervoſum genus humore aqueo maxime irrigantur, uti in *Anaſarca*, aut eodem plane deſtituuntur, prout in *tabe*, vel *maraſmo*, haud propterea motus convulſivos excitari. E *recentioribus* plerique ſolummodo *irritationem* nervoſarum partium, convulſionis eſſe cauſam ſtatuerunt, conjecturam inde opinor petentes, quod αὐτοψίᾳ pateat ab ipſa *vellicatione*, ſoloque tactu nervorum ſpaſmos induci: Et quidem plane obſervavimus, in diſſectione vivi catuli, cultro nudatis nervorum ſpinalium caudicibus impoſito, ſtatim & ipſos, & muſculorum quibus inſerebantur corpora convelli: nec inuſitatum eſt, à nervorum, ac tendinum puncturis, in quibuſvis fere hominibus, ſpaſmos excitari. Memini ab ulcere in cujuſdam brachio excitato muſculi tendinem prorſus nudatum fuiſſe, qui cum ſpecillo chirurgico tangeretur, patientem rigore quodam in toto corpore, & concuſſione illico oborta, aliquandiu inhorruiſſe. Verumenimvero ut concedamus partium *nervoſarum irritationes* non raro *cauſæ evidentis* vicem ſubire; inſuper aliquando hac *cauſa ſolitaria ſpaſmos* leviores, & cito tranſeuntes produci: nihilominus ut graviores hujus morbi paroxyſmi, iique crebra vice repetentes debite explicentur, alias, atque altiores cauſas, ſc. tum *conjunctam*, tum *procatarcticam* inveſtigare oportebit. *Aliquatenus ab irritatione dependet.*

Quandoquidem igitur *ſpaſmi* nequaquam accidunt, niſi in *corpore vivo*, ubi partes nervoſæ inflantur, & turgeſcunt ſpiritu animali, in promptu eſt conjicere ipſos *ſpiritus animales*, ſicut in *motu regulari*, ita in *convulſivo* eſſe proximum actionis inſtrumentum: nimirum illi quandiu

copula exploſiva idonea, & moderata imbuuntur, ac ad ipſam elidendam tantum *appetitus juſſu*, aut *naturæ inſtinctu* proritantur, *motus* ſolummodo *regulares* pariunt: ſin vero iidem ſpiritus ſibimet copulam *heterogeneam*, ac nimis *elaſticam* aſciverint, vel ſi juſto impetuoſius, & vehementius in actus ſuos rapiantur; utique, tamquam equi effrænes ſtimulis agitati, inordinate exiliunt, & copulam ſuam, genuinam licet ac naturalem, violente explodunt; proindeque partes continentes, velut currus appenſos, motu perverſo, efferoque ſecum una corripiunt.

Spaſmorum duplex cauſa, ac duæ ſunt ſpecies. Irritatio.

Cum itaque, ut prædicitur, *motus convulſivi* ob *duas* potiſſimum *cauſas* excitentur, hinc totidem illorum *ſpecies* conſtituantur. Nam 1. interdum accidit *convulſionem* ſine procatarxi, aut copula heterogenea prius aſcitis, tantum à *cauſa evidenti ſolitaria* induci: ita namque *paſſio vehemens* cerebro impreſſa, *ſolutio continui* alicubi in nervoſo genere contingens, pathemata ſpaſmodica nonnullis, quibus Cerebrum & nervi debilioris ſunt conſtitutionis, ſubito intulere: quippe ſpiritus animales, objecto improportionato ipſos fugante, partes continentes exagitant, quin & copulam ſuam, licet idoneam, vehementer elidendo, eaſdem inflarit; proindeque alias hiſce annexas convellunt: *Spaſmi* hoc ritu excitati quoniam in iis ſpirituum copula naturalis vehementius eliditur, quodammodo ſunt exploſivi, qui tamen cito deſinunt, & ſæpiſſime ſine viſcerum, aut membrorum jactationibus, cum *tremore* tantum & horrore aliquo in ſpirituum deliquia tranſeunt. Verum 2. *convulſiones* quarum paroxyſmi ſunt graviores, atque diutius perſiſtunt, aut crebrius repetunt, omnino à cauſa procatarctica, ſive diſpoſitione prævia pendere, & ab alia, præter irritationem, cauſa conjuncta exoriri videntur. Ideoque in hoc caſu *particulas heterogeneas, & valde exploſivas ſpiritibus in hac aut illa corporis regione agentibus accreſcere ſupponimus: deinde ex iniqua hac combinatione, &* irre-

Copula exploſiva præternaturalis.

irrequieta hujuſmodi materia & ſpirituum colliſione, crebras, vehementeſque exploſiones editas, paroxyſmos σπασμώδεις inducere.

Enimvero præter *copulam elaſticam*, quæ ſpiritibus à ſanguine arterioſo ubivis accedit, & à cujus exploſione ordinata *impetus motivus*, juxta *appetitus nutum*, aut *naturæ inſtinctum* in partibus quibuſvis nervoſis perficitur (prout alibi declaravimus): etiam aliuſmodi interdum corpuſcula naturæ efferæ, & *pulveris nitrati* magis æmula, ſpiritibus adveniunt, iiſque intime adhærent: cujus materiæ à ſpirituum amplexibus, cum frequentia & ſubita divortia contingant, à mutua particularum eliſione corpora continentia varie inflantur, adeoque in *motus convulſivos* aguntur. Revera quoties *affectio ſpaſmodica* habitualis evadit, ut paroxyſmi convulſivi non raro ſua ſponte, & ſine cauſa evidenti, paſſim vero levi quavis occaſione oriantur, talis morbi procatarxis in hujuſmodi mala ſpirituum animalium diatheſi conſiſtit: Neque enim tantæ ægritudini excitandæ, *colluvies ſeroſa*, aliique minus efferi humores, licet in ipſis cerebri ventriculis, aut circa nervorum origines depoſiti, ſufficiunt: Quippe in defunctorum capitibus non raro cerebri meditullia, ipſaque nervorum principia aquæ limpidæ prorſus immerſa vidi; quibus tamen dum vixerunt, nec *Epilepſia*, nec *motus convulſivi* adfuerunt: Quin potius ad hos motus producendos requiruntur *corpuſcula* maxime *activa*, qualia ſunt *ſalina*, & *ſulphurea*; quæ cum ſpiritibus combinata, & dein ſubito erumpentia, particularum mineralium combinationes, violentaſque exploſiones imitentur. Quandoquidem enim in motu regulari & ordinario (prout modo innuimus) muſculi *impetum motivum*, & *vim elaſticam* concipere nequimus, niſi *ſpirituum animalium exploſio* quædam ſupponatur; certe multo magis pro *inſultibus epilepticis*, aliiſque *convulſionibus admirandis*, quæ paſſim eveniunt, excitandis, eorundem ſpirituum, cum aliis

A 5 parti-

particulis valde efferis *complicationes*, eorumque ab invicem *eliſiones* vehementes requiri, aſſerere licebit. Circa ejuſmodi vero *copulam ſpaſmodicam*, quia differt à *naturali* & *ordinaria*, quam in motu regulari adeſſe, & ubivis à ſanguine ſuppeditari alibi oſtendimus, inquirere oportet *undenam illa provenit*, & *quo ritu*, *quibuſque in locis* ſpiritibus accreſcere ſolet.

Quoad prius, obſervare licet *exploſiones ſpaſmodicas* non ſolum in *muſculis*, quibus ſolis, quæ *motum regularem* efficiunt limitantur, ſed etiam in *membranis*, ſc. *ventriculo*, *inteſtinis*, *meſenterio*; aliiſque *partibus* fere *exanguibus* paſſim contingere: porro *exploſiones ipſas* in *affectione convulſiva*, licet *contra appetitus nutum*, & *naturæ morem* excitantur, longe *vehementiores* eſſe, & *diutius perſiſtere*, quam in *motu regulari*: Ex quibus conſtare videtur, *copulam exploſivam ſpaſmodicam* aliunde quam *motus regularis effectricem* advenire: Et quidem probabile eſt illam, non uti hanc à *ſanguine arterioſo* inter fibras muſculoſas ubique interfluo, profluere, verum à *cerebro* cum *liquore nervos irrigante* deſcendere, & dein juxta *horum origines*; *medios proceſſus*, *plexus*, *extremitates*, quaſi in morbi convulſivi mineram congeri. Profecto nihil evidentius liquet, quam *affectus ſpaſmodicos*, ob noxam impriimis cerebro affixam, & exinde in varias ſyſtematis nervoſi partes tranſmiſſam, ſæpiſſime oriri: hinc enim accidit, quod *paſſio vehemens*, uti *timoris*, *iræ*, aut triſtitiæ ſpiritus τ̃ ἐγκεφάλȣ hoſpites afficiens, ita crebro *pathemata* dicta *hyſterica*, ac *hypochondriaca* ordiatur: Porro quod in malis *febrium criſibus*, cum ſanguinis recrementa adulta in *caput* transferuntur, convulſiones paſſim ſuccedant: Porro & hæc ratio eſt cur *Vertigo*, *capitis inflatio*, *mentis torpor*, *aliaque ſupremæ* regionis accidentia *ſpaſmorum* in *viſceribus*, & non raro in toto corpore ſubſequentium procemium eſſe ſolent. Quapropter minime dubitandum eſt, quin *particulæ heterogeneæ*, & *exploſivæ* è

Copula exploſiva ſpaſmodica immediate non à ſanguine verum à Cerebro.

ſan-

ſanguine una cum ſucco nervoſo *cerebro* inſtillantur, quæ poſtea in *nervoſum genus* detruſæ inibi ſpiritibus accreſcunt, iiſque diatheſin convulſivam inferunt. Revera *affectus* σπασμώδεις, qui aut *univerſales* ſunt, aut ſaltem plures ſimul corporis partes occupant, hoc tantum ritu fere oriuntur. Interim tamen haud negamus, quin *Spaſmi particulares*, qui ſe intra quoſdam locos, capite nullatenus affecto, continent, aliis interdum modis inducantur. Nam ſiquidem *nervi* ab utroque fine, ſc. *radice*, & *extremis ramentis*, humorem ſuum imbibunt (quod & *Doctiſſimus Gliſſonius* veriſimillimum eſſe ſtatuit, & à nobis non ſine ſumma probabilitate in νευρολογίᾳ noſtra oſtenditur), profecto hinc quoque inferre licebit, etiam particulas ſpaſmodicas non tantum à nervorum principiis, ſed aliquatenus per illorum extremitates intus admitti: Id quod fortaſſis aperte ſatis & plane conſtat, quod ex *liene* male affecto *Spaſmi* circa ipſius regionem exorti *hypochondria*, & non raro *præcordia* infeſtant. Novi quibus à *tumore*, vel *ulcere* in *meſenterio*, *utero*, aliiſque viſceribus exiſtente *Convulſiones* cum in parte affecta, tum circumcirca eam increbreſcere ſolebant: cujus ratio videtur non aliunde petenda quam à particulis heterogeneis in loco affecto uberius congeſtis, quæque ſimul in fibras nerveas per totam viciniam conſitas irrepentes, iis motuum convulſivorum, velut *pulveris pyrii igniendi fomitem* ſuppeditant: at vero *Spaſmi* ob tales περιστάσεις oriundi haud ſeſe ſolent longe lateque diffundere, neque ſemper ad caput aſcendere.

Interdum à nervorum finibus ſuſcipitur.

His ita præmiſſis de affectionis Spaſmodicæ *cauſa interna* & *proxima*, quam ſc. potiſſimum, ac ſæpius ipſi *capiti*, quadantenus item *nervorum extremitatibus* ortum debere ſtatuimus; modo reſtat ut varias in utroque genere *cauſas remotiores*, & multiplicem hujus morbi apparatum particularius deſignemus. Ægritudo igitur *Convulſiva* plerunque originem ſuam à capite deſumit: nimirum

Spaſmorum cauſæ remotiores.

rum quoties *particulæ heterogeneæ & exploſivæ* à ſanguine in *cerebrum* aut *appendicem* ejus medullarem ſuffuſæ, illinc poſtea in *nervoſum genus* derivantur, ibidemque ſpiritibus accreſcunt: hoc autem fieri contingit variis de cauſis: *plures enim ſunt rationes, modique* quibus *materies morbifica* in *caput* admittitur; *plures* item quibus in *hanc*, aut illam *ſyſtematis nervoſi regionem* deducitur; & juxta varias ejuſmodi *cauſæ morbificæ tranſlationes*, diverſæ *motuum convulſivorum* ſpecies conſtituuntur.

1. Materies morbifica intra caput ageritur vitio, tum Sanguinis mittentis,

Igitur quod *particulæ heterogeneæ* & *ſpaſmodicæ* intra ἐγκέφαλον admittuntur, & *ſanguinis mittentis*, & *cerebri ſuſcipientis* vitio imputandum eſt.

1. Cum *ſanguis* materiam morbificam capiti ſuffundit, vel *tota* ejus maſſa depravatur, uti frequenter accidit in *febribus malignis*, item in *affectione ſcorbutica*, *cacochymica*, ac imprimis *originaliter morbida*; vel *ſanguis* ex ſe *inſons*, & incorruptus corpuſcula maligna aliunde accipit, eaque poſtea cerebro affigit, ita in magnis viſcerum impuritatibus, ac præcipue cum partes aliquæ *abſceſſu* aut *ulcere virulento*, vel *fermento noxio* afficiuntur; è talibus enim μιασμάτων νοσερῶν *mineris* particulæ noxiæ in ſanguinem ebulliunt, ejuſque commeatu poſtea in cerebrum deponuntur: ita ob *Lienem*, *uterum*, *aliaque viſcera* male affecta *morbi Convulſivi* excitantur; qui tamen immediatius à cerebro, iſtarum partium labes, per ſanguinis commercium ſuſcipiente, dependent.

tum Cerebri ſuſcipientis.

2. Attamen 2. *ſanguis*, ut ut vitioſus, & ſeminio morbido imprægnatus fuerit, haud facile inquinamentum ſuum capiti allinit, niſi etiam *cerebri*, *ejuſque appendicis* conſtitutio aliquatenus in vitio fuerit; quandiu hæ partes bene conformantur, & vigore pollent, ſe, ſuaque tuentur; foribus occluſis, nil præter liquorem ſpirituoſum ſuis uſibus dicatum, purum, putumque admittunt: ſin vero aut *cerebri meatus*, & *pori* nimis *laxan-*

laxantur, aut *ſpiritus oſtiarii* ab excubiis ſuis ceſſant, vel avocantur, una cum *ſucco nervoſo*, materies heterogenea & morbifica irrepit, ac in regimine animali malignitatem ſuam explicat. Quod ſpectat ad ipſius *Cerebri malam diſpoſitionem*, eadem aliquando *hæreditaria* exiſtit: ita parentibus *epilepticis*, aut *convulſioni* obnoxiis oriundi, in eoſdem affectus plerunque & ipſi proclives ſunt: & quidem conſtitutio cerebri à partu multis modis fieri poteſt vitioſa: nam aut ipſius *intemperies* juſto eſt *humidior*, aut *ſiccior*, vel alterius *qualitatis exceſſu*, aut *defectu* peccat. Interdum *pori* ſunt *laxiores*, vel *conſiſtentia* ejus nimis *dura* aut *mollis* eſt: quin & *partium Cerebri* & appendicis ejus *conformatio* indebito more habere poteſt: Cæterum aliquando *Cerebri* & *nervorum* indoles originaliter ſana & firma ex *accidente* vitiatur, & diathesin morbidam acquirit: *longa intemperantia* has partes enervat: quin & *febres malignæ*, & *morbi chronici* eas plurimum debilitant: porro accidentia externa, uti *frigoris* & *caloris exceſſus*, *vulnus*, aut *plaga* earum craſes ſæpe pervertit, & impreſſionum morbidarum magis capaces reddit. Quod vero ſpectat ad *ſpirituum animalium ἀταξίας*, propter quas particulæ heterogeneæ & ſpaſmodicæ *cerebrum* abſque *repulſu* ſubeunt, illique facilius cohærent; obſervare eſt *ſpiritus animales* quibuſdam ab ipſa nativitate *teneriores*, & *cito diſſipabiles* exiſtere, ita quidem ut nihil *ſenſui*, aut *imaginationi* fortius & vehementius oblatum tolerare poſſint, quin ſtatim in confuſiones adigantur: propter hanc rationem, fæminæ præ *viris* earumque aliæ præ aliis *affectibus* dictis *hyſtericis* obnoxiæ fiunt. Porro interdum *paſſio violenta ſpiritibus* ut ut mediocriter firmis ejuſmodi proſternationem ac inordinationem imprimit, ut poſtea nihil fortiter ſufferre, nec cuivis injuriæ reſiſtere valeant: ita paſſim accidit *ſubito timore*, aut *ingenti triſtitia* regimini animali impreſſiones morbidas affigi, quæ poſtea vix unquam delentur: hinc

Cerebri mala diathesis, vel hereditaria,

vel acquiſita.

 hinc

hinc enim *mulieres* ſæpe *affectiones* dictas *uterinas*; & *viri hypochondriacas primo* contrahunt iiſque poſtea fere ſemper aſſueſcunt.

2. Materies morbifica intra caput admiſſa, quomodo diſponitur.

Ex his conſtare videtur *quibus modis* & *ob quas cauſas materies ſpaſmodica* intra ἐγκέφαλον admitti ſolet: jam proxime videamus *quid de illa fiat poſtea*; ſiquidem iſta materia ad Cerebrum advecta affectus convulſivos aut non ſemper, aut non eodem prorſus modo inducit.

Interdum è Cerebro regeritur.

1. Interdum accidit *particulas heterogeneas* & *exploſivas* in *Cerebrum* admitti, quæ tamen exinde ſine magna noxa, & priuſquam genus nervoſum ſubeunt, rurſus exterminantur: quippe *venæ* & *lymphæductus* ſæpe quod ſuperfluum & regimini animali inimicum eſt, reſorbent, & vel foras convehunt, vel in emunctoria deponunt. Dum talis materia parumper in cerebro agitatur, particulæ ejus ſpiritibus nonnullis *affixæ*, ab iiſque demum *eliſæ*, *vertiginem* & *ſcotomiam* cient; at vero quia nervorum ductus haud ſubeant, affectiones ſpaſmodicæ minime ſuccedunt.

Interdum in genus nervoſum detruditur.

2. Quando *materies morbifica* intra ἐγκέφαλον admiſſa, non exinde ſtatim relegatur, ſæpenumero noxam ſuam, priuſquam *nervoſo generi* infertur, haud prodit; nam intra *Cerebrum* ſpiritus animales admodum vegeti, & ſpatium liberius nacti, *copulæ* cujuſvis *heterogeneæ* complexus evadunt; quos equidem intra anguſtos nervorum canales evitare nequeunt: porro ipſa materies morbifica, ſiquidem è *Cerebro* per vaſa excretoria amandari non poteſt, exinde mox in *ſyſtema nervoſum*, utpote partem ignobiliorem dimittitur: ſin vero invitis facultatum ſuperiorum præſidiis, talis materia intra Cerebrum diutius commoretur, ejuſque ſpiritus incolas valde inficiat, *Epilepſiam* inducit, prout infra ſpeciatim oſtendetur: attamen multo crebrius, labes è *Cerebro* abſque magna noxa ejus, in *nervoſum genus* traducitur; hoc autem non uno ſemper modo fieri contingit.

In Cerebro manens caducum infert.

Enim-

Materia ſpaſmodica in nervoſum genus delapſa.

Enimvero *particulæ heterogeneæ liquori nervoſo* immixtæ, ac verſus nervorum principia delapſæ, eadem non ſimul omnia, neque hæc aut illa, prout ſors tulerit, indifferenter ſubeunt, verum in *aliorum* ductus præ *aliis*, idque non ſine aliqua ratione diriguntur. Namque obſervamus *ſymptomata convulſiva* ſedem plerumque aliam in *pueris* ac in *adultis*, aliamque in *tenerioribus* ac in *robuſtis* ſibi eligere.

In pueris nervos priores afficit.

In *pueris*, qui *affectibus cordis*, & *membrorum exteriorum exercitiis* nondum aſſueverunt (quibus ſc. utriſque cauſa morbifica longinquius à cerebro profertur) *materies ſpaſmodica* in nervos proximos, eos ſc. 3^{tii}. 5^{ti}. & 6^{ti}. *paris* ſæpius incurrit; quare illis *faciei*, ac *oris* partes maxime convelluntur: rarumque eſt & inaſſuetum iis *viſcera*, & *præcordia*, prout in adultis attolli, motuve inordinato affici: E contra in *provectæ ætatis hominibus*, aditu ad nervos *paris vagi*, & *intercoſtales*, uti ad iſtos *ſpinalis medullæ*, magis patente, partes, quas nervi illi reſpiciunt, frequentius convelli ſolent: hoc tamen cum diſcrimine, quod in *tenerioribus*, & iis qui ſunt valde ἐμπαθεῖς, quibus, ob paſſiones animi, *præcordia* & *viſcera* ſæpius perturbantur, *materies ſpaſmodica nervorum interiorum* ductus apertiores promptius ſubit; illique propterea *ſpaſmis*, in *abdomine*, & *thorace* excitatis, magis obnoxii redduntur: Hinc enim eſt quod *mulieres paſſionibus* dictis *hyſtericis*, ac *viri* quidam *hypochondriacis* moleſtantur; ſicut poſtea, cum de affectibus iſtis particulatim diſſeremus, fuſius declarabitur.

Secus in adultis.

Quo ritu juxta nervorum principia ſubſiſtens, aut in ductus altius prolapſa ſpiritus afficit.

Cum materies ſpaſmodica quorumvis nervorum capita adpellit, vel ibidem ſubſiſtens vertiginem tantum, partiumque ad quas nervi iſti pertingunt, leviores ſpaſmos, & ſubſultus creat, vel in nervorum ductus altius prolapſa paroxyſmos convulſivos atrociores parit: eadem vero in proceſſus nerveos delata, per caudicis, ſive trunci unius aut plurium propagines, modo *omnes*, mo

do

do *aliquas* tantum, cæteris patentiores diſponitur; atque *ſpiritibus* tum intra ipſos nervos, tum intra *fibras appendices* conſitis paulatim accreſcit: nimirum par ratio eſt, & ſimilis fit apparatus in diſpoſitione ad paroxyſmos convulſivos, ac ſi *pulveris pyrii* ſucceſſive explodendi grana per longas ſeries jacerentur. *Spiritus* ad hunc modum *copula heterogenea* imbuti, tum intra nervorum *truncos*, tum intra *fibras membranis*, & *muſculis* intertextas, potiſſimum vero intra *plexus nerveos* hoſpitantur; cumque illi aut *gravati* ob nimiam *plenitudinem*, aut data aliqua *occaſione* exagitati, copulam ſuam excutere coguntur, particulæ eliſæ & ab invicem proſilientes partes continentes valde inflant, adeoque *impetum motivum* contra *appetitus*, & *naturæ* juſſa, & leges exerunt: Porro *ſpiritus* ad *motus convulſivos* obeundos ſemel incitati, à ſyſtematis nervoſi extremitate, una, aut altera, ut plurimum vero in *fine* exploſiones ordiuntur. Illi autem, qui primo exploſi ſunt, proximos quoſque prædiſpoſitos, velut *traduce ignario* corripiunt; adeoque longa, & continuata ſpaſmorum ſerie, à meta una ad alteram affectionem inceptam propagant: nam *convulſio* ab imo *abdomine*, aut *à pede*, aut *manu* exorta, ſenſim ad ſuperiora, & plerumque ad *ipſum* ἐγκέφαλον prorepit; idemque affectus cum à *cerebro* (prout in *Epilepſia*) orditur, illinc pariter deorſum ad viſcera remota, etiam ad membra & artus exteriores derivatur.

Spiritus exploſiones ineunt ob plenitudinem, aut irritationem.

Materies morbifica in capita nervorum influens pro varia ſui copia & diſpenſatione, diverſimoda convulſionum genera producit: nam primo obſervare eſt, abundante, & exuberante materia, interdum *ſyſtematis nervoſi*, aut quorundam ejus partium *totos ductus* occupari, ita ut *ſpiritus animales* tum influi, tum inſiti, *copula heterogenea*, ejuſque ſupplemento perpetuo ſaturati, in *ſpaſmos continuos* urgeantur. Novi quibus muſculi omnes, ac tendines in toto corpore *contracturis* & *ſubſultibus*

Materies ſpaſmodica convulſiones, aut continuas aut periodicas infert.

tibus ſine intermiſſione afficiebantur: Novi *alios*, quibus *brachia*, & *crura*, cæterique artus in varias flexiones, & diſtorſiones perpetuo cogebantur: quin & *alios* vidi, qui ſaltare, huc illuc diſcurrere, pedibus, manibuſque humum contundere neceſſe habuerunt; quod ni facerent in immanes viſcerum, & præcordiorum convulſiones incidebant 2. *Particulæ heterogeneæ* & *exploſivæ*, ſi minori copia cum ſpiritibus combinatæ ſint, ipſis ſine tumultu, aut perturbatione adhærent, donec poſt aliquod tempus utræque particulæ iterum diſſilientes, ac ab invicem eliſæ paroxyſmos convulſivos cient; cujuſmodi *paroxyſmi* ſunt vel *periodici*, & *ſtatis horis* exacte repetunt; quod accidit ob *materiam morbificam æquali dimenſo* generi nervoſo quotidie ſuffuſam; proindeque circa idem temporis ſpatium, ad *plenitudinem exploſivam* etiam quotidie aggeſtam; vel *vagi* & *incerti*, in quibus ſc. particulæ heterogeneæ minori adhuc copia ſuffuſæ, non niſi longo tempore ad *ſaturationem exploſivam* aſſurgunt; quarum interim cum *plenior aggeſtio*, tum *exploſio* ob *plures occaſiones*, ſive *cauſas evidentes* modo *crebrius*, modo *rarius* ſolent accidere: hinc fit ut *affectio ſpaſmodica* nonnunquam cauſæ evidenti in totum aſcribatur, cum revera niſi *procatarxis convulſiva* præceſſerat, talis cauſa nullam excitaſſet.

Itaque ut de *convulſionum cauſis evidentibus* nonnihil dicamus: ſupra obſervavimus, ſi vehementiores fuerint, & *cerebri*, ac *nervoſi generis* conſtitutioni teneriori, ac imbecillæ acciderint, eas interdum *ſolitarias*, *pathemata convulſiva* inferre: at vero quoties *affectio ſpaſmodica* gravior, & *habitualis* facta, ſæpius redire ſolet, licet *cauſa evidens* in propatulo ſit, & effectus culpam ſuſtineat, nihilominus ſuſpicari licet *procatarcticam* intus *latere*, & in efficiendo potiorem exiſtere: niſi enim ſpiritus copula heterogenea imbuerentur, in exploſiones involuntarias, & præternaturales nec tam facile, nec tam crebro adigerentur.

Spaſmorum cauſæ evidentes.

Cau-

Cauſa evidens duplex, ſc. implens, & irritans.

Cauſarum evidentium duplex ordo, ſive *claſſis* occurrit; aut enim ejuſmodi ſunt quæ *procatarxin adaugent*, eamque citius ad *plenitudinem exploſivam* perducunt, uti ſunt *mala victus ratio*, & *errata in ſex nonnaturalibus*, quæ *ſanguinem* & *ſuccum nervoſum* inquinando, particulas heterogeneas majori copia ſpiritibus ad ſaturationem ſuggerunt, proindeque acceſſiones ſpaſmodicas eo citius acceſſunt. *Vel 2. cauſa evidens* dicitur quicquid *ſpiritus derepente exagitans & irritans*, ut ſtatim *explodantur*, efficit, & *copulam ſuam*, qualiſcunque fuerit, elidant: atque hujus generis plurima ſunt, quæ ſpiritibus modo intra ἐγκέφαλον, modo intra *ſyſtema nervoſum* confitis, accidentia, motus convulſivos inſtinctu diverſimodo (prout in regularibus aſſolet) aut directos, aut reflexos cient.

Cauſa irritans ciet ſpaſmos directos, aut reflexos.

1. *Prioris generis* potiſſimum ſunt *violentæ animi perturbationes*, quibus *ſpiritus Cerebri incolæ* agitati, atque confuſi, alios intra *nervoſum genus* ſcatentes, & ſæpe prædiſpoſitos ad *exploſiones irregulares* incitant; ita vehemens *timor*, *ira*, aut *triſtitia* non modo incommoda valetudine affectis *inſultus epilepticos*, aut *hyſtericos* inducunt; ſed interdum aliis quibuſcunque *cordis palpitationem* & *tremorem*, quin & *membrorum* & *artuum convulſiones horrificas* accerſunt. 2. Quoad *alterum cauſæ evidentis genus*; quo ſc. *Spaſmi* actu *reflexo* incitantur; hoc quidem nec infrequenter locum habet, quoties *gravis moleſtia*, cum *fibrarum* & *ſpirituum irritatione*, *nervoſo generi* alicubi exhibetur: quippe eadem *moleſtia* mox cum primis ſpirituum fontibus, nempe *cerebro* aut *cerebello* communicata, exinde *motus inordinati*, ac *violenti* præter animi arbitrium incepti, h. e. *convulſivi*, retorquentur; ita namque *lumbrici*, *pharmaca*, aut *acres humores*, inteſtinorum tunicas immaniter vellicantia, iſtarum partium, & non raro membrorum externorum ſpaſmos inferunt.

Hæc

Hæc de *ſingulus cauſarum* , *conjuncta*, *procatarctica*, & *evidentium* generibus, à quibus *morbi convulſivi habituales facti*, & cum gravioribus paroxyſmis repetere ſoliti, exoriuntur: cum vero *alteram hujus morbi ſpeciem* aſſignavimus, ubi *paroxyſmi* à *cauſa evidenti ſolitaria*, ſeu fere tantum ab *irritatione*, ſpiritibus nondum *copula exploſiva* præoccupatis, dependent; jam proxime diſquiratur *quibus*, *& quot modis* hoc fieri contingit. Super his in communi ſtatuitur *inſultus ſpaſmodicos*, à *mera irritatione productos*, aut *leviores* eſſe, & cito pertranſeuntes, aut *graviſſimos*, & non raro *lethales*, prout quando venenis aſſumptis, aut ὑπερκαθάρσει ſuperveniunt. Porro adnotetur cum *materies morbifica*, ſive *irritativa* ipſis nervorum caudicibus, aut plexibus inſederit, eam non raro etiam *exploſivam* evadere, utcunque ſpaſmos etiam à mera irritatione productos (prout ſupra annotavimus) exploſiones quaſdam eſſe. Itaque his prælibatis, rem propoſitam expediamus.

Partium nervoſarum irritatio, quæ *motus convulſivos* efficere ſolet, *variis in locis*, *variiſque ex rebus*, quæ *ſpiritibus* & *fibris incongruæ*, atque *inimicæ* ſunt, contingit. Quoad *res ſpirituum naturæ adverſantes*, obſervare eſt præter *venena*, & *qualitatum tangibilium exceſſus*, qui ab extra infligun- *Cauſa irritans diſtinguitur quoad loca affecta, quoad ſubjecta.*
tur, multa quæ intus in nobis gignuntur, ſc. *varia ſanguinis*, *& ſucci nervoſi recrementa*, *miaſmata febrilia*, *humores præternaturales*, *ſalinos*, aut *ſulphureos*, quinimo *lumbricos*, *calculos*, cum pluribus aliis nervoſo generi infeſta eſſe, & *irritationes ſpaſmodicas* paſſim ciere. Quoad *loca affecta*, ſive *materiæ irritativæ ſedem*; licet hæc in qualibet ſyſtematis nervoſi parte noxam inferat, ut plurimum vero maxime infeſta eſſe ſolet cum juxta *ſyſtematis nervoſi principia*, vel *extremitates*, vel circa *medios nervorum proceſſus*, ac præcipue in eorum *plexibus defigitur*: Porro talis materia, quæ ſpiritus irritans, *cauſæ evidentis* loco eſſe ſolet, non raro, prout modo innuimus, etiam *procatarcticæ* *Loca affecta ſunt nervorum principia, extremitates, & medii proceſſus & plexus.*

ratio-

rationem ſubit, quatenus nimirum particulæ heterogeneæ ab illa emiſſæ, fibras nerveas ſubeunt, & cum ſpiritibus combinatæ, eos ad explodendum aptiores, & procliviores reddunt.

Cauſa irritans ut nervorum origines afficit.

1. Igitur interdum accidit *humores malignos*, & nervoſo generi infeſtos è *ſanguine* in *cerebri regionem* ſuffuſos, & exinde demum in poſticam capitis regionem delatos, *nervorum origini* incumbere; ubi ſi diſrupta pellicula, quæ medullam oblongatam inveſtit, in nervorum truncos nudos incidunt, eorumque fibras altius ſubeunt; propterea quidem *motus convulſivi* non modo in *partibus capiti vicinis*, verum aliquando in valde *remotis*, & non raro in toto *ſyſtemate nervoſo* oriuntur: Hoc paſſim obſervare eſt in *malis febrium criſibus*, materia morbifica in caput tranſlata; item in *affectibus cephalicis*, in ſtatum peſſimum, ac lethalem evectis. Revera cum plurium hoc ritu defunctorum capita aperuerim, reperi in omnibus poſticam *medullæ oblongatæ* regionem ſero acri & *ſalſugineo* immerſam.

Ut nervorum extremitates.

2. Quemadmodum ſyſtematis nervoſi *extremitas interior*, ſive *origo*, ita non raro *exterior*, ſive *finis* à vellicatione illic facta, *ſpaſmos*, ſive *motus convulſivos* ſuſcipit, eoſdemque quaquaverſus transfert: hoc in *membris exterioribus* paſſim fieri, teſtantur *tendinum ac nervorum puncturæ*. Nec minus à *vellicatione* in viſceribus facta *ſpaſmi* circumquaque excitari ſolent, ſi quando *pharmaca*, aut *humores acres*, nec non *lumbrici* in *ventriculo*, aut *inteſtinis* ſcatentes partes membranaceas vellicant, adeoque ſenſionem moleſtam primis ſenſoriis imprimunt; exinde ſtatim ob ſpirituum excandeſcentias *motus convulſivi* modo in *partes affectas*, modo indifferenter in *alias quaſcunque* retorquentur: nam à graviori viſceris cujuſdam noxa ſæpe *ſpaſmi* non tantum *partes affectas*, & vicinas occupant, verum in *faciei* ac *oris* muſculos, nec non in *membra exteriora* transferuntur. *Calculus ureteri* impactus haud tantum in iſto ductu,

ctu, verum in *tota vicinia contractiones* immanes accerſit. Porro *ſymptomata* quædam *hyſterica*, aliaque *hypochondriaca* nonnunquam hac ratione inducuntur; quatenus nimirum *vellicatione* in viſceris cujuſdam membranis facta, illico *ſpaſmus* retorquetur.

3. *Materies irritativa*, quæ ſpaſmorum *cauſa evidens* eſſe ſolet, interdum *medios nervorum proceſſus* occupat; & propterea *partes* modo *ſupra*, modo *infra* illius ſedem ad *motus convulſivos* incitantur: Hoc de nervorum plexibus ſatis conſtare videtur; cum enim *ſucci nervoſi recrementa acria* in iiſdem congeruntur, non raro ſpaſmi per totam viciniam procreantur: hac ratione *affectio colica*, atque *hyſterica*, nulla viſcerum iſtorum culpa tantum ab humore in *meſenterii plexibus* depoſito non raro progigni, ac excitari videntur (quod equidem poſthac, cum de affectibus iſtis particulatim agemus planius oſtendetur): Pariter ob *plexus ganglioformes* humore acri & irritativo obſeſſos, *præfocatio in gutture*, nec non variæ *præcordiorum contractiones* inferuntur. Porro *affectiones ſpaſmodicæ* ab humore acri intra *totos nervorum caudices*, & corporum nervoſorum meatus ſcatente non raro dependent. Vidimus quoſdam *convulſionibus admirandis*, ac *perpetuis affectos*, ut neceſſe habuerint (prout ſupra retulimus) membra huc illuc jactare, & diſtorquere, ſaltare, diſcurrere, humum manibus, aut pedibus contundere, aliaſque geſticulationes ſtupendas exercere, haud ſecus ac ſi *ſagarum præſtigiis* læderentur, cujuſmodi *paſſionum cauſa* genuina in eo conſiſtere videtur, quod *ſuccus nervoſum genus irrigans*, inſtar *aquæ ſtygiæ* acerrimus, ac à debita craſi degener factus, ſpiritus inſitos influoſque continuo irritaret, ac velut œſtro quodam afflaret.

Ut medios proceſſus & plexus.

Ex his quæ circa varias *convulſionum cauſas* diſſeruimus, multiplices eorundem *ſpecies* & *differentiæ* eliciantur: Nam primo annotavimus reſpectu *originis*, pathemata ſpaſmodica ſæpiſſime à

Spaſmorum differentiæ reſpectu Originis,

capite

capite affecto, ſeu materia morbifica in *nervorum principia* influente, derivari; quandoque tamen, licet rarius, eas à tali materia in *nervorum extremitates* irrepente pendere.

Cauſarum. 2. Quoad *morbi* & *ſymptomatum productionem*, obſervamus eandem aliquando à *cauſa evidenti ſolitaria*, uti paſſione ſubita, & vehementi produci: Sæpius vero *procatarxim*, ſive diſpoſitionem præviam requiri: porro cauſas interdum ita coincidere, ut *cauſa procatarctica* etiam *evidentis* vicem ſuppleat; quin etiam è contra, ut *hæc illius* loco fuerit.

Morbi extenſionis. 3. Quoad *morbi extenſionem*, *affectio convulſiva* diſtingui poteſt in *univerſalem*, qua ſpiritus fere totum ſyſtema nervoſum, ipſumque ἐγκέφαλον actuantes, ſucceſſive exploduntur; & *particularem*, in qua ſpiritus intra privatam quandam ditionis animalis regionem afficiuntur.

1. Prior iſta cietur quando ſpiritus animales intra primos ipſorum fontes, nempe *Cerebri*, & *Cerebelli* meditullia irritantur, unde ipſorum exploſiones violentæ accidunt: quapropter tum animæ *functio quævis interna*, ſc. ſenſus, & imaginatio obſcurantur, ejuſque *facultas exterior locomotiva* pervertitur: Hujuſmodi *affectio ſpaſmodica univerſalis*, in qua ſc. præter artuum & viſcerum ſpaſmos, *interiores animæ potentiæ* eclipſin patiuntur, iterum *duplex eſt*: nempe aut *primaria*, quæ ab ἐγκεφάλῳ incipit, oriturque in quantum ſpiritus hujus incolæ *particulis nitroſulphureis* imbuti primo exploduntur, eorumque accenſio, cæteros in *appendice tum medullari, tum nervoſo* ſcatentes corripit, ibique *exploſiones convulſivas* concitat, prout cernitur in epilepſia.

2. Vel *paſſio iſthæc univerſalis* ἀναιϑησίαν inferens *ſecundaria* eſt, quæ ſc. alicubi in *nervoſo genere* inchoata, exinde ſpirituum copiis ſucceſſive affectis, factaque velut *aquarum undulatione*, demum ipſi ἐγκεφάλῳ traditur: hoc paſſim acci-

dit

dit in paroxyſmis, qui dicuntur hyſterici, in quibus ob ſpaſmum principio in imo ventre incipientem, moles, ſive intumeſcentia in *abdomine* excitatur; dein eodem affectu per nervorum ductus ſuperius lato, *ventriculus*, ac mox *præcordia* contrahuntur, ac tandem ſpaſmo *caput* impetente, patientes corruunt, iiſque notitia omnis adimitur; denique morbo in *nervos alios* reflexo, membrorum *exteriorum* motus convulſivi ſuccedunt.

2. Quod vero ſpectat ad *ſpaſmum particularem*, in cujus paroxyſmo ægrotantes animo conſtant, hic quidem varias differentias ſortitur. Quoad *materiæ ſedem*, quæ circa nervorum *principia*, *extremitates*, aut *medios proceſſus* contingit, ſpaſmorum (uti oſtendimus) diverſitas oritur: Quinimo prout iſta *materies morbifica*, nervorum principia obſidens circa *medullæ oblongatæ caput*, *medietatem*, aut *caudam* defigitur; propterea accidit modo tantum *faciei*, aut *oris* partes, modo *imi*, aut *medii ventris* viſcera, ac modo *artus exteriores* potiſſimum, ac fere tantum convelli.

Porro *convulſio*, quoad *inſultus durationem*, ejuſque *magnitudinem*, diſtingui ſolet in *continuam*, ac *intermittentem*: Prior ſicut ſupra innuimus dicatur τέτανος, ſive *contractio permanens*, uti cum pars una, aut ſimul plures *conſtanti tenſione contractæ* aut *diſtortæ* in eodem ſitu præternaturali aliquandiu detinentur; ſic quandoque muſculus, aut membrum, puta oculus, labium, gena, à recta poſitione diſtorquentur, nec ſtatim facile reduci poſſunt: cujus cauſa interdum eſt *reſolutio*, ſive *paralyſis* in quibuſdam aliis muſculis; qui cum relaxantur, oppoſiti nimis fortiter agunt, & partem, quæ inter utroſque velut in æquilibrio conſiſtere debuit, verſus ſe totam corripiunt: aliquando tamen talis *contractio permanens* excitatur propter tendines humore ſeroſo impacto obſeſſos, qui proinde rigidi evadunt: Hujuſmodi affectus

Inſultus durationis.

in *ſcorbuto* familiaris exiſtit, ut ægri quandoque nullum membrum aut articulum extendere poſſint; ſed velut in orbem, ſeu globum contrahantur. Nonnunquam tendines in dorſo, ob talem humoris incurſum, oſſa extra debitum ſitum trahunt, & *gibboſitatem*, vel corporis *incurvaturam* pariunt. *Tetanus* diſtingui ſolet in *univerſalem*, cujus tres ſunt ſpecies; ſc. ἐμπροσθότονος, ὀπισθότονος, & τέτανος ita proprie dictus, & *particularem*, quæ membrum quoddam vel articulum privatum reſpicit: Super his poſtea ſpeciatim dicemus.

2. *Convulſio intermittens*, aut *brevis* eſt & *momentanea*, quæ per crebras vices, & quaſi per *ſubſultus* peragitur, prout obſervare eſt in *horrore* & *tendinum concuſſionibus*, quæ ſemper crebra *motus*, & *quietu* alternatione interſtinguuntur: vel *ſpaſmorum inſultus*, eorumque *intervalla* diutius protrahuntur: ita uſitatum eſt *paroxyſmos convulſivos*, quando repetunt, *aliquandiu perdurare*, ac *rurſus deſinere*; tales autem *periodi* modo *certa* ſunt, atque ſtatis *horu eveniunt*, modo *rara*, ac *incerta*, atque pro variis datis occaſionibus diverſimode contingunt. Plures ſunt aliæ hujuſce affectus differentiæ, quæ poſtea cum de ſingulis convulſionum ſpeciebus particulatim dicemus, melius eluceſcent.

CAPUT II.

De Epilepſia.

HActenus *Spaſmorum*, ſive *Convulſionum* in genere *naturam*, *cauſas*, & *differentias*, juxta hypotheſin plane novam, & inſolitam, ſed rationi (ut opinor) ſatis congruam tractavimus: jam proxime incumbit præcipuas iſtius affectus ſpecies particulatim explicare; inter quas *Epilepſia* prærogativam facile meretur, ejuſque conſideratio methodi, ſive ordinis jure quodam præcedere debet;

bet; quippe hic morbus in corpore humano quaſi imperium ampliſſimum nactus, non modo in totum ἐγκέφαλον, ſed plerumque ſimul in omnes ſyſtematis nervoſi partes tyrannidem exercet: quapropter ab affectionis immanitate, *morbus Herculeus*, ab inſultus more tamquam à numine *bus ſacer* ab antiquis appellabatur; cui accedit cujuſdam noſtratis, haud infimæ notæ, Theologi immiſſi admodum ſtupendo, νόσος ἱερὴ, ſive *mor-* conjectura, nempe plures, qui in novo Teſtamento pro *Dæmoniacis* habentur, tantum *Epilepticos* fuiſſe; morbique hujus à Chriſto Salvatore *curationem*, *ſpiritus mali ejectionem* ſive *exorciſmum* dici: Revera in hoc affectu *materiæ morbificæ* adeo obſcura aut prorſus nulla veſtigia apparent, ut merito hic *ſpiritus malefici afflatum* ſuſpicemur: ſaltem probabile eſt, quoties diabolus præſtigiis ſuis miſeros mortales affligere permittitur, ipſum non poſſe ex alia pharetra graviores ſagittas torquere, aut ſub meliori larva, quam monſtroſi hujuſce morbi inſultibus miracula oſtentare.

Epilepſiæ ſymptomata uti ſunt plurimum ſtupenda, ita illorum *cauſæ*, & *ipſius morbi* ratio formalis difficillime explicantur. Enimvero inter Authores tum de *parte affecta*, tum de afficiendi modo, res varie controvertitur: plerique hujus *ſedem* in *cerebro*, aut *ventriculis* ejus; alii in *meningibus*, quin & nonnulli in *medio*, aut *imo ventre* collocant; quo tamen jure mox inquiretur: Interim ut miſſis aliorum opinionibus, recti ratiocinii filo vera *morbi hujus Theoria* inveſtigetur, *primo deſcriptionem* ejus, ſimul cum integro Phœnomenων cenſu exarare; *ſecundo*, iſtis rite perpenſis, *morbi ſubjectum*, & *partes* præcipue *affectas* eruere; tertio demum *rationem* & *modum* quo morbus iſte generetur, cum veris *ſymptomatum cauſis* ſubjicere nitemur.

Epilepſiæ deſcriptio, ſeu morbi hiſtoria.

Primo, quoad *morbi ideam*, *inſultus epilepticus*, univerſalis, ac *immanior* tantum *convulſio* eſſe

eſſe videtur, in qua ſc. ſpiritibus *cerebri* incolis primo irregulariter commotis, & velut confuſis cæteri omnes τῦ ἐγκεφάλȣ *appendicem* tum *medullarem* tum *nervoſam* incolentes, ſimul *motus convulſivos*, ſive *contractiones* inordinatas ineunt, eaſque aliquandiu cum crebris ſubſultibus continuant: *morbi acceſſio* ut plurimum ex improviſo aggreditur, ægroſque nihil tale cogitantes opprimit, atque ictu oculi citius ſenſu & intellectu orbos, in terram præcipitat; quippe non tam *cadunt*, quam cum impetu quodam *proſternuntur*, ut ſæpe pars primo in terram aut corpora adjacentia alliſa livore aut vulnere afficiatur; proſtratis ſupervenit *ſtridor dentium*, cum *ſpuma oris*, ſæpe etiam *capitis concuſſio*, & *crebra ad humum alliſio*; *brachia* & *crura*, quinimo *cervix* & *dorſum* aut *ſtatim rigida fiunt*, aut *variis flexionibus* huc illuc diſtorquentur; aliqui *pectus* immaniter contundunt, alii *brachia* & *crura* valide exerunt; eaque, ac totum aliquando corpus huc illuc impetuoſe jactant; pleriſque autem *præcordia* & *hypochondria*, nec non *totus inferior venter intumeſcunt*, & valde *inflantur*: poſt aliquod tempus modo brevius modo longius hæc ſymptomata, quaſi Tragœdia peracta, derepente ceſſant, & tunc ægroti denuo ad ſe redeunt, ac mente conſtant; ſuperſtite vero poſt paroxyſmum *capitis dolore*, cum *torpore*, & *hebetudine ſenſuum*, & non raro *vertigine* & *ſcotomia*.

Paroxyſmi epileptici repetere ſolent, quandoque ſtatis temporibus *diei*, *menſis*, aut *anni*, ut plurimum vero juxta majores *anni* τροπὰς, aut *lunæ*, aut *ſolis* συζυγίας vel *aſpectus oppoſitos* certius redire, & gravius affligere ſolent: quandoque acceſſiones ſunt incertæ, & vagæ, pro occaſione & varietate cauſarum evidentium: ſunt autem *paroxyſmi* modo *leviores*, qui cito pertranſeunt, ita ut ægroti vix in terram præcipitentur, nec ἀναισθησίᾳ corripiantur; modo *graviores* ſunt, quibus correpti

repti plurium horarum ſpatio inſenſiles decumbunt, & velut dæmoniaci, horrendis ſymptomatis torquentur: aliquando, licet rarius, ſigna quædam paroxyſmi prænuncia lapſuros commonefaciunt, ut ſunt *capitis gravedo*, *oculorum coruſcatio*, *aurium tinnitus*: interdum in parte quadam exteriori, *brachio* nempe, aut *crure*, aut etiam in *dorſo*, vel *hypochondriis* ſpaſmus præcedit, qui exinde inſtar *auræ frigidæ aſcendens* & verſus caput perreptans, caducum inferre videtur: *Morbo* huic, *pueri*, & *adoleſcentes*, magis quam maturæ ætatis homines, aut ſenes obnoxii reperiuntur: quicunque inſultum ejus ſemel perpeſſi ſunt, niſi remediorum ope curantur, poſtea vix per totam vitam ejus labe prorſus immunes fiunt; paroxyſmi quo ſæpius repetunt eo graviores uſque evadunt, qui cum frequenter iterati valde atroces exiſtunt, *memoriæ*, *imaginationis*, & *rationis* uſum, & dein totius functionis animalis robur ac vires enervant; donec hujus œconomia valde perverſa, functio demum vitalis labaſcat, & ſenſim aboleatur. Explicatis ad hunc modum hujus morbi telis, & apparatu malefico; jam proxime inquiramus in qua *parte ſedem* figat: ſive quod ſit proximum ejus ſubjectum.

2. *Epilepſiæ acceſſio* & invaſionis modus plane innuere videntur *ſedem ejus primariam*, ſive partem præcipue affectam alicubi intra caput contineri; quod autem *paroxyſmus* nonnunquam in partibus remotis incipiat, & exinde verſus caput aſcendat, hoc quidem ita fieri *videtur* tantum, & *ex accidenti* contingit, cum interim *cauſa morbifica* circa ipſum ἐγκέφαλον ſubſiſtit (prout inferius declarabitur): verum quod à primo morbi inſultu ſtatim ἀναισθησία cum membrorum & viſcerum fere omnium contractionibus ſuccedit, hoc manifeſto indicio eſt, una *totam* ἐγκεφάλου *compagem*, & *nervorum omnium origines* à cauſa morbifica occupari; At vero etiamnum explicatu dif-

Morbi ſubjectum ſive ſedes inquiritur.

ficillimum videtur, ubi *cauſa* iſta, ſive *materies morbifica* præcipue ſubſiſtit; neque enim probabile eſt, eandem per cunctas cerebri partes diffundi, nec tamen conſtat in quo loco ſingulari ea defixa, cæteras omnes partes ita ſubito in ejuſdem noxæ conſenſum trahat.

Hanc alii meningas, alii cerebri meditullium ſtatuunt.

E variis ſuper hac re Authorum ſententiis, *duæ* præ cæteris magis probabiles videntur, & pari veriſimilitudine aſſenſum vendicant. Quarum *una* aſſerit *Cerebri meditullium*, atque *altera meningas ipſum inveſtientes* eſſe primariam *Epilepſiæ* ſedem: *Prioris* ratio in hoc fundatur, quod ubi ſpirituum animalium fons, & ipſius animæ ſenſitivæ origo conſiſtit, ibidem hujus morbi cauſa poni debet; nempe cum principes facultates primo læduntur, cæteræ omnes ejuſdem noxæ facile participant: verumenimvero ut concedam in *Apoplexia*, & *ſpirituum deliquio* ita habere, attamen in *convulſione* (cujuſmodi *affectus eſt Epilepſia*) non ſequitur *fibras* & *nervos* omnes convelli, quia *cerebri meditullium* prius *convellitur*: quippe hoc cum ſit mollis & fluidæ ſubſtantiæ, atque motus & ſenſus expers, *contractionis*, ſive *affectionis ſpaſmodicæ* minime capax videtur: quapropter alii *cerebrum* & quamvis ejus partem à morbi hujus culpa eximentes, cauſam ejus omnino in meningas rejiciunt; aſſerentes ſc. *membranas cerebrum inveſtientes*, ac inprimis illarum *proceſſus cerebri, ac cerebelli fiſſionibus inſtratos*, ſiquidem à materia morbifica vellicantur, *ſpaſmos*, *ſive convulſiones immanes concipere*; dein à *meningibus iſtis contractis & diductis* una *cerebrum* incluſum valde *comprimi*, & *conſtringi*, ita ut poris, & meatibus ejus conſtrictis ἀναισθησία inferatur, ſimulque nervorum caudices, quibus utraque meninx appenditur, in conſenſum illarum perducti, etiam motus convulſivos ineant: Et quidem ad hunc modum, Epilepſiæ *ratio formalis* forte explicabilis videtur; at vero cum rem altius perpendo, etiam ab hac ſententia diſcedere viſum eſt, quia nimirum haud

con-

conſtat *quo ritu*, & *quam ob cauſam*, imminente caduco, *meninges iſtæ ſpaſmos* adeo horrendos concipiant. Quinimo nec liquet, quomodo ab iiſdem, utut *convulſis*, *paroxyſmus epilepticus* inducatur.

Quoad prius, impoſſibile videtur *meningas*, quoad *totas earum concavitates*, ita *contrahi*, ut inſtar marſupii arctius conſtricti, contenta ſua undique convellant, ac in ſpatium anguſtius contrahant: quippe *dura mater* pluribus in locis *calvariæ* firmiſſime cohæret; quin & iſti *pia mater*, juxta *ſinuum proceſſus*, mutuo membranarum nexu, & ubique præterea vaſorum continuitate colligatur: hinc facile patet, *utramque membranam*, quoad magnam ſui partem, *immobilem eſſe*, ita ut *ſpaſmos univerſales* nequaquam ineant: quod vero ad ſpaſmos minores attinet, ut cum *meningis hujus*, *aut iſtius*, vel ſimul utriuſque portio quædam convellitur, revera tales evenire concedimus: nam ſæpius audivi *cephalalgia* graviori affectos, de magna partium ſub *calvaria latere*, modo *dextro*, modo *ſiniſtro* conſitarum *conſtrictione* immaniter queri, nec tamen exinde ullus *caduci inſultus* ſequebatur: porro ut membranæ iſtæ inſigniter læſæ vellicationes maximas ſubeant, haud propterea tamen *paroxyſmus epilepticus* induci ſolet: Novi enim *abſceſſu* in *dura matre* excitato, & poſtea diſrupto cum à pure fœtidiſſimo *meninx tenuior*, & *cerebri cortex* exederentur, ægrotantem primo in *ſtuporem*, & demum in *Apoplexiam letalem* incidiſſe, qui tamen in toto morbi decurſu, *ſymptomate* quovis *epileptico* immunis degebat: Item memini *duram matrem*, terebello à chirurgo imperito adhibito valde dilaceratam; in alio caſu eam cum parte calvariæ per vulnus abſciſſam, ut portio quædam *cerebri* extuberaret; nec tamen cuilibet horum *pathemata* quævis *epileptica* ſupervenerunt: Quapropter nec veriſimile eſt, *ſanguinem*, aut *humores*, vel (ſi quiſpiam ita contendat) *vapores meningibus* iſtis impactos, ma-

Aſſeritur meningas non eſſe primario affectas.

jorem noxam inferre, quam aut *plagam*, aut *vulnera* iiſdem inflicta, aut *ſaniem* ibi ſuffuſam: præterea *Epilepſia leviori affecti*, ſiquidem vix concidunt, ac per totum morbi inſultum adhuc animo conſtant, *membranas* ita *contrahi*, & *cerebri globum* arctius compingi perciperent, ſi ejuſmodi quæpiam affectio ſubeſſet; verum illi è contra *cerebrum* quaſi *inflatum*, & *ſpiritus* cum efferatione quadam *exilientes*, ac velut *exploſos* perſentiſcere videntur.

Spiritus animales intra cerebri meditullium conſitos eſſe primarium morbi ſubjectum.

Et quidem, uti veriſimillimum, arbitror *paroxyſmum epilepticum* à *ſpirituum animalium cerebri incolarum* (qui nempe ſunt primum & immediatum hujus morbi ſubjectum) *ſubita quadam rarefactione*, & *exploſione concitari*; qua ſc. *cerebrum ipſum inflatur*, adeoque *inſenſile redditur*, ſimulque *nervi appenſi* in *convulſiones* aguntur: hinc enimvero contingit hujus *morbi* acceſſionem ita derepente incipere, & perfecte terminari, ſine magna *materiæ morbificæ* aut *proviſione*, aut *reliquiis*; *quia* nempe *labes* non tam *partibus ſolidis*, quam ipſis *ſpiritibus* infertur.

Supra oſtendimus, quo ritu *copula heterogenea* & *exploſiva particulis*, uti videtur, *nitroſulphureis* conſtans *ſpirituum animalium particulis ſpirituoſalinis* accreſcens, ab iiſque ob *plenitudinem*, aut *irritationem* denuo *eliſa* & *exploſa*, *ſymptomata convulſiva producit*: quamvis autem ejuſmodi *copula ſpaſmodica*, è ſanguine in cerebrum primo extillatur; plerumque tamen ſpiritus ibi non prehendit, aut cum iis ſaltem illic non diu hoſpitatur: quin potius verſus *appendicem nervoſam* illico detruſa, *ſpaſmos particulares*, & juxta loca affecta reſpectivos acceſſit: interdum vero, ſiquidem *materies ſpaſmodica uberior* & *potens*, atque *cerebri conſtitutio imbecillis* fuerit, *copula heterogenea* ſpiritibus non tantum in *nervoſo genere*, ſed etiam intra ipſum ἐγκέφαλον conſitis affixa, *diatheſin epilepticam* infert; atque *ſpirituum* & *copulæ iſtius particulæ exploſivæ* ab invicem eliſæ

caduci

caduci paroxyſmum cient. Quandoquidem enim urgente *epilepſiæ inſultu* *ἀναιϲθησία* plerumque *ſymptoma primum*, & fere *pathognomicum* exiſtit, inferre licet *ſpiritus animales* intra ipſum *cerebri meditullium* ſcatentes, ante alios affici; proindeque partem eam eſſe *principalem morbi ſedem*: dein quatenus *ægrotantis caſus*, ſive in humum projectio, atque *membrorum & viſcerum ſpaſmi* ſæpiſſime *ἀναιϲθησίᾳ* iſti ſuccedunt, ſequitur *ſpiritus animales* etiam *ſyſtematis nervoſi incolas*, eadem *copula exploſiva* imbui, cumque ipſis *cerebri incolis* in conſenſum trahi; ab iiſque ad exploſiones pariter inordinatas excitari; licet aliquando (tota *ſpirituum* tum in *cerebro*, tum in *nervoſo genere* conſitorum *ſerie*, inſtar *longioris pulveris pyrii tractus*, ad *exploſiones* prædiſpoſita) *ſpaſmus* exterius & è longinquo, forſan in membro quodam, aut viſcere incipiens, poſterius in *cerebrum* traducatur, prout infra plenius oſtendetur. Interim ipſius *cerebri regio ſemper hujus morbi ſedes primaria ſtatuatur*; atque pro affectus *cauſa conjuncta* ſupponere debemus, non *aquam* in *cerebri ventriculis* congeſtam, nec *humorem craſſum*, aut *viſcidum* ejus poris & meatibus impactum, tales enim *cauſæ* ſenſim gignerentur, & proinde ſigna quædam paroxyſmi imminentis prænuntia exererent; porro acceſſione morbi finita, talis materia non ita brevi tempore penitus diſcuteretur; quin à reliquiis ejus functionis animalis impedimenta quædam manerent, quod equidem in *Epilepſia*, niſi inveterata, rarius contingit: attamen pro *caduci inſultu excitando*, nihil minus ſuſpicari licet, quam *ſpiritus animales*, qui intra medullarem cerebri ſubſtantiam ſcatentes, *ſenſus interioris*, *imaginationis*, & *appetitus* actus perficiunt, *copulam heterogeneam nactos inordinate explodi*, proindeque, iſtis extra ordines & ſtationes ſuas perturbatis, ſuperiores regiminis animalis facultates *eclipſin* pati; dein ab hac majori ſpirituum *exploſione*, velut à *fomite ignario*, ſpiritus alios, *ap-*

pendicis medullaris, & *nervoſæ* hoſpites, etiam in *exploſiones* prædiſpoſitos, ſimiles ἀταξίας concipere, pariterque *exploſos*, corporum continentium *motus convulſivos* ciere.

Morbus ſecundario plurimas ſyſtematis nervoſi partes afficit.

Quamvis enim *cerebri meditullium* ſemper eſſe *primariam Epilepſiæ ſedem*, & ab initio, fere tantum in illa regione, materiam morbificam congeri ſtatuimus: tamen affectu ingraveſcente, hæc uberius in caput delata fines ſuos latius explicat, adeo ut *particulæ ſpaſmodicæ*, & in *reliquo cerebro*, & inſuper in *appendice* nervoſa, tanquam *pulveris pyrii*, ſive ſeminii exploſivi ſtrata, huc illuc, longe lateque protenſa jaciuntur; quo fit ut primo ἀναισθησίας inſultui, *convulſiones* modo in his, modo in illis partibus, & non raro in toto corpore excitatæ, ſuperveniant.

CAPUT III.

Epilepſiæ differentiæ, & ſymptomatum quorundam rationes explicantur. Nec non ejus methodus therapeutica adumbratur.

HÆc de *Epilepſiæ eſſentia*, & *cauſis* in *genere*: jam proxime incumbit hujus morbi *differentias* nec non *accidentium* quorundam, & *ſymptomatum* ad eum pertinentium *rationes* explicare: quibus demum *obſervationes*, & ægrotantium hiſtoriæ cum *medendi methodo* ſubjungentur.

Epilepſiæ maxime notabilis *differentia* peti ſolet à *ſubjecto*, nempe quod *cerebrum*, aut *pars ejus* in hoc morbo laborans, vel *primario*, ac *idiopathetice*, vel *ſecundario* ac non niſi per *conſenſum* cum aliis partibus afficitur: de *priori ſpecie* hactenus diſſeruimus; quoad *alteram*, in qua ſc. *caduci inſultus* alicubi extra caput oriri viſus, dein ipſum *ſecundario* & velut afflatu aliunde immiſſo cor-

corripit: obſervare eſt, ejuſmodi *affectum* (prout *Galenus* annotavit) vel à *partibus externis*, aut *internis* procedere: plura equidem *epilepticorum* exempla occurrunt, in quibus paroxyſmo ingruente, primò *Spaſmus* cum ſtupore in *manus*, aut pedis digito, aliove membro particulari ſentitur, qui ſtatim exinde, velut cum formicationis ſenſu verſus caput prorepit; quod cum attigerit, illico ægrotans in terram proſtratus ἀναισθησία, aliiſque pathognomonicis *caduci ſymptomatis* corripitur: nec minus uſitatum eſt iſtius morbi procemium, & primam quaſi velitationem, à *ſtomacho*, *liene*, *utero*, *inteſtinis*, *genitalibus*, aut aliis *viſceribus* incipere; imprimis nempe in iſtorum aliquo, perturbatio quædam cietur; dein ab eo loco, *auræ velut frigidæ* in caput aſcenſus percipitur; cui ſtatim affectioni, *caduci acceſſio*, cum horrendo ſymptomatum apparatu ſuccedit: hinc vulgo creditur *Epilepſiæ cauſam* in parte ita primario affici viſa, deliteſcere, atque noxam ſuam in cerebrum, ex ſe inſons, propagare. *Epilepſiæ quæ per conſenſum excitari dicitur ratio.*

Verumenimvero ſuper his dicendum eſſe videtur, in *quavis Epilepſia* cauſam non modo *procatarcticam*, ſed & *conjunctam* omnino in *cerebro* conſiſtere; nempe *ſpiritus* hujus *incolas* ad *explodendum diſpoſitos*, *ibidemque exploſos*, *caducum* omnem inferre. Quoad præliminaria iſtæc in quibuſdam *epilepticis* ſymptomata, ea interdum *cauſæ evidentis*, nonnunquam vero tantum *ſigni* rationem habent: ſi quando enim diatheſi epilepticæ mala cujuſdam viſceris, puta *ſtomachi*, *lienis*, aut *uteri* diſpoſitio accidat; quoties in viſcere iſto affecto, perturbatio quæpiam cietur, facile contingit, ob *fermenti illic transmiſſionem*, aut *ſpaſmi in caput continuationem*, in cerebro prædiſpoſito acceſſionem *epilepticam* excitari. *Epilepſiæ cauſa conjuncta tantum in cerebro conſiſtit.*

Attamen ejuſmodi *caduci ſymptomata*, quæ exterius ſuſcitata affectum cerebro propagare videntur, non raro ipſius *cerebri conſenſu* oriuntur,

& *paroxyſmi epileptici* ingruentis, ſive ſpirituum in cerebro explodi incipientium tantum *ſigna* exiſtunt: cum enim ſpiritus animales in *cerebri* & *cerebelli meditulliis*, ſimulque in *medullâ oblongata* juxta nervorum origines conſiti, copula heterogenea ita ſaturantur, ut ad ipſam elidendam, proindeque morbi inſultum acciendum parati ſint, priuſquam illi una omnes conglobatim explodantur, ſpiritus aliqui exterius in privatis quibuſdam nervis ſcatentes, ſiquidem aſſueto ſuperiorum influxu deſtituuntur, inordinationes quaſdam concipiunt, proindeque *ſpaſmos* ineunt; qui *ſpaſmi* (prout in ejuſmodi affectibus ſæpe mos eſt) à *nervorum extremitatibus* huic, vel iſti membro, aut viſceri inſertis incipiunt, unde ſenſim ad eorum principia prorepunt; quo cum perveniτur, illico ſpiritus per totum ἐγκέφαλον, prius in exploſiones diſpoſiti, ab eo ſpaſmo commoti, proindeque tanquam fomite ignario correpti, ſubito eliduntur; adeoque *Epilepſiæ paroxyſmum* per ſe prius incipientem, velut *ſecundario*, & inſtinctu aliunde tradito excitare videntur: ad hunc modum aliquando *paſſiones hyſtericæ*, cum ab imo ventre incipientes, cerebro communicantur, à viſceribus iſtis oriri, & eorum culpa ſuſcitari creduntur; cum interim *cauſa morbifica* circa *nervorum origines* potiſſimum ſubſiſtit, ſicut alibi innuimus, & infra, cum de *affectibus ſpaſmodicis* particulatim agemus, fuſius oſtendetur.

Epilepſiæ differentiæ aliæ. Reſtant plures aliæ *morbi comitialis differentiæ*; nempe quod ſit vel *hæreditarius* vel *acquiſitus*; rurſus utraque ſpecies varie diſtinguitur, ratione ætatis ſeu temporis quo primo ingruit, nempe cum *prima acceſſio ante* vel *circa pubertatem* vel *poſt eam* contingit; porro quoad morbi efficaciam, in *fortem*, & *debilem*, quatenus paroxyſmi cum vel ſine ἀναισθησίᾳ, & caſu fiunt, quoad morem ejus *inordinatum*, cujus inſultus ſunt *vagi* ac *incerti*; quinetiam juxta *ſymptomata* his, aut illis ægrotantibus, propter quandam temperamenti indo-

indolem, aut *idioſyncraſiam* peculiaria, multifariam diſcriminari ſolet.

Cæterum ex præmiſſis, *ſymptomatum* plurimorum quæ in hoc morbo occurrunt, cauſæ facile eluceſcunt, ut non opus ſit iſtæc omnia particulatim hic conſiderare: de nonnullis vero quæ magis intricata videntur, non abs re fuerit hoc in loco diſſerere.

Imprimis igitur hic lubet inquirere, cur hoc *morbo laborantes* non tam *cadunt*, prout *Apoplectici*, aut *ſyncopen paſſi*, ſed potius cum *impetu proſternuntur*, inque terram, aliave corpora fortuito objecta, tanquam à ſpiritu quodam malefico dejecti *alliduntur*; ita ut ſæpiſſime aliqua *capitis*, aut *faciei* pars præ caſu violento lædatur: affectique haud ſecus ac *Dæmoniacus in Evangelio* non raro in ignem, aut aquam præcipitentur: Huc referre oportet, *Epilepticos* ejuſmodi malis obnoxios fieri, eo quod, urgente paroxyſmo, iis notitia omnis, ſive providentia adimitur; ac inſuper *nervis* capiti vicinis valide contractis, tota corporis moles in *præceps corripitur:* Nimirum in *ſyncope*, & *Apoplexia* corporis affecti caſus videtur tanquam ædificii ruina, quæ ob fulcimenta ejus ſubſtracta contingit: at vero in caduco, non aliter res habet quam ſi domus à pulvere pyrio exploſo ſubverteretur, quæ ut plurimum extra locum in quo ſteterat dimoveatur. *Cur Epileptici cum impetu cadunt.*

2. *Epilepſiæ ſymptoma* maxime *pathognomicum* vulgo habetur, ſi affectis in terram proſtratis, & convulſiones horrendas paſſis, *ſaliva ſpumoſa ex ore effluat*; quæ quidem à cerebro conſtricto in palatum exprimi putatur: Verumenimvero ut concedatur *hoc ſpumæ* effluvium ſæpenumero *caduci ſignum eſſe*; tamen illud non ita huic morbo appropriatur, quin idem in *Apoplexia*, in *Caro*, in *affectibus hyſtericis*, *aliiſque convulſivis* interdum accidit: porro ejuſmodi *ſpuma* haudquaquam à *cerebro* deſcendit, nullus enim per quem tranſeat meatus pateſcit; verum à *pulmonibus* in- *Unde ſpuma oris epilepticis contingit.*

ſtatis, ac uſque ad *laryngem* elevatis, unde velut cum effervеſcentia quadam, & ebullitione ſaliva ſpumeſcit: urgente enim *caduci paroxyſmo*, cum plerique *nervi* in toto corpore contrahuntur, etiam qui *pulmonum* & *diaphragmatis* motibus inſerviunt *ſpaſmos immanes* paſſi, *præcordia* omnia ſurſum elevant, eaque in *ſyſtole* diuturna fere *immobilia* continent; ita nimirum ut *pulſus* & *reſpiratio* vix, ac ne vix perficiantur: interea quia *ſanguis* intra *cordis ſinus* coërcitus ipſum diſtendit admodum, ac fere opprimit, *pulmones* utcunque impediti ne more ſolito & naturali moveantur, quod poſſunt tamen feſtinata & ſpiſſa agitatione, quoquo modo *ſanguinem è corde* exantlare satagunt; à quo ipſorum niſu, aër humiditatem viſcoſam crebra reſpiratione ſuccutiens, ut agitatum ovi albumen in ſpumam attollit, mox ſurſum in oris cavitatem elevat, & illinc ulterius foras propellit: quare *ſaliva ſpumoſa* etiam in aliis affectibus ubi *nervi pneumonici*, aut contrahuntur, aut à functione ſua obeunda inhibentur non raro ſuccedit.

Quare nonnulli in caduco pectora contundunt.

3. Porro ob eandem hanc rationem evenit, quod *epileptici* quidam in terram proſtrati, *pectora ſua* manibus graviſſime tundunt, & cohiberi ſe ægre tolerant: nam cum *præcordia ſpaſmo* affecta & præpedita movere ſe ſolito more non poſſint, ſanguiſque in iis ſtagnans, non ſine inſigni cordis gravamine, vitæ ſuffocationem minatur; tunc fit ut laborantes, *cerebro* licet inſcio, mero *naturæ inſtinctu*, thoracem percutiant; nimirum ut præcordia ita concuſſa, & velut exagitata, motus ſuos redintegrent, adeoque ſanguis à ſtagnatione, & cor à gravi oppreſſione vindicentur: Non abſimili ritu hic fieri videtur, ac cum *dormientes* aut *titillati*, aut pulicum morſu vellicati, illico locum affectum inſcii *confricant*, aut *ſcalpunt*.

Morbi prognoſis.

Quod ſpectat ad *morbi* hujus *prognoſin*, eam difficillimæ curationis eſſe ſupra innuimus, quæ qui-

quidem difficultas in eo conſiſtit, quod cerebri meditullium (in quo ſpirituum animalium prima ſcaturigo & fons eſt) non tantum à *cauſa morbifica*, ſed inſuper ab *effectis* ejus, nempe ſingulis paroxyſmis plurimum *debilitatur*, ejuſque *pori laxantur*; ut deinceps materiæ cujuſque heterogeneæ incurſibus facillime pateant; adeoque ipſa diatheſis morbida repetitis paroxyſmis confirmata, atque radices altius agens ægrius tollatur. Verumtamen obſervare eſt, *Epilepſiam* interdum *ſua ſponte terminari*, item aliquando *medicamentorum ope profligari*: quorum illud circa *pubertatem*, & tunc fere tantum contingit; adeo ut qui iſta *periodo* elapſa, h. e. ante 25 ætatis annum minime curantur, vix unquam poſtea ſanitatem recuperent. Nimirum circa *pubertatem* corpori humano *duplex alteratio*, atque propterea *morbi comitialis*, aut alterius cujuſvis altius radicati non raro *ſolutio* contingit: Nam *primo*, hoc tempore *humor genitalis* in *vaſis ſpermaticis* congeri incipit; unde ſequitur *particulas ſpirituoſas*, quæque ipſis accreſcere ſolent *nitroſulphureas*, & *morbificas* non tantum in *cerebrum*, ſed etiam in *teſtes* deponi: quare ſi heterogenea iſta ſpirituum copula in novum hoc *promptuarium* uberius inferatur, exinde cerebrum immunius degens *diatheſin epilepticam* aut alias *morbidam* non raro exuit. 2. Circa *pubertatem*, prout *ſanguis* aliquid *cerebro* prius *deſtinatum* per *arterias ſpermaticas genitalibus* ſuffundit; ſic etiam *fermentum* quoddam ab iiſdem partibus per venas retributum accipit: ſc. particulæ quædam *ſeminali tinctura* imbutæ in maſſam ſanguineam regeruntur, quæ ipſam vigorant, ac virtutem novam & vegetiorem inſpirant; quare tunc temporis & *corporis*, & *animi* dotes ſe potiſſimum exerunt, *pili erumpunt*, *vox* magis *ſonora* evadit, *fœminis catamenia fluunt*, aliaque accidentia ſuperveniunt, quibus liquido conſtat & *ſanguinem* & *ſuccum nervoſum* ζυμώσει quadam recenti imprægnari: quare *fermenta*, ſive *ſeminea morbifica*

niſi ab hoc *novo fermento* naturali ſuperantur, deinceps ſæpe uſque in mortem indomita perſiſtunt.

At vero *Epilepſiam* aliquando *medicamentorum ope* ſanari *experientia* teſtatur: de *medendi methodo*, & remediorum maxime celebrium rationibus mox diſquiremus; interim quod ad morbi hujus prognoſin ulterius ſpectat, ſi nec circa *pubertatem* deſinit, neque *medicamentorum* uſu profligari poteſt, diverſimodum adhuc eventum in variis ægrotantibus ſortitur; nam vel *immediate* in *mortem* terminatur, vel in *alium morbum*, ſc. *paralyſin*, *ſtupiditatem*, aut *melancholiam* plerumque incurabilem commutatur.

Epilepſia in alios morbos commutatur.

Quoad *prius*, cum *paroxyſmi crebro* repetunt, & qualibet vice atrociores fiunt, *functio animalis* brevi debilitatur; atque hinc labe in ſpiritus, & nervos præcordiis inſervientes ſenſim traducta, *functio vitalis* paulatim enervatur, donec tandem *languente* toto corpore, *pulſuque imminuto*, ac demum ceſſante, poſtremo *flamma vitalis* extinguatur.

Quod autem hic morbus non raro in *paralyſin*, *melancholiam*, aut *maniam* deſinit, ratio eſt, quia crebris ſpirituum animalium exploſionibus *cerebri tonus*, & *conformatio* depravatur, ejuſque naturalis ſtatus tandem ita pervertitur, ut particulis morbificis etiam alius generis intus admiſſis ſpiritus figantur, nec amplius in *exploſiones* juſto procliviores ſint; quin potius vitio interdum contrario ſuperinducto ipſorum virtus elaſtica nimium deficit, ita ut ſupra modum hebetes & torpidi evadant; non ſecus ac *intenſiora febris incendia* ſanguinis *intemperies* juſto *frigidior* ſæpe excipit: atque hæ quidem ſpirituum depreſſiones partim *propria* ipſorum *culpa* contingunt; quippe particulis agilioribus nimium exploſis, ſegniores tantum ſuperſunt, & deinceps ſuppeditantur; *partim* vero uti dicimus, *cerebri vitio* accidunt: eo quod pori & meatus ejus à crebris *caduci* paroxyſmis

xyſmis uſque adeo dilatantur & aperiuntur, ut poſtea una cum ſucco nervoſo, particulis quibuſvis heterogeneis, & diverſimode morbificis aditus pateſçat.

Hæc de *Epilepſiæ diagnoſi*, & *prognoſi*; quibus explicandis neceſſe erat *rationes* nonnihil *abſtruſas*, & à *communi pathologia* diverſas inducere: nec minus in morbi hujus *Therapeia*, à *vulgari*, inque aliis affectibus trita *medendi methodo* recedere cogimur: Enimvero *dogmaticorum præſcriptiones*, quibus fere tantum per cathartica *materiam morbificam educere*, ac penitus *eradicare* conantur, in *caduco* parum, aut nihil proſunt, imo frequenter *obeſſe ſolent*. Novi quoſdam inſignes *Practicos*, omiſſa penitus *intentionum Therapeuticarum* ſerie, ad *remedia quædam empirica*, abſque ulla totius proviſione ſe recepiſſe: hujuſmodi *praxis*, licet interdum feliciter ſuccedat, ea tamen multo certius propoſitam curationem aſſequeretur, ſi per alia itidem *pharmaca corpore rite præparato*, impedimenta quævis ſummoverentur. *Epilepſiæ Therapeuſis.*

Quare circa *morbi comitialis medelam*, *indicationes* (prout vulgo recenſentur) erunt vel *curatoriæ*, quæ paroxyſmum reſpiciunt, eumque vel *ingruentem arcent*, vel *præſentem citius abigunt*: vel *prophylacticæ*, quæ *morbi cauſam* ſpectant, quam ſi tollant in poſterum acceſſiones ejus inhibentur.

Quantum ad priorem *intentionem*, *evacuantia generalia* vix locum habent; nec enim in *paroxyſmo vomitus*, aut *purgatio*, atque raro admodum *venæ ſectio* adhiberi debent; ſi ἀναισθησία diutius perſiſtat, *enemata* interdum uſui eſſe ſolent; id vero quod potiſſimum incumbit eſt ſpiritus animales nimis *efferos* & *volatiles figere*, nec non eorum *exploſiones inceptas* ſupprimere: in quos *fines duo remediorum* genera præcipue conducunt: ſc. primo quæ *ſpiritus animales efferari* & *exilire* aptos *reprimunt*, & velut ſuffitu quodam iis ingrato repellunt, inque ordines ſuos cogunt; quod

quod equidem *medicamenta ſale volatili*, & *armoniaco*, aut etiam *ſulphure vitriolico* prædita efficiunt; cujuſmodi ſunt *ſal*, & *oleum ſuccini*, *ſp. ſanguinis*, *C. cervi*, *fuliginis*, *tinctura Caſtorei*, & ſimilia: hæc enim intus ſumpta, aut naribus admota, ſæpe levamen conferunt, quin & *malos hujus morbi ſpiritus* non ſecus ac apud *Tobitum fumus è felle piſcis combuſto dæmonem* abigere creduntur. *Secundo ſpiritus* animales ab exploſionibus ineundis avocantur, aut inhibentur, cum illi in opera quædam ipſis aſſueta alliciuntur, & occupati tenentur: quapropter urgente paroxyſmo *frictiones* per *totum corpus adhibitæ*, & aliquandiu continuatæ ſæpe juvant: quod autem nonnulli affectos erigunt, eorum brachia & crura à motu convulſivo penitus cohibent, vel in hoc, vel illo ſitu conſtringunt, porro quod ſternutatoria naribus inflant, & cardiaca fortiora ori ingerunt, aut cucurbitulas, & ſcarificationes adhibent, aliiſque adminiſtrationum modis caducos aſperius tractant, & paroxyſmi morem interturbant; hujuſmodi inquam *praxis* ſæpiſſime perperam inſtituitur; quoniam hoc modo *duplex naturæ moleſtia*, altera nimium à *morbo*, aliaque non levior ab aſtantibus & miniſtris intentatur; cum longe præſtiterat paroxyſmo juxta morem ſuum tranſire permiſſo, laborantes *unica tantum plaga abſolvi.*

Profecto maxima *Medici cura* & *remediorum efficacia* circa morbi hujus *prophylaxin* verſatur, ut cauſa ejus ſublata, ſeu radice præciſa, fructus omnes emarceſcant: *medicamenta* huic indicationi requiſita *plures intentiones reſpiciunt*; quæ tamen ad *duo hæc præcipua capita* reduci poſſint: ſc. primo ut *morbi fomes immediate* à ſanguine vitioſo, aut ſucco nervoſo, atque *mediatius* à viſceribus, primiſque viis ſuppeditatus præcidatur; dein ſecundo ut *mala cerebri & ſpirituum ejus incolarum diatheſis*, quæ nempe *Epilepſiæ* peculiaris eſt, tollatur.

Quoad prius *indicatum*, hic *vomitoria*, & *purgan-*

gantia, aliaque tum *evacuantia*, tum *alterantia*, quinimo *phlebotomia* & *cauteria* locum habent; quatenus nimirum hiſce *modis* ac *viis* & *viſcerum*, & *humorum impuritates ſubducuntur*, ac *diſcraſiæ* emendantur; quanquam enim hujuſmodi pharmaca, & adminiſtrationes medicæ per ſe raro aut nunquam *Epilepſiam* ſanent, attamen hæc impedimenta tollunt, naturam erigunt, atque ad hoſtem ſuum aggrediendum incitant; etiam vias præparant ut propterea *remedia ſpecifica* certius & efficacius virtutes ſuas exerant; quare ſolenne eſt dum morbi *hujus cura*, per *ſecreta* & *arcana* peragitur, *Vere*, & *Autumno*, aliiſque idoneis temporibus ejuſmodi medicamentorum uſus intercalare.

20. Quod ſpectat ad *remedia ſpecifica*; quæ quidem ſola, licet *non ſemper*, *Epilepſiæ* cauſam attingere, eamque expugnare perhibentur, cujuſmodi ſunt *Pæonia mas*, *viſcus quercinus*, *Ruta*, *Caſtoreum*, *ungula Alcis*, *præparata è cranio humano*, *ſuccino*, *corallio cum multis aliis*: quandoquidem hæc ſine quavis ſenſibili *evacuatione*, aut etiam *perturbatione* in *viſceribus* aut *humoribus* ſubſequente aſſumuntur, mirum eſt qua *ratione formali*, *aut agendi virtute* in hoc morbo uſpiam juvare ſolent.

Specificorum in Epilepſia virtus in quibus conſiſtit.

Super hac re intricata ſatis & obſcura, ſi quis conjecturæ locus ſit, cum *Epilepſiæ procatarxin* in *copula heterogenea* ſpiritibus cerebri incolis accreſcente, eoſque ad exploſiones præternaturales incitante conſiſtere ſuperius aſſeruimus; ſequetur ea quæ talem cauſam expugnant, aut tollunt, ejus naturæ eſſe ut *cerebrum corroborando*, ejuſque *poros conſtringendo copulam iſtam excludant*, *ſpirituſque* intra *cerebri meditullium* ſcatentes eorum *copulam exuendo* ita *figant*, & quaſi *conſtipent*, ut non amplius in *exploſiones irregulares* apti & proclives fuerint; ſimili forſan ritu ac cum *pulvis* χρυσοκεραύνιος cum *ſulphure tritus*, aut *ſpiritu vitrioli irroratus*, *virtutem ſuam fulminantem* ami-

amittit. Et revera hujuſmodi proprietates, nempe *alteram*, aut ſimul *utramque* in pleriſque *remediis ant-epilepticis* ſuſpicari, immo aliquatenus detegere licebit: enimvero *pæonia*, *viſcus quercinus*, *ruta*, *lilium convallium*, cum multis aliis manifeſta quadam aſtrictione pollent; ut veriſimile ſit eorum particulas intus ſumptas, adeoque ſanguinis, aut ſucci nervoſi vehiculo ad cerebrum delatas, *poros* ejus nimis *laxos & apertos* ita *conſtringere* & *occludere*, ut in poſterum materiæ morbificæ aditui minime pateſcant: porro quoniam *hæc concreta* ἀναθυμίασιν, quaſi *armoniacam*, ſive *diſſipativam* ſpirant; idcirco eadem *ſpiritus animales depurare*, & *copula heterogenea exutos figere*, & *corroborare* dicuntur: hæc *virtus ſpirituum depurativa* à ſale *armoniaco* procedens in remediis quæ ex *mineralium*, & *animalium familiis* petuntur; qualia ſunt *cranii humani*, *ſanguinis*, *ſuccini*, & *corallii præparata*, magis eluceſcit; ſicut *alia adſtrictoria* in *vegetabilium partibus* & præparatis potior exiſtit.

Non erit hic opus *Epilepſia curanda completam medendi methodum*, cum exactis præſcriptionum formulis proponere, quia apud Authores & generalia præcepta, & elegantiſſima remedia paſſim extant, prudenſque Medicus tum indicationes, tum uberem iſtum rei pharmaceuticæ apparatum ad particulares ægrotantium caſus facile accommodabit. Verum quia *morbi* hujus *theoriam* hoc in loco plane novam exhibemus, etiam *methodus Therapeutica* eidem adaptata, hic tradi debet: quam equidem mox plenius adumbrabimus: poſtquam caſus aliquot, ſive hiſtorias Epilepſia laborantium deſcripſimus.

1. *Obſervatio.* *Puella venuſta* parentibus mediocriter ſanis orta, ipſaque ad *pubertatem* uſque bene valens, ſub id tempus de *capite* male affecto queri cœpit: Et primo per vices quaſdam *vertiginem* juxta ſynciput, qua omnia circumagi videbantur perpeſſa eſt; ſimulque dum illud ſymptoma urgeret, mox

delire

delire loqui, & quicquid modo egerat oblivisci ſolebat: hujuſmodi paroxyſmi primo intra horæ quadrantem tranſire, & ſemel tantum aut bis in menſe repetere, quorum intervallis ſatis recte habuit: poſtea inſultus ſenſim graviores facti, etiam ſæpius redibant, atque intra ſeſquiannum, cerebro indies magis labefactato *vertiginoſus* iſte *affectus* plane in *Epilepſiam* mutabatur, ut ægrotans quovis paroxyſmo in terram alliſa, *ἀναισθησία* & *convulſionibus horrendis*, ore etiam *ſpuma* diffluente, afficeretur. Obſervabant domeſtici eam ſemper in *idem latus præcipitari*, ita ut juxta focum ſedens, ſi angulum *dextrum* occuparet in medios ignes, ſin vero *ſiniſtrum*, in murum à tergo poſitum allideretur: ſemel cum ſola in ædibus relicta ſupra carbones accenſos corrueret, facies ei & ſynciput ita miſere concremata ſunt, ut cranio, cute & carne denudato, eſchara lata & profunda inureretur: & poſtea exterior tabula ejus ad palmæ magnitudinem decideret. Ægrota interim quamdiu ulcera ab uſtione contracta ſanie manabant paroxyſmis caruit; poſtquam ea ſanabantur caducus rediit: *Morbus* hic *comitialis* circa pubertatem primo emicuit, nam puellæ ſtatim ab initio ægritudinis catamenia fluere cœperunt, & poſtea ſtatas periodos ordinate ſatis obſervabant, affectu licet indies in pejus evecto: Varia medicamentorum genera huic ægrotanti adhibita nihil profuere, quoniam ipſius & amicorum ejus mos & ſtudium fuit cum medicum, tum medicinæ methodum, ſiquidem iis felix eventus non ſtatim ſucceſſit, ſubinde mutare, ſeque ad empiricos quoſvis, & agyrtas circumforaneos ut plurimum recipere.

Quod in hoc caſu *affectus vertiginoſus* cum *brevi delirio Epilepſiæ prænuncius* fuerat, plane arguit hujus morbi originem in *cerebri meditullio* conſitam, à ſpirituum inordinatione quadam pendere; nimirum illi ibidem ſcatentes, ab initio copulam heterogeneam admittere cœperant; quæ ple-

plenius aggeſta aut ſponte ſua, aut occaſionaliter commota dum excuteretur, ob ſpiritus perturbatos, necdum vero valide exploſos, priores iſtos affectus inducebat: poſtea cum ab eadem cauſa ſenſim in deterius evecta, *ſpirituum perturbationes* in ipſorum *manifeſtas exploſiones* aſſurgerent, *vertigo, & delirium* in *Epilepſiam* migrabant.

Quod vero hæc puella circa pubertatem ægrotare cœperit, hinc plane ſequitur uti *fermenta naturalia*, ſic interdum *præternaturalia* eo tempore ſeſe primo explicare; quare ſicut *purgationes menſtrua* tunc primo erupere, ita *morbi comitialis ſeminia*, ſive innata, ſive acquiſititia tunc paululum germinare, & ſenſim in fructus maturari contigit: cum *fermentum præternaturale* prius emicuit, non raro *naturale ſuccedens* ipſum delet, hinc *Epilepſia impuberis* non raro circa *pubertatem* terminatur; ſin *fermentum* illud, ſive μίασμα νοσερὸν *fluxu menſtruo* poſterius, aut cum eo ſimul in actum emergens non ſtatim ſuccumbit, poſtea ut plurimum ex ſe indomitum, & remediis quibuſvis inſuperabile durante vita perſtat.

Ex obſervatione iſta, quod huic ægrotanti *cauteria* accidentaliter, & caſu excitata à morbi inſultibus immunitatem præſtitere; inferre liceat *fontanellas* in *Epilepſiæ* curatione utiliter adhiberi: ubicunque enim pro latice ſeroſo, tum è ſanguine, tum ſucco nervoſo conſtanter educendo, *emiſſarium* aperitur, illac plures particulæ heterogeneæ, ac morbificæ una effluunt, propterea ut cerebrum immunius perſtet.

2. *Obſervatio.* Filia Cereviſiarii Oxonienſis à prima infantia catarrho in *oculos decumbenti* graviter obnoxia fuerat, alias ſatis ſana & robuſta, item duris laboribus quotidie aſſueta degebat; circa 14^{m} ætatis annum *paroxyſmis epilepticis* tentari cœpit, quorum plures juxta majores lunæ τροπὰς præcipue redeuntes perpeſſa eſt: ut curationem ejus moliar

roga-

rogatus, vomitorium ex *præcipitato ſolari* exhibui, & idem *triduo* ante quævis *novi & plenilunia* iterandum conſului; inſuper ut qualibet vice per quatriduum à vomitorio aſſumpto bis in die caperet *pulv. rad. Pæoniæ maris* ʒ j. *cum hauſtu aq. ceraſor. nigr.* His remediis paroxyſmi tamdiu intermittebant ut morbus ſanari videretur. Poſthæc cum iterum redibant eorundem medicamentorum uſu denuo recuperabatur; & dein fluxu menſtruo erumpente, & periodos ſuas rite obſervante, in poſterum à morbo iſto immunis perſtitit.

Methodus therapeutica.

In curatione *Epilepſiæ* à *Catharſi* incipiendum eſſe duco; & ſi æger vomitionem facile toleraverit, *Emeticum* imprimis exhibeatur; & per plures menſes quatriduo ante plenilunium repetatur. Infantibus, & pueris *vinum ſcilliticum, oleo amygdalarum dul. recenti* admixtum, aut etiam *ſal vitrioli à* ℈ ß. *ad* ℈ j. exhibeatur: Adultioribus & conſtitutione robuſta præditis ſequentes medicamentorum formulæ præſcribantur.

℞. *Croci metallor. aut Mercurii vitæ* gr. iiij. *ad* vj. *Mercurii dulcis* gr. 16. *ad* ℈ j. *ſimul terantur in marmore, miſce cum pulpa pomi cocti, aut conſervæ Boraginis* ʒ. j. *f. Bolus. vel exhibeatur infuſio croci metallorum, aut Mercurii vitæ in vino Hiſpanico facta ab* ℥ ß. *ad* ℥ j. ß. *vel* ℞. *Tartari emetici Mynſicht.* gr. iiij. *ad* vj. *Qui teneriores ſunt conſtitutionis ſumant ſalis Vitrioli* ℈ j. *ad* ʒ ß. *& poſt horæ ſ. ſuperbibant plures libras lactis cerevißati: dein, penna, aut digito gutturi indito, vomitus provocetur, & aliquoties iteretur.* Vomitoria.

Die ſequente vomitorium, niſi aliquid contra indicet, mittatur ſanguis è brachio, vel è venis hæmorrhoidalibus hirudinum ſuctu: dein poſtridie ſumatur medicamentum purgans, quod

poſtea

poſtea quatriduo ante novilunium conſtanti vice repetatur.

Purgationes. ℞. *Reſin. Jalap.* ℈ ß. *Mercurii dul.* ℈ j. *Caſtorei* gr. iij. *Conſervæ flor. Pæoniæ* ʒ j. *f. Bolus.* ℞. *Pilul. fœtid. Majorum* ℈ ij. *Reſin. Jalap.* gr. v. *Ammoniaci ſolút. in aqu. hyſtericæ q. ſ. f. Pilul.* v. ℞. *Fibrar. Hellebor. nigr. in acet. macerat. exiccat. & pulv.* ʒ ß. *Zinziberis* ℈ ß. *ſalis Abſynth.* gr. xij. *Olei ſuccini gutt.* ij. *f. pulvis. Detur in pulpa pomi cocti.* ℞. *Pulveris hermodactylor. compoſit.* ʒ j. *Cranii humani præparat.* gr. vj. *f. pulvis, detur in hauſtu decoct. hyſſop. aut ſalviæ.*

In diebus quibus à purgatione vacat, præſertim circa lunationum tempora, mane, & veſperi exhibeantur remedia ſpecifica, quæ virtute quadam ſecreta & innata hunc morbum curare dicuntur: horum immenſa extat ſylva, eaque variis compoſitionum formulis præſcribuntur.

Specifica. *Medicamenta ſimpliciſſima, quæque experientia valde efficacia fuiſſe comprobavit, ſunt radix Pæoniæ maris,* & *ſemina ejuſdem.* ℞. *rad. Pæoniæ maris ſiccat. & pulv.* ʒ j. *ad* ij. *vel* iij. *detur bis in die in tinctura ſequenti.* ℞. *folior. viſci qu.* ʒ ij. *rad. Pæoniæ inciſ.* ℥ ß. *Caſtorei* ʒ j. *ponantur in vaſe clauſo cum aq. Betonicæ, vel Pæoniæ ſimpl. & vini albi an.* ℔ j. *ſalis viſci quercini vel communis* ʒ ij. *digerantur in vaſe clauſo calore arenæ per duos dies, capiat* ℥ iij. *cum doſi pulv. præſcript.*

Pauperes ſumant pulverem prædict. in decoct. hyſſopi, aut caſtorei in aq. fontan. & vino albo facto.

Eodem tempore radix pæoniæ in taleolas diſciſſa, & filo transfixa collo ſuſpendatur. Etiam radices ſartagine frixæ, aut ad teneritudinem coctæ, inter eſculenta quotidie aſſumantur.

℞. *Rad. & ſem. Pæoniæ maris an.* ʒ ij. *Viſci qu. ungulæ Alcis an.* ʒ j. *inciſ & contuſ. in ſindonem*

raram

raram inſuantur, f. ſacculus, qui ſuper ventriculi ſcrobem geſtetur.

Inter ſpecifica hic pulvis à multis Authoribus valde commendatur. ℞. *Caſtorei, Opoponacis, ſanguinis Draconis, Antimonii, ſem. Pæoniæ an. f. pulvis, ſumatur* ʒ ß. *ad* ʒ j. *omni mane cum vino, aut decocto appropriato, aut cum aqua ceraſor. nigror.* Pulveres.

℞. *Cranii humani præparat.* ℥ j. *viſci qu. Cinnabaris factitiæ, ungulæ alcis an.* ℥ ß. *miſce. Doſis* ℈ ß. *ad* ℈ j.

Si formula *pulveris* cuipiam ingrata ſit, vel ſi diuturnior ejus uſus tædio fuerit, *Electuaria, pilulæ, trochiſci, ſpiritus*, & *Elixires*, quæ ſingula medicamentis ſpecificis conſtant, præſcribi ſolent.

℞. *Conſerv. flor. Pæoniæ maris, Lilior. convallis an.* ℥ iij. *ſem. & rad. Pæoniæ maris. pul. an.* ʒ ij. *Coralliiprepar.* ʒ j. *margarit. pulv. Cranii humani præparat. an.* ℈ ij. *ſalis viſci quercini* ʒ j. ß. *cum ſ. q. ſyr. è Coralliis, f. Electuarium; capiat mane & veſperi qu. Nucis Moſchat.* Electuaria.

℞. *Rad. Pæoniæ maris pulv.* ℥ j. *ſeminum ejuſdem* ℥ ß. *viſci qu. ungulæ Alcis, Cranii humani præpar. an.* ʒ ij. *rad. Angelicæ, contrayervæ, ſerpentariæ virginianæ an.* ʒ j. *ſuccini albiſſimi, Corallii calcinat. an.* ʒ j. *ſalis viſci communis* ʒ ij. *ſacchari candi in ſ. q. aquæ antiepilepticæ. Langii ſolut.* ℥ viij. *f. confectio, capiat bis in die q. Nucis Moſchat.*

Pulveres iſti addito *ſale ſuccini*, & *C. Cervi* cum ſ. q. *Balſami Capiv.* formentur in maſſam pilularem, cujus ſumantur 3. vel 4. pilulæ mane, & veſperi, ſuperbibendo hauſtum liquoris appropriati. Pilulæ.

Vel paretur hujuſmodi *Elixiris*, cujus gtt. 8. ad 10. ſumantur bis in die in cochleari Julapii appropriat. ſuperbibendo parum ejuſdem.

℞. *Vitrioli Hungarici* ℔ vj. *deſtillentur in retorta vitrea calore arenæ per horas* 24. *dein retorta eadem loricata cum recipiente amplo ponatur in furno* Elixires.

furno reverberii, ut ſpiritus acidi igni fortiſſimo, quouſque exibunt, urgeantur. Liquor totus extillatus in retorta minori vitrea calore arenæ avocetur, & in matracio ſuperaffundatur rad. Pæoniæ maris in taleolas ſciſ. & exiccat. ℥ iiij. ſem. ejuſdem ℥ j. Cranii human. præpar. Ungul. Alces, coral. rubr. an. ℥ ß. viſci qu. ℥ ij. digeratur leni calore per plures dies ad tincturæ extractionem: liquor decantatus avocetur in retorta vitrea ad tertiæ partis remanentiam; extillatus ſeorſim aſſervetur: remanentiæ iſti affunde ſp. vini rectificatiſſ. & eorundem ingredientium infuſione impregnati parem qu. & digeratur per 6 dies in fimo equino. f. Elixir cujus doſis ℈ ß. ad ℈ j. Liquor extillatus detur à cochleari ß. ad integrum propter eaſdem intentiones.

Vel paretur oleum ex ſale Veneris juxta præſcriptum apud Henricum ab Heers, & exhibeatur modo deſcripto

Inter remedia ſpecifica quæ (cum ſuperiora non fuerint proficua) etiam tentari debent, habentur *ranarum hepata, veſica apri,* cum *urina exiccata. Rad. Bryoniæ pul. pul. cuculi, corvorum, coagulum, & pulmo leporis, hepar lupi, lapilli hirundinibus exempti, milvi jecur, ova corvorum* inter alimenta, & medicamenta quotidie aſſumenda, cum multis aliis, quorum catalogus inſignis apud Henricum à Bra medicum Zutphanienſem extat, & è quibus præſcripta pro pauperibus, utpote facile, & ſine magno pretio parabilia deſumi poterunt.

Remedia empirica.

Dum hujuſmodi remedia juxta methodum prædictam intus ſumuntur, adminiſtrationes quædam exterius adhibitæ opem contribuunt, & in curationis partem merito aſciſcuntur; quare ſemper in hoc morbo *fontanella*, ſc. una aut altera in locis idoneis excitentur, etiam *veſicatoria* ſæpius adhibeantur.

Amuleta.

Periapta collo ſuſpenſa, aut ſuper ventriculi ſcrobem geſtata, uſui eſſe putantur: *radices pæoniæ recentes* in taleolas ſciſſæ, & filo transfixæ in bracteo-

bracteolas formentur quæ toti collo circumdentur; quamprimum exaruerint ſubſtituantur novæ, illæque in pulverem intùs ſumendum rediguntur. ℞. *rad. & ſem. Pæoniæ an.* ʒ ij. *ungulæ Alcis, cranii humani pr. an.* ʒ j. *viſci qu.* ʒ ß. *groſſè pulv. in ſericum rubrum inſuantur & f. ſacculus collo ſuſpendendus.*

Amuletum ex frutice ſambuci in ſalice inventi valde commendatur.

Empla-ſtra.

Convenit nonnullis capillitio deraſo Emplaſtrum ſincipiti applicari. ℞. *rad. & ſem. pæoniæ, Caſtorci, viſci quercini, cranii humani tenuiſſime pulv. an.* ʒ j. *emplaſtri de betonica* ℥ ij. *carannæ, Tacamahaccæ an.* ʒ ij. *Balſami capiv. q. ſ. f. maſſa, extendatur ſuper alutam, f. emplaſtrum pro ſuturis capitis.*

Tempora & nares ſæpius inungantur oleo *ſuccini* per ſe, vel cum oleo *Capiv.* admixto.

Sternuta-toria.

Sternutatoria, & Apophlegmatiſmi horis matutinis quotidiano ſint in uſu. ℞. *Ellebori albi* ʒ j. *Caſtorei, Euphorbii an.* ʒ ß. *Majoranæ odorat. folior. Rut. an* ʒ ij. *f. pulv. Decoct. ſalviæ vel hyſſopi cum confectione ſinapeos in eo ſolut. ore, & gutture obvolvatur.*

Enemata juxta uſus exigentiam quandoque injiciantur.

Aquæ de-ſtillatæ.

Quandoquidem medicamenta ſolidiora liquidis interdum dilui, aut hæc illis ſuperbibi debent, in hanc rem præſto ſint *Aquæ deſtillatæ, Julapia, decocta,* aut *tinctura,* quæ virtute quadam contra hunc morbum ſpecifica prædita ſunt.

℞. *Vitrioli Hungarici* ℔. iiij. *cranii humani recentis pulv.* ℥ iiij. *rad. Pæoniæ inciſ.* ℥ vj. *ſimul contuſis in mortario affunde vini Hiſpanici, vel albi tenuioris, vel vini è ſucco Ceraſorum nigrorum in dolio fermentato* ℔. ij. *deſtillentur in retorta vitrea calore arenæ.*

℞. *raſuræ ligni Buxi, Vitrioli Hungarici an.* ℔. ij. *folior. viſci qu. vel communis* M. iij. *folior. Rutæ* M. ij. *ſimul contuſis affunde vini Hiſpanici*

 ℔. iiij.

℔. iiij. *Deſtillentur in cucurbita vitrea calore arenæ.*

Julapia. ℞. *Vitrioli com.* ℔. vj. *rad. Pæoniæ maris* ℥ vj. *viſci qu.* ℥ j. *Juglandum viridium* ℥ viij. *inciſ. & contuſ. deſtillentur in olla vitreata, alembico vitreo ſuperimpoſito in calore arenæ.* ℞. *hujus liquoris* ℔. j. *aq. Ceraſor. nigr flor. Tiliæ an.* ℔. ß. *ſacchari albiſſimi* ℥ iiij. *miſce f. Julapium: doſis* ℥ ij. *ad* iij. *bis vel ter in die.*

Oxymel ſcilliticum, item hydromel cum hyſſopo incocto ab antiquis plurimum laudantur. Vel hujuſmodi Apozema paretur cujus ſumanıur ℥ iiij. *ad* vj. *vel* viij. *bis in die.*

Apozemata. ℞. *Rad. Pæoniæ maris, angelicæ, Imperatoriæ, Valerianæ an.* ʒ vj. *folior. Betonicæ, Salviæ, Lilii convallis, pulegii an.* M. j. *Sem. Rut. Nigellæ an.* ʒ iij. *Pæoniæ* ℥ ß. *Paſſular.* ℥ ij. *Liquiritiæ* ℥ ß. *inciſ. & contuſ. coquantur in aq. fontan.* ℔. vj. *ad tertiæ partis conſumptionem. Circa finem adde vini Ceraſor. nigror.* ℔. ß. *vel* ℥ x. *f. colatura, quæ ſervetur in vaſis occluſis. Doſis* ℥ vj. *ad* viij. *bis in die poſt remedia ſuperius præſcripta.*

Vel prædicta ingredientia exceptis liquiritia, & paſſulis coquantur in hydromelitis ℔. vj. *ad conſumptionem tertiæ partis: doſis* ℥ iiij. *ad* vj.

Quod ſi prædicta methodus, catharticor. & ſpecificor. *uſu conſtans, aliquandiu tentata prorſus incaſſum cedit, ad alius generis remedia, & præſertim ad iſta quæ* magna *dicuntur, devenire oportebit: In hoc cenſu* diaphoretica, ſalivantia, Thermæ, & Acidulæ *ponuntur.*

Remedia magna.

Alphonſus Ferrius *plurimos epilepticos*, ſimplici Guajaci decocto *bis in die ad* ℥ vj. *vel* viij. *præſcripto, ejuſque* decocto ſecundario, *vice potus ordinarii (prout in lue venerea aſſolet) aſſumpto, ſe curaſſe affirmat. ſi tali Decocto rad. Pæoniæ aliaque ſpecifica addantur forſan efficacior fuerit. Probabile videtur* ſalivationem *à Mercurio potenter excitatam, ſuccedente poſtea diæta ſudorifera, hunc morbum certiſſime eſſe curaturam. Quid* Thermæ *aut*

aut acidulæ *poſſint*, *aut propria aut aliorum experientia*, *mihi nondum innotuit. Experiar forſan aliquando quid* acidulæ *noſtræ* artificiales, *ſc. tum* ferro, *tum* Antimonio *impragnatæ per plures dies in magna quantitate aſſumptæ*, *circa Epilepſiæ curationem valebunt.*

CAPUT IV.

De cæteris Convulſionum ſpeciebus, ac imprimis de motibus convulſivis puerorum.

POſt *Epilepſiam*, velut principem Spaſmum in principe loco, ſc. intra Cerebri medicullia excitatum, cæteræ Convulſionum ſpecies ordine pertractandæ occurrunt. Harum differentiæ à duplici cauſarum genere, & variis utriuſque modis, & accidentibus optime deſumuntur. Supra oſtendimus affectiones quaſcunque ſpaſmodicas vel à mera ſpirituum *irritatione*, vel ab eorum, propter copulæ elaſticæ adhæſum, exploſione; vel ſimul ab utroque conjunctim profluere: Quapropter multiplices ſpaſmorum Ideæ diſtingui, ac in claſſes quaſdam diſtribui poſſint, prout *hanc illamve*, aut *ſimul utramque cauſam* in variis τ̃ ἐγκεφάλȣ vel appendicis nervoſæ locis conſiſtere contingit. Enimvero *materies ſpaſmodica*, ſive ſpirituum *copula exploſiva* potiſſimum, ac ſæpius per cerebrum, interdum vero & aliquatenus per *nervorum extremitates* aditum inveniens, aut circa *nervorum origines*, aut *medios proceſſus*, aut *fines extimos* ſubſiſtit, vel in *totis eorum ductibus* ſcaturit, prout inferius ſpeciatim declarabitur: porro *irritatio* per *ſe*, vel cum *procatarxi* prævia convulſiones ciens, licet ubivis in nervoſo genere fiat: præcipue tamen, ac frequentius talem effectum circa *nervorum principia*, *medios proceſſus*, & *plexus*, aut *fines* producit. Cæterum ejuſdem gene-

generis cauſa, & effectus alio ritu in *infantibus*, ac *pueris*, alioque in *adoleſcentibus & adultioribus* habent. Cum itaque ſingulas convulſionum ſpecies particulatim conſiderare ſtatutum fuerit, imprimis de *motibus Convulſivis infantum ac puerorum* diſſeremus.

Infantes, & *pueros* affectibus ſpaſmodicis tentari paſſim, & tam frequenter accidit, ut hæc præcipua, & fere unica convulſionum ſpecies ſtatuatur; nam ejuſmodi ſymptomata in adultis aliis inſigniuntur nominibus, atque ad Epilepſiam, paſſiones hyſtericam, hypochondriacam, colicam, aut etiam ad ſcorbutum referri ſolent; in pueris vero, quaſi κατ' ἐξοχὴν motus convulſivi appellantur.

Super his obſervare eſt, circa duo potiſſimum tempora pueros convulſionibus maxime obnoxios reperiri, ſc. intra primum *à partu menſem*, & circa *dentium eruptiones*: Quanquam hujus morbi inſultus etiam aliis temporibus, & quibuſdam aliis de cauſis non raro eveniant.

Primo igitur ſæpenumero accidit infantulos recens natos, aut ſaltem nondum bimeſtres, crebra vice ſpaſmis in diverſis partibus excitatis affici; Quippe oculorum inverſiones, genarum, & labiorum diſtortiones, aut tremores, quinimo tendinum contractiones, membrorum, & non raro totius corporis ſubſultus, & concuſſiones ſubitæ eos infeſtant; eundemque affectum etiam præcordia nonnunquam afficere hinc ſat plane liquet, quod dum ſpaſmi artus, & membra exteriora occupant, etiam à ſanguine in corde, & pulmonibus una contractis ſtagnante, facies modo pallorem, modo livorem contrahit. Cum itaque in pueris ſpaſmi tres corporis regiones infeſtare ſoleant; nempe capitis & faciei partes, membra, & artus exteriores, atque præcordia & viſcera; obſervamus modo has, modo illas, modo binas, aut ſimul omnes regiones à cauſa morbifica occupari, nempe prout eadem aut circa nervorum origi-

origines aut extremitates defigitur; & cum prius horum accidit, prout medullæ oblongatæ pars ſuperior, media, aut infima ſpinalis, ſc. unica aut plures ſimul à cauſa morbifica impetuntur.

Quod vero ſpectat ad cæteras hujus affectus cauſas, nempe procatarcticas, & evidentes; quæ prioris generis ſunt, in his duobus præcipue conſiſtunt; primo quod infantibus πάντα τῆ ἐγκεφάλȣ valde ſint imbecillia, & viſcoſa humiditate ſcateant; nempe Cerebrum minus firmum, atque nervorum tonus valde laxus, ne leviores quidem cujuſvis materiæ impetus ſuſtinere poſſint, quin ſpiritus eorum incolæ, etiam à proprio, quo iſtæ partes irrigantur, liquore, paululum modo immoderatior affluxerit, aut ſaltem copioſior quam pro tantilli roboris modulo, facile in motus irregulares, ſive ſpaſmos incitantur. Attamen ſecundo quoniam obſervatione conſtat puerulos, nec ſolos, nec omnes qui tenuioris ſunt conſtitutionis in hunc morbum proclives reperiri; idcirco pro potiore procatarxeos morbidæ ratione haberi debet, quod infantibus quibuſdam, propter mala ab utero contracta, & ſanguis, & ſuccus nervoſus originaliter vitioſi exiſtunt: quippe recens natis maſſa ſanguinea per plures retro menſes eventilatione carens, impurior evadit; quapropter pleriſque infantibus brevi à partu efflorescentiæ latæ, & rubicundæ morbillorum inſtar per totam cutem erumpunt; cujuſmodi ἐξάνθησις ſi impeditur, aut reprimitur, ſæpenumero aphthæ periculoſæ circa oris partes ſuccedunt. Hinc merito ſuſpicamur tales ſanguinis impuritates, quandoque in Cerebrum & nervoſum genus, utpote debiliora ſuffundi, & propterea ſpaſmodicas affectiones oriri; nempe dum ſanguis ab utero vitioſus exiſtens depurare ſe ſatagit, fæculentias ſuas, efflorescentia in cutem facta exterminari ſolitas, in caput transfert: quare latex modo tenuis & ſeroſus, modo craſſior & viſcidus, ac uterque ſalium & ſulphurum præternaturalium particeps intra hos,

aut illos cerebri, cerebelli, atque medullæ oblongatæ receſſus, & cavitates deponuntur; cujuſmodi recrementa cum nervi hujus aut illius, ac interdum una plurium origines, aut caudices obſident, ſpiritibus eorum incolis particulas heterogeneas, atque in exploſiones ſpaſmodicas aptas affigunt. Quamprimum enim nervi tales particulas altius imbiberunt, ſpiritus eorum copula onuſti, aut ſponte ſua aut à cauſis evidentibus incitati, eam elidere, & excutere ſatagunt; proindeque exploſiones ſpaſmodicas ineunt.

Cauſæ evidentes, quæ in puerulis prædiſpoſitis motus convulſivos inferunt, ſunt bini generis, ſc. primo quæcunque ſanguinis efferveſcentias ſolito majores cient, uti ſunt frigoris & caloris exceſſus, nutritio uberior, aut juſto calidior; aëris, ac auræ mutationes, ac imprimis lunationum periodi; etenim propter has, aliaſque ſimiles occaſiones ſanguis plus debito effervefcens copulam heterogeneam ſpiritibus uſque ad plenitudinem citius affigit; utque ab ipſis perturbatis è veſtigio elidatur & explodatur, efficit. 2o. Irritatio fere in qualibet ſyſtematis nervoſi parte diſpoſitionem ſpaſmodicam non raro in actu deducit: quare non modo qualitatum tangibilium exceſſus exterius inflicti; verum & lac in ventriculo coagulatum, bilis, aliique humores acres aut etiam vermes inteſtina vellicantes ſpaſmos excitare ſolent: porro hujuſmodi cauſæ evidentes, ſiquidem fortiores ſint, aliquando per ſe, abſque diatheſi prævia affectus ſpaſmodicos inducunt; quippe lumbrici, forte & acres humores puerulis quibuſvis, ſaltem tenerioribus motus convulſivos inferunt.

Quo certius atque ad ſenſum pateret cujuſmodi in motibus convulſivis ſit materies morbifica, plurium quos hic morbus oppreſſit defunctorum cadavera aperui: cauſam intra coctionis viſcera & primas vias ſemper fruſtra quæſivi; multorum capitibus latex ſeroſus intra cavitatem cerebello ſubjectam congeſtus, & membranam, qua medulla

dulla oblongata inveſtitur diſtendens, nervorum origines inundabat: in quibuſdam nulla hujus morbi veſtigia apparebant; adeo quod ſpiritibus accreſcens eos ad exploſiones irritat interdum imperceptibili prorſus conſtat mole, & originem tam occultam habet, ut vel perſpicaciſſimum viſus ſcrutinium omnino lateat. Olim in hac urbe cujuſdam mulieris nati plures ex hoc morbo interierunt; tandem fœtus quarti intra menſem, uti priores, interempti, caput diſſecuimus; nulla hic ſeroſa colluvies ventriculos inundabat, ſed cerebri tantum, ejuſque appendicis ſubſtantia erat juſto humidior, & laxior: quod potiſſimum obſervatu dignum erat, in cavitate quæ cerebello ſubjicitur, ſupra medullæ oblongatæ caudicem, ſanguinis grumoſi, & velut concreti copiam inſignem reperiebamus: at vero incertum eſt utrum materies iſthæc ibidem ab initio depoſita ſpaſmos primario intulerat; an potius ſanguis iſte à partium circumcirca conſitarum contractione expreſſus, & extravaſatus, convulſionum effectus, & productum, ac minime iſtarum cauſa fuerit; Nam & in Apoplecticis ejuſmodi Phænomenon paſſim occurrit; quod tamen morbi effectum potius quam cauſam eſſe poſthæc oſtendemus.

Profecto quod particulæ heterogeneæ, quæ ſanguini ab utero innatæ, in pleriſque pueris per ἐξάνθημα in toto corpore cutaneam amandari ſolent; in aliis capiti ſuffuſæ, affectionis ſpaſmodicæ cauſa materialis exiſtunt, præter rationes ſuperius citatas, etiam à remediis maxime juvantibus inferre licet: quippe in puerulis hæreditario huic morbo obnoxiis, inſultus convulſivi optime præcaventur, ſi mox à partu fontanella in nucha excitetur, & ſanguis hirudinum ſuctu è venis jugularibus detrahatur; illa namque ſucci nervoſi corruptelæ ſubducuntur, atque hoc cruoris efflorescentiæ impuræ à capite avocantur, hiſce adminiſtrationum modis, cum prius duo aut tres ejuſdem parentis nati brevi poſt partum convulſi

interiiſſent fœtus omnes alii ab eodem malo liberabantur.

2. Hæc de puerorum motibus Convulſivis, qui mox à partu, propter labem ab utero contractam eos infeſtare ſolent. Quod ſi hac vice aut ipſum morbum aut ſaltem mortiferas ejus plagas evaſerint; nihilominus circa dentitionis tempora eidem periculo denuo obnoxii reperiuntur: quando enim dentes, præſertim majores, è gingivis erupturi ſunt, ſæpe febris excitatur, cui non raro motus convulſivi adjunguntur: Et licet hoc tempore infantes viribus plus valeant, eoque morbi inſultus melius quam recens nati tolerent; attamen affectiones ſpaſmodicæ etiam nunc nec graviore aliqua occaſione excitatæ valde periculoſæ, ac interdum lethales exiſtunt.

Quandoquidem autem pueri qui circa dentitionem febricitant, non omnes motibus convulſivis tentantur; ideo ſequitur hujus morbi diſpoſitionem quandam, ſive innatam, ſive acquiſitam præcedere, atque dolorem à dentitione illatum, tantum cauſæ evidentis fortioris rationem habere, ſc. pueri, quibus aut cacochymicis, aut Cerebri & nervoſi generis conſtitutione debiliori præditis, ſpiritus animales vel adulterati, vel diſſipabiles nimis exiſtunt, in affectiones ſpaſmodicas quandoque ineundas diſponuntur: quare cum dolor admodum acutus una cum febre urget, diſpoſitio iſta latens in actum ducitur.

Si hic inquiratur qua ratione febris, & dein qua motus convulſivi in prædiſpoſitis dentitioni ſupervenjunt; dicendum erit quod uterque affectus ad dolorem velut cauſam immediatam referri debent: In nobis ipſis experimur quis ſit cruciatus qui irritationem circa dentium radices ſequitur; revera tantus & tam atrox ut excitari vix poſſit atrocior; quippe nervorum quinti paris una aut altera inſignis propago ad cujuſque dentis radicem pertingit, quæ cum à ſanguinis, aliorumve humorum particulis acrioribus illic congeſtis vellicatur,

catur, corrugatione ſua acerrimum moleſtiæ ſenſum, ſive dolorem infert; Iſtiuſmodi autem hujus nervi vellicatio in pueris dentientibus ideo contingit; quia dentibus jam in majorem molem creſcentibus, & adhuc intra gingivas vixdum cavatas incluſis, membranæ & fibræ quaquaverſus diſtenduntur: hinc ſanguis in circuitu præpeditus tumorem infert, adeoque nervos comprimit, quin & acriores ſeri particulas iis ſuffundit, quibus illi inſigniter vellicati corrugationibus, & ſpaſmis dolorificis torquentur.

Cum itaque pueris dolores ita atroces à dentitione contingunt, nihil mirum eſt ſi febres, ac etiam motus convulſivi interdum ſuccedant: prior horum accidit & quatenus ſanguis circa partem dolentem ne ſolito atque æquabili curſu circuletur impeditus, propterea in toto corpore inordinatius movetur, & inſuper quia ſpaſmis alicubi in nervoſo genere excitatis, nervi corrugati & contracti arterias comprimunt & convellunt, proindeque in ſanguine fluctuationes irregulares & febriles concitant. Cæterum motus convulſivi dentitioni aliquando ſuperveniunt tum quia ſanguis effervеſcens, particulas heterogeneas regimini animali ſuffundit, adeoque ſpiritus in exploſiones ciet; tum præterea cum dolor iſte acutus, & velut lancinatio dentes erupturos ſequuta ſenſum valde moleſtum ac irritativum à partibus affectis τῷ πρώτῳ αἰσθητηρίῳ communicet, exinde ſtatim per eoſdem nervos, vel alios affines excandeſcentiæ motus (qui ob diſpoſitionem præviam non raro convulſivus evadit) retorquetur.

Præter has binas (quæ in pueris præcipuæ, & crebriores eſſe ſolent) motuum convulſivorum occaſiones, ſc. prima infantiæ, & dentitionis tempora: Affectus iſte etiam aliis temporibus, & propter alias cauſas ſæpenumero excitatur: In quibus enim diſpoſitionis ſpaſmodicæ ſeminia jaciuntur, illa interdum aut ſtatim à partu ſe explicant, ac in morbidos fructus maturantur, ſed

aliquandiu latitantia dentitionem modo prævenìunt, modo eam è longinquo ſequuntur; & propter cauſas evidentes alias, ſc. vel internas, vel externas, cujuſmodi ſunt nutrix invaletudinaria, aut prægnans, lac in ventriculo coagulatum, aut in putrilaginem acidam aut amaram degenerans, intemperies febrilis, capitis, aliarumque partium ulcera, aut exanthemata ſubito evaneſcentia, aëris mutationes, ſolis, ac lunæ συζυγία aut aſpectus oppoſiti & ſimilia, tandem incerto eventu in actum erumpunt. Super his non opus eſt ut particulatim diſſeramus.

Cum viri cujuſdam in hac vicinia degentis, nati omnes intra trimeſtre ſpatium convulſi interierint; tandem ad præcavendum, in puerulo recens edito, ejuſmodi fatalem eventum, remedia expetuntur: Poſt aliquot à partu dies accerſitus, conſulo ut imprimis fontanella in nucha excitetur; dein poſtridie ut hirudine utriuſque lateris venæ jugulari applicata, ſanguis ad ℥ij. extrahatur; inſuper ut juxta ſingulas ſolis & lunæ συζυγίας, & aſpectus oppoſitos, per tres dies mane, & veſperi pulveris ſequentis circiter *gr.* v. exhiberentur è cochleari Julapii. ℞. Cranii humani præparat. rad. Pæoniæ maris an. ʒ j. margarit pulv. ʒ ß. ſacchari albiſſimi ʒ j. miſce, f. pulvis ſubtiliſſimus. ℞. Aq. Ceraſor. nigror. ℥ iij. antiepilepticæ Langii ℥ j. ſyr. de floribus Pæoniæ maris ʒ vj. miſce; item præcepi ut nutrix iiſdem temporibus medicis ſumeret hauſtum ſeri lactis, cui ſem. & rad. Pæoniæ maris & fol. Lilii convallis incocta ſunt. Infans per quatuor circiter menſes bene valebat, tunc vero affectibus convulſivis tentari cœpit: quo tempore iiſdem remediis in doſi majori tum infanti, tum nutrici adhibitis, veſicatoria etiam pone aures applicabantur, & hirudinum ſuctu ſanguis ex utraque vena jugulari fuit detractus: Intra duos vel tres dies puer convaluit: poſtea cum intra 4 vel 5 menſes ſpaſmi aliquoties redirent, eorundem uſque remediorum uſu ſanabatur.

batur. Poſt ſeſquiannum affectiones convulſivæ penitus ceſſabant; attamen circa infimam ſpinæ dorſi partem tumor indolens ſuccrevit, à quo vertebrarum diſtortio quædam, atque crurum imbecillitas, & demum paralyſis inducebantur. Videtur in hoc caſu, quod materies ſpaſmodica primo cerebrum, & nervorum principia impetere ſolita, ultimo ſpinalem medullam ſubiens, inque extremitatem ejus detruſa nervorum appendicum capita omnino obſtrueret, atque ſpiritibus tranſitum præcluſerat: nimirum quia particulis exploſivis aliæ narcoticæ & craſſiores ſeſe adjunxerant.

Methodus Therapeutica contra affectiones Convulſivas in pueris.

In pueris ac infantibus paſſiones ſpaſmodicas, aut imminentes præcavere, aut jamjam exorſas curare incumbit.

Nam ſi ejuſdem parentis nati priores Convulſionibus obnoxii fuerunt, malum illud cæteris poſt natis tempeſtivo remediorum uſu præveniri debet: in hunc finem ſolenne eſt, fœtui recens edito, quamprimum ſpirare incipit, medicamentum aliquod ἀντισπασμῶδες ori ingerere: hinc nonnulli guttas quaſdam mellis puriſſimi, alii cochleare vini canarini ſaccharo imbuti, quin & alii oleum amygdalar. dul. recens extractum exhibere ſolent; à quibuſdam olei ſuccini gutta 1. aut aquæ epilepticæ ſemicochleare infunditur. *Infantum à ſpaſmis præſervatio.*

Præter hæc prima infantum libamina, quæ certè nullius non momenti eſſe videntur, alia quædam remedia, & adminiſtrationum modi in uſum aſciſci debent: ſc. bis in die propinetur cochlear 1. liquoris huic affectui appropriati. e. g. ℞. *aq. Ceraſor. nigror. Rutæ an.* ℥j. ß. *Antiepileptica Langii* ℥j. *ſyr. è Coralliis* ʒvj. *Margarit. praparat.* gr. xv. *miſce in phiala.* Die tertio aut quarto poſt partum excitetur fontanella in nucha,

dein ſi vultus ſit floridi, parum ſanguinis ad ℥ j. ß. vel ij. è venis jugularibus hirudinum ſuctu extrahatur, cavendo ne inter dormiendum ſanguis copioſe nimis effluat; tempora, & cervix blande fricentur tali linimento. ℞. *Olei Nucis Moſchat. per expreſſionem* ʒ ij. *Capivii* ʒ iij *ſuccini* ℈ j. *Periaptum ex radicibus, & ſeminibus Pæoniæ majoris addito parum ungulæ alcis collo ſuſpendatur.*

Methodus medendi nutricibus adhibenda. Porro medicamenta antiſpaſmodica nutrici quotidie exhibeantur: ſumat mane, & veſperi hauſtum ſeri lactis cui *rad. & ſem. Pæoniæ maris & ſem. fænicul. dul. incocta ſunt.* ℞. *Conſerv. flor. Betonicæ, Pæoniæ maris, Anthos an.* ℥ ij. *pulv. rad. & flor. Pæoniæ maris an.* ʒ ij. *Corallii rubri præparat. ſuccini albiſſimi an.* ʒ j. *rad. Angelicæ, Zedoariæ præparat. an.* ʒ ß. *cum ſ. q. ſyrupi de Pæonia, f. Electuarium: capiat q. Nucis Moſchatæ mane & veſperi.*

℞. *Pulveris rad. Pæoniæ maris* ʒ ij. *ſem. ejuſdem* ʒ j. *f. pulvis, ſacchari albiſſimi ſolut. in aq. florum Tiliæ & ad tabulat. cocti* ℥ iij. *Olei ſuccini* ℈ j. *f. ſ. artem Tabulæ, ſingulæ pendant* ʒ ß. *Comedat* 1. *hora qualibet ſexta. Illa etiam exacta victus ratione utatur.*

Infantum Spaſmis laborantium Curatio. Quod ſi infans quiſpiam Convulſionibus actu afficitur, quia fontanella minus, & tardius operatur, *veſicatorium* in nucha, aut pone utramque aurem applicari expedit, & niſi temperamentum frigidius obſtat, ſanguis hirudinum ſuctu venis jugularibus extrahatur: Linimenta circa tempora, nares, & cervicem, item plantis pedum emplaſtra admoveantur; enemata quæ alvum copioſe ſubducunt quotidie injiciantur: porro ſæpius in die, nempe ſexta aut octava qualibet hora, remedia ſpecifica intus ſumantur.

Linimenta. ℞. *Olei Capivii, caſtorei an.* ʒ ij. *ſuccini* ʒ ß. *f. linimentum.*

℞. *Emplaſtri Oxycrocei* p. ij. *Galbani ſolut.* p. j. *Olei ſuccini* ℈ j. *f. Emplaſtrum pro plantis pedum.*

dum. pulvis de guttetæ juxta deſcriptionem Riverii exhibeatur bis vel quater in die.

℞. *Cranii humani præpar. ſem. Pæoniæ, ungulæ Alcis, Margaritar. præpar. an.* ʒ ß. *Ambræ griſeæ* gr. vj. *f. pulvis. Doſis* gr. vj. *in cochleari liquoris infraſcripti ter aut quater in die.* Pulveres.

Vel ℞. *Cranii humani præpar. Margarit. an.* ʒ ß. *ſalis ſuccini* ℈ j. *ſacchari perlati* ʒ j. *Doſis* ℈ ß.

Vel ℞. *Sp. C. Cervi* gtt iij. *detur ſexta vel octava qualibet hora in cochleari julapii infra præſcripti.*

Pauperum natis exhibeatur pul. radicis Valerianæ ſylveſtris ℈ ß. *ad* ℈ j. *detur bis in die in cochleari lactis, vel liquoris appropriati.*

Vntzerus valde commendat fel catelli lactantis, nempe ut totus ſuccus cyſti fellea exemptus puerulo cum pauxillo aqua florum Tiliæ propinetur.

Nuper mihi retulit Medicus Eruditus ſe noviſſe plures hoc remedio curatos: Porro ſolent empirici pueris majoribus, poſt fel epotum, etiam catelli hepar aſſatum comedendum tradere.

Julapia, aquæ *deſtillatæ*, aliique liquores *appropriati* juxta præſcripta ſequentia parari poſſunt. Liquores.

℞. *Aq. Ceraſor. nigror.* ℥ iij. *Antiepileptica Langii* ℥ j *ſacchari perlati* ʒ ij. *miſce.*

℞. *Rad. Pæoniæ maris recent. in taleolas ſciſſarum* ℥ vj. *Vitrioli Hungarici* ℥ viij. *cranii humani* ℥ ij. *aq. Antiepilepticæ Langii* ℔. ß. *Miſce & deſtillentur in retorta vitrea calore arenæ. Doſis cochlear* j. *ad* ij.

℞. *Rad. Pæoniæ maris recent. inciſ.* ℥ iiij. *contuſis in mortario marmoreo affunde vini Hiſpanici* ℔ j. *f. expreſſio fortis, adde manus Chriſti perlatæ* ℥ ß. *ſervetur in vitro occluſo. Doſis cochlear* j. *vel* ij. *bis in die.*

Cum ob dentitionem difficilem motus convulſivi eveniunt, ſymptoma hoc quemadmodum ſecundarium & minus periculoſum exiſtit, ita in *Spaſmi ob dentitionem excitati.*

Therapeia non ſemper primam aut præcipuam exigit medendi operam, ſed nonnunquam de dolore ſedando, & intemperie febrili ſummovenda potius ſolliciti ſumus; quare & patiens, & nutrix victu tenui & refrigerante uti debent; dentibus erupturis gingivarum aut frictione, aut ſectione exitus patefiat; quin & partibus iſtis intumefactis, & dolentibus anodyna applicentur: Enemata, & ſanguinis detractio, non raro hic locum habent: ſomnum conciliare, & ſanguinis ferociam attemperare decet: interim remedia Antiſpaſmodica uſurpentur, verum temperatiora, & quæ ſanguinem, & humores minus exagitant; veſicatoria, quia ſerum in caput nimis ſuffundi aptum evacuant, ſæpe juvamen conferunt.

Spaſmi propter alias occaſiones excitati.

Quando pueri nec ſtatim à partu, neque ob dentes erupturos, ſed propter alias occaſiones, & accidentia motibus Convulſivis tentantur; talis affectionis cauſa ut plurimum vel in capite, vel alicubi circa coctionis viſcera ſubſiſtit. Quando prioris ſuſpicio habetur, uti liquere ſolet à ſignis quæ colluviem ſeroſam intra ἐγκέφαλον nimis congeſtam arguunt, remedia ſuperius citata in paulo majori doſi exhiberi debent; inſuper in iſtis qui catharſin bene ferunt, interdum vomitus, & levis purgatio inſtituantur: *vinum* & *oxymel ſcilliticum*, item *Mercurius dulcis*, *Rhabarbarum*, & *reſina Jalap*. egregii ſunt uſus.

Quoties affectionis ſpaſmodicæ cauſa in viſceribus ſubeſſe videtur, aut *lumbrici*, aut *acres humores* ventris tormina cientes in vitio deprehenduntur.

Propter lumbricos.

Contra Lumbricos purgatio ex *Rhabarbaro*, aut *Mercurio dulci*, addita *reſina Jalappæ* inſtituitur. Olim puero convulſionibus miſerrime affecto, ut jamjam moribundus videretur, doſin *Mercurii dulcis* cum *reſina Jalappa* exhibui; cum alvi dejectionibus, quas 4 habuit, lumbricos 12 excrevit, & derepente convaluit.

℞. *Rad. Serpentariæ virginianæ pul.* ℥ j. *co-*

rallii

talli ad albedinem calcinati ℥ ß. *f. pulvis, doſis* ℈ ß. *ad* ℈ j. *bis in die per tres dies continuos, ſuperbibendo decoctum rad. graminis.* ℞. *Specier. Hieræ* ℥ j. ß. *Theriacæ Venet.* ℥ ij. *f. emplaſtrum pro abdomine, vel Emplaſtrum ex Galbano applicetur umbilico.*

Si motus convulſivos à *ventriculi*, & *inteſtinorum* irritatione, per *acres humores* facta, procedere ſuſpicamur, lenis catharſis, aut *vomitu*, aut *ſeceſſu*, aut ſucceſſive utroque inſtitui debet. In hunc finem blanda emetica ex *vino ſcillitico*, aut *ſale vitrioli* propinentur: ſi quando ſc. laborantes vomendi nixu ſponte tentantur: ſin evacuatio potius κάτω tentanda videbitur, *Rhabarbari infuſio*, aut pulvis, ſyrupus de *Cichorio* cum *Rhabarbaro*, aut *roſarum* cum *agarico* propinari debeat: & non raro hiſce remediis tempeſtive adhibitis, affectionem convulſivam in pueris ſanatam vidi: porro in hoc caſu enemata ſint crebri uſus: Cæterum non omittantur medicamenta externa, ſc. fotus, linimenta, aut emplaſtra abdomini applicanda. *Propter acres humores.*

℞. Folior. Camomillæ minutim inciſ. *M.* ij. includantur duobus ſacculis è lino tenui aut ſerico confectis, qui lacti calido intincti & expreſſi abdomini ſucceſſive applicentur.

℞. Summitates, aut flor. malvæ pariter inciſ. incoquantur butyro recenti, vel ſevo porcino, & ſub forma linimenti, aut cataplaſmatis ventri applicentur.

CAPUT

Caput V.

De morbis Convulſivis adultiorum, propter originem nervoſam præcipue affectam, oriundis.

Licet *affectiones Convulſivæ* quæ *adultioribus* accidunt, aliis nominibus inſignitæ, etiam alius cujuſdam proſapiæ vulgo reputentur, atque ad *paſſiones dictas hyſtericas*, *hypochondriacas*, *aut colicas*, vel ad *ſcorbutum* referri ſoleant; attamen ſi res paulo attentius conſideretur, facile patebit ſymptomata quædam ſpaſmodica tum viris, tum fæminis crebro evenire, quæ *Convulſionis* nomen ſibi proprie ac jure vendicant: Hæc autem (uti ſupra innuimus) pro multiplici cauſæ morbificæ ſede vario modo diſtingui poſſunt, potiſſimum vero in has *tres ſpecies*, ſc. in ſpaſmos quoſdam ob *nervorum originem* præcipue affectam excitatos; inque alios qui propter *nervorum extremitates* materia morbifica obſeſſas, cientur; ac demum in alios quorum materies morbifica à capite deſcendens, *nervorum* quorundam, vel ſimul omnium *ductus aut totos*, aut quoad maximam partem, occupat. De ſingulis hiſce Convulſionum ſpeciebus ordine dicemus.

Spaſmorum adultioribus accidentium tres ſpecies.

Itaque imprimis ut *convulſiones*, à *nervorum origine* affecta oriundas explicare pergamus; hic inprimis notandum ſit materiam morbificam nervorum principia obſidentem, quandoque in *priora nervorum paria*, quæ ſc. *oculorum* & *faciei* muſculis proſpiciunt, potiſſimum influere; proindeque modo *naſi*, *genarum*, aut *labiorum* contractiones, & tremores, modo *oculorum*, aut *oris* diſtortiones ſequuntur. Secundo aliquando *par vagum*, & *intercoſtale* particulas heterogeneas maxime imbibunt; & tunc *abdominis*, & *hypochondriorum* inflationes, contractioneſve, quin &

Ab origine nervoſa affecta oriundi diſtinguuntur.

1. *Juxta varios nervos affectos.*

& *cordis palpitatio*, *tremor*, *reſpiratio difficilis* ac *interrupta*, *pulſus intermittens*, aliaque medii, aut infimi ventris ſymptomata plurimum infeſtant. Tertio, nonnunquam vero cauſa morbifica poſterius conſita, *ſpinalem medullam* præcipue afficit, & propterea *membra exteriora* & *artus ſubſultibus* & *contracturis* inordinatis obnoxia redduntur: porro in pluribus hujuſmodi caſibus, quia ſpiritus animales circa nervorum origines exploſi, verſus ἐγκέφαλον inordinate reſiliunt, idcirco quibuſvis fere ſpaſmis hoc ritu excitatis, *vertigo*, item ſæpe *Scotomia*, *aurium tinnitus*, & nonnunquam ἀναισθησία adjunguntur, aut ſuccedunt.

Cæterum prout ex variis affectionis convulſivæ typis conjicere licebit, videtur quod materies ſpaſmodica, hos aut illos nervos, aut ſimul eorum plures adpellens; vel circa ipſorum *principia* fere tantum hoſpitetur, ita ut ſpiritibus ibidem crebro exploſis, *vertigo frequens*, & valde moleſta oriatur; inſuper circa *præcordia tremores*, ac *breve deliquium*, & *leipothymiæ metus*, non raro in viſceribus aut muſculis *ſubſultus*, & *contracturæ leves* ſentiantur. Vel ſecundo particulæ exploſivæ ad nervorum origines delatæ, eorum proceſſus altius ſubeunt, & non raro in *plexus nerveos*, ad *præcordia* aut *viſcera* imi ventris, aut etiam *membra exteriora* pertinentes delapſæ, illic affectionum ſpaſmodicarum alios quaſi *nidos* conſciſcunt, ut quoties ſpiritus circa originem nervoſam in exploſiones adiguntur, ſtatim in abdomine, thorace, aut artubus *paroxyſmi* velut *hyſterici*, *aſthmatici*, aut alias *convulſivi* oriantur: Horum exempla, & quibus fiunt modis infra clarius ſubdentur: Interim materies ſpaſmodica nervorum ductus influens cum uſque ad proceſſus, & plexus eorum remotos transfertur, quandoque tamen præcipuam mineram adhuc circa originem nervoſam habet; adeo ut poſt graves *viſcerum aut membrorum ſpaſmos*, magna *cerebri perturbatio*,

2. *Juxta eorundem nervorum varia loca affecta.*

cum

cum *vertigine*, *aurium tinnitu*, & non raro ἀναιϲθησία ſubſequatur: interdum vero materia morbifica, quoad maximam partem, ad longinquos nervorum fines tranſlata, deinceps circa eorundem principia immunius agitur: Etenim plures obſervavi, qui dum principio *vertigine*, *crebro leipothymias metu*, *cephalalgia*, & *occipitis gravitate* infeſtarentur, circa *præcordia*, aut *viſcera* leviores tantum inflationes, aut tremores pertuliſſe; poſtea tamen circa has partes ſpaſmos immaniores perpeſſos, de prioribus capitis affectibus minime conqueſtos fuiſſe.

Materies ſpaſmodica quo ritu nervos influit.

Quod ſi de *materia ſpaſmodica* amplius inquiratur, *undenam* illa ſuggeritur, & *quibus viis* verſus nervorum origines defertur, & cujuſmodi ibidem *ſitus*, & quaſi *focos* obtinet; dicendum videtur, quod licet hujus ductus manifeſtos, & veſtigia detegere nequimus; quantum tamen ex obſervationibus quibuſdam, & rerum analogia colligere datur, ſupponere licebit *binos hoſce diſtinctos tranſitus modos*, quibus particulæ ſpaſmodicæ primum è ſanguine, in Cerebrum, & Cerebellum ſuffuſæ, exinde verſus nervorum principia convehuntur: ſc. 1o. Interdum materies iſta à cerebro, ac cerebello imbibita, ac utriuſque poros ſenſim pertranſiens in medullæ oblongatæ caudicem delabitur, cujus item tractu quodam ſuperato, una cum ſucco nervoſo, verſus nervorum origines prolabitur, ac prope illorum capita, vel intra ipſum caudicem medullarem, vel intra prominentias annulares aggeritur, in quibus locis aut diutius ſubſiſtens, crebras vertigines, ac in partibus remotis ſpaſmos leviores, uti dictum eſt, ciet; vel exinde in nervorum ductus altius delapſa, convulſionum valde atrocium paroxyſmos excitat: talem cauſæ morbificæ progreſſum ſuſpicamur, in quibus vertigo, ſcotomia, capitis gravedo, ac mentis torpor inſultus convulſivos præcedunt: cujuſmodi quidem affectus prævios, materies νοσερὴ adhuc in cerebro, & appendice me-

medullari ſcatens producit; quæ deinceps in nervos allapſa convulſiones infert.

20. Reſtat alter modus, quo liquide patet materialem affectus ſpaſmodici cauſam in principia nervorum transferri; nempe cum eadem à colluvie feroſa intra cavitates, ſive ventriculos τȣ̃ ἐγκεφάλȣ depoſita in vicinas nervorum radices inſinuatur: Enimvero in morbis chronicis, cum ad inſignem ſanguinis, & humorum dyſcraſiam *cerebri* quoque prava diſpoſitio accedit, ſæpe ingens ſeri acris, & nervoſo generi infeſti copia, è plexuum choroeideων vaſis exudans, in cerebri ejuſque appendicis ventriculos dilabitur; ſeroſus autem hic latex poſtea in *quartum ventriculum* cerebello ſubſtratum irrumpens, luxata ibidem pellicula, qua *medulla oblongata* obtegitur, unius aut plurium nervorum origines obſidet, eoſque vel irritando, vel particulis heterogeneis & exploſivis imbuendo diatheſin ſpaſmodicam inducit. Atque hæc fere cauſa eſt, quod poſt *febres diuturnas*, aut male *judicatas*, etiam poſt *morbos cephalicos* graviores, ægrotantes demum *convulſi* intereunt, prout ex crebra cadaverum, eo ritu defunctorum, Anatome deprehendi. Quinetiam ex obſervatione Anatomica conſtat, cerebrum colluvie ſeroſa quadam inundari, abſque diſpoſitionis ſpaſmodicæ affectu; porro & nonnullis ab *Epilepſia*, aliiſque morbis convulſivis defunctis, nullum intra cerebri ventriculos ſeri diluvium adfuiſſe: Ex quo datur intelligere, *affectiones ſpaſmodicas haud tantum ab aquoſa* τȣ̃ ἐγκεφάλȣ *illuvie profluere*; cæterum nec omnino à tali cauſa oriri, niſi *latex ſeroſus cerebri ventriculos*, ac imprimis iſtum cerebello ſubſtratum *inundans*, *particulis heterogeneis & exploſivis imbuatur*. Memini olim petitum eſſe meum conſilium pro adoleſcente egregio phthiſi laborante, & tunc temporis plane deſperato. Præter *tuſſim* & *dyſpnœam*, ille per plures dies, immo hebdomadas graviter conqueſtus erat, non potuiſſe ſe in lecto ſupinum decumbere,

bere, aut dum in cathedra ſederet, caput vel minimum reclinare: quippe ab hoc, illove corporis ſitu illico *cordis tremores*, & *ſpirituum deliquia*, quaſi jamjam moribundus eſſet, pati ſolebat: quapropter neceſſe habuit, *caput ſemper pronum*, ſive antrorſum inclinatum tenere. Poſt obitum cadavere diſſecto, pulmones fere per totum ſchirroſi, & in quibuſdam locis ulceroſi apparebant: dein cranio aperto ingens ſeri flavi, & ſalſi copia intra omnes cerebri ventriculos fluctuabat: qui certe latex, dum capite reclinato in *quartum ventriculum* ſupra medullæ oblongatæ caudicem prolaberetur in nervorum *paris vagi & intercoſtalis* capita irruens, circa præcordia convulſiones prædictas ciebat: quamdiu autem, capite antrorſum inclinato, iſta ſeri colluvies in anteriores *cerebri ventriculos* refluebat, nervorum origines ab iſta materia ſpaſmodica immunes perſtitere.

Oſtenſo hactenus *quot modis* & *quibus viis* materies morbifica, verſus nervorum origines delata, ſpaſmos inferre videtur, facile eſſet juxta has rationes multa ſymptomata convulſiva explicare: Nam præter *infantum*, & puerorum *motus convulſivos*, ab ejuſmodi cauſis ſæpiſſime excitatos, etiam huc referri debent partium nervoſarum *contractiones*, & *ſubſultus* quæ febribus ſuperveniunt. Quin etiam *paſſiones* vulgo dictæ *hyſtericæ*, item *hypochondriacæ*, & quædam aliæ, non raro à cauſa morbifica nervorum principia impetente procedunt. Hujuſce igitur hypotheſeως veritatem quibuſdam aliis *ægrotantium hiſtoriis*, & *exemplis* aſtruere nitemur; imprimis vero ejuſmodi obſervationes proponemus, in quibus materies morbifica *nervorum principia* obſidens, necdum in illorum proceſſus altius delapſa, *crebras vertigines*, & *leviores tantum viſcerum* & *præcordiorum ſpaſmos* inducit.

1. *Obſervatio.* *Fœmina perilluſtris* 30 circiter annos nata, conſtitutione tenera, & gracili corporis habitu prædita, quavis hyeme *catarrho* in *tracheam* & *pulmones*

mones exudante, cum *tuſſi*, *raucedine*, & *ſputatione copioſa* graviter affligi ſolebat: noviſſimo tamen anno, cura, & cautione diligenti uſa iſtud malum evitavit: at vero poſt ſolſtitium Brumale à frigore ſuſcepto, immani *capitis dolore*, *aurium tinnitu*, *vertigine*, cum *ingenti coryza* afficiebatur, ut facile conſtaret ſeri colluviem, antehac in pectus exudare ſolitam, tunc temporis intra caput & cerebrum omnino deponi; cujus inſuper effectus erat, quod *paſſionibus*, quaſi *hyſtericis*, quibus nunquam prius obnoxia fuerat, quoties dormire inciperet valde infeſtaretur: Si quando enim ſomnum initura, oculos clauderet, illico in abdomine molis aſcenſus, in gutture præfocatio, circa præcordia tremores, & ſubſultus excitabantùr; quæ tamen affectiones, cum perfecte evigilaret, protinus ceſſabant, ita ut ægrotans neceſſe habuerit per plures dies & noctes ſomno fere in totum abſtinere.

Ad hanc Dominam, poſtquam plures dies ægrotans valde imbecillis evaſerat, accerſitus, medicamentis tantum blandis uti cogebar: Itaque *ſanguinem* ex pede ad ℥ iiij. protinus detrahendum, & quolibet die *clyſterem* è lacte ſaccharato injiciendum curavi, à quo ter, aut quater alvum dejicere ſolebat: porro octava qualibet hora doſin *ſp. C. Cervi* in cochleari ſequentis Julapii exhibui. ℞ *Aq. Pulegii, juglandum, Ceraſorum nigror. an.* ℥ iij. *aq hyſtericæ* ℥ ij. *ſyr. Caryophillor.* ℥ j ß. *Caſtorei nodulo ligat. & in vitro ſuſpenſi* ʒ ß. *Margaritæ pulv.* ℈ j. *miſce. Veſicatoria pone aures, & cataplaſmata ex foliis Rutæ & Aronis cum rad. Bryoniæ, ſale marino, & ſapone nigro plantis pedum cum fructu admovi.* Interdum veſperi in hauſtulo *Julapii* præſcripti, *Diacodii* ℥ ß. exhibui, cui ſomnus moderatus, abſque ſolita ſpaſmorum conſequentia, ſuccedebat; cujuſmodi effectum, ab opiatis in tali caſu exhibitis ſæpius expertus ſum; pro ſiti reſtinguenda *ptiſanam* cum *ingredientibus diureticis* incoctis propinavi: horum uſu intra

breve

breve tempus plurimum alleviata fuit. Attamen, quod maximo emolumento ceſſit, *abſceſſus in aure ſiniſtra ſponte diſruptus* primo ſaniem flavam, ac poſtea per multos dies ichoris tenuis copiam ingentem profudit, à qua evacuatione, viſcerum, & præcordiorum ſpaſmis in totum ceſſantibus, morbus perfecte judicatus fuit.

Quod ſpectat ad prædictæ ægritudinis *Æthiologiam*, extra dubium videtur, affectus iſtos à *colluvie ſeroſa* περὶ τὸν ἐγκέφαλον depoſita excitatos fuiſſe; nam & iſtius humoris in *caput tranſlatio*, morbum primo intulit, ejuſque per *auris emunctorium* ἔκκρισις, ſymptomata quævis ſuſtulit: porro cum materies morbifica ſpiritibus circa nervorum principia conſitis *diathesin* aliquatenus *exploſivam* intuliſſet, iſti, licet tanquam œſtro perciti, fere continuo agitarentur, quamdiu tamen verſus cerebrum reſilientes, ſpatium in quo poſſent liberius expandi obtinerent, phantaſiam quidem illi ſolum vehementius exercebant & abſque ulteriori incommodo, *vigilias* tantum induxere. At vero cum ſomno interdum obrepente ſpirituum irrequietorum excurſus verſus Cerebrum cohiberetur (quod quidem neceſſario evenit quando obdormiſcimus, liquore nervoſo intra Cerebri poros tunc temporis uberius admiſſo) *nervorum paris vagi & intercoſtalis* capita iidem tumultuarie irruentes, ſpirituum intra nervorum iſtorum ductus ſcatentium totas ſeries perturbaverunt, adeoque prædictos, circa *præcordia*, *viſcera*, & *gulæ muſculos*, *ſpaſmos* intulere. Plures hoc ritu tum viros, tum fœminas ægrotantes novi, qui cum *cephalalgia*, *occipitis gravitate*, aut *vertigine* laborarent, inter edormiſcendum, illico in *præcordiis*, aut *viſceribus*, aut ſimul in utriſque *perturbationes* quaſi *ſpaſmodicas* ſenſere, quod quidem contingit à ſpirituum tumultuantium ῥοπῇ *à cerebro in nervorum origines* reflexa: Quod autem huic ægrotæ *opiatarum* uſus ſomnum placidum, abſque ſolita ſpaſmorum conſequentia, acceſſi-

erſivit, ratio erat, quia ſpiritus animales, utut irequieti & furentes, *particularum* tamen *narcotiarum* implexu, velut catenis injectis ligabantur, ut dein ſine reſiſtentia quavis, ſomno obruerentur. Enimvero graves *convulſionum paroxyſmos* tum *Aſthmaticos*, tum quaſi *hyſtericos*, *opiatu* exhibitis, non raro feliciter curavi.

Mulier honeſta M. G. 67° anno ætatis, vultu adhuc florido, & habitu corporis obeſo; cum prius faciei intumeſcentiæ, & gravioribus cephalalgiæ paroxyſmis dudum obnoxia degiſſet, intenſo Brumæ frigore, in vertiginem valde moleſtam, cum tremore cordis, ſpirituum deliquio, & crebro vomendi nixu incidit: lecto impoſita ſi oculos aperiret, aut è latere in latus converteretur, ſtatim inſigni *ſcotomia, leipothymias metu*, & inſuper *vomitu inani* afficiebatur. Hanc inviſens minime dubitabam, quin ægritudinis cauſa foret *materies ſpaſmodica* ab *exteriori capitis regione*, ad *intimos* τȣ̃ ἐγκεφάλȣ receſſus tranſlata; cujus afflatu, ſive copula heterogenea ſpiritus animales tacti, dum inordinate verſus cerebrum exilirent, affectus vertiginoſos, dumque iſti in nervorum capita tumultuarie irruerent, ſcotomiam, præcordiorum ἀταξίας, & vomendi nixum excitabant. Hujus curationem *veſicatoria* larga nuchæ, & pone aures applicata, *enemata* quotidie injecta: item *frequens ſp. C. Cervi*, & *Julapii cephalici uſus* intra paucos dies perfecerunt. 2. *Obſervatio.*

Vir egregius 34 circiter annos natus, cum ex longo tempore tuſſi, cum ſputo copioſo, & craſſo obnoxius egerat, inſuper cutis poros valde apertos habens, continuo madere, & qualibet fere nocte ſudore multo perfundi ſolebat: ſub initium veris evacuationes iſtas ſolennes parcius evenire perſenſit; interim conqueſtus eſt, de manuum & pedum plenitudine, ac velut intumeſcentia quadam, ita ut *hydropem* ingruentem vereretur; cæterum & in capite *ſcotomia*, & *vertigine* crebra afficiebatur: Brevi poſtea hoc malo in- 3. *Obſervatio.*

ingraveſcente, circa labia, aliaſque oris ac faciei partes, leves contracturæ, & ſubiti ſpaſmi paſſim excitabantur; ſubinde etiam (materia morbifica, uti videtur, nervorum paris vagi & intercoſtalis origines influente) cordis tremorem & ſubſultus, cum crebris ſpirituum vitalium deliquiis, quaſi *leipothymia* jamjam imminente, perpeſſus eſt.

Scio plurimos, pathemata hæc convulſiva, præcordia ita graviter infeſtantia, *vaporibus à liene elevatis* aſcribere: attamen ratio longe potior videtur, eadem à materia ſpaſmodica intra cerebrum aggeſta, & in nervorum principia irruente deducere; quia ſc. excrementi cujuſdam à partibus aliis in caput metaſtaſis præceſſit, ipſumque adeo περὶ τὸν ἐγκέφαλον deponi, affectus vertiginoſus fere continuus, iſtique partium oris ac faciei ſpaſmi plane teſtantur: quare huic remedia, juxta methodum inferius traditam præſcribere viſum eſt.

Poſſem hic plurimas hujuſmodi obſervationes proponere, in quibus *materies morbifica* prope *nervorum origines* ſubſiſtens, cum *vertigine*, *leviores* tantum *viſcerum*, aut *membrorum ſpaſmos* ciet. Cæterum quia iſtius materiæ portio quædam, à capite deſcendens nervorum ductus ſæpe altius ſubit, adeoque circa medios, ultimoſque eorum proceſſus, & plexus, *ſeminii exploſivi*, quaſi *pulveris pyrii* fomitem ſtruit; Ex re fore videtur hujuſmodi caſuum exempla quædam ſubjicere.

4. *Obſervatio.* Puella quædam E. L. procera, & venuſta, parentibus ſanis orta; ipſaque conſtitutionis (prout videbatur) originaliter ſanæ; poſtquam Hero longa invaletudine detento, diu & fere continuo miniſtraſſet, atque hinc ſæpius totas noctes evigilare, aliiſque temporibus crebro expergiſci cogeretur, ut nunquam ſomnus, niſi brevis & interruptus, capeſſeretur, tandem de *capitis hebetudine* cum *crebra vertigine* queri cœpit: intra brevem exinde temporis tractum, affectu indies ingraveſcente,

ſcente, *tremores* ſenſit in toto corpore, cum levi membrorum ſucceſſu, quibuſdam vicibus, licet vagis & incertis, ingruentes: poſtea dein paroxyſmos plane convulſivos, eoſque horrendos & crebro infeſtantes perpeſſa erat: paulo ante morbi inſultum *Scotomia* brevi afficiebatur, mox *pectoris anguſtiam* & *oppreſſionem* magnam, qua præcordia ſimul omnia ſtrictim contrahebantur, perſenſit; tum illico ſtridorem ingentem, cum forti ejulatu edens, in terram concidere ſolebat; interim animo conſtabat; at maxima cordis oppreſſione laborans, donec iſta pectoris conſtrictio relaxaretur, ſe nullo modo relevare potuit: poſtea cum paroxyſmus pertranſierat, inſigni *cordis palpitatione*, *ſenſuum torpore*, & functionis animalis debilitate magna adhuc aliquamdiu afficiebatur. Poſtquam hæc ægrotans per quatuordecim circiter menſes ejuſmodi paroxyſmis crebra vice repetentibus obnoxia degiſſet, demum *epileptica* evaſit, ut quoties mali inſultus rediret, in terram proſtrata, ἀναισθησίᾳ cum ſpuma oris, aliiſque pathognomicis *caduci* ſymptomatis corriperetur. Neque hic affectus iſte gradum ſiſtebat, quin, vix elapſo anni ſpatio, in *maniam* degenerabat, ut denique ægrotans, amiſſo rationis uſu, modo cum *furore* inſaniret, modo cum *ſtupore* plane deſiperet.

Ex morbi hujus *initio*, *progreſſu*, & *crebra metamorphoſi* liquido patet eum primo in capite prope nervorum origines & *cauſam*, & *ſedem* habuiſſe, & exinde fines ſuos & in *cerebrum* & in *ſyſtema nervoſum* quotidie latius explicuiſſe: nam ab initio materies morbifica juxta nervorum principia conſiſtens, *viſcerum*, & *membrorum* leviores tantum ſpaſmos, & ſucceſſiones cum *Vertigine* intulit, poſtea ejus portio in *nervos pneumonicos*, eorumque *plexus* delapſa, graviſſimas *præcordiorum*, *diaphragmatis* & *ventriculi* convulſiones produxit; quin & ejuſdem materiæ portio altera cerebrum ejuſque meditullia inva- *Prædicti Caſus Ætiologia.*

D dens,

dens, ἀναισθησίας, ac dein caduci paroxyſmos inferebat; atque demum ſpirituum textura in totum vitiata, eorumque latice in liquorem acerrimum, ac velut ſtygium degeneri, *affectiones ſpaſmodicæ* in *maniam* tranſibant.

Quod itaque ſpectat ad particulares tum *morbi*, tum *ſymptomatum rationes*; videtur quod prædicta virgo ex vita ſedentaria, (omni corporis exercitatione & auræ liberioris uſu penitus ademptis) præſertim vero ex vigiliis nocturnis, & ſomno frequenter interrupto, vitioſam *ſanguinis* & humorum diatheſin, ſimulque pravam & debilem *cerebri*, & *nervoſi generis* conſtitutionem contraxerat: quibus acceſſit, quod illa hero ſuo graviſſimis convulſionum affectibus laboranti perpetuo miniſtraret, atque ex eo forte contagium aliquod, ſive miaſmata ſpaſmodica ſuſceperat: Et primo quidem particulæ heterogeneæ una cum ſucco nervoſo in *cerebrum* & *cerebellum* ſuffuſæ, ibidemque ſpiritibus accreſcentes, præliminari *Scotomia*, & *vertiginoſo* affectu quaſi velitabantur; dein materies ſpaſmodica *nervorum paris vagi* & *intercoſtalis*, atque *medullæ ſpinalis* principia obſidentes una cum *vertigine viſcerum* & *muſculorum ſubſultus*, & *ſuccuſſiones* leviores intulit: poſtea cum eadem *nervorum ductus* altius ſubiens, in *plexus cervicales*, *cardiacos*, & forſan *intercoſtales*, alioſque deferretur, atque ſpiritus *reſpirationis*, & *pulſus* munia exequentes, copula exploſiva imbueret; illi crebra vice ob *plenitudinem*, vel propter *irritationem*, una cum ſuperioribus nervoſæ originis incolis, in exploſiones adacti, partium reſpectivarum *ſpaſmos horrendos* excitabant: Enimvero urgente paroxyſmo, à *nervis pneumonicis* conſtrictis derepente thoracis ſyſtole inordinata ciebatur; deinde ſtatim diaphragmate ſubito & vehementer retracto, ejulatus iſte obſtreperus ſuccedebat: porro cum ob iſtam thoracis ſyſtolen diutius continuatam, ſanguis ne moveri poſſit impeditus, omnino in præ-

cordiis

cordis ſtagnaret, idcirco durante paroxyſmo, cordis oppreſſio magna, cum ἀφωνίᾳ & ἀκινησίᾳ laborantem urgebat: interim vero, cum adhuc cerebri regio à ſpirituum exploſionibus libera ac immunis perſtaret, ægrotans animo conſtabat; poſtea vero cum materies ſpaſmodica indies adaucta, etiam in cerebri debilitati & præfracti meditullia explicaretur, prioribus circa præcordia pathematis, ἀναισθησία, dein *Epilepſia*, ac ultimò *mania*, propter rationes modo citatas, ſupervenerunt. Huic ægrotanti medicamenta plurima, & varii generis, à multis tum medicis, tum empiricis, confuſe tamen, methodoque incerta, & ſubinde mutata, præſcripta nehilum profuere.

Mulier quædam venuſta εὔχροος & εὔσαρκος à diutino mœrore in diatheſin invaletudinariam incidit; circa meridiem, & horas veſpertinas plerunque mediocriter habuit, mane autem cum ſomno ſatis, & ſæpe plus nimio indulſerat, uſque magis ſomnolenta, & torpida evaſit: expergefacta, ſtatim queri ſolebat *de gravitate*, ac velut *ſtupore* in toto capite; cum *vertigine* ad quemvis motum, aut capitis circumactionem; paulo poſtea *paroxyſmum convulſivum*, aut ἀναισθησίαν fere conſtanter expectabat, eamque modo hæc, modo iſte infeſtare ſolebat: quippe poſt vertiginem, quaſi velitationem præviam, plerunque in *ventriculo*, & *latere ſiniſtro* dolorem gravativum huc illuc tranſcurrentem ſenſit; hinc rugitus, vomendi nixus, flatuum eruptiones, nec non abdominis, & hypochondriorum diſtentiones miræ inſequebantur, & plurimis interdum horis hanc miſere exercebant: interdum vero hæc ſymptomata abeſſe contigit, & tunc in *cerebro* affectio immanior ſucceſſit: namque in crebras ἀναισθησίας incidens, aliquandiu immota, & clauſis oculis, ſine ſenſu, aut intellectu perſtare ſolebat; cumque famulæ ejus *frictionibus*, & *nicotianæ* fumigatione ipſam excitarent, mox animo conſta- 5. *Obſervatio.*

 bat,

bat, at denuo ſtatim revolvitur in ſimilem ἀναιϑησίαν, atque ita quatuor, aut quinque vices ejus ſubit, priuſquam ad ſe perfecte, & ſine recidiva mox expectanda rediit: Tandem peracta tragœdia, etiamnum *capitis gravitate* & *torpore* aliquantulum afficiebatur: circa meridiem vero, nebulis omnino diſcuſſis, ſudum, & ſerenum πάντα τῦ ἐγκεφάλυ obtinere ſolebant; donec proximo mane, rurſus eadem ſymptomata reverterentur.

Ætiologia. Qui ſymptomata hæc rite perpendit, non habebit neceſſe vapores ab *utero*, aut *liene* elevatos ſupponere, atque in iſtis cauſam morbificam fruſtra quærere: nempe quam multo certius poterit in ipſo capite collocare: Videtur enim quod huic ab initio, propter ingentem mœrorem (prout in fœminis crebro aſſolet) *cerebro* & *nervoſo generi* magna *debilitas*, ſimulque *vitioſa labes* imprimerentur; ita quidem ut ſpiritus animales in Cerebrum & Cerebellum derivati, ſecum particulas heterogeneas mixti generis, ſc. partim *narcoticas*, & partim *exploſivas* afferrent: cujuſmodi copulam cum illi à ſomnis uberiorem conciperent, mera plenitudine ad ipſam excutiendam ciebantur: quamprimum igitur expergefieret mulier; iidem ſpiritus commoti, vel ῥοπῇ *inferius* facta, in *nervorum origines* deprimebantur, ibidemque exploſi viſcerum ſpaſmos excitabant, aut verſus *cerebri meditullium* reſilientes, ibidemque eliſi, *crebras* & *terribiles* ἀναιϑησίας intulere. Revera hæc affectio Epilepſiæ aliquantulum affinis erat, niſi quod materies morbifica nondum intra regale cerebri palatium, ſive meditullium ejus ita commorabatur, ut ſpiritus illic intra primos ipſorum fontes inficeret; iiſdem tamen inferius diſſociatis, & juxta nervorum origines, ſeſe in varios, minoreſque rivulos dividentibus, eadem copula heterogenea arctius adhærebat. Interea ſpiritus, quo iſtam materiam excuterent, crebrius exploſi, cum *verſus cerebri arcem* tumultuoſe raperentur, *ſtuporem*, & ἀναιϑησίαν, ſin alio vergentes in *nervorum*

vorum principia irruerent, propterea iſtos *viſcerum ſpaſmos* intulere: Quod autem paroxyſmi tantum *horis matutinis* poſt ſomnum pleniorem ingruebant, ratio erat quia ſpirituum copula heterogenea iis cum ſucco nervoſo adveniens, eo tempore ad plenitudinem exploſionibus aptam congerebatur; quæ ſiquidem tunc integre diſcuteretur, reliquo die ægrotans ab affectu immunis perſtitit; donec poſtridie, cum *ſomnus nocturnus* novum materiæ morbificæ ſupplementum capiti intulerat, mane ſimilis paroxyſmus redibat; qui forſan prout ſomnus brevior aut protractior fuerat, modo intra *cerebrum*, modo juxta *originem nervoſam* peragebatur.

Nec tantum in *ſexu fœmineo*, utpote debiliori & magis patibili, *ſpaſmi* ab *origine nervoſa* principaliter affecta oriuntur; verum ejuſmodi affectiones aliquando in *viris*, à ſimili procatarxi excitatas obſervare licet. Ante aliquot annos feſtinanter accerſitus ad hoſpitem quendam in hac urbe diverſantem, ipſum primo intuitu, revera dæmoniacum ſuſpicabar, eique *exorciſmis*, potius quam *pharmacis* opus fuiſſe rebar. Erat is quadragenarius, qui jam per tres annos ſtatis quibuſdam temporibus *motibus convulſivis* tentari ſolitus eſt; *hujuſce* ægritudinis, dum hic paucos dies fortuito hoſpitaretur, occaſione ingentis mœſtitiæ, inſultum ſolito majorem perpeſſus erat: morbi acceſſionem per duos aut tres dies præſentiſcere ſolebat; nempe ex magna intra *ſinciput commotione*, continua fere *vertigine*, & *crebra oculorum obfuſcatione*; ingruente autem paroxyſmo, primo oculi varie contorquebantur, invertebanturque, dein moles quædam inſtar vivi animalis, ab imo ventre ſurſum verſus Cor & Thoracem, & exinde in caput obrepere videbatur: hujuſmodi motum egomet manu ventrem ejus comprimens, plane perſenſi; & quamdiu, palmis totis viribus obtentis, iſtius globi aſcenſum inhiberem, ſe mediocriter habuit; quamprimum vero intumeſcentia

Obſervatio affectionis quaſi hyſterica in viro.

 iſtæc

iſtæc ſenſim ſuperius obrepens ad caput pertigerit, illico membra totius corporis immaniter convellebantur, ut tanquam *ſpiritu malo* obſeſſus, ſe ad parietes, & poſtes illideret: à quatuor robuſtis viris, vix ſumma vi detineri, & coërceri potuit, quin exiliret, & brachia, & pedes, & caput motibus diverſimodis huc illuc jactaret: quando ab exilitione ceſſaret, membra fuerunt robuſtiſſime extenta, & muſculi rigidi, & velut *tetano* affecti: Talis paroxyſmus circiter horæ quadrantem durabat; dein ad ſe rediens ſobrie loquutus eſt, in cubiculo obambulavit, qualia paſſus erat conſcivit, & veniam ab aſtantibus petiit; brevi poſtea oculos invertere, & ociſſime volutare cœpit; dein ſtatim affectus ſpaſmodes repetens, ſimilem uti prius excitabat tragœdiam: atque iſto ritu intra tres horas quinque aut ſex paroxyſmos ejuſmodi convulſivos ſuſtinuit. In medio quodam paroxyſmo, vena in brachio pertuſa, factoque orificio ſatis largo, ſanguis lente affluebat, & ſtatim congelari viſus eſt; ita quidem ut in pelvim exceptus, haud liquidorum more, in ſuperficiem planam & æquabilem difflueret, at inſtar ſevi liquefacti, & in vas frigidum inſtillati, gutta ſuper guttam accumulata, in molem accreſceret.

Caſus prædicti Ætiologia. Si affectio hæc ſtupenda mulieri contigiſſet, obvium eſſet, eam *hyſtericam* dicere, ejuſque cauſam in *uteri* vitium conjicere; eo magis, quia tanquam molis cujuſdam ab imo ventre aſcenſus paroxyſmum inchoavit: attamen cum vulgaris iſta ſolutio, quæ ſæpiſſime merum ignorantiæ ſubterfugium eſt, in hoc caſu admitti nequit; rationi maxime congruum videtur, omnia iſtæc ſymptomata in malas *cerebri* & *nervoſi generis* affectiones referre. Enimvero morbi cauſam in ipſo capite latere, ex ſymptomatis paroxyſmum præcedentibus, quæ ſpirituum intra ἐγκέφαλον ſcatentium agitationem inſignem denotabant, plane colligitur: iſta *cerebri inflatio*, graves *Scotomiæ*,

quæ-

quæque inſultu jamjam ingruente, conſtanter evenerunt, *oculorum contorſiones*, manifeſto arguunt particulas heterogeneas, & exploſivas ſpiritibus intra ἐγκέφαλον juxta nervorum principia degentibus accreviſſe. Adeo ut hic caſus etiam ad *Epilepſia* naturam prope accederet, excepto tamen quod intra *cerebri meditullium* ſpiritus, nec copulam heterogeneam admitterent, nec alibi exploſi, illic tumultuarie perrumperent; durante enim paroxyſmo, ægrotans uſque animo conſtabat: at vero materies morbifica, in capite uberius congeſta, cum illinc in nervorum tum interiorum, tum exteriorum ductus altius prolaberetur, in viſceribus tum imi, tum medii ventris, etiam in membris exterioribus, ſeminii exploſivi mineras valde diffuſas poſuerat; adeo ut cum ſpiritus animales juxta *nervorum origines* explodi inciperent, illico ſtatim alii *plexus meſentericos*, & deinceps alii *alios plexus nerveos* à meta extima, uſque ad caput interjectos, incolentes, ordine exploſi, ſpaſmos à parte in partem uſque continuabant, donec ad ἐγκέφαλον perveniretur: exinde vero exploſione ſtatim ad ſpiritus *ſpinalis medullæ*, & *nervorum appendicum* hoſpites, tranſlata, muſculorum, & membrorum totius corporis convulſiones validiſſimæ inſequutæ ſunt: Quod autem iſte velut *molis aſcenſus*, qui ſæpenumero in imo ventre, circa convulſionum initia percipitur, à ſpiritibus intra *plexus meſentericos* in exploſiones adactis procedat, inferius, cum de *paſſionibus hyſtericis* dicemus, fuſe declarabitur.

Interea ſi inquiritur ob quam rationem paroxyſmo convulſivo περὶ τ̃ ἐγκέφαλον juxta nervorum origines incipiente, illico ſpiritus extime degentes (quotquot in illud ſymptoma prædiſpoſiti ſunt) exploſiones ineunt, adeoque affectionem ſpaſmodicam illic plenius exorſam ſurſum transferant, (nam ita plerumque habet, ſive morbi acceſſio in *imo ventre*, ſive circa *medium abdomen*, *hypochondria*, aut *præcordia* incipit: quip-

pe ſpaſmus ab iſtis locis ſenſim verſus caput prorepere ſolet). Dico propter hujus ſolutionem hæc duo imprimis conſideranda offerri, ſc. primo advertimus quod, cum ſpirituum integra quædam ſeries perturbatur, qui in extremo ambitu reſident influxu originali primo deſtituuntur; quare iſti ante alios tumultuari, & irregulariter habere incipiunt, hinc quando nervus *cubiti*, aut *femoris* ab incubatu conſtringitur, ut ſolita ſpirituum influentia impediatur, ſtupor cum punctionis ſenſu in *manus*, aut *pedis* digitis primo ſentitur; unde ſenſim ſuperius verſus loca affecta perreptat. Secundo ſubeſt altera, eaque potior iſtius affectus ratio, nempe quod ſpiritus in exploſiones parati, cum intra ductus nervoſos, unum aut plures, quaſi totidem diſtinctos tubulos continentur, ſpatium ſatis amplum requirunt, in quo plurimum, & quidem ſucceſſive rarefieri & expandi queant; quod ſiquidem intra nervorum truncos à principio verſus finem haud facile conceditur; idcirco dum ſpiritus, circa originem nervoſam primo eliſi, verſus ἐγκέφαλον reſiliunt, proindeque vertiginem cient; ſpirituum exploſio apertior circa nervorum proceſſus inferiores, aut extremitates, ubi nervi caudex, aut in plexus ampliores dilatatur, aut in plures fibras late diſperſas terminatur, plerumque incipit; dein ſpiritibus iſtis exploſis, ſtatim aliis ordine ſuccedentibus, quo pariter explodi poſſint, locus conceditur: Hinc obſervare eſt, dum ſpiritus exteriores exploduntur, ſi ligatura, aut compreſſione ſtrictius facta, aliorum in idem ſpatium ſucceſſio, aut verſus exteriora progreſſus intercipitur, ſpaſmus ne ſurſum aſcendat inhiberi ſolet: quare cum ſtupor (prout hiſtoriæ medicæ teſtantur) ab extremo manus aut pedis digito exorſus, cum formicationis ſenſu, aut, inſtar auræ frigidæ ad ſuperiora repit, ac demum cerebrum petens, convulſiones horrendas infert; ſi mox ab initio inſultus, brachium, aut crus fortiter ligetur, ſpaſmus locum iſtum ligatum ſupe-

Quare ſpaſmi à nervorum extremitatibus incipiunt.

rare non valens, à capite conſcendendo impeditur; quinimo uſitatum eſt *fœminis hyſtericis*, quamprimum ventris intumefactio, ſive molis in abdomine aſcenſus primo ſentitur, medium corporis truncum faſciis circumpoſitis valde conſtringere, adeoque ſæpius præcavetur, ne præcordia, & capitis regio eodem paroxyſmo convulſivo afficiantur.

Quare ſanguis in affectibus convulſivis cito congelatur.

Quod autem ſanguis medio paroxyſmo eductus cito congelabatur; ita quidem fieri in affectibus convulſivis, & apoplecticis paſſim aſſolet, prout *doctiſſimus Heighmorus* ex recenſione *Heidochii* prius annotavit: attamen quod nonnulli hinc contendunt, convulſiones omnino à ſanguinis craſſitie, motu impedito, & ſtagnatione pendere, minime concedendum erit: quippe ſanguis ab iis qui ſpaſmis obnoxii ſunt, paulo ante paroxyſmum detractus, ſero dilutus, atque ſatis fluidus exiſtit. Quapropter opinari liceat congelationem iſtam ab ipſo paroxyſmo induci; quia ſc. in motibus convulſivis, ab immodicis muſculorum & viſcerum contractionibus, ſanguis interfluus, ſpiritu & ſero ejus exhalantibus, aliquantulum in mixtione ſolvitur, & propterea aliquatenus coagulatur, non aliter quam cum lac, propter nimiam agitationem & partium ab invicem ſeparationem, in *butyrum* concreſcit: Quare hujuſmodi *ſanguinis coagulatio*, videtur *convulſionum* potius eſſe *effectus*, quam *cauſa*.

Methodus therapeutica.

Quod ſpectat ad *curationem* ejuſmodi affectionum ſpaſmodicarum, quæ in fœminis, aut viris à cauſa morbifica nervorum origines obſidente, procedunt. *Prima indicatio* erit morbi fomitem ſubtrahere, ſc. impedire, quo minus ſanguis particulas heterogeneas, aut in ſe genitas, aut aliunde à viſceribus acceptas, capiti affigat. In hanc rem *evacuatio* & per *catharſin*, & per *phleboto-*

miam, niſi aliquid contraindicat, inſtituta, commode adhiberi ſolet.

Emetica. *Vomitio* ſæpiſſime juvamen præſtat, quare *emetica* ex *infuſione croci metallorum*, vel ex *ſale vitrioli*, aut *vino ſcillitico* ab initio propinentur. Dein propediem *ſanguinis detractio*, aut *phlebotomia* in *brachio*, aut *hirudinum ſuctu è venis ſedalibus* celebretur; dein poſtea *lenis purgatio* aut *pilulis*, aut *apozemate ſolutivo* inſtituatur, & tempeſtive repetatur.

Cathartica. ℞. *Pilul. è ſuccino Cratonis, vel Tartarearum Bontii* ʒ ij. *reſin. Jalap.* gr. xvj. *Caſtorei* ℈ j. *Olei roriſmarini vel ſuccini* ℈ ß. *Gummi Ammoniaci ſolut. in aq. hyſterica q. ſ. f. pilulæ* 16. *ſumantur quatuor die quolibet ſexto aut ſeptimo.*

℞. *Rad. Polypodii qu. Lapathi acut. præparat. Cherefolii an.* ʒ vj. *Pæoniæ maris* ʒ iij. *folior. Betonicæ, chamædryos, chamæpityos, verbenæ, veronicæ maris an.* M. j. *ſem. carthami, bardanæ an.* ℥ iij. *Coquantur in aq. fontan.* ℔. iiij. *ad medietatem, adde vini albi* ℔ j. *coletur in matracium, cui imponatur folior. ſennæ opt.* ℥ j. *Rhabarbari* ʒ vj. *Turbith. Gummoſi* ℥ ß. *Epithymi, ſantal. citrini an.* ʒ ij. *ſalis Abſynthii, cochleariæ an.* ʒ j. *Flavedinis cortic. Aurantii* ʒ ij. *Digerantur clauſe, in calore arenæ per horas* 12. *Colatura uſui ſervetur: edulcoretur (ſi opus ſit) cum ſ. q. ſyrupi Auguſtani, vel è cichoreo cum Rhabarbaro. Doſis* ℥ vj. *ſemel aut bis in hebdomade.*

Singulis diebus quibus à *purgatione* vacat, remedia *cerebrum corroborantia*, quin & ſpiritus animales, à copula heterogenea ſuſcipienda, aut ab exploſionibus ineundis, vindicantia, exhibeantur. De quibus tamen juxta *ægrotantis temperamentum*, *corporis habitum*, & *conſtitutionem* delectus quidam inſtituatur: nam gracili corpóris habitu, & ſanguini fervidiori præditis medicamenta minus calida, quæque ſanguinem haud ſupra modum exagitent, propinari debent: è contra phlegmaticis, obeſis, quorum urina tenuis

Remedia in temperamento calidiori.

nuis & aquoſa eſt, atque ſanguis hebetius circulatur, viſceraque infarciuntur; remedia calidiora, & humores inſigniter fermentare apta deſignentur. In priori caſu ad hunc modum præſcribatur.

℞. *Conſervæ flor. Betonicæ, Tamariſci, pæoniæ maris an.* ℥ij. *ſpec. diamargarit. frigid.* ʒj. ß. *pulv. rad. pæoniæ, & ſeminis ejuſdem an.* ʒj. *Corallii rubr. præpar.* ʒij. *Vitrioli Martis* ℈ij. *ſalis Abſynthii* ʒij. *cum ſ. q. ſucci Aurantior. f. Electuar. capiat bis vel ter in die, ſuperbibendo hauſtulum Julapii infra præſcripti.* *Corroborantia & Specifica.*

℞. *Corallii rubri cum ſucco Aurantiorum in marmore, aut mortario vitreo triti, & exiccati* ℥ß. *pulv. viſci qu. rad. pæoniæ maris an.* ʒij. *ſacchari perlat.* ʒiij. *f. pulvis. Doſis* ℈j. *ad* ʒß. *bis vel ter in die.* *Pulveres.*

℞. *Specier. diamargarit. frigid.* ʒij. *ſalis Abſynthii* ʒiij. *rad. aronis pulv.* ʒj. *miſce, f. pulvis, dividatur in viginti partes, ſumatur doſis mane, & hora quarta.*

℞. *Pul. rad. Petaſitidos* ℥j. *doſ.* ʒß. *ad* ʒj. *bis in die.*

℞. *Folior. bardanæ, ari an.* M. vj. *inciſa, & ſimul miſta deſtillentur. Doſis* ʒij. *ad* iij. *bis vel ter in die poſt doſin Electuarii, aut pulveris.* *Aquæ deſtillatæ & Julapia.*

℞. *Hujus aquæ deſtillatæ* ℔ij. *Chalybis noſtri præpar.* ʒij. *miſce in phiola, ſumantur eodem modo.*

℞. *Aq. Jugland. ſimplicis, Ceraſorum nigror. an.* ℔ß. *Limacum* ʒiiij. *ſyr. flor. Pæoniæ maris* ℥ij. *Doſis* ℥j. ß. *ad* ij. *eodem modo.*

℞. *Raſur. Eboris, C. Cervi an.* ʒiij. *rad. cherefolii, bardanæ, valerianæ an.* ℥ß. *folior. betonicæ, chamæpityos, ſcolopendrii, ſummitat. Tamariſci an.* M. j. *corticum Tamariſci, ſolani lignoſi an.* ℥ß. *coquantur in aq. fontana* ℔iiij. *ad tertiæ partis conſumptionem, adde vini albi* ℥viij. *coletur in lagenam, cui imponatur folior. beccabungæ, cardamines an.* M. j. *f. infuſio tepida, & clauſa per horas* *Apozemata.*

quatuor, colatura ſervetur in vitris occluſis. Doſis ℥ vj. bis in die, poſt doſin medicamenti ſolidi. Interdum tali Apozemati infundantur chalybis noſtri ʒ ij. & ſumantur eodem modo.

Tempore æſtivo *aquar. acidularum uſus* convenit, in earum defectu noſtræ *artificiales* ſubſtituantur.

Remedia in temperamento frigidiori. Quod ſi ob rationes ſupra citatas, *medicamenta calidiora* indicantur, juxta methodum ſequentem procedere licebit.

Electuarium. ℞. *Conſervæ anthos, flavedinis Aurantii, Limonii an.* ℥ ij. *nucum Jugland. & Myrobalanor. condit. an.* no. ij. *ligni Aloes, ſantali citrini, rad. ſerpentariæ, contrayervæ, angelicæ, ari an.* ʒ j. *vitrioli Martis (vel chalybis præpar.)* ℈ iiij. *ſalis abſynthii, cochleariæ an.* ʒ j. *cum ſ. q. conditura nucum Juglandum. f. Electuarium. ſumatur bis in die qu. nucis moſch. ſuperbibendo doſin liquoris appropriati.*

Tabulæ. ℞. *Rad. Pæoniæ maris, angelicæ, corallii rubri præpar. an.* ʒ ij. *ſacchari ſolut. in aq. limacum, & ad tabulatum cocti* ℥ vj. *Olei ſuccini rectificatiſſimi* ʒ ß. *ſ. a. f. Tabulæ, ſingulæ pendant circiter* ʒ ß. *una, aut altera ſumatur bis vel ter in die, ſuperbibendo doſin liquoris appropriati.*

Pilulæ. ℞. *Rad. ſerpentariæ Virginianæ, contrayervæ, Valerianæ an.* ʒ ij. *corallii rubr. præpar. margarit. an.* ʒ j. *Cort. Winteran. rad. dictamni Cretici an.* ʒ j. *vitrioli Martis, ſalis Abſynthii an.* ʒ j. ß. *Extract. Centaurii* ʒ ij. *Ammoniaci ſolut. in aq. hyſtericæ q. ſ. f. maſſa pilularis. ſumantur quatuor pilulæ mane & hora quarta p. m.*

Spiritus. ℞. *Sp. C. Cervi, aut fuliginis, vel ſanguinis humani, vel ſalis Ammoniaci q. ſ. ſumantur gutt.* 10. *ad* 12. *mane, & veſperi in cochleari Julapii ſuperbibendo hauſtulum ejuſdem.*

Aqua deſtillata. ℞. *Folior. betonicæ, verbenæ, ſalviæ, cardaminæ, ari, bardanæ an.* M ij. *Jugland. viridium* no 20. *cortices* 6. *Aurantior. & quatuor Limonum, cardamom. cubebar. an.* ℥ j. *conciſis, & contuſis affunde*

affunde ſeri lactis è pomaceo, aut vino albo facti ℔ vj. *deſtillentur ſ. a. doſis* ℥ ij. *vel* iij. *bis in die poſt doſin medicamenti ſolidi. Hujus* ℔ ij. *adde Chalybis noſtri* ʒ ij.

℞. *Aq. Lumbricor. limacum. an.* ℥ vj. *Jugland. ſimplicis* ℥ iiij. *Raphani compoſit.* ℥ ij. *ſacchari albiſſimi* ℥ ij. *f. Julapium. Doſis cochlearia 4 vel 6. bis in die poſt doſin medicamenti ſolidi.*

℞. *Millepedum mundator.* ℔ j. *caryophyllor. conciſ.* ℥ ß. *ſuperaffunde vini albi* ℔ ij. *deſtillentur in cucurbita vitrea, doſis* ℥ j. *ad* ℥ j. ß. *bis in die.*

Pauperioribus, per remedia facilius parabilia ad hunc modum conſulatur.

℞. *Conſervæ folior. rutæ cum æq. p. ſacchari factæ* ℥ vj. *ſumatur quantitas Nucis Moſchat. bis in die ſuperbibendo decoct. ſem. & rad. bardanæ in ſero lactis cum vino albo parat.*

Vel paretur Conſerva ex foliis Arboris vitæ cum æquali parte ſacchari. doſis ʒ ß. *ad* ʒ j. *bis in die.*

℞. *Pulveris Millepedum præpar.* ʒ iij. *ſem. ameos* ʒ j. *f. pulvis, dividatur in* 10. *partes. ſumatur doſis bis in die, vel aſellis* 12. *contuſis cum vino albo affuſo, exprimatur ſuccus, f. hauſtus, ſumatur bis in die.*

Interea dum hæc remedia intus ſumuntur, convenit interdum *veſicatoriis* in *nucha*, & pone *aures* applicatis ulcuſcula excitare; ita namque ſeroſi, & acres humores à capite plurimum emulgentur: porro *ſternutatoria*, & *apophlegmatiſmi* non raro juvamen inſigne præſtant. *Sanguinis detractio* è *venis ſedalibus*, aut è *pede* aliquoties iterari debet, quin & urgente affectu, *emplaſtra*, vel *cataplaſmata* plantis pedum utiliter adhibentur. Juvat etiam circa ſuras, & femora *epiſpaſtica* admovere.

Caput VI.

De motibus Convulſivis, quorum cauſa circa nervorum extremitates, aut intra plexus nerveos ſubſiſtit.

Affectiones *ſpaſmodicas* interdum abſque capitis vitio, à ſpirituum circa *nervorum extremitates* ſcatentium *irritatione*, *exploſioneque* oriri, vel hinc conſtat, quia cum *pharmaca* ventriculi, aut inteſtinorum tunicas acrius vellicant, aut *lumbrici* eas corrodunt, non tantum in iſtis partibus ſuccedunt ſpaſmi, ſed inſuper motus convulſivi nonnunquam in membra, & artus exteriores retorquentur: enimvero, prout alibi oſtendimus, cum partem aliquam gravioris moleſtiæ ſenſus excruciat & ab illa *primo ſenſorio* communicatur; exinde ſtatim ſpiritibus ibidem irritatis, motus involuntarius & irregularis reflecti ſolet; idque non tantum per eoſdem nervos, quibus doloris ſenſus afferebatur, ſed interdum etiam per alios aut affines, aut prorſus extraneos ſpaſmus reciprocatur: Ita lapis *ureteri* infixus, fibraſque ejus nerveas plurimum irritans, motus convulſivos non tantum in vaſe affecto, ſed in cunctis fere abdominis viſceribus excitat; adeo ut urina ſuppreſſa, tormina huc illuc diffuſa, & vomitiones horrendæ utplurimum ſuccedant. Quapropter minime ambigendum eſt, etiam morbos, & ſymptomata quædam ſpaſmodica, propter noxam externam *nervorum apicibus* intra *membranas*, *muſculos*, aut *viſcera* terminatis illatam; ſæpenumero induci: quinimo in *paſſionibus hyſtericis*, *hypochondriacis* & quibuſdam aliis, ſi quando motus convulſivi, capite illæſo, *uteri*, *lienis* aut alius viſceris culpa excitantur; næ illi hac ſolum ratione, nempe reliquarum partium incommodis hac via per *nervos*, nullatenus autem per *vapores* ad cerebrum tranſlatis,

tis, oriuntur, ac quoquoverſum in varias corporis regiones propagantur.

Hic autem adnotetur, quod licet *cauſa evidens* ſolitaria, ſiquidem ea fortis ac vehemens fuerit, convulſiones interdum per ſe, & abſque diſpoſitione prævia inducat; quatenus nimirum ſpiritus animales ſupra modum irritati, exploſiones debito majores & pluſquam ordinarias ineunt; prout in *hypercatharſi*, ac paroxyſmis *colicis*, & *nephriticis* paſſim evenire ſolet; attamen in pleriſque aliis affectibus ſpaſmodicis, quorum acceſſiones ſunt crebræ & habituales, præter *irritationem* circa nervorum extremitates factam, quæ ut plurimum cauſæ evidentis loco eſt, etiam *procatarxis* quædam adeſt, cujus efficaciæ morbi inſultus præcipue debetur; nempe cum motus convulſivi *lienis*, *uteri*, aut alius privatæ partis, vitio excitari, ac crebra vice repetere ſolent; ſuſpicari licet, quod *ſpiritus animales* fibrarum in parte affecta, & in vicinia ejus diſpoſitarum incolæ, *copulam heterogeneam*, & *exploſivam* prius contraxerant, qua ad plenitudinem faturi, levi occaſione in exploſiones ſpaſmodicas cientur: dein iſtæ circa *nervorum extremitates* primo inceptæ eorundem nervorum ductu ſurſum perreptant, & non raro ad ipſam *originem nervoſam*, ac interdum ulterius ad *cerebri meditullium* traducantur: à quo denuo in genus nervoſum reflexæ, etiam membrorum, ac *artuum ſpaſmos* ſecundario inferunt: poſtquam vero cerebrum, & ſuperior ſyſtematis nervoſi portio, ſpaſmis infra excitatis ſæpius compati & coafficì aſſueverunt, etiam ſpiritus iſtarum partium incolæ ipſi tandem adulterari, copulam heterogeneam, & exploſivam admittere, adeoque in cauſæ procatarcticæ partem adſciſci incipiunt; hinc demum procatarxis ſpaſmodica utrique caudicis cujuſdam nervoſi termino communis evadit, atque ſpiritus animales in nervi unius, aut plurium tum *capite*, tum *cauda* male diſpoſiti, ab alterutro exploſiones con-

Spaſmi à nervorum finibus incipiant & propter irritationem,

Et propter copulam exploſivam.

concipiunt, eaſque alteri ſtatim tradunt, prout infra cum de *paſſionibus hyſtericis*, aliiſque ſpeciatim dicemus, fuſius declarabitur: Interim *hiſtorias* quaſdam, & *obſervationes* ſpaſmorum à nervorum extremitatibus oriundorum ſubjiciemus.

1. *Obſervatio.* *Virgo lectiſſima* circa 16. ætatis ſuæ annum ab equo decidens, & ſaxo protuberanti alliſa, mammam ſiniſtram graviter læſit, unde tumor cum dolore exortus eſt, quæ tamen ſymptomata ab initio remediorum uſu mitigari, & deinceps ad longum tempus mediocriter habere viſa ſunt; poſt triennium vero à frigore ſuſcepto, ac peſſima victus ratione adhibita, omnia exacerbari cœperunt; pars læſa in majorem molem intumeſcens dolore peracuto, & fere conſtanti afficiebatur, ut ægrotans præ inſigni cruciatu dies & noctes pleraſque inſomnes degerit, mammæque glandulas tumidiores tunc factas nec tangi nec pertractari, imo ne ſtrepitum quemvis, aut concuſſionem in cubiculo factam ſufferre potuerit.

Cum huic tumori, verſus cancroſum degeneri, fotus & cataplaſmata ex *cicuta*, & *mandragora*, aliiſque ſtupefacientibus, & repercuſſivis applicarentur, perilluſtris Domina affectiones quaſdam ſpaſmodicas crebra vice infeſtantes pati cœpit: imprimis quoties in mamma dolor atrocius urgeret; illic loci punctiones, nec non ſpaſmos ac contracturas huc illuc excurrentes perſenſit: deinde ſtatim ventriculus ac hypochondria, & non raro totum abdomen cum rugitu & vomendi nixu inflari, ac plurimum diſtendi ſolebant; mox idem affectus ſenſim ad ſuperiora tranſlatus ἀναισθησίαν excitabat, cui brevi poſtea, motus convulſivi in toto corpore adeo validi ſuccedebant, ut ægrotans vix à tribus aut quatuor robuſtis viris contineri potuerit.

Hujuſmodi paroxyſmi primo erant vagi, & occaſionaliter tantum excitati; nempe ſuccedebant, quoties dolor pectoris à cauſa quadam evidenti intenderetur: poſtea convulſiones iſtæ cre-

brius

prius infeſtabant; ac demum periodicæ, ac habituales factæ, bis in die, nempe totidem ſtatis horis à paſtu conſtanter repetere ſolebant: Cumque ad hunc modum per 6 menſes ægrotans miſerrime affligeretur, tandem *vertiginoſo capitis affectu*, eam fere continuo exercente, moleſtari cœpit; cui malo cum fotus ex herbis aromaticis & cephalicis capiti aliquamdiu adhiberetur, quoad *vertiginem* melius habuit; verum exinde novo & plane admirando ſymptomate, *tuſſi* ſc. *inani* abſque ſputo dies & noctes, niſi cum ſomno obrueretur, perpetuo infeſtabatur: poſtquam clariſſima hæc virgo, diverſimoda remedia à variis medicis præſcripta, abſque multo commodo tentaverat, demum *thermis temperatis* apud *Bathoniam* uſa juvabatur, deinde ſtatim nupta, à *conceptu* ac *puerperio* ſenſim convaluit.

Si totius morbi ejuſque accidentium rationes inquirantur, extra dubium eſt affectionem convulſivam à *mammæ tumore*, ſive loco dolente primo excitatam fuiſſe; cujus cauſa partim fuit acutiſſimus doloris ſenſus, à fibris ac nervis iſtius partis impreſſus, partim autem *copula heterogenea* ſpiritibus iſtarum fibrarum nervorumque incolis affixa; enimvero ſuſpicari licet humorem acerrimum tumori impactum, qui forſan aliquatenus nervorum ductibus illuc confluxerat, Topicorum uſu repercuſſum, fibras & filamenta nervea per totam viciniam diſpoſita ſubiiſſe, proindeque copulam heterogeneam & exploſivam ſpiritibus accreviſſe; ad quam elidendam, quoties à dolore incitabantur, exploſiones ſpaſmodicas inibant, ſimulque ſpiritus alii, intra nervos affines ſcatentes priorum conſenſu (uti crebro aſſolet) pari ritu explodebantur: dein affectio ſpaſmodica nervorum extremitatibus ubi primo inceperat, per eorundem ductus uſque ad ἐγκέφαλον continuata, ἀνευαισθησίαν, & exinde in totum ſyſtema nervoſum reſiliens, artuum & membrorum omnium motus convulſivos inferre ſolebat: circa ægritudinis *Ejus Ætiologia.*

ini-

initium paroxyſmi ad hunc modum à parte affe-
cta propter dolorem excitati; ad cerebrum & appendicem ejus ſecundario traducebantur: poſtea vero cum ſpiritus horum incolæ per ſympathiam crebro exploſi, partium continentium poros ita laxarant & debilitaverant, ut intra eoſdem, una cum ſucco nervoſo, particulis quibuſvis heterogeneis aditus pateſceret, *procatarxis ſpaſmodica* etiam in *capite* ſuccreſcebat, atque ſpiritus ἐγκέφαλον incolentes, copula heterogenea infecti, paroxyſmum ſpaſmodicum ipſi inchoabant, aut ſaltem inſultibus ejus primos inſtinctus præbuere, qui ut plurimum à paſtu totidem ſtatis horis redibant; quia ſc. materies morbifica una cum ſucco nervoſo æquali fere dimenſo inferebatur: revera in ejuſmodi caſibus ubi convulſio generalis fere omnes totius ſyſtematis nervoſi partes ſucceſſive occupat, ſuſpicari licet ſpiritus animales in toto genere nervoſo copulam heterogeneam & exploſivam contraxiſſe, quæ cum ſtato tempore ad plenitudinem aſſurgat, ipſos ſpiritus pariter hora condicta ad exploſionem incitat; eademque exploſio alicubi inchoata, fomitis ignarii ritu, in omnes ordine propagatur.

Quod ſpectat ad *tuſſim* iſtam *inanem*, quæ capitis fomentationi ſuccedens, ægrotantem iſtam per plures menſes fere inceſſanter exercuit; videtur quod ſymptoma illud omnino ab *origine nervoſa affecta*, & nequaquam à *pulmonum infarctu* penderet, nihil enim tuſſi excernebat; & ſi quando iſtum tuſſiendi impetum violenter inhiberet, ſtatim in gutture præfocationis ſenſu afficiebatur: adeo ut veriſimilius ſit materiem morbificam prope originem nervoſam depoſitam à fotu rarefactam, & commotam, nervorum pulmonibus dicatorum capita altius ſubiiſſe, atque in fibris, & filamentis eorum ſpaſmos perpetuos irritaſſe: ſimili quodam ritu, ac cum ſuccus nervoſus, qui muſculorum fibras & tendines irrigat, acris, ac degener factus, partibus iis ſubſultus, ac contra-
cturas

turas continuas inducit ; hinc quando ſpaſmus in liquibus nervorum affectorum ſurculis ſiſteretur, ta ut tuſſire non liceret, ſtatim motus convulſivus in ſurculos alios ejuſdem, aut affinis nervi incurrens, præfocationem in gutture excitabat. Libet hic exemplum aliud ſpaſmi è nervorum extremitatibus affectis oriundi proponere.

Clariſſima Matrona quinquagenaria poſtquam ei menſtrua per feſquiannum fluere deſierant, primo de *dolore pungitivo* in *mamma* ſiniſtra queri cœpit; dein poſtea illo affectu ceſſante, circa *ventriculum* male habuit : illic nimirum *tumor durus*, & velut *ſchirroſus* cum dolore gravativo ſubortus eſt: huic ſtomachi inflatio cum reſpiratione difficili, nauſea, & vomitione crebra ſupervenit : dein morbo ingraveſcente, dolore magis acuto, & huc illuc quaquaverſus excurrente, in affectiones ventriculi convulſivas incidit: nempe illic loci ſpaſmis varie excurrentibus, haud ſecus ac ſi ventriculus multifariam diſtraheretur, fere continuo moleſtabatur : porro cum *ſiti* & *vigiliis*, conſtans animi perturbatio, & crebra ſpirituum deliquia, quaſi jamjam moribunda eſſet, Dominam ægrotantem exercebant: quæ tamen omnia ſymptomata ex iſto ventriculi tumore ſemper oriri, eadem plane perſenſit: Huic medicamina quævis vomitoria, cathartica, antiſcorbutica, & hyſterica, abſque ullo levamine, moleſtiæ potius & nocumento fuiſſe videbantur : à ſanguinis miſſione per hirudines, & lactis aſinini uſu nonnihil commodi recepit, & poſtea ab acidulis diu epotis plurimum alleviabatur. 2. *Obſervatio.*

Prædicta ſymptomata, quæ vulgo *paſſioni hyſtericæ*, & *vaporibus uterinis* aſcriberentur, palam eſt à tumore circa ventriculi fundum excitato proceſſiſſe : quippe ſanguis Dominæ iſti valde fervidus & atrabilarius exiſtens, cum non amplius catameniorum fluxu purgaretur, recrementa ſua & fæculentias aduſtas primo in *mamma*, & deinde novo incepto, in *ſtomachi membranis* depoſuit : à tu- *Ejus Ætiologia.*

à tumore ibidem facto, particulæ acres & heterogeneæ perpetim decedentes, *fibras*, & *nervos* circumcirca conſitos ſubierant; quæ ſpiritibus earum partium *inſitis*, *influiſque* continuo accreſcentes, ipſos ad crebras exploſiones, adeoque affectiones ſpaſmodicas in tota vicinia excitabant: quandoquidem vero motus convulſivi illic loci habiti, leviores fuerint, hinc apparet totum nervoſum genus, ipſumque ἐγκέφαλον (prout in ſpaſmis majoribus aſſolet) in eundem affectum nondum conſenſiſſe: attamen ſpirituum inordinatio circa partes affectas exorſa, & illinc minori undulatione ad caput traducta, ejuſque adeo ſpiritus incolas leviter tantum afficiens, vigilias, cum ingenti æſtu, & phantaſiæ perturbatione inducebat. Quæ hactenus de ſpaſmis à cauſa morbifica alterutrum ſyſtematis nervoſi finem obſidente, diſſeruimus, clarius eluceſcent, cum poſtea de præcipuis convulſionum ſpeciebus, de *paſſionibus ſc. hyſtericis*, *hypochondriacis*, aliiſque particulatim agemus: Interea huic, de *ſpaſmis*, propter *nervorum extremitates* affectas, oriundis, hypotheſi *methodum therapeuticam* non opus erit adjicere, quoniam *medendi rationes* hujuſmodi pathematis poſtea ſpeciatim tradendis, melius accommodari poſſunt: Inpræſentiarum vero procedere oportet ad explicandas *paſſiones ſpaſmodicas*, quarum *cauſa*, ſive *materies morbifica* intra *plexus nerveos* ſubſiſtere videtur.

De plexibus nerveis alibi ſatis fuſe diſſeruimus, atque ex illorum *deſcriptione & uſu* veriſimillimum eſſe oſtendimus *motuum convulſivorum* paroxyſmos graviores intra haſce partes ſæpenumero incipientes, exinde quaquaverſus in viciniam, & non raro in longinquum propagari: ſaltem multo probabilius videri, particulas heterogeneas & exploſivas, poſtquam τῦ ἐγκεφάλυ, ejuſque appendicis medullaris tractus ſuperaverint, inque nervorum canales, eorumque ductus, una cum ſucco ipſos irrigante, altius prolapſas, intra

plexus

Plexus nerveos materiæ ſpaſmodicæ ſedem eſſe.

lexus nerveos, velut *compita*, ſive *diverticula*, opias explicare, ibidemque aliquandiu *ſtativa* abere, donec tandem uberius aggeſtæ, quaſi collectis viribus, affectiones ſpaſmoδεις immaniores producant: hoc, inquam, longe probabilius apparet, quam (quod vulgo fit) ex *utero*, *liene*, *ventriculo*, *aliove viſcere vapores elevatos* ſupponere, n quos omnis culpa ex facili conjiciatur: Nam ntra *hoſce plexus* pro mineris morbificis ſpatia ſatis idonea conceduntur, ut materies illic ſenſim *deponi* poſſit, & *manere*, donec ad plenitudinem congeratur: deinde vero, quia *ſpirituum copias ingentes*, ſupra quam in aliis quibuſcunque cellulis, illic hoſpitari credimus, *copula heterogenea*, iis accreſcens, in *exploſiones graviores* quaſi *fomitem* ſtruit; adeo ut ſpiritus intra hæc corpora exploſi ea non modo inflent, & dilatent, verum de *ſitu elevent*, & *attollant*, (velut cum ædificium à *pulvere pyrio* ſubvertitur) quare partes ſuprajacentes ſubito in tumorem efferuntur, atque appenſæ huc illuc violenter contrahuntur. Ad hunc modum atrociores, circa præcordia & viſcera, convulſionum paroxyſmos ſæpenumero excitari, præter argumenta ex ratione petita, non ita pridem αὐτοψία comprobatum habui: Cum enim 3. *Obſervatio.* fœminæ illuſtriſſimæ paullo ante obitum *affectibus* (quos dicunt) *hyſtericis* graviſſime laborantis, cadaver aperirem, uterum quidem prorſus inſontem reperi; verum juxta *meſenterii plexus nerveos* (uti videbatur) in molem attolli, & elevari ſolitos, viſceris iſtius *membranas ab invicem divulſas*, & *ſolutas*, ut circumquaque *tumidæ* & laxæ, *quaſi in bullulas*, ſive *veſiculas inflatæ* apparerent.

Profecto plura ſunt *rationum ſolidarum* momenta, quibus adducimur ut credamus *pathemata dicta hyſterica* ſæpiſſime à materia ſpaſmodica intra *plexus meſentericos* aggeſta, & per vices exploſa oriri: quod quidem ubi de morbis iſtis ſpeciatim agemus, clarius patebit: ſed neque minus pro-

probabile eſt *dolores colicos* à materia acriori, & irritativa, *iiſdem plexibus* contenta non raro procedere. Cæterum quoties *paroxyſmi convulſivi* à *liene*, aut *ventriculo* incipere videntur, utpote quorum initia ſunt partium iſtarum inflationes, & perturbationes inſignes; veriſimile eſt materiæ ſpaſmodicæ nidum, intra *plexus nerveos* ad *lienem*, aut *ventriculum* pertinentes reconditum fuiſſe: Quinetiam ejuſmodi materies, intra *plexus cardiacos* graviſſimos *cordis tremores* & *paſſiones*, intra *plexus pneumonicos*, aut *cervicales*, terribiles *aſthmatis inſultus* excitare videtur. In Neurologia noſtra caſum inſignem perilluſtris fœminæ retulimus, cui materies ſeroſa è *ſyncipite per narem* ſiniſtram extillari ſolita, pone *aurem* decubuerat: ubi cum dolor atrociſſimus infeſtaret, *ſpaſmi* inſuper, & *contractiones admirandæ* ſuccedebant; quibus ſc. modo *cerebri* & *totius* ἐγκεφάλȣ compages *deorſum*, modo *guttur*, *præcordia*, & *viſcera ſurſum* convelli viderentur: cujuſmodi convulſiones partes ita oppoſitas, & longe diſſitas per vices afficientes, cum ab una eademque morbi ſede in medio conſita procederent; obvium erit concipere, locum dolentem, uti & affectionis utriuſque ſpaſmodicæ originem, fuiſſe *plexum ganglioformem*, juxta *parotidas* ſitum; in quem ſc. nervi tum paris vagi è *capite deſcendentes* ingrediuntur, & è quo *propagines* in *gutturis muſculos*, atque rami in præcordia & viſcera protenduntur. Porro ab eadem cauſa, ſc. materia σπασμώδει intra *plexus ganglioformes* aggeſta & per vices exploſa, iſtum in *gutture præfocationis ſenſum* in paroxyſmis convulſivis tam crebro excitatum procedere (nec immerito) arbitramur. Verum ſuper his quando morbos, & ſymptomata ſpaſμώδια particulatim tractabimus, erit opportunior dicendi locus. Quod reſtat de *convulſionum*, quarum ſupra mentionem fecimus, *ſpecie ultima*, quæ nempe in *liquore nervoſo por totam ſui maſſam*, particulis heterogeneis & exploſivis infecto,

oindeque *totos nervorum*, *corporumque nerveo-*
um proceſſus in *ſpaſmos univerſales*, eoſque aut *con-*
nuos, aut *intermittentes* irritante dependet, modo
iſquirere incumbit.

CAPUT VII.

De motibus convulſivis, à liquore corpora nervoſa irrigante, totoſque eorum proceſſus in ſpaſmos irritante, oriundis.

AFfectiones convulſivas aliquando per *totum genus nervoſum* vagari, atque partes modo has, modo illas, modo plurimas ſimul infeſtare, adeo notum eſt, & experientiæ fere quotidianæ obvium, ut nihil magis: quippe advertere licet in his, muſculorum tendines ubique ſubſilire, ſpaſmis contrahi, in aliis, membra quævis exterioa, variis flexionibus contorſionibuſque huc illuc multifariam flecti, aut extendi. Vidimus nonnullos ſpirituum effræni & indomita vi coactos, modo veluti *æſtro* percitos, currere, aut ſalire, modo pedibus, aut pugnis, terram, vel objecta quævis validiſſime contundere: quod ni facerent, illico in lipothymias, & horrenda ſpirituum deliquia incidere. Nimii eſſet tædii ſingulos caſus *ſpaſmorum univerſalium*, & per totum genus nervoſum oberrantium, enumerare: iſtiuſmodi autem ſymptomata, licet varia & multiplicia fuerint, ad *tria* tamen *capita* præcipua quodammodo reduci poſſunt; nimirum quatenus à *tribus cauſarum generibus* potiſſimum dependent: quandoquidem enim in *vagis* hiſce *ſpaſmis* ſupponere debemus *totum liquorem nervoſum* vitiari, atque ſpiritus animales in eodem ubique ſcatentes adulterari, proindeque fere perpetim explodi: Advertere licet ejuſmodi labem, & *ſucco nervoſo*, & *ſpiritibus* ubique *influis*, uno, aut altero *ex tribus hiſce modis*, ut plurimum imprimi; ſc. 1º. vel à *venenis*, aut *veneficiis*. 2º. vel à *febre maligna*,

Spaſmorum univerſalium tria potiſſimum cauſarum genera.

ligna, aut *male judicata* in quibus ſc. materia morbifica in *cerebrum*, aut *nervoſum genus* ſuffunditur; vel 3°. cum *liquor nervoſus* longo temporis tractu, propter *affectionem ſcorbuticam*, aut *aliam vitioſam*, à debita craſi, in *liquorem acrem*, aut acidum, aut alio modo *præternaturalem*, & *ſpaſmodicum* degenerat. Libet hic ſingulos prædictos caſus conſiderare, & *primo* de ſpaſmi inſultibus qui à *venenis* aut *veneficiis* producuntur.

A venenis & veneficiis.

Primo igitur, *venena* quædam in *liquorem nervoſum*, potius quam in *ſanguinem* agere, quæ illum depravantia, *affectiones ſpaſmodicas* potiſſimum inducunt, alibi à nobis oſtenſum eſt; & liquido conſtat, ex comeſtione *cicutariæ*, *apii riſus*, *mandragoræ*, *ſolani furioſi*, *paſtinacæ ſylveſtris*, aliarumque herbarum noxiarum, quam nempe brevi ſubſequi ſolent *horrendæ ventriculi contractiones*, *torpor*, *delirium*, atque in toto corpore *tendinum ſpaſmi*, ac *ſubſultus*: porro ejuſmodi affectiones convulſivæ ſuccedunt in *demorſis à cane rabido*, aliiſque *feris venenatis*; ubi miaſma virulentum à ſucco nervoſo ſuſceptum, in eodem diu deliteſcens, ſe tandem exerit, atque totam, liquoris quo involvitur, maſſam, fermento ſuo inficit ac venenat: Id quod clarius adhuc & liquidius illuſtrant ſymptomata admiranda, *ſpaſmi* nimirum *dolorifici*, & *indefeſſa ſaltatio*, quæ *tarantulæ morſui* ſuccedere ab authoribus perhibentur; & poſſint quidem fabuloſa videri, niſi quod rei veritas, à pluribus bonæ fidei viris, tum antiquis, tum recentioribus aſſeritur: Nam præter *Mathiolum*, & *Epiphanium Ferdinandum*, *Gaſſendus*, & *Kircherus* addunt ſe affectus iſtius teſtes oculatos fuiſſe: quinimo fertur in *Apulia* notiſſimum eſſe, & uſu fere quotidiano receptum; nempe in regione iſtac *phalangii*, ſive *araneæ* genus quoddam extare, quod *Tarantula*, à *Tarento* antiqua *Apuliæ* urbe, appellatur. Animalculum hoc in æſtate valde frequens, incolas incautos ſæpe mordet, atque ictu venenato afficit, unde

A venenis è vegetabilium claſſe.

A cane rabido.

A Tarantula.

ſtatim dolor in parte læſa, cum tumore & pruritu, mox in variis corporis partibus ſtupor & tremor, nec non membrorum convulſiones & reſolutiones, aliaque ſymptomata ſpaſmodica, cum ſumma virium proſtratione ſuccedunt; uti ex *Mathiolo*, *Ferdinando*, aliiſque ſtupendam hujus morbi *pathologiam* enarrantibus, colligere datur. At vero maxima admiratione dignum eſt, quod de *Curatione* hujus affectus iſti Authores referunt, atque per totam regionem vulgo in praxi eſt: *Namque icti à Tarantula, utut graviter laborant, auditis muſicis inſtrumentis, ſtatim à langoribus ceſſant, atque in medium proſilientes, tripudiare, ac ſaltare incipiunt; tamque diu rem perſequuntur, ac ſi ſani eſſent, ac nullo unquam teneantur dolore: quod ſi eveniat, ut Tibicines tantillum quieſcant, non multo poſt tempore in terram concidunt, ac ad priſtinos redeunt languores, niſi tamdiu ſonitu indeſinenti ſaliunt, atque tripudiant, donec venenum penitus diſcutiatur: Ob id igitur Tibicines ſtipendio conducuntur, alternatimque mutantur, ut abſque ulla ſonitus intermiſſione, tamdiu tripudient demorſi, quouſque penitus curati conquieſcunt.* Ita Mathiolus: Quibus addit Ferdinandus, *pauperes in Apulia omnem fere ſubſtantiam ſuam in muſicos & Tibicines erogare, qui per totam illam provinciam evagantur, & Tarantatis inſerviendo, multum lucri faciunt: & quidem tripudiant, ac ſaltant intra oppida, in publicis plateis, in agris, alii uno die, alii una hebdomada, alii pluribus.* His Authoribus ſuffragantur viri Doctiſſimi *Gaſſendus* & *Kircherus*, quorum utrique ex propria obſervatione referunt, ſe taliter affectos noviſſe, aſſeruntque, ipſos haud quavis muſica indifferenter, at certis cantilenarum generibus affici, excitari, ac ad numeros quoſdam, præ aliis tripudiare.

In prædictorum *accidentium rationes*, ut, ſi quid conjectura aſſequi poſſimus, paululum modo inquiramus; imprimis extra dubium habetur, ab ani- *Symptomatum Tarantula demorſorum Ætiologia.*

animalculi iſtius morſu, miaſmata quædam venenata corpori humano infigi, quæ tamen *ſanguini*, & *ſpiritui vitali* minus infeſta, quam primum ex ipſo in *liquorem nervoſum* tranſierint, per totam ejus maſſam, fermenti inſtar, ſtatim ſe explicant, atque ſpiritus animales, ubivis in ea ſcatentes inficiunt; ita quidem ut ipſi ab invicem diſtracti, & huc illuc inordinate agitati; affectiones ſpaſmodicas inducant, quas partium continentium modo *contractura*, modo *languor*, & *reſolutio* comitantur.

In ſedandis ſymptomatis muſicæ ratio in qua conſiſtit.

Cur autem, quæ à *Tarantulæ* morſu convulſiones dolorificæ ſuſcitantur, ſtatim à *muſica* ſedatæ, in *ſaltationem* commutari ſolent, non ita plane conſtat, quod nonnulli aſſerunt, *animalculum* hoc (ſiquidem teſte Ariſtotele σοφώτατον fuerit) *muſica* delectari, atque eapropter venenum ejus homini inditum, humores fermentando, parem *muſicæ* amorem inducere: hæc inquam conjectura animo veritatis avido minus ſatisfacit, utpote quæ in *araneo* naturam *philomuſicam*, eandemque poſtea cum homine, per *metaſtaſin*, ſeu velut μετεμψύχωσιν quandam communicatam ſupponit; quæ quidem utraque & *gratis dicta* ſunt, & minus arrident; quin potius dicendum videtur, venenum à morſu *Tarantulæ* liquori nervoſo inflictum, mitius eſſe, quam ut ſpiritus animales penitus extinguere valeat, aut diſtractos prorſus diſſipare, & in exploſiones immaniores cogere; ſed eos tantum in fugam conjicere, fugatoſque hinc inde in ſpaſmos leviores, ac fere tantum dolorificos, incitare; at vero *muſicam*, blanda mulcedine ſua, ſpiritus ita diſſipatos facile una congregare, ac mutuo aſſociare: quapropter cum iidem ſpiritus, ob miaſmata virulenta ipſis adhærentia, uſque in motus involuntarios, & convulſivos apti fuerint, *melodia*, eos ſimul allectatos, in tales ſpaſmos diſponit, ac dirigit, ut ſerie, ac ordine quodam, nervorum corpora ſubeuntes, certis velut in cancellis, ac

orbitis ferantur, donec tandem veneni particulis penitus evaporatis, atque ſpirituum furore, ac impetu delaſſato, œſtrum illud omnino excuſſe-int. Enimvero *muſica* homines ſanos & ſobrios, etiam invitos, aut aliud cogitantes, in actiones modulaminis auditi æmulas facile rapit; ut primo ſtatim *Tibicinis* inflatu, adſtantes, manus & pedes agitare incipiant, & vix, ac ne vix à ſaltando ſe contineant: ne quis ergo miretur, in hominibus, à *Tarantula* demorſis, ubi ſpiritus animales, velut ſtimulis agitati, huc illuc ſponte exilire, & divagari coguntur, ſi ad citharæ impulſum, in ſaltationes, & motus compoſitos excitentur; adeo ut in hiſce affectibus muſica ſpiritus debacchantes velut incantans, eorumque motus convulſivos quodammodo regens, atque commutans, *antidoti* loco habeatur: in quantum ſc. ſpiritus animales, ad hunc modum diu ac multum exerciti, *copulam elaſticam à veneno* aut alias contractam, penitus excutiunt, ipſique plurimum defatigati, demum ab *œſtro* ſeu incitatione ſua conquieſcunt.

Huic affine eſt malum, quod *Chorea S. Viti* appellatur, de quo refert *Gregorius Horſtius*, *ſe cum mulieribus quibuſdam locutum, quæ quotannis Sacellum S. Viti, quod eſt in finibus Ulmenſium, viſitantes, ibidemque ſaltu cum perturbatione mentis, euſque ſeſe nocte dieque exercent, donec ecſtaticarum inſtar corruunt: qua ratione ſibi reſtitutæ videntur, ut parum vel nihil ſentiant per annum integrum, uſque ad Maii tempus ſubſequens, ubi membrorum inquietudine euſque ſeſe torqueri referunt, ut viciſſim circa feſtum S. Viti ad prædictum locum, ſaltationis gratia, ſeſe conferre cogantur. Horſt. Epiſt. med. ſect. 7. de admirandis convulſionibus.* *Chorea S. Viti deſcriptio.*

Profecto uſitatum eſt (prout ſæpius obſervavi) tum viros, tum fœminas, interdum ea membrorum inquietudine, & velut *œſtro* quodam urgeri, ut neceſſe habuerint, uſque ad laſſitudinem ambu- *Ejus Ætiologia.*

 lare,

lare, quin etiam ſaltare, huc illuc diſcurrere, ut hac ratione graviores moleſtias, & lipothymias alioquin invaſuras, evitare poſſint. Quorum ratio videtur eſſe, quod ſpiritus animales, quatenus in toto nervoſo genere à copula heterogenea incitati, efferi prorſus ac effrænes evadunt: quos quidem ita exerceri, atterique opus eſt, tum ut ipſi perdomentur, tum ut copula exploſiva excutiatur.

Spaſmi univerſales à veneficio. Affectiones convulſivas interdum à *veneficio* excitari, & vulgo creditur, & à multis fide dignis Authoribus paſſim aſſeritur: & quidem ut concedamus, admiranda in corpore humano pathemata, à *diaboli præſtigiis* ſæpenumero produci; quatenus nimirum iſte, pro mira, qua pollet, agendi ſubtilitate, *animæ ſenſitivæ*, ſive ſpirituum animalium ſyſtaſi, *atomos*, ſive *corpuſcula heterogenea* inſinuat, adeoque functionibus ejus modo *ſtimulos* addit, modo *vincula* injicit, modo eas in perverſum rapit: quinetiam aliquomodo, *ipſe* corpus humanum ſubit, & quaſi *altera anima potentior* ei coëxtenditur; ſingulas partes, & membra actuat, vigore inſolito inſpirat, ac pro libitu ſuo regit, ac ad facinora immania & ſupernaturalia perpetranda incitat: attamen omnia ſpaſmorum genera, quæ præter communem iſtius morbi morem, prodigioſa apparent, non ſtatim *ſagarum incantamentis* inſcribi debent, aut *Dæmon* ἀπὸ μηχανῆς ſemper in ſcenam vocandus. *Qui vulgo ſed falſo habiti.* Enimvero quoties è potentioribus cuipiam viro, natus aut affinis, ſpaſmis forte atrocioribus & inſolitis corripitur, plerumque fit, ut *vetula* mox proxima *veneficii* accuſetur, rea peragatur, laqueumque aut flammas vix, ac ne vix quidem miſera evadat; cum interim morbus, à cauſis mere naturalibus procedens, non alio *exorciſmo*, quam remediis contra affectiones convulſivas præſcrib[i] ſolitis, facile curetur: Revera ſpiritus animale[s] *Eorum Ætiologia.* copula exploſiva immaniori præditi, & ab e[a] confertim eliſi, tantum roboris, ac vigoris, ſu[…]

pr[…]

ora propriam ac ſolitam ſuam poteſtatem exerunt, quantum *flamma pulveris pyrii*, ſupra flammæ communis deflagrationem; adeo ut qui morbo huic obnoxii, extra paroxyſmum leviſſimo unius viri ductu regi, attolli, & quo libitum erit agi poterint, eodem urgente, quatuor ad minus robuſtorum hominum ultimos conatus, nixuſque eludant: Sin vero in cujuſquam laborantis caſu *veneficii*, aut *faſcinationis* ſuſpicio exoriatur, duo ſunt imprimis motuum genera, quæ hanc creare, & fovere ſolent, ſc. 1o. ſi patiens ejuſmodi membrorum, aut totius corporis contorſiones, aut geſticulationes perficiat, quas nemo ſanus, ne quidem *mimus*, aut *geſticulator* quiſpiam, imitari ſolet. Dein ſecundo, ſi robur exerat, quod vim omnem humanam ſuperat; quibus, ſi rerum monſtroſarum excretiones accedant; uti cum *aciculorum faſciculi*, prout refert *Henricus ab Heers*, rejiciuntur *vomitu*, aut *viva anguilla*, prout refert *Cornelius Gemma*, per ſedem dejicitur, extra dubium ponitur, in hac *tragœdia diabolum partes ſuas habere, & agere.* *Qui veneficium arguunt.*

Obvium hic eſſet plurimas, & quidem admirandas hominum cujuſque ætatis & ſexus, more ſtupendo, & tanquam ſupernaturali, cum manifeſta *veneficii* ſuſpicione, affectorum, hiſtorias congerere: tales enim apud Authores tum *medicos*, tum *philoſophos* paſſim extant; quin & morbos à faſcinatione excitatos, in unaquaque fere regione ſæpius evenire, vulgaris rumor perſtrepit: attamen quoniam ejuſmodi caſus, vel *impoſtura* ſunt pleni, vel admirationis creandæ gratia, *fictitiis narrantium commentis*, ſemper aucti, eos (ſiquidem & rarius ſub *Therapeuſi medica* cadunt) hic conſulto prætermittam. Quod ſupereſt, proximam convulſionum univerſalium ſpeciem, qualis nempe *febribus malignis*, *aliiſve anomalis*, aut *male judicatis* ſupervenit, explicare pergam.

Caput VIII.

De ſpaſmis univerſalibus, qui in febribus malignis, male judicatis, & quibuſdam anomalis, excitari ſolent.

Spaſmi univerſales febribus accidentes.

Convulſiones febricitantibus interdum accidere, nullus è vulgo fere eſt, quin paſſim advertit, & exinde *mortis*, aut *periculi* inſigne *prognoſticum* deſumat: Enimvero in *febribus malignis*, item aliquando in ordinariis *male judicatis*, prout *vertigo*, aut *delirium*, à materia morbifica, è ſanguine in *cerebrum* depoſita oriuntur, ſic ab eadem in *nervoſum genus* delapſa, *muſculorum*, ac *tendinum contractura* & *ſubſultus*, nec non membrorum, ac artuum ſubitæ *ſuccuſſiones*, ac interdum in toto corpore, *rigores horrifici* ſuccedunt: Cujuſmodi ſymptomatum ratio in eo conſiſtere videtur, quod liquor partium nervoſarum irriguus, particulis heterogeneis, ac ſpirituum irritativis ubique ſcateat: propterea namque *ſpiritus* tum *influi*, tum *inſiti* ab æquabili ſuo effluxu & emanatione perturbati, in crebras *exploſiones* & continuos quaſi *crepitus* incitantur; non abſimili ritu, ac cum *lampadis* flamma, oleo fæculento & ſalito imbuta, cum *ſtrepitu* & *ſcintillatione* ardeſcit. Cujuſmodi tamen affectus ſpaſμώδεις, ut plurimum accidunt circa febrium ἀκμὰς, cum materies morbifica, primo in *ſanguine* congeſta, illinc in *cerebrum* transfertur, eoque vel protenus trajecto, vel ſimul infecto, in ſyſtema nervoſum profertur; proindeque *pathemata convulſiva*, cum, vel ſine *delirio* accientur.

Symptomatum Ætiologia.

At vero, præter hujuſmodi affectiones ſpaſμώδεις febribus ἐπιγινομένας, & *ſecundario* excitatas, obſervare eſt interdum, in maligna aëris conſtitutione, etiam à contagii peſtilentis afflatu, *liquorem nervoſum*, ſanguine *prius*, aut ab

eo

eo ſeorſim infici, & propterea delirium, ac convulſiones, intemperiem febrilem prævertere. Porro ſæpius obſervavi *febres* quaſdam *anomalas* increbuiſſe, in quibus ſanguine, vix ebullire, aut ſupra modum effervescere viſo, primum in humore nervoſo, *febris lentæ*, ac valde periculoſæ initia jaciebantur; quæ ſenſim ad maturitatem evecta, affectus ſpaſmώδεις, cum *delirio*, aut *mania*, aliiſque ſpirituum animalium deliquiis, aut exorbitantiis inducebant. Ægrotantes enim de calore aut ſiti minime conquesti, cito debiles, & quaſi enerves facti, crebræ vertigini, nec non artuum tremoribus, ac velut exilitionibus, inſuper muſculorum ac tendinum ſubſultibus, & contracturis, atque doloribus hinc inde vagis ſtatim obnoxii fiebant. Hujuſmodi ægritudo à quibuſdam medicis, ſiquidem in *ſolidis partibus*, potius quam in *ſanguine* conſiſtere videtur, *febris maligna hectica*, appellatur; cum revera eadem in humore nervoſo potiſſimum defixa, *lues νευρώδης convulſiva* melius dicitur.

Apud *Gregorium Horſtium* mentio fit *morbi convulſivi* & *maligni*, qui olim *Haſſiæ*, *Weſtphaliæ*, & in locis vicinis *epidemicus* fuerat: Illo correpti, ſine febrili æſtu, aut immodica ſanguinis effervescentia, dum circa negotia familiaria verſarentur, ſeſe vix modo ægrotare percipientes, circa manus, aut pedes, ac interdum in utriſque *formicationis ſenſum*, cum *ſtupore*, huc illuc tranſcurrentem, habere ſolebant: dein mox digiti, ſimulque brachia & crura, modo arcte contrahebantur, modo validiſſime, ac ſi obriguiſſent, extendebantur. Hujuſmodi contractiones & extenſiones ſe alternatim excipiebant, & ſubinde loca mutabant; ut nunc in hac parte, dein ſtatim in alia affectus reſideret: ſin (uti non raro contigit) morbus cerebrum una totum invaderet, *convulſiones univerſales*, & ſæpe *inſultus epileptici* ægrotos infeſtabant; inſuper laborantes per vices quaſdam *delirio*, *mania*, ac interdum *le-*

Morbi convulſivi Haſſiæ olim epidemici deſcriptio.

thargo obnoxii fuerunt, ægritudo hæc ſine *criſi*, aut integra ſolutione diu perſeverabat, & vix in ſolidum ita curari potuit, quin *cerebri*, & *partium nervoſarum* diatheſes malæ ac morbidæ per totam poſtea vitam duraverint.

Symptomatum Ætiologia. Quoad *morbi* hujus, & *ſymptomatum*, *rationes*, ſatis obvium eſt, eadem omnino à *ſucci nervoſi* vitio, ac inſigni depravatione pendere. Iſte *formicationis ſenſus* ægritudinem plerunque inchoans, propterea ciebatur, quoniam liquor iſte à miaſmate maligno venenari, ac in mixtione ſolvi incipiens, ſtatim ſpiritus animales in ipſo ſcatentes opprimebat, & ab expanſione ſolita ac libera inhibebat; quare illi ſemiobruti, ac velut inter vepretes, ac retinacula obrepere coacti, quaſi formicarum tranſcurrentium ſenſum excitabant: deinceps vero quoniam hoc morbo ingraveſcente, *liquor nervoſus* in craſi ſua adhuc magis pervertebatur, quæ in illo congerebantur particulæ heterogeneæ, ſpiritibus accreſcentes, eos huc illuc exagitari, & inordinate explodi fecerunt; propterea quidem ut in *membris contractiones*, *diſtentioneſque* horrendæ, ac in *capite tumultus* & inordinationes maximæ cierentur. Quod autem in hac febre *νοθρῶδη ſolutio*, ſive *criſis difficilis*, ceu potius nulla contigit, ratio erat, quia *ſuccus nervoſus*, utpote lentus, & quaſi mucilaginoſus, proindeque in motu tardus, haud uti *ſanguis*, efferveſcentia eccritica defæcatur, nec ejuſmodi *fermentationem* facile concipit, qua purum ab impuro ſecernitur.

Profecto ægritudinem, ſimili prorſus *typo* inſignitam, non raro apud noſtrates excitatam, & per totas familias, ſaltem in pueros & juniores graſſatam fuiſſe, novi. Ante aliquot annos *febris popularis cerebro*, & *nervoſo generi* plurimum infeſta in hac regione, imo fere per totam *Angliam*, plurimum increbuit: Cujus morbi hiſtoriam eo tempore quo ſæviit, ſc. *anno* 1661. deſcriptam, hoc in loco *pathologiæ* noſtræ *ſpaſμώδη* inſerere hic

hic operæ pretium videtur: Hinc enim conſtet, quo ritu, & quibus de cauſis, *ſymptomata convulſiva*, quæ febribus quibuſcunque ſupervenerint, excitari ſolent.

Febris epidemicæ cerebro & nervoſo generi potiſſimum infeſtæ, anno 1661. increbreſcentis deſcriptio.

In hac *regione*, ante noviſſimam æſtatem ſc. *anni* 1660. morbo quovis populari, niſi qui tantum in quibuſdam locis ſporadice graſſabatur, ſupra biennium immunes degeramus; tunc autem, ante ſolſtitium æſtivum, *morbilli* (affectus hic raro epidemicus) variis in locis exorti, plurimum ſæviebant. Poſt *æſtatem* illam, quæ intenſe calida & ſicca fuerat, *autumnus* ſolito humidior inſequutus eſt; quem poſtea *hyems* mitiſſima, & frigoris pene expers excepit: toto ejus ſpatio, vix erat tellus nive obtecta, aut unquam ſupra tres, aut quatuor dies continuos gelu conſtricta; adeo ut intra paucas à *ſolſtitio brumali* hebdomadas, arbores frondeſcere, plantæ vernales è terræ ſinu erumpere & efflореſcere, quin & aves nidificare inceperint: tempeſtati huic miti, ac corpuſculis nitroſis à *Borea* ſufflari ſolitis, haudquaquam eventilatæ ſub initium *veris*, imbrium, fere continuo madentium, ſqualor maximus ſucceſſit. Poſt *æquinoctium vernale*, *febris* quædam *anomala* & inaſſueta nonnullos ſparſim inceſſit; quæ tamen intra menſem in tantum *epidemica* evaſit, ut pluribus in locis *morbus novus* appellari cœperit: in pueros & adoleſcentes potiſſimum deſæviens, eos longa, & velut chronica ægrotatione affligere ſolebat: quinimo interdum ſenes, & provectæ ætatis homines, licet rarius infeſtabat, at eos citius, & quidem certius jugulabat. *Affectus* primo quempiam invadens, ita tacite obrepebat, ut ægrotationis initia vix perciperentur: nam ſine calo-

Febris epidemica anno 1661. graſſantis hiſtoria.

Ejus cauſæ procatarcticæ.

Symptomata.

calore immodico, aut ſiti acriori exoriens, ſtatim in toto corpore, debilitatem magnam, cum ſpirituum languore, & functionis animalis torpedine, inducebat; *ſtomachus* eſculenta quævis faſtidire, & ab ingeſtis aggravari, nec tamen facile in vomitum proclivis erat. Laborantes ad motum quemvis inepti, tantum lecto diſcumbere, & otio frui ambiebant: Intra breve tempus, etiam aliquando ab ipſo morbi inſultu, de *vertigine* gravi, *aurium tinnitu*, ſæpe item de *cerebri* quaſi *tumultu*, & *perturbatione* magna querebantur. Cujuſmodi *ſymptomata* ſæpiſſime hujus morbi ingruentis *ſignum* quaſi *pathognomicum* habebantur: ſi in quibuſdam hæc deeſſe, aut remiſſius habere contigit, vice *capitis* eo ritu affecti, morbus in *pectore*, cum *tuſſi excitata*, altiores radices egit, uti mox dicetur. Dum vero cerebro, ac appendice nervoſa ad hunc modum affectis, ſpiritus animales mox ab ægritudinis principio obtorpeſcerent, *febris lenta* ac velut *hectica* in toto accendebatur: attamen cruoris *efferveſcentia*, quæ vix *continua*, ſed *vaga* & *incerta* fuit, juxta ipſius ſanguinis craſin, in aliis intenſius, inque aliis remiſſius habuit; proindeque ſitis, linguæ ſcabrities, aliaque ſymptomata, quæ ab intemperie febrili dependent, plus aut minus infeſtabant: ſudor haud ſponte ſucceſſit, nec facile aut cum levamine ab arte produci potuit: quinimo nec hujus, nec aliuſmodi, evacuatio, velut *critica* unquam ſuccedens, hunc morbum derepente ſolvebat; verum iſte per plures hebdomadas ac interdum menſes perſiſtens, in ſummam *atrophiam* ægrotantes redegit, & non raro eos *tabe* incurabili affecit.

Circa *morbi incrementum*, quod in pleriſque intra *octiduum* contigit, ſi affectus (uti ſæpius aſſolebat) *cerebrum*, ac *ſyſtema nervoſum* præcipue obſideret, in eorum regimine, ſymptomata graviora, ſc. aperta *phreneſis*, aut altus *ſtupor*, ſive *ἀναισθησία* infeſtabant. Nam ſæpius obſervavi, in ple-

pleriſque *pueris*, atque non raro in *fæminis*, poſt ſeptem aut octo à decubitu dies, *ſenſionem* & *loquelam* penitus defeciſſe, adeoque ægrotantes aliquandiu, immo interdum totius menſis ſpatio, ſine adſtantium notitia, cumque involuntario excrementorum profluvio decubuiſſe; ſin judicii & rationis uſus aliquatenus perſtaret, eos tamen crebro *delirio*, & conſtanter in ſomnis *fabulatione abſurda* & incongrua laboraſſe. In *viris* autem, aliiſque temperamenti calidioris, à materia morbifica, vice *criſeos*, in cerebrum tranſlata, *furor*, aut *phreneſis* periculoſa, ac ſæpe lethalis ſuccedebat. Sin neque *ſtupor*, neque *diſtractio* immanior ingruebat, *ſcotomia*, *motus convulſivi*, cum membrorum *ſpaſmis* ac tendinum ſubſultibus gravius infeſtabant. In quibuſvis fere ægrotantibus, *alvus* ut plurimum *ſoluta* erat, modo flava, modo tenuia & ſeroſa cum inſigni fœtore copioſe dejiciens: raro erat quod *vomitio* quempiam inceſſeret: *urina* in toto morbi proceſſu (niſi cum materies morbifica uberius in cerebrum correpta, phrenitidem minaretur) fuit intenſe *rubicunda*, ita ut nonnulli propter ſaturatum lotii colorem, hanc *febrem* plane *ſcorbuticam* fuiſſe cenſerent: Quod tamen ſecus habuiſſe conſtitit, quoniam remedia *antiſcorbutica* (quorum ſane plurima, & cujuſcunque fere generis tentabantur) parum aut nihil profuere. Maxime admirandum erat, quam cito ab hujus morbi inſultu ægrotantium carnes contabeſcerent, ipſique in *ſceleti marcorem* redigerentur, cum interea nec adfuit calor immanis, qui partes ſolidas ſenſim abſumeret, nec evacuatio quævis violenta, quæ illas affatim detereret.

Præter hæc mala *capitis* regionem infeſtantia, affectio non minus periculoſa ſæpenumero *thoracem* inceſſit. Quippe in aliquibus, licet non omnibus, *tuſſis* valde moleſta, cum *ſputo* copioſo, ac craſſo excitabatur: hæc in nonnullis circa *morbi declinationem* ſucceſſit; nempe dum *cerebri* con-

ſinia ſerenum obtinerent, quaſi nubibus illinc in *thoracem* dimiſſis, *catarrhus* ingens ſubito in pulmones depluebat. Verum in aliquibus, præſertim qui in *capite* morbi noxam minorem luebant, ſtatim à *febris initio*, *tuſſis* immanis, & fœda expuitio, cum *diatheſi* velut *tabida* ingruebant, & ægrotantes ſubito ac improviſo in *phthiſin* præcipitabant; è qua tamen, tempeſtiva remediorum ope, ſæpe inſperato emergebant. Adverti in nonnullis, poſt diutinam facultatis ſenſitivæ eclipſin, & cerebri à materia morbifica oppreſſionem, quod demum in *glandulis* juxta cervicem *tumores* ſucceſſerint, è quibus ægre maturatis & diſruptis ichor tenuis & fœtidus longo tempore emanavit, & levamen contulit. Vidi etiam *puſtulas aquoſas* in aliis partibus corporis excitatas, quæ in *ulcera cava*, & ægre ſanabilia tranſiebant: interdum *maculæ* exiguæ, & *petechiales* ſparſim apparuerunt: non audivi tamen latiores aut lividas in hujuſmodi ægrotis unquam conſpicuas fuiſſe. Utcunque licet hæc *febris exanthematis* plurimum malignis rarius inſigniebatur, haud tamen *contagio* vacabat. Quippe in eadem familia, *pueros*, & *juniores* ſucceſſive fere omnes invaſit, etiam non raro provectioris ætatis homines, qui ægrotantibus miniſtrando, circa eorum cubilia & ſtragula familiarius verſabantur, eadem lue inficiebantur: at vero haud tanta ſuſpicionis cauſa erat, ut propterea ægrotantium amici ab eorum commercio aut viſitatione omnino interdicerentur.

Quanquam hujus *morbi decurſus* (niſi cum *cerebrum* intime obſideretur) tantummodo mitis apparebat, ac ſine horrendo quovis ſymptomate peragebatur; tamen *curatio* ejus ſemper difficilis, non niſi longo tempore ſucceſſit: Etenim laborantes raro intra *tres* aut *quatuor hebdomadas*, immo ut plurimum vix intra totidem *menſes* convaleſcebant. Quod ſi in homines præfractæ ætatis, aut virium, hic morbus inciderit, præſertim qui affectibus cephalicis, uti *Lethargo*, *Apoplexiæ*,

aut

aut ſpaſmo erant prius obnoxii, eos ſæpenumero breviori ſpatio interfecit: ſin vero convaleſcentiæ ſpes ulla ſuberat, iſta tarde admodum promoveri potuit (remediis quibuſvis vix levamen ſenſibile conferentibus) ut ægrotantes, non citius extra *febris* hujuſce *ſphæram* evaderent, quam intra *tabis* confinia ſiſterentur.

Si *prædictæ ægritudinis ratio formalis*, & *cauſa* inquirantur; facile hic conſtat, *liquorem cerebri* & *nervoſi generis* irriguum, fere ſimul, atque *ſanguinem* in culpa, & ſymptomatum præcipue urgentium, cauſam immediatam fuiſſe: nempe in quantum iſte *latex*, ſtatim à primo morbi inſultu ſolito *pauperior*, & quaſi *effœtus* evaſerat, propterea in toto corpore, *languor* & *enervatio*, cum *laſſitudine ſpontanea*, ac *impotentia* ad *motum*, cumque *ſubita corporis intabeſcentia* ægrotantibus accidebant. Porro quatenus *idem liquor particulis heterogeneis*, ſc. partim *narcoticis*, partim *exploſivis* referciretur, idcirco *ſtupor*, *formicationis ſenſus*, *tendinum* & *muſculorum ſubſultus*, & *contractura*, nec non *vertigo*, *ſcotomia*, aliæque *affectiones cephalicæ* graviores ſuboriebantur: Porro aliquatenus ob *ſucci nervoſi labem*, non cito aut facile emendandam, *morbi ſolutio* aut ſanatio tam *ardua* ac *diuturna* extitit. At vero ſiquidem *laticis* hujuſce vitium à *ſanguinis dyſcraſia*, etiam à *cerebri* conſtitutione prava, neceſſario dependet; quales eorum diatheſes morbidæ fuerint, & quo ritu *febris* modo deſcriptæ ſymptomatis, ortum, vel fomitem præbuerint, jam proxime videamus. *Eorum Ætiologia.*

Quoad *prius*, videtur, quod hac tempeſtate, propter anni conſtitutionem calidam, & humidam, ac à *Borea* (cujus nimirum corpuſcula, ſanguinem, & ſuccos corporis noſtri, *conditura* velut *nitroſa* imbuunt, eoſque exagitando contra putredinem muniunt) minime perflatam; ſanguis in pleriſque hominibus, ac præſertim in *pueris*, *adoleſcentibus* & *fœminis*, inſtar aquæ ſta-

gnantis, proindeque ſitum contrahentis, valde *impurus*, *particulis heterogeneis refertus*, atque ad *lentorem* & *aquoſitatem* vergens evaſerat; in quo ſc. *ſpiritu*, ac *ſulphure* puriori aliquantum depreſſis, *particulæ aquoſæ*, cum *ſale* & *ſulphure impuro* ſimul evectis, nimis exaltarentur. Quamobrem *ſanguis*, tum propter *craſin* ejus vitiatam: tum ob *particulas heterogeneas* in ſinu ejus uberius congeſtas, effervеſcentiæ febrili, aut ſua ſponte: aut occaſionaliter, aut propter contagium ſuſcipiendæ habilior factus eſt, proinde ut plurimi hoc tempore febricitarent. Attamen *ſanguis*, à miaſmate febrili ſuſcepto effervеſcens, non ſtatim cum aperto incendio, ſed tanquam ligna viridia ſuſfoco impoſita, cum *flamma* velut *ſuppreſſa*, ac *fumo* plurimum obvoluta exardeſcebat. Quapropter materies morbifica, intra maſſam ejus aggeſta non (uti in *febre regulari*) deflagrando abſumi, ejuſque reliquiæ ſtato tempore per *criſin* exterminari ſolebant: ſed tamen mox à febris initio, iſtius materiæ portio ingens, in *caput* vel *thoracem*, vel ſimul in *utrumque* ſuffuſa, & poſtea iiſdem partibus continuo ſuppeditata, aut prædictas *cerebri*, & *nervoſi generis* affectiones, aut *tuſſim* cum diſpoſitione tabida, vel ſimul *utraſque* inducebat: atque ob hanc rationem circa initia hujus morbi, cum *pulſus* debito celerior, & *urina* rubicunda, & contentis ſaturata, ſanguinem ab intemperie febrili effervеſcere indicabant, ægrotantes de *calore*, aut *ſiti* minime conqueſti ſunt; quia nimirum *ſanguis* effervеſcens, impuritates & recrementa ſua illico in *liquoris nervoſi* penum, aut in *pulmones* deponebat; quare intra *hæc receptacula*, ſymptomata pejora ſtatim acciebantur; poſtea tamen, morbo in ſtatum evecto, calor nonnihil acris, cum linguæ ſcabritie in aliquibus ſatis moleſtus eſſe ſolebat; quinimo in omnibus *febris lenta*, & velut *hectica* perdurabat, quæ nec *ſudore*, nec *tranſpiratione inſenſili* ita in totum amoveri potuit, quin illa quotidie, præſertim à paſtu, licet

tenuiſ-

tenuiſſimo, redintegraretur: quod equidem ita contigiſſe videtur, quia *ſuccus nervoſus* fæculentiis à *ſanguine* depoſitis ſatur, eas poſtea, haud in copia tam uberi excipiebat; quin recrementa iſtæc una cum *humore nutritio* (ſiquidem & hic particulis ſolidis alendis minime abſumeretur; intra maſſam ſanguineam reſtantia, ipſam uſque febriliter effervеſcere fecerunt.

2. Præter hanc *ſanguinis* diatheſin morbidam ab anni intemperie contractam, videtur & *cerebrum* ab eadem προφάσει, in pathemata prædicta proclive factum. Cum enim longo temporis tractu, *venti auſtrini*, cum humidiori aëris conſtitutione, jugiter ſpirarent; proinde *cerebri* meatus & pori plurimum laxati & aperti, ejuſque compages nimis diſſoluta, humoribus ſeroſis, & particulis quibuſvis heterogeneis aditum facilius præbebant; quare *ſanguis* valde fæculentus & aquoſus, quamprimum à febre efferveſceret, recrementa ſeroſa, & ſordes ſuas ſtatim intra τοῦ ἐγκεφάλου fores nimis patentes ingerebat: enimvero quotuſquiſque eſt, qui non *humido cælo*, de *capite* nimis *oppleto*, & *ſpirituum torpore* queritur? quia ſc. excrementitii humores, in cerebrum à tali occaſione laxatum irruunt: è contra hujus poris à frigore intenſo, aut ſicciori aëre conſtrictis, ſenſus & facultates omnes vegeti magis & expediti perſtant.

His ita de *cerebri* & *humorum*, nempe *ſanguinis* & *humoris nervoſi* apparatu, propter anni conſtitutionem, morbido, præmiſſis; quo quidem plurimi tunc temporis in *febrem lentam*, *inæqualem*, *diuturnam*, *ſymptomatis cephalicis* & *convulſivis* ſtipatam, nec non *ægre ſolubilem* inciderint: hinc etiam facile erit reliquorum *ſymptomatum* & *accidentium* in iſto morbo præcipue notabilium, *rationes* extricare.

Primo etenim, quod hæc *febris anomala*, in *pueros*, *adoleſcentes*, *fœminas*, & *viros phlegmaticos* potiſſimum deſæviebat, in cauſa erat, quoniam

Cur morbus hic pueros; fœminas & viros phlegmaticos potiſſimum invaſit.

niam in iſtiuſmodi corporibus, & *ſanguis* aquoſior, minus perſpirabilis, proindeque colluviem ſeroſam, & fæculentias heterogeneas congerere aptus eſt, quin & *cerebrum* humidius, debiliuſque exiſtens, ſanguinis recrementa quævis facile ſuſcipit. Quapropter obſervare licet, ejuſmodi perſonas, in *convulſiones*, propter alias περφράσεις oriundas, magis proclives reperiri.

Atrophiæ huic febri ſupervenientis ratio.

Secundo, *inſignis atrophia* tam cito huic febri ſupervenit, quoniam ob *ſucci nervoſi* depravationem, nutricatus munia ab eo pendentia (quæ prout alibi oſtendimus ſunt maxime activa) protinus defecerunt. Quamvis enim minime concedimus, *humorem nervoſum*, ſolummodo nutritium eſſe, ſed materiam partibus alendis deſtinatam, in maſſa ſanguinea præparatam, per arterias diſpenſari; attamen arbitrari fas ſit, liquorem, cerebri, & nervoſi generis irriguum, ſub ratione *cauſæ efficientis*, alimentationi plurimum conducere; hic enim ſpiritu animali turgeſcens, ſuccum nutritium, cuilibet parti à ſanguine allatum actuat, & vigorat, eumque in corporis alendi meatus ac intimos receſſus admittens, & velut intro manuducens, aſſimilat. Quare cum hic *liquor œconomus* adeo depravatur, ut ſpiritus animales, circa nutritionis opus requiſitos, haud rite ſuppeditet, membra quælibet ac partes, veluti ſtomachus in tono ſuo vitiatus, nutrimentum quodvis oblatum, vel reſpuunt, vel proprium in uſum recipere nequeunt: propterea quidem in hoc *morbo*, moles, ſive habitus corporis utut plenior, aut obeſus, plus ac citius deterebatur, quam in *febre cauſode*, ubi à calore intenſo, aut ſudoribus copioſis, longe plus evaporat. Cujus ratio eſt, quoniam in *febre ardenti*, licet ſanguis valde efferveſcens copioſius exhalat, interea tamen aliquid nutrimenti jugiter apponit, quod ſingulæ partes, *liquoris nervoſi* beneficio adjutæ, facile excipiunt, & aſſimilant; verum in iſta *lue* νευρώδει, quanquam materia nutritiva ſatis appararetur, tamen ſpi-

ſpirituum θρεψιποιητικῶν defectu, nutritio prorſus inhibebatur.

3. Ob prædictas rationes, etiam *febris* iſta *diutiſſime protracta*, vix unquam *critice judicari*, ac difficulter admodum medicamentorum ope, *curari* ſolebat: materies enim febrilis ſtatim à morbi initio in liquorem nervoſum irrepens, ab ejus ſinu ægre poſtea, & non niſi longo tempore exterminari potuit: quippe hic latex motu ſegni, inque vaſis obſtrictis lente ſcaturiens, non uti *ſanguis* effervеſcentiam depurativam, ſive fermentationem ſponte concipit, neque medicamentorum vires ad eum facile ac illibatæ pertingunt; ſed aut aliis partibus prius impenduntur, aut ſiquidem heterogenea ſunt, à cerebro incongruum quodvis reſpuente, prorſus excluduntur. Equidem ob hanc rationem, quævis cerebri, & nervorum affectiones, medicinæ velut opprobrium facientes, difficillime ſanantur. Itaque in hac *febre*, ſi quando tabes cerebro & nervoſo generi impreſſa tolleretur, vel *tuſſis* immanis cum ſputo copioſo, vel *tumores*, & *abſceſſus* in collo ſuccedebant: ſc. materia morbifica, à ſanguine reſorpta, & turſus depoſita, vel in *thoracem*, vel in *glandulas*, & *emunctoria* juxta cervicem conſita. Cæterum hic morbus contumacior extitit, quoniam & *ſanguinis dyſcraſia* non facile emendaretur: nam licet ab initio latex ejus recrementis uſque in liquorem nervoſum ſuffuſis, minus ac inertius effervеſceret; poſtea tamen receptaculis hiſce oppletis, & *fæculentia morbifica*, ac inſuper *materies nutritia* partibus ſolidis alendis minime impenſa, uſque in cruore reſides, ipſum aggravabant; eique propter moleſti hujus non miſcibilis excluſionem, *effervеſcentiam*, non ſecus ac in *febre hectica* aſſolet, aut fere *continuam*, aut ſubinde repetere aptam inducebant. Enimvero ſæpius obſervavi, in hac *febre*, à juſculis avenaceis, decocto hordei, alioque victu tenuiori, non minus ebullitionis in ſanguine concitari, quam à jure car-

Cur febris hæc ægre ſolubilis.

nium

nium conſummato: nempe utrobique ſuccus nutritius, è chylo in ſanguinem ſuppeditatus, ſiquidem in nutritionis opus non impendebatur, velut quoddam heterogeneum, & non rite miſcibile ſanguini moleſtiam inferebat; atque ob hujus ſucci ſuperflui particulas cum ſero copioſe amandatas, *urina* valde *craſſa*, *rubicunda*, & contentis plurimum ſaturata exiſtebat: Etiam ob hanc rationem *alvus* plerunque *ſoluta* fuit, in quantum ſanguis ſucco nutritio ſatur, minorem chyli portionem è viſceribus exugebat, atque iſtius, quod ipſi inferebatur, partem inteſtinis reinfundebat, intemperies inſuper febrilis tamdiu cruori inhærebat, quia donec regimine animali reſtituto, nutritio rite perageretur, materies iſta ſuperflua, in maſſa ſanguinea congerebatur.

Febris prædictæ typum, ejuſque *Ætiologiam* ideo fuſius tradidimus, quoniam idem morbus apud noſtrates etiam aliis temporibus *ſporadice* increbuit: eo quippe nuper in hac urbe cujuſdam familiæ juniores ſucceſſive omnes ægrotabant: quin & olim memini plures à tali febre laboraſſe. E variis, quæ proſtant ab ea, quando *epidemica* fuit, ægrotantium hiſtoriis & exemplis, libet hic unum aut alterum proponere.

1. *Obſervatio.* Juvenis robuſtus & floridus ſub initium veris Anni 1661. ſine cauſa evidenti ægrotans, abſque calore aut ſiti intenſis, cito debilis & quaſi enervis, cum appetitu dejecto, & ſpirituum languore evaſit. Remedia *cathartica*, *antipyretica*, *digeſtiva*, quin & *antiſcorbutica*, aliaque varii generis, ex medicorum celebrium præſcriptis, adhibita, nequicquam profuere: attamen æger uſque languidus, cum *febre lenta* & *vaga*, *pulſu celeri* & *debili*, *urina* intenſe *rubicunda*, per ſeſquimenſem decubuit: inſuper ad ſummum marcorem redactus de *vertigine*, *aurium tinnitu*, & *ſonitus in capite velut fluctuatione* conqueſtus eſt: Licet magno ſtupore afficeretur, tamen ſomni erant valde perturbati, ac interrupti, cum fabulatione

tione delira. Poſt 40. dies, cum febris nondum declinabat, viſum erat, ſanguinis circiter ℥ iiij. vel v. è venis ſedalibus, hirudinum ſuctu detrahere; hinc ſtatim febris plurimum exacerbari cœpit: nam calor magis intenſus, cum ſiti, vigiliis, & corporis jactatione fere continua, etiam lingua exicca & ſcabra evaſit; dein brevi, *tuſſis moleſta*, cum ſputo copioſo & decolori, ſucceſſit: Huic *amygdalata* & *hordeata*, cum *bechicis* temperatis incoctis, *aqua è lacte*, cum *limacibus*, & *herbis thoracicis* deſtillata, *pulveres teſtacei*, *nitrum præparatum*, inſuper *opiatæ cardiacæ* ſedulo exhibebantur; quibus tamen vix ullum juvamen conferentibus, æger uſque debilior factus erat: Cumque hoc ritu, ſupra bimeſtre ſpatium ægrotans, febrili intemperie, & tuſſi etiam indies in pejus euntibus, obitui approximari videretur, tandem diaphoreſi ſponte oborta, noctibus modo ſingulis, modo alternis ſudore copioſo perfundebatur, & exinde paulatim ſe melius habens, prædictis remediis deinceps uſus, intra 6 hebdomadas integre convaluit.

Morbum hunc, donec plures eodem ritu ægrotaſſe cernerem, omnino *febrem hecticam*, *cum tabida pulmonum diatheſi*, ſuſpicatus fueram: attamen cum multi alii, tunc temporis, ſimili modo paſſim decumberent, hujuſce *febris* Ætiologiam, qualis ſupra deſcribitur, facile inſtituebam: nempe quod ſanguis, propter anni intemperiem, & forſan errata in victu, procatarxin vitioſam contraxerat; dein iſte febriliter efferveſcens, atque impuritates ſuas ſtatim *cerebro* ingerens, ejuſque adeo, & *nervoſi generis* ſuccum irriguum depravans, *affectus vertiginoſos*, cum *ſtupore*, *ſpirituum languore*, & totius corporis *atrophia* inducebat: quamdiu autem ſanguis recrementa ſua è proprio ſinu, in *cerebrum*, ac *appendicem nervoſam* transferebat, efferveſcentia febrilis blandius ac mitius peragebatur: Poſtea tamen, quando hæmorrhoïdum apertio materiæ morbificæ *Ejus Ætiologia.*

ῥοπὴν à cerebro avocarat, eadem primo intra maſſam ſanguineam retenta *febrem* auxit; dein pulmonibus ſuffuſa, *tuſſim immanem* cum ſputo copioſo excitavit: quatenus autem pulmonum caro, uſque à putredine immunis perſtitit, quamprimum colluvies ſeroſa per uberiorem diaphoreſin foras amandaretur, ægrotans tum à *febre*, tum à *phthiſi* deplorata viſa, incolumis evaſit.

2. *Obſervatio.* Interea dum iſte decubuit, alium 12 circiter annos natum pari modo affectum inviſi. Hic autem, cum primo accerſerer, ſupra menſem ægrotans in ſceleti marcorem redigebatur: porro *vertigine*, cum *aurium tinnitu*, & *ſurditate*, ac inſuper, *tuſſi violenta*, cum *ſputo flavo*, ac velut tabido afficiebatur: fuit pulſus celer, & debilis, urina rubicunda, & craſſa, appetitus plurimum dejectus, ſpiritus ita languidi, ac vires proſtratæ, ut lecto abſtinere nequiret. Huic aquam è lacte cum limacibus & herbis temperatis deſtillatam ſæpius in die propinavi: inſuper decoctum aperitivum, quale in *rachitide* uſitatum eſt, vice potus ordinarii quotidie aſſumendum præcepi. Cujuſmodi remediorum ope, intra menſis ſpatium, ſanitati reſtituebatur. Hoc tempore ad plures alios cujuſque *ætatis*, & *ſexus* homines, eodem *morbo* tunc plane *epidemico* affectos, vocabar: nam iſte per totas familias graſſatus, non tantum in hac urbe, ejuſque vicinia, ſed in regionibus longe diſſitis, prout à medicis aliorum locorum incolis, audivi, increbuit. Plerique ab hac febre laborantes, modo alioqui eſſent ſani, idoneo circa *medicinam* & *diætam* regimine uſi, convaleſcebant: Illis ſæpenumero male ceſſit, qui aut *ſenio* fracti, aut invaletudinaria *cerebri* & *nervoſi generis* conſtitutione præditi fuerunt; cæterum non raro ægrotantium caſus aleæ perículoſæ ſubjiciebantur; quia Medici non ſtatim à morbi initio, quinimo vix antequam hujus radices altiores jaciebantur, ipſaque medendi occaſio præterierat, accerſi ſolebant.

Pro-

Propterea namque hæc febris in viri cujuſdam prænobilis familia, inter natos ejus, affectionibus cephalicis originaliter obnoxios, admodum funeſta evaſit. Circa *æquinoctium vernale*, puer in ætate circiter undecim annorum ægrotare cœpit: imprimis abſque calore, aut ſiti intenſis, *appetitus dejectio* & *virium languor* acceſſerant: Inſuper, *vertigo* fere continua moleſtabat, cum crebro *lipothymias* metu, ut ſæpius *animi deliquium* inſtare putaverit. Huic ex mulieris cujuſdam miniſtrantis conſilio clyſteres, quotidie injiciebantur: dein cum ex linguæ, oriſque ſpurcitie, febris ſigna manifeſta apparerent, *Empirica* iſta, die quinto *vomitorium* ex *infuſione croci metallorum* propinabat, atque die ſeptimo *pulvere cardiaco* exhibito, ægrotum ſtragulis coopertum ad ſudandum incitabat: vix cutis madefieri cœperat, quin ſtatim hic delire loquutus, de pileo ſuo in aquas delapſo conqueſtus, mox ἄφωνος factus, intra quatuor horas, dummodo egomet accerſerer, ante adventum expirabat. 3. *Obſervatio.*

Brevi poſthæc, ſororem ejus ætate minorem, idem morbus inceſſit; cujus tamen ægritudo, quoniam tuſſi crebra, & humida ſtipata fuerat, primo tantum *frigoris ſuſceptio* putabatur; verum intra paucos dies, iſta *tuſſis* plane *convulſiva* evaſit: adeo ut inter tuſſiendum, diaphragmate ſurſum elato, & cum ſyſtole repetita, ita aliquandiu eretento, ſtridor ingens, & velut ſuffocativus ederetur: dein puellula hæc apertius febricitans, ac de ſiti & calore conqueſta, noctes inſomnes, cum inſigni corporis agitatione ducebat, atque propediem delire loquuta, uti prius frater ejus, de veſte ſua in aquas delapſa querebatur; cumque omnia in pejus ruerint, motibus convulſivis, primo in artubus, mox in facie, & ſubinde in toto corpore tentari cœpit: paroxyſmi crebra vice, nempe bis, aut ter intra horam repetentes, graviſſime urgebant, adeo ut miſella hæc, intra nycthemeri ſpatium, à quo affectiones ſpaſmodi- 4. *Obſervatio.*

cæ graviores exortæ fuerint, ſpirituum animalium tenore penitus labefacto, fatum obierit. Dum paroxyſmi convulſivi urgerent, pulſus erat plurimum inordinatus, ac ſæpe intermittens, etiam vomitione crebra afficiebatur. Ad hanc inviſendam, etiam ſerò nimis, ſc. paulo ante obitum, accerſitus, cum nihil vitæ prorogandæ contribuere potuiſſem, quantum licebat ex morte ejus, in prædicti morbi *diagnoſin* inquirere ſatagebam, proinde cadaveris diſſecandi venia impetrata, ſymptomatum in hac febre præcipue urgentium rationes & veſtigia clarius patebant.

Morbi diagnoſis è diſſecto cadavere inveſtigata.

Itaque ventrem inferiorem primo aperiens, viſcera omnia in eo contenta ſatis ſana & ſarta tecta inveni: Ventriculus, licet inani vomitione crebro laceſſitus, nihil præter liquorem nuper ore ingeſtum continebat: etenim neque in ipſo, nec in appendice ejus *lumbrici*, aut *acres humores* (qui ſæpe ejuſmodi convulſionum cauſæ perhiberi ſolent) reperiebantur: inteſtina tenuia pluribus in locis mutuo involvebantur: nempe partis unius ſuperficies convexa, in alterius concavam, tanquam in vaginam fuit intruſa, & alte recondita; quod quidem à viſcerum iſtorum motibus convulſivis omnino contigiſſe arbitror: dum enim ob ſpaſmum vehementem ab origine nervoſa excitatum, fibræ oppoſitæ ſimul convulſæ, idem inteſtinum una in motus contrarios agerent, facile eveniat ut inteſtini ilei pars una ſurſum lata, alterius deorſum raptæ, cavitatem incurreret.

Thorace aperto, pulmonum caro valde rubicunda, & velut cruore ſuffuſa, immo in quibuſdam locis quaſi livida, & fere nigra apparebat: ex eadem ubivis diſciſſa ichor tenuis & ſpumoſus exudabat. Certe hoc indicio conſtitit, materiem febrilem, ſive ſeroſæ ſanguinis efferveſcentis impuritates illico *pulmonibus* impactas, eorum poros & meatus adeo inferciviſſe, ut ipſe ſanguis, ſolito, & liberiori ejus circuitu præcluſo, ibidem ſta-

ſtagnans, & extravaſatus, inflammationem quandam excitarit.

Nec minus clara morbi hujus adeo funeſti veſtigia in capite deteximus: nam calvariæ olla amota, ſtatim vaſa meningas perreptantia, ſanguine plurimum turgeſcere conſpiciebantur; quaſi fere tota cruoris maſſa, in capite aggereretur: venis enim circa viſcera imi ac medii ventris ſectis, aut diſruptis, parum ſanguinis effluxit: porro membranæ iſtæ, ubi cerebellum inveſtiunt, atque altius inſtratæ ipſum à cerebro dirimunt, ſanguine pluribus in locis extravaſato ſuffuſæ, colore atro-purpureo inſigniebantur; ut minime dubitandum eſſet, quin *phlogoſis*, ſive *inflammatio* illic circumcirca excitata, *convulſionum* adeo atrociter infeſtantium cauſa fuerit. Integumentis hiſce ablatis, cerebri ſubſtantia prorſus madida, & humore aquoſo ſupra modum irrigata videbatur: quinimo ejus cortice exempto, ventriculi omnes aqua limpida erant repleti; cujuſmodi pellucidi liquoris, pluſquam libræ ſemiſſem eximere licuit.

Ex his *phænomenis* prædictæ febris *pathologia* facile colligitur: Nempe in hac ægrotante, ſicut etiam in pleriſque aliis, ſanguis febriliter efferveſcens, ſtatim recrementa ſua tum in *pulmones*, tum in *cerebrum* deponebat; quare ſeroſa colluvies utriuſque compagem illico inundabat; dein propterea ſanguis, & *hic* & *illic* à debita *circulatione* præpeditus, circa partium affectarum confinia plurimum coacervari, demum ſtagnare, & quaſi phlogoſin inferre cœpit: hinc ob ſerum in *pulmonibus* copioſe aggeſtum, & calore aſſlatum, tuſſis moleſta, cum ſputo craſſo & decolori, plerunque iſti morbo ſupervenit; atque ob ſimilem affectionem intra ἐγκέφαλον excitatam, *vertigo*, *ſcotomia*, *ſtupor*, aliave pathemata cephalica, laborantes fere conſtanter inceſſebant: Cujuſmodi affectus in hac puellula ac in fratre ejus, propter cerebri conſtitutionem in utroque prius invaletudina-

Prædictæ febris pathologia.

dinariam, graviores facti in *apoplexiam* terminabantur. In promptu hic eſſet plures alias ab hac febre tunc temporis ægrotantium, hiſtorias proponere; verum ex his modo citatis morbi prædicti typus ſatis innoteſcat: Quoniam vero *eadem febris* quoſdam prædiſpoſitos, fere quotannis inceſſit, & propter malam anni conſtitutionem forſan aliquando poſthæc *epidemica* evadet, ex re fore videtur, circa *curationem* ejus *methodum* quandam adumbrare.

Methodus therapeutica. De qua, imprimis annotetur, in hac febre *dies criticos*, prout in *ſynocho vulgari*, nequaquam obſervandos eſſe: etenim ſanguis, quamprimum efferveſcere incipit, materiæ morbificæ, partem adhuc crudam, ac minime ſubactam, è complexu ſuo ſtatim *capiti*, aut *thoraci* ſuffundit: Quapropter incaſſum eſſet expectare, ut ſanguis particulas heterogeneas, in maſſa ſua ad plenitudinem congeri ſinat; dein ut *effloreſcentia* ſtatis temporum intervallis oborta, eaſdem ſubtiliatas foras excernat. Quinimo iſte efferveſcens, haud magno, & aperto incendio gliſcit; verum inſtar ignis ceſpitibus cooperti, fumum ſive halitum madidum, potius quam flammam emittit: ita tamen ut exinde propter *ſuccum nervoſum*, ſtatim in craſi depravatum, & non raro ob *pulmones* materia tabifica infarctos, ſymptomata aut *convulſiva* aut *phthiſica* in toto morbi decurſu, præcipue urgerent.

Initio morbi ſanguis mittendus. *Intentiones curativas* juxta varia *morbi tempora*, & *ſymptomatum* præcipue urgentium diverſitates deſignare oportebit. Circa febris hujus initium, *ſanguinis miſſio* fere omnibus conveniꞇe videbatur: Hoc remedii genus ſæpe in parvulis cum fructu expertus ſum: Quippe hoc modo, cruoris maſſæ tacite ac cooperte efferveſcenti, fuliginesſque ſuas in partes nobiliores obtrudenti, *ſpiraculum* quaſi aliud aperitur, proindeque effloreſcentiæ ejus impuræ, à *cerebro* & *pulmonibus* avocantur: quanquam igitur hæc febris *mali moris* aliqua-

quatenus *maligna* audiat, attamen in quantum ſanguis haud ſtatim *coagulari*, ſed *fundi* nimis, & ſeroſitates ſuas in partes nobiliores, nempe *cerebrum*, & *pulmones* ſuggerere aptus fuerit, idcirco *phlebotomia*, modo in principio morbi celebretur, fere nulli non convenit.

Propter eandem juvaminis rationem, *medicamenta cathartica*, ac inprimis *vomitoria*, ſtatim à morbi principio adhibentur; hæc enim non modo coctionis viſcera evacuant, adeoque morbi fomitem primum, & quaſi originalem ſubducunt, verum inſuper à ſanguine ſeroſitates emulgent, adeoque purgamenta ejus potius in *ſtomachum* & *inteſtina*, quam in *caput* aut *pulmones* ſuggeri faciunt. Porro ab *emeticis*, in quantum glandulæ lymphæductuum exceptrices, cum ſucuſſione magna vellicantur, ſucci nervoſi ſuperfluitates, ne cerebrum, ejuſque appendicem male afficiant, in viſcera inferiora exprimuntur: etiam in hunc finem, crebro *enematum* uſu, alvus continuo ſoluta teneatur. Interea tamen dum ſanguis hujus morbi labe inquinatus, *cerebro*, aut *præcordiis* malum minatur, haud tutum erit, aut *diaphoreticis*, aut *diureticis*, aut etiam *catharticis* fortioribus quidpiam moliri: hujuſmodi enim *pharmaca*, quatenus ſanguinem valde fundunt, & ſeroſitates ejus in exitus apertiores adigunt, recrementa quævis à cruoris maſſa abſcedere apta, *cerebro*, aut *pulmonibus*, ſi quando debilioris ſint conſtitutionis, facile obtrudunt: Ita in juvene ſupra citato, ſudore intempeſtive citato ἀγωνία ſupervenit: Novi etiam in morbida pulmonum diatheſi *ſudorifica*, non ſecus ac *chalybeata*, tabem intuliſſe.

Emetica & cathartica exhibenda.

Itaque phlebotomia, & ſi opus fuerit, *vomitione*, aut *catharſi*, ſc. altera, aut utraque mox ab initio morbi celebratis; cæteræ intentiones erunt, ſanguinis ſeroſitates morbificas, in *caput* & *thoracem* exundare aptas, avocare, perque alias evacuationum vias leniter derivare, & foras

F excer-

Veſicatoria. excernere. In hunc finem *veſicatoria* circa *nucham*, aut *parotidas*, juxta *alas*, aut *inguina*, circa *femora*, aut *ſuras*, ſc. modo in hac parte, modo in iſta applicari debent; nimirum ut ulcuſcula hic illic excitata, & continuo manantia, ſerum particulis heterogeneis & morbidis imbutum copioſe profundant.

Diuretica. Cæterum remedia ſerum in *renes* & vias *urinarias* blande ducentia, ſæpiſſime cum fructu adhibentur: in hanc rem *Apozemata*, & *Julapia diuretica* juxta formulas ſequentes inſtituantur.

Apozema diureticum. ℞. *Radicum ſcorzoneræ, charefolii, graminis, eryngii condit. an.* ℥ vj. *pomum* j. *inciſum, folior. pimpinellæ, Vlmariæ an.* M. j. *paſſular.* ℥ j. ß. *C. Cervi uſti* ℥ ij. *inciſ. & contuſ. coquantur igne claro in aq. fontanæ* ℔ iiij. *ad tertiæ partis conſumptionem, colaturæ claræ* ℔ ij. *adde ſyrupi acetoſitatis citri, aut violar.* ℥ ij. *ſalis prunellæ* ℥ j. ß. *f. Apozema. Doſis* ℥ iiij. *ad* vj. *ter in die.*

Emulſio. *Vel colatura iſta ſuperaffundatur amygdalar. dulcium excorticatar.* no. 15. & 4. *ſem. frigid. an.* ℥ j. *contuſis. ſ. a. fiat Emulſio.*

Julapium. ℞. *Aq. Dracontii, ceraſor. nigror. an.* ℥ iiij. *ſcordii compoſiti* ℥ ij. *Theriacalis* ℥ j. ß. *ſyr. Caryophillor.* ℥ ij. *ſp. vitrioli gtt.* xij. *f. Julapium.*

Pulvis. *Sal Prunellæ ſæpius in die ad* ℨ ß. *vel* ℈ ij. *propinetur in cereviſia tenui, vel ſero lactis.*

Blande diaphoretica. *Porro in hac febre medicamenta blande diaphoretica, ejuſmodi imprimis, quæ ſpiritus animales reſtaurant, eoſque copula quavis heterogenea vindicant, egregii ſunt uſus: quare aut margaritarum pulvis, aut ſpiritus C. Cervi, vel ſanguinis in modica doſi bis in die, ſc. mane & veſperi, exhibeantur.*

Enemata. *Enemata quolibet fere die injiciantur, & ſi opportunum videatur, pharmacia leniter ſolutiva, ſemel aut bis in ſeptimana repetatur.*

Victus. Victus non niſi tenuis, qualis nimirum in aliis febribus aſſolet, inſtituatur, carne, aut brodio ejus penitus interdictis, *ſolum juſculis avenaceis*, aut

aut *hordeaceis* æger veſcatur, potus ſit cereviſiæ tenuis, aut ſeri lactis.

Quod ſi non obſtante *προφυλάξει* quavis medica, materies morbifica *cerebrum*, aut *pulmones*, vel ſimul utrumque occuparit, ita ut *functionis animalis deliquium* & *inordinatio*, aut etiam *tuſſis violenta* ingruerint; conſiderare oportebit, quid in utrolibet morbi ſtatu, in conditionem malam ad hunc modum evecto, agendum fuerit, tunc autem *indicationes curativæ* reſpicere debent *ſtuporem*, aut *inſaniam*, aut *tuſſim*: atque demum, ſi morbo in declinatione poſito, hæc ſymptomata remittent, contra *Atrophiam*, velut *ultimum hujus febris propugnaculum* remedia appropriata adhibeantur.

1. Itaque ſi *materia morbifica*, uti crebro aſſolet, *cerebro* illata, *ſtuporem*, aut *affectus ſoporoſos* intulerit, remedia ipſam alio deducentia, & quoquomodo à capite derivantia, inſuper quæ ſpiritus animales exuſcitant, & copulam impuram exuunt, ſedulo adminiſtrari debent. Quare in hoc caſu exterius *Epiſpaſticorum* uſus plurimum augeatur, *ſpiritus C. Cervi* fere ſexta qualibet hora, in doſi paulo majori exhibeatur, ſanguis adhuc amplius è *venis jugularibus*, *ſalvatella*, aut etiam ex *venis ſedalibus* hirudinum ſuctu detrahatur. Si affectus minime remittit, *capillitio deraſo*, *fotus emollientes* capiti ſæpius applicentur: porro *cucurbitæ*, *emplaſtra*, & *cataplaſmata* plantis pedum admovenda, aliique adminiſtrationum modi, quales pro *ſtupore* curando vulgo indicantur, adhiberi debent: pariter, ſi malæ, aut nulli hujus febris *criſi*, *phreneſis*, aut *mania* ſupervenit, remedia in iſtis affectibus appropriata uſurpentur. *Methodus therapeutica in ſtupore & inſania.*

2. Sin vero, cum, vel ſine hujuſmodi plaga *capiti* illata, etiam *pulmones* morbi noxam luunt, ita ut ægrotantes, needum febre immunes, cum *tuſſi moleſta*, *ſputo copioſo* & craſſo, non raro item diſcolori, in *tabem*, ſive *phthiſin* incidiſſe videantur, *In tuſſi.*

 tur,

tur, medicamenta in hujuſmodi affectibus communiter indicata, ſatis conveniunt, quare *decocta pectoralia*, *Ecclegmata*, *ſyrupi*, *aquæ lactis*, & *limacum deſtillatæ*, aliaque hujus farinæ remedia diligenter uſurpari debent, quorum formulæ in caſibus ſupra deſcriptis reperiuntur.

Hactenus *febrem continuam*, maxima ex parte *convulſivam*, atque ex *ſucci nervoſi* non minus quam *ſanguinis* vitio oriundam deſcripſimus. Inſuper hic ſubeſt *morbi*, febris intermittentis typum referentis, atque in *ſucco nervoſo* potiſſimum radicati exemplum proponere; cujuſmodi affectus, ſiquidem oppido rari, atque ad pathologiam ſpaſmodicam rite pertinentis natura ex ſequenti hiſtoria eluceſcet.

Obſervatio oppido rara. Mulier lectiſſima, tenera admodum, atque *cerebri* & *nervoſi generis* conſtitutione imbecilliori prædita, proindeque *affectibus ſpaſmodicis* valde obnoxia, poſtquam *utero* conceperat, circa quartum gravidationis menſem, à frigore ſuſcepto *paroxyſmis aſthmaticis*, inſuper *crebris ſpirituum deliquiis* graviſſime affligebatur: Verum ab hujuſmodi pathematis remediorum *ſale volatili* præditorum uſu intra binas ſeptimanas convaluit; attamen deinceps poſt ſeſquimenſem *affectio inſolita* & plane *admiranda* hanc dominam inceſſit.

Quodam mane, poſt *ſomnum* ea nocte minus tranquillum evigilans, in toto corpore levem *rigorem*, tamquam urgente febris tertianæ paroxyſmo patitur: ſuccedunt *crebræ oſcitationes* & *pandiculationes*, cum *frequenti vomendi nixu:* dein *urina*, quæ modo fuit *citrina* cum *hypoſtaſi* laudabili, *pallida* & *aquoſa* evadit, & *crebra vice*, ſc. fere quovis horæ *minuto* excernitur: porro circa *lumbos* & *hypochondria*, aliiſque in *locis dolores* cum *ſpaſmis* levioribus huc illuc tranſcurrentes excitantur: Cujuſmodi *ſymptomata* plane *ſpaſmodica*, cum *crebro urinæ limpidæ mictu* à *mane* fere ad *veſperam* perſiſtunt; quo temporis ſpatio, *lotii quantitas ingens*, nempe triplex ad minus ſupra liquo-

rem

tem aſſumptum redditur; interim nec calor intenditur, nec ſitis urget, neque pulſus augetur: veſperi affectus prædicti ceſſant, atque *urina* rurſus *citrina*, ac *modica* evadit; tota inſuper nocte ſomno moderato fruitur; dein mane ſequenti juxta *eandem horam redit paroxyſmus*, ſimili prorſus *ſymptomatum* apparatu ſtipatus, & quotidie eandem omnino tragœdiam peragit.

Hanc Dominam, poſtquam per *duodecim dies* hoc ritu ægrotarat, inviſens, prædicti *caſus* hujuſmodi *Ætiologiam* inſtituo: Nempe quod *morbus* iſte in *nervoſo genere* potiſſimum radicatus, ab *humoris* partes *nerveas* irrigantis *efferveſcentia* & *fluore* dependeat: Enimvero ſuſpicari licet hunc *laticem* à ſanguine, propter *catamenia* ſuppreſſa, degeneri facto, in *cerebrum*, & *nervoſum genus* diffuſum, plus debito *acrem* ac *ſeroſum*, proindeque partibus continentibus *incongruum* evadere: quare à *ſomno* nocturno ad plenitudinem aggeſtus, eas propter ſui expulſionem ubique in *corrugationes*, *contractioneſque* irritat: hinc in toto corpore *rigores*, *pandiculationes*, *oſcitatio* crebra, & *dolores* vagi excitati: porro à partibus ſolidis hoc modo *contractis* & *concuſſis* non tantum *liquor nervoſus*, ſed etiam *nutritius* partibus ſolidis ubique appoſitus, necdum vero aſſimilatus excutiuntur: ac dein uterque latex *receptaculis ſuis* exterminatus, & per *lymphæductus* aut *venas* exceptus, maſſæ ſanguineæ redditur: è cujus ſinu priuſquam ab eo *tincturam lixivialem* acquirat, per *renes* denuo ſecretus *urinam limpidam* & *copioſam* conſtituit: quod autem affectus iſti *periodos* adeo *exactas* obſervant, ratio eſt, quia *latex nervoſus* inæquali dimenſo ſuppeditatus, *ſtato* quotidie *tempore* ad turgeſcentiæ plenitudinem aſſurgit: propterea item urina ante & poſt paroxyſmum *concocta* & *citrina* apparet, quia tunc materia ejus tantum è *ſanguinis ſero* conſtat: poſtea durante *acceſſione ſpaſmώδει* humor limpidus à *partibus nerveis* & *ſolidis* excuſſus, & ſanguinem

Ejus Ætiologia.

cito trajiciens, lotii *quantitatem* & *calorem* alterat. Huic gravidæ *phlebotomiam* ac inſuper pulverem è *corallio*, *margaritis*, *ebore*, aliiſque *cardiacis* compoſitum in liquore appropriato ter in die ſumendum præſcripſi; mane & veſperi cepit *tincturæ antimonii* (cujus effectum in *nimio urinæ profluvio* ſingularem aliquoties expertus ſum) gtt. 12. Horum uſu intra breve tempus ſymptomata omnia remittebant.

Caput IX.

De ſpaſmis univerſalibus, qui propter ſucci nervoſi diatheſin ſcorbuticam excitari ſolent.

Spaſmi univerſales propter ſucci nervoſi diatheſin ſcorbuticam.

HActenus de *ſpaſmis univerſalibus* per *totum genus nervoſum* diffuſis, qui *febribus* ſuperveniunt; ac ſpeciatim de *convulſionibus*, quæ in *febre maligna hectica* vulgo dicta, excitari ſolent. Reſtat adhuc (quod *tertio* erat propoſitum) oſtendere, quo ritu, & quibus de cauſis, *ſpaſmi univerſales*, abſque *veneno*, aut *miaſmate febrili*, propter *ſucci nervoſi dyſcraſiam ſcorbuticam*, aut *alias vitioſam* inducuntur. Enimvero liquor, tum nervos, tum partes nerveas irrigans, interdum à craſi naturali ac idonea deſciſcens particulis heterogeneis & exploſivis in tantum refercitur, ut ſpiritus animales, copulam incongruam, ſibimet ubivis accreſcentem, admittentes, in continuos velut *crepitus*, ſive *exploſiones convulſivas* irritentur: cujuſmodi ſpirituum affectiones, aut ſunt *diviſæ*, ſive *diſcretæ*, inter quas nulla communicatio; aut dependentia intercedit, ſc. quando multæ partes corporis, ſimul totidem ſpaſmis ſibi propriis, afficiuntur, qui ſe invicem ſucceſſive non excipiunt, ſed in eodem muſculo aut membro ubi incipiunt, terminantur: quo ritu novi quoſdam ægrotantes, quibus muſculi & tendines

Horum duæ ſpecies, ſc. diſcreta & connexa.

ſimul

ſimul omnes in toto corpore totidem diſtinctis convulſionibus perpetuo ſubſilirent. Vel ſecundo *affectiones convulſivæ* quæ in toto genere nervoſo ſimul excitantur, ſunt *continuæ*, ſive *connexæ*, quæ perpetua quadam viciſſitudine inter ſe continuatæ invicem ſuccedunt; in quantum membrorum fere omnium, motus inordinati ſeſe mutuo excipientes, ab una parte exorſæ, mox in alias tranſeunt. Ita nimirum *Horſtius* refert puellam *motibus convulſivis* obnoxiam, cujus non tantum membra, & artus in diverſimodas flexiones, ac diſtorſiones urgebantur, verum inſuper illa, tanquam malo ſpiritu agitata, eodem loco ſtare impotens, in hypocauſto hinc inde diſcurrere, & ſaltare uſque neceſſe habuit; neque ulla vi, aut increpatione detineri potuit, quo minus hinc inde curſitaret, ſe modo in pedes conjiceret, modo alias ſe impetuoſe jactitaret; nam ſi vel paululum tantum ſubſiſtere conaretur, ſtatim præcordia graviſſime affligebantur. Quare præſentis inſtituti res eſt in *utriuſque affectionis convulſivæ*, nempe tum *illius* quæ per *tendinum* & *muſculorum* una *plurium ſubſultus*, tum *hujus*, quæ per *membrorum*, aut *totius corporis œſtra* & *inquietudines* peragitur, *naturam*, & *cauſas* paulo exactius inquirere: exinde ut conſtet qualis *medendi methodus* in utroque caſu adhiberi debeat.

1. Quod itaque ſpectat ad *ſpeciem priorem*, facile occurrit ejuſmodi affectus non ſimplices, ſed *complicatos* eſſe, nimirum ex *ſpaſmo* & *paralyſi*: Nam licet muſculi, & tendines motibus convulſivis perpetuo urgentur, tamen ægrotantes enerves facti, membra quævis, aut totum corpus ſtrenue movere nequeunt; quinimo his pathematis, *dolores* per ſingulos artus æque diffuſi adjunguntur. Hinc inferre liceat, ſpiritus animales *copula multiplici*, ſc. *particulis* tum *exploſivis* tum *narcoticis*, tum etiam aliquatenus *irritativis* imbui: adeo ut quamvis ſemper onuſti, *exploſiones* ineunt, tamen nec plures ſimul, ob particulas alias alius generis inter-

Affectionis convulſionis intercisa natura.

interjectas, nec quidem ulli expedite ac vegete explcduntur; quare impetus motivus haud longe pergit, ſed brevis uſque & interruptus exiſtit: Res fere ſimili modo habet, ac cum *pulvis nitratus* humore limoſo ſubactus ignitur: quippe non tota ſimul maſſa cum fragore eliditur, nec unus acervus illico alium accendit, ſed pauca tantum grana, eaque ſucceſſive, ſc. alia aliquandiu poſt alia, cum exiguis crepitibus exploduntur: pariter & *liquor nervoſus*, *particulis ſpaſmodicis* quæ ſpiritibus uſque accreſcunt, per totum refercitur; in quantum vero quædam *narcotica*, aliæque *dolorificæ* illis admiſcentur, priorum *vis elaſtica*, utut perennis, & valde diffuſa, tamen multum refringitur, ac ubique interciditur.

Obſervatio. Pro illuſtranda hujuſmodi *affectione* σπασμώδει *intercisa*, libet hic *generoſi* cujuſdam in hac vicinia nuper degentis, caſum maxime notabilem deſcribere; cui quidem plane ſtupendo vix medicorum ſcripta, aut obſervationes ullæ parem ſuggerunt. *Vir Illuſtriſſimus* quem refero, parentibus, proaviſque aut cerebri, aut nervorum diſpoſitioni alias morbidæ obnoxiis oriundus, circa ætatis ſuæ τὴν ἀκμὴν ſeminii iſtius νοσηρȣ̃ fructus luere cœpit: primo enim artuum debilitate, ſtupore, & ſpaſmis levioribus tentari ſolebat, cujuſmodi affectibus cum diu laboraſſet, demum curationis gratia *Bathoniam* adiens, *thermis* calidioribus nimis crebro uſus, vice remedii, tantam morbi exacerbationem retulit, ut ab iſto tempore prædicta ſymptomata non amplius per vices, ſed fere conſtanter urgerent; nimirum ſingulos artus, imo quamvis partem corporis motus convulſivi, & tenſiones dolorificæ inceſſanter exercebant, ita ut muſculi ſimul omnes ſubſultibus repetitis perpetuo convellerentur, idque non ſine inſigni cruciatu; cujus unica ſedandi ratio in hoc ſita erat, ut corpus modo totum, modo aliqua ejus *membra*, motu locali perpetim exercerentur: quamdiu enim evigilabat, in lecto vel ſedili agitari, aut

in curru vehi, aut membra comprimi vel fricari neceſſe habuit; in quem finem illi parabantur cathedræ & lecti cum baſi arcuata, uti ſunt puerorum incunabula, in quibus cum decumberet vel erectus ſederet, huc illuc, motu verſatili, continuo agitaretur; quod ni fieret, immani dolore, & muſculorum tenſionibus atrocioribus infeſtabatur: Hujuſmodi *diurnam* affectionis ſpaſmodicæ moleſtiam tempore *nocturno*, & ſtatim à *ſomno* ſymptomata longe graviora excepere: nam recens expergefacto, illico totum corpus horreſcere, muſculi tenſionibus dolorificis plurimum exerceri, ſinguli artus, velut inſtanti mortis agone, ſudore ſqualido perfundi ſolebant; qui in tantum corroſivus erat, ut inſtar *aquæ fortis*, lintea, ni ſtatim abluerentur, cito exederet, & corrumperet. Æger durante hoc conflictu, ſudores inter & horrores per plures horas torquebatur, donec penitus defatigato ſomnus obrepens levamen aliquod afferret; quod ſi paroxyſmo ingruente protinus è lecto excitaretur, melius habuit, adeoque ſolitam affectus ferociam præcavebat; idcirco quamprimum à ſomno expergiſceretur, licet hoc intra horæ ſemiſſem contingeret, illico ut torturam evaderet, domeſticis aſcitis, ſtatim lecto eximebatur: quantum ad appetitum ſatis valens, abſque nauſea comedebat, neque à comeſtis ſtomachus turbabatur; ſæpe tamen de *cardialgia* querebatur, ac interdum *ſputatio moleſta*, cum *fœtore oris*, velut ab aſſumpto *mercurio*, per plures dies eum exercuit. Calidiora quævis, tum alimenta, tum pharmaca conſtitutioni ejus minime congruebant; vinum, aut cereviſiam generoſiorem ne pitiſſare audebat. Primis ægrotationis ſuæ annis ad conſpectum ignis horreſcebat, poſtea imbecillior factus, licet urgente bruma prope focum ſedere renuebat; urina ſemper fuit citrini coloris, quæ ſi in vaſe fictili ſupra prunas evaporaretur, fœculentiæ ſalinæ, ſupra dimidium liquoris, in fundo reſidebant; alvus continuo aſtricta, niſi à

pharmaco, aut enemate irritata ſarcinam nunquam depoſuit. Quinimo præter motus convulſivos *paralyſis ſpuria* totius corporis membra quævis occupabat, nec enim manus attollere, aut pedes greſſui accingere potuit, lingua vacillans verba non niſi imperfecta protulit; interdum vero cum ex occaſione gaudio repentino geſtiret animus, ſpiritibus, & robore mire exuſcitatis, è cathedra ſubito ſurgere, & ſine alterius ope, recta incedere, & ſalire valebat. quod tamen intervallum, vix horæ minutum durabat, quin membra denuo vacillarent, & ſolito languore & tremore afficerentur. Cum ſupra duodecim annos Dominus inſignis ad hunc modum ægrotabat, Medicorum in tota Anglia maxime celebrium conſilia adhibuit; & remedia quamplurima, ac fere nullius non generis tentavit, ſc. *antiparalytica*, *antiſcorbutica*, *diætas exiccantes*, *ſudoriferas*, *purgantia*, *cauteria*, *balnea*, *linimenta*, quin & *ſalivationem* bis expertus eſt, verum nulla ejuſmodi medendi methodo ſanari potuit, quare dimiſſa penitus curationis ſpe, per ſeptem poſteriores vitæ ſuæ annos, tantum remedia, quædam ſymptomata præcipua reſpicientia uſurpavit; ſc. ter in ſeptimana, medicamentum ſolutivum, ex *ſenna* & *rhabarbaro*, cum correctivis, in forma modo *ſyrupi*, modò *extracti* cepit; *opiata* ex conſervis & ſpeciebus temperatis doſin, qualibet nocte ſumere ſolebat: porro *Julapium* pro data occaſione, cum ſpiritus fatiſcerent, ſumendum præſto habuit, inſuper *cereviſiam avenaceam*, herbis temperatis & diureticis alteratam, continuo bibebat. Horum uſu ſeptem ut minus annos, ſine magna in pejus alteratione, tranſegit; tandem ingraveſcente *ſenio*, ſimul ac *morbo*, ſpaſmorum paroxyſmi atrociores, non uti prius, ſomno peracto, ſed quamprimum lecto incaleſceret, ipſum invaſerunt, ut neceſſe habuerit, lecto ſuo omnino abſtinere, atque veſtimenta raro, niſi ut lintea mutarentur, exuere: hinc tranſpiratione impedita, recrementa ſe-

roſa,

roſa, aliaque evaporari ſolita, in *pulmones* deſigebantur, quæ primo *reſpirationem crebram*, poſtea *affectionem aſthmaticam*, ac denique *tabem lethalem* intulere.

Si prædictorum *affectuum rationes* inquirantur, obvium erit, univerſa hæc mala à *prava cerebri*, & *nervoſi generis conſtitutione*, ac immediatius *ſucci* iſtas partes irrigantis *dyſcraſia*, ac vitio deducere. Nam cum liquor iſte, in quo ſpiritus animales ſcaturiunt, quoad *temperiem* ſumme acris, & inſtar *aquæ ſtygiæ* corroſivus eſſet & quoad *mixtionem* particulis tum *narcoticis*, tum *exploſivis* referciebatur; haud mirum eſt, propterea *ſpiritus* plurimum onuſtos, proindeque à debita expanſione cohibitos, ubique in minutas *exploſiones*, ſeu velut *crepitus* urgeri, quin & *corpora continentia*, à debita tenſitate, & robore exoluta, etiam in corrugationes dolorificas continuo irritari. *Symptomatum præcipue urgentium rationes.*

Affectiones iſtæ *ſpaſmodicæ*, mox à ſomno acrius infeſtabant, quoniam calor lecti heterogeneas *ſucci nervoſi* particulas exuſcitat, eaſque rareſaciens velut in exploſiones adigit; tum etiam quia *partes nervoſæ* in ſomno *ſuccum ſuum*, ac cum eo ſimul allatæ materiæ morbificæ penum uberiorem, imbibunt; quibus ad plenitudinem ſaturæ, primo evigilationis inſtanti, protinus quod moleſtum eſt excutere nituntur. Propter hanc rationem, obſervare eſt *ſcorbuticorum* dolores, & *aſthmaticorum* paroxyſmos à lecti calore, atque à ſomno plurimum ingraveſcere; ideo ſtatim lecto eximi, ut his, ita ægroto noſtro levamen conferre ſolebat: Quod autem moleſtia à continuis muſculorum ſubſultibus, & tenſionibus dolorificis excitata corporis, aut membrorum motu locali aliquatenus ſedaretur, ratio eſt quia ſpiritus animales, dummodo in actiones diverſas ab extra coguntur, inordinationes quaſvis ab intra ſuſcitatas remittunt: etenim ut in *dolore* & *pruritu*, qui leviores ſunt ſpaſmi, partem affectam com- *Exacerbatio mox à ſomno unde proceſſit.* *Cur motu ſedatur.*

primere, fricare, aut ſcalpere juvat, ita muſculorum, ac tendinum motus convulſivi, à totius corporis, aut membrorum agitatione inordinata aliquatenus placantur.

Ptyaliſmi ratio.

Quod ſpectat ad *ptyaliſmum*, ſive copioſam *oris ſputationem*, cum fœtore anhelitus, quæ incertis intervallis redire ſolita eſt; ſuſpicari eſt, eam forte à *mercurio* clanculum aliquando exhibito proceſſiſſe; quanquam & multos viderim affectibus tum convulſivis, tum ſcorbuticis laborantes, quibus hujuſmodi perpetua ſputi ex ore defluxio, citra omnem Mercurii ſuſpicionem, moleſta fuit; nonnullos etiam (uti mox infra dicetur) quibus ſalivatio ſuperveniens (materia exploſiva ad hunc modum critice evacuata) morbum ſolvit: porro veriſimile eſt, hunc affectum à meris ſucci nervoſi recrementis productum fuiſſe, *ductuſque ſalivales*, cum plures & ſatis patentes fuerint, ſuperfluitates à *nervis*, æque ac *arteriis* in glandulis copioſe depoſitas excipere, & foras convehere.

Cur æger hic inducias quaſdam obtinuit.

Quoad *lucida intervalla* quibus æger inducias quaſdam, licet breves, mitigata quaſi morbi ferocia, obtinere ſolebat; ut quem modo ægritudo cathedræ alligabat, derepente exilire, & circumcirca deambulare potuerit; inſperato tamen atque evanido hoc robore, mox iterum in priſtinum languorem deſinente: Dico ejuſmodi motus naturæ laborantis, & ſub gravi onere proſtratæ, fortiores quoſdam nixus, & ultimos conatus eſſe, quibus ſc. ad momentum temporis ſe recolligit, & quaſi morbi jugum excutere tentat; verum quia huic certamini diu ſuſtinendo impar ſit, denuo ſtatim relabitur, & priſtinæ ſuccumbit ſarcinæ. Profecto mirum eſt quantum ſupra naturæ vires, *ira* ac *timor*, aliæque animi paſſiones quædam, nervoſum genus intendant, atque impetus plane ſtupendos edere cogant: ſunt vero exiguæ tantum durationis hæc *conatuum prodigia.*

De-

Deſignata ad hunc modum *morbi* prædicti *cauſa conjuncta*, & *ſymptomatum* præcipue urgentium *rationibus* oſtenſis; adhuc inquirendum reſtat, circa cauſam προηγουμένην, nempe ob quas προφάσεις *ſuccus nervoſus* ita degener factus, primo *paralyſin*, ac deinde *muſculorum* omnium *ſubſultus*, ſive *ſpaſmos* inteſtinos intulerit: porro explicare oportet, quamobrem morbi hujus fructus paulatim accreſcentes, *thermarum* uſu tam cito ad maturitatem pervenerint, item quare *ægritudo* iſta nullis remediis cedens, *incurabilis* extiterat.

Quoad *prius*, dicendum eſſe videtur, quod ægrotans parentibus, qui morbis cephalicis graviter obnoxii fuerunt, oriundus, malam *cerebri* & *nervoſi generis* conſtitutionem originaliter contraxerat, adeo ut intra ſextum ætatis ſuæ luſtrum *paralyſi ſpuria* laborare inceperit; dein cum *procatarxi* huic *hæreditariæ cauſæ evidentes* ſanguini, & humoribus majorem indies labem affigentes accederent, (erant enim varii caſus atque infortunia quæ viro eximio mœſtitiam & melancholiam continuo intulere) propterea quidem *liquor nervoſus ſale fixo*, & *ſcorbutico* ſupra modum imbutus, inſtar *aquæ fortis*, aut *ſtagmatis vitrioli*, ſumme *acris*, & *irritativus* evaſit; proindeque ſpiritus, & corpora eos continentia, non ſecus ac prædicti liquores lumbricis ſuffuſi, in corrugationes, & contracturas ſpaſmodicas continuo incitaverit.

Prædicti affectus cauſa προηγουμένη.

Quod autem hic *morbus*, primo ſenſim accreſcens *thermarum calidiorum* uſu, in ſtatum longe deteriorem cito evehebatur, ratio facile patet; experientia enim conſtat *balnea calida*, & *ſulphurea* in corpore humano, *ſalinas*, aliaſque *morbidas*, quæ intra viſcera, aut humores ſcatent, *particulas*, plurimum exaltare, & cito ad ἀκρότητας perducere; eas ſc. exagitando efferatiores reddere, è primis viis in ſanguinem, & exinde in cerebrum & nervoſum genus urgere, quinimo prius

Cur affectus hic thermarum uſu ingraveſcebat.

ſecretas & otioſas conjungere, ac in ζύμωσιν quandam incitare: quare qui aut *arthritidi*, aut *calculo* hæreditario obnoxii, iſtorum affectuum paroxyſmos nondum perpeſſi fuerunt, à *thermarum* uſu ſæpiſſime alterutrius morbi fructus in ſe ſtatim maturari ſentiunt: Cum itaque in hoc ægrotante & *ſanguis*, & *liquor cerebrum nervoſum* irrigans particulis tum *narcoticis*, tum *ſpaſmodicis* imbuerentur: quin & à *craſi dulci*, & *balſamica*, *iſte* verſus *ſalſum*, atque *hic* in *acetoſum*, & *ſtagmatis vitriolici* æmulum degenerarent, tantum abfuit *aquarum calidarum mineralium* uſus ab auxilio ferendo contra hæc mala, ut propterea ſtatim, omnia plurimum exacerbarentur: atque *morbus* ab humoribus, quoad *temperiem* & *mixturam* ita depravatis procedens, nullis uſpiam remediis curari potuerit; nihilo facilius ſc. quam *acetum* in *vinum reducatur*.

Cum *Illuſtriſſimi* hujus *viri* à *phthiſi* demum extincti *cadaver* aperuiſſem, pauca admodum ejuſmodi graviſſimorum pathematum *veſtigia* detegere licebat. Hinc ut conſtet, *paralyſin* & *ſpaſmum* non tam à craſſa & copioſa materia, alicubi in *mineris* congeſta, quam à mala ſpirituum animalium, qui ſubtiliſſimi ac inviſibles ſunt, affectione pendere. Quæ circa hujus *anatomen* notatu digna occurrebant, paucis exponam.

In diſſecto cadavere notatu digna.

Abdomine aperto omentum (prout in pleriſque à *tabe*, aliiſque morbis chronicis interemptis aſſolet) putridum erat, & fere conſumptum. Interim *ventriculus*, *inteſtina*, *pancreas*, & *meſenterium* ſatis recte habuerunt; ſc. *membranæ* erant firmæ, bene coloratæ, & abſceſſu quovis aut *tumore ſcirrhoſo* liberæ: *inteſtinis* majoribus *excreſcentiæ* quædam *carneæ*, inſtar *auricularum muris* adnaſcebantur; hujuſmodi cum plurimæ fuerint, ex utroque *inteſtinorum coli*, & *recti* latere, ad certa quaſi ſtadia, inſtar ramorum arboris, gemellæ prodibant: Simile quiddam in *tabido* olim reperi: Hujus ratio videtur eſſe, quod in *phthiſicis*

nutri-

nutritio (licet circa partes ſolidiores & exteriores deficiat, aliquando tamen) interius prope ſucci nutritii fontes plus debito perficitur, proinde ut *epiphyſes nonnaturales*, & ſuperfluæ excreſcant.

Lien, qui ſemper peſſime audierat, & à pleriſque medicis, velut *ſcorbuti*, & cæterorum omnium affectuum *cauſa principalis* damnatus fuerat, prorſus inſons, & quavis culpa immunis apparebat: nam prout in maxime ſanis obſervamus, fuit *ſubatri coloris*, *mollis*, & *ſuperficiei æqualis*, *obſtructione*, aut *ſcirrho* quovis liber, *fibris*, & *vaſis* ſatis *diſtinctis*, & *firmis* præditus: è compage ejus diſſecta, ſanguis nigricans effluxit.

Hepar (quod equidem mirari ſubeſt) mediocriter ſe habuit, nec à tam gravi & diuturna ægrotatione ſolito durius, aut ſcirrhoſum, aut tuberculis obſitum evaſerat, erat tantum grandius, & coloris nonnihil obfuſci.

Renes, licet *calculo* ac *ulcere* quovis immunes, tamen culpa non vacabant: nam in medio dextri renis *cavitas* ingens à *pelvi* diſtincta, eoque multo amplior, aqua limpida impleta, conſpiciebatur: talem in *hydropicis* ſæpenumero comperi: Atque hæc quidem fortaſſe ex ſero in renem iſtum depoſito, quod haud facile per meatus, & poros ejus percolaretur, orta eſt; quippe ſerum inibi ſubſiſtens, ab initio ſpecum ſibi exiguum procuderat, qui ſenſim poſtea dilatabatur, cumque ob hanc rationem ſeri ſecretio, & per ureterem exitus aliquatenus præpedirentur, latex ejus in ſanguinem reſtagnans, capiti noxam graviorem intulit, quod quidem eo magis ſuſpicari fas erat, quia *ren* etiam *ſiniſter* valde extenuatus, & abſumptus, plures *hydatidas*, & cavitates aqua limpida repletas continebat.

Pulmones ſterno, & *coſtis*, & *diaphragmati* undequaque adnati, ſine ulla fere diſtinctione loborum, una tantum compages carnis ſpongioſæ, pu-

putridæ, & materia ichoroſa per totum infarctæ videbantur. Proculdubio *ægrotans* hoc malum non ita pridem contraxerat, ſc. cum nullo corporis exercitio defungi, nec intra lectum, ut liberius perſpiraret, commorari potuerit, ſanguinis fæculentiæ, & recrementa, quæ per cutim evaporare ſolita ſunt, in *pulmones* depoſita, in cauſa erant quod hi & inter ſe, & cum aliis partibus concreſcerent, eorumque *tonum* & *conformationem* prorſus vitiarunt, ita ut *phthiſis* demum exorta cæterorum affectuum, quibus diu ac miſere affligebatur, *effectus*, & *productum*, ac minime *cauſa* fuerit.

In *utroque cordis ventriculo* ſanguis in ſubſtantiam ſolidam, albidam, & carnis coctæ æmulam concreverat, quæ juxta *cordis*, & *vaſorum* cavitates, & proceſſus effigiata, *ſerpentis*, cum *cauda multiplici* & *diviſa*, figuram nonnihil referebat: quo quidem in multis, poſt longam invaletudinem defunctis, nihil uſitatius occurrit: Cujus ratio eſt, quod ſanguis à longa ægrotatione effœtus, atque hinc circa præcordia pigre circulatus, in corde & vaſis appenſis *ſtagnare* incipit, proindeque in *concreta* ejuſmodi *carnea* ſenſim congelatur.

Dum *cranio aperto* præcipuam morbi cauſam inter contenta ejus perquirimus: primo occurrebat, *cerebri molem* juſto minorem, & *gyris paucioribus* inſtructam fuiſſe, unde ſpiritus animales non ſatis copioſe productos ſuſpicati fuimus: porro univerſa τοῦ ἐγκεφάλου compages juſto humidior, latice aquoſo madida & prorſus immerſa videbatur; ut integumenta ejus, ſc. *meninges integræ* divellerentur, atque *anfractus* & *ventriculi* omnes aqua limpida inundarentur. Probabile eſt hoc *cerebri diluvium* nuper accidiſſe, nempe quatenus ob διαπνοὴν *impeditam*, & *lotii ſecretionem* parcius habitam, *ſeroſitates* in maſſa ſanguinea aggeſtæ, capiti traderentur: ideoque *cerebri* ſubſtantia, & imprimis *corpora ſtriata* uligi-

noſa

noſa prorſus & tam madida erant, ut diſciſſa eorum ſubſtantia vix compacta maneret, quin, liquidorum inſpiſſatorum more, aliquatenus difflueret intra *ſinus cerebro* ejuſque *appendici ſuperſtratos* ac *inſertos*, atque *vaſa* ex iis prodeuntia, ſanguis in *glomeres* duriuſculos, ac velut carneos, non ſecus ac intra *cordis ventriculos*, & *vaſa* iis appenſa, concreverat; quod etiam nuperrime cum ſanguis pigre circularetur, propter eandem rationem, qua ſanguis intra præcordia coagulebatur, accidiſſe putamus.

Spinalis medullæ truncus aquæ limpidæ immerſus, valde extenuabatur, ut vix dimidium oſſeæ cavitatis impleverit: quod equidem à *ſeri ſalſi*, cui velut incoquebatur, colluvie, effectum cenſemus.

Affectionis convulſivæ continuæ natura, & fiendi modus.

Hæc de *ſpaſmis univerſalibus*, qui *affectioni paralyticæ* ut plurimum conjuncti, ſimul in pluribus locis *diviſim* excitantur: reſtant alii quos *continuos* appellavimus, quia ſc. à *partibus aliis* in *alias* ſubito tranſlati, ſe mutuo excipiunt, atque membra modo *hæc*, modo *iſta*, & non raro totum corpus involuntarie moveri, diverſimode flecti aut agitari cogunt. In hujuſmodi caſibus *ſpiritus animales* non tantum *inſiti* in *privatis quaſi focis*, & *mineris* copulam exploſivam ſibimet aſciſcunt, & eam quatenus vel *ſaturati*, vel *irritati* per vices quaſdam elidunt; ſed cum tota *liquoris nervoſi* maſſa *particulis elaſticis* abunde ſcateat: Hæ quidem ſpiritibus tum *influis*, tum *inſitis* ubique accreſcunt; quos propterea in ſpaſmos fere continuos cient: in quantum vero ſpiritus non ſimul omnes, utcunque prædiſpoſiti, explodi queant, (quia ſc. tantis illorum agitationibus intra ductus nerveos ſpatium ſatis amplum non conceditur) idcirco *impetus exploſivus* in *his* aut *illis* partibus exorſus, inde mox in alias, & ſubinde in alias transfertur, adeoque inſtar *pyroboli*, aut *ignis miſſilis* è pulvere tormentario conflati, ſeſe huc illuc ocyſſime proripientis, ex artubus his in illos,

los, & dein ſtatim ex omnibus, in *præcordia*, aut *viſcera*, ac vice verſa vage tranſcurrit. Quo hujuſmodi *affectionum typi* innoteſcant, libet hic *ægrotantium*, quibus olim ſanandis operam navavi, *caſus* quoſdam rariores proponere.

1. *Obſervatio.* *Virgo lectiſſima* & piiſſima, procera & gracilis, patre valetudinario, ſc. graviſſimis nervoſi generis affectibus obnoxio, genita, circa viceſimum ætatis ſuæ annum *cephalalgia* valde atroci, & periodica, per plures dies affligebatur; inſtanti demum *ſolſtitio brumali* 1656. *dolor capitis* remiſit, ſed in vicem ejus, ingens *catarrhus*, cum ſputo tenui & copioſo, nec non ulceroſa narium, oris, & gulæ affectione ſucceſſit; cum hujus moleſtiam aliquandiu pertuliſſet, tandem ex mulieris cujuſdam præſcripto, *fumum ſuccini* per tubulum ore excipiens, derepente ſanata eſt; *catarrhus* nempe ſubito ſiſtebatur, ſubinde vero conqueſta erat, de *vertigine* inſigni cum *capitis dolore* & *aurium tinnitu*; die tertio, cervicis tendines convellebantur, ut caput modo antrorſum, modo retrorſum, modo ad latus deflecteretur, modo rigidum & immotum perſtaret; brevi poſthæc totius corporis membra exteriora, & artus ejuſmodi *affectio ſpaſmodica* invaſit, brachia & manus mire contorquebantur, ut eorum flexiones & convolutiones haud quiſpiam *agyrta* aut *geſticulator* imitari potuerit; crura & pedes huc illuc divaricare, mutuo concutere, & alternatim tranſponere neceſſe habuit: ad hunc modum aut in cathedra ſedens, aut lecto commiſſa, niſi à ſomno obrueretur, motibus convulſivis perpetuo afficiebatur; cumque ſummo muſculorum nixu membra paululum cohiberet, ſtatim reſpiratione difficili & anheloſa, cum præfocationis ſenſu corripiebatur; interim vero oculi, fauces, os, & viſcera interiora ſpaſmo quovis immunia perſtabant; nec vomitu, rugitu, neque ventris hypochondriorum inflatione tentabatur: porro animo uſque conſiſtit, memoriæ, intellectus, & phantaſiæ mu-

nia rite obivit, nihil delire aut inſipienter loquuta eſt, aut egit; quin inter ſtupenda hæc mala verbis uſque piis, & probis, fortitudinis & patientiæ Chriſtianæ ſpecimen admirandum exhibuit; appetitus cito dejiciebatur, ut cibos, & alimenta quævis niſi valde averſaretur; ſitis autem continuo urgebat, vires admodum debiles fuerunt, ut nec ſtare, nedum pedibus incedere potuerit, urina erat coloris citrini, ſalſedine plurimum ſaturata, in cujus ſuperficie pellicula tartarea concreſcebat.

Cum *ſexto* ægrotationis *die* ad hanc *Dominam* accerſerer: admirandi iſtius affectus hujuſmodi *Ætiologiam* inſtituebam: Etenim ne cum multis aliis ſtatim omnia ad *ſagarum præſtigias* referrem, patris ejus conſideratio effecerat, qui in eadem domo paſſionibus ſpaſmodicis tunc temporis graviſſime laborabat: quapropter ut ſymptomatum iſtorum cauſas naturales inveſtigarem, imprimis obvium erat, ſuſpicari *dominam* illam *hæreditario* affectionum convulſivarum ſeminia contraxiſſe, quæ tandem circa ætatis ſuæ ἀκμὴν in ejuſmodi fructus eruperunt: cum enim ſanguis particulis heterogeneis & exploſivis plurimum imbueretur, iſtæ demum (prout in tali diatheſi aſſolet) in caput ſuffundi, ibidemque affigi cœperunt; primo igitur in *meningas* depoſitæ *cephalalgiam* immanem & periodicam induxerunt, dein poſtea eadem materies, metaſtaſi accidentaliter facta, in *gulæ* ac *oris* emunctoria decumbens, *cephalalgiam* in *catarrhum* commutavit; cum denique intempeſtivo remedii adhibiti uſu *defluxio* ſiſteretur, materies morbifica in *cerebrum* regurgitans, *vertiginem* intulit, & exinde in *nervoſum genus* detruſa, prædictas affectiones σπασμώδεις excitavit.

Quod vero ſpectat ad *rationem formalem*, ſeu generationis modum, quo materies ſpaſmodica in nervoſum genus decumbens ſymptomata iſtæc admiranda produxiſſe videatur: opinari fas ſit, quod *Prædicti caſus Ætiologia.*

quod eadem ab ἐγκεφάλε, utpote firmioris, confinio, in *medullam ſpinalem* ejuſque appendicem detruſa, ac inſtar fermenti maligni habens, imprimis ſucci has partes irrigantis maſſam integram particulis heterogeneis & ſumme exploſivis infecerat; quæ ſpiritibus per totas eorum ſeries ubique diſpoſitis accreſcentes, ipſoſque velut œſtro quodam agitantes in exploſiones continuas irritabant: revera cum *ſuccus nervoſus*, uti dictum eſt, à materiæ ſpaſmodicæ influxu ita fermentatur, qui partes continentes alioqui blando allapſu irrigaret, atque ſpiritus animales cum expanſione æquabili per eaſdem trajiceret, nunc idem fibras nerveas in varias contractiones, & corrugationes torquebat, atque ſpiritus tum influos, copula nimirum heterogenea onuſtos, à debita irradiatione inhibebat, tum partis cujuſque *inſitos* varie exagitans, *afflatu* velut *diabolico* incitabat, adeo ut appetitus imperio minime obſequentes, motus inordinatos inierint, eoſque huc illuc rapide tranſlatos, reciprocatione perpetua iterarint.

Quamvis autem particulæ heterogeneæ è ſanguine in cerebrum ſuffuſæ, indeque in *genus nervoſum* protruſæ, haud ex æquo nervorum omnium origines, ſed *ſpinalem medullam*, ejuſque propagines nerveas præcipue, ac fere tantum ſubiere; ita ut *viſcera* interna, inſuper *oculi*, *oris*, & *faciei* partes ſpaſmo quovis immunes perſtarent; iſte tamen impetus exploſivus, quo minus à membris exterioribus obiretur vi quadam inhibitus, illico velut *ignis miſſilis*, qua data via, in *præcordia*, ac imi ventris *viſcera* incurrere ſolebat: quia ſc. *ſpiritus influi* œſtro quodam perciti, & ſpatium amplius in quo baccharentur exigentes, ab uno loco excluſi, mox alium alicubi patentem ſubeunt: quapropter *œſtrum* illud, ſi tum à membris, tum à viſceribus fuiſſet repulſum, nullus dubito quin in *cerebrum* regurgitaſſet, *furorem* ibi aut ἀναισθησίαν quaſi *epilepticam* illaturum. Quæ quidem ſymptomata abeſſe contigit, eo quod Domi-

næ hujus ingenioſiſſimæ cerebrum conſtitutione firmiore præditum, è liquore nervoſo recens inſtillato, quicquid congruum & ſpirituoſum fuerat, in penum proprium arripiebat, eoque fruebatur: interim particulas quaſque morbificas in *ſpinalem medullam* deprimebat; à quibus membrorum motus involuntarii, eo quo dictum eſt modo excitabantur.

Præclaræ hujus virginis *curationem* moliri rogatus, facta imprimis levi corporis præparatione, *potionem ſolutivam* ex infuſione *ſennæ* & *rhabarbari*, adjectis *ſantalo citrino*, & *ſale abſynthii*, propinabam, qua duodecies, cum magno levamine purgata fuit; die ſequenti è brachio ſiniſtro ſanguinem ad ℥ viij. detraxi, quovis veſperi opiatam ex *aqua* & *ſyrupo florum verbaſculi* cum *pulvere margaritarum* exhibui: inſuper ſemel intra 6 horas doſin *ſpiritus C. Cervi* cum hauſtulo *Julapii* ſequentis ſumendam præſcripſi. ℞. *Aq. ceraſorum nigrorum, juglandum, florum pæoniæ an* ℥ iij. *antiepileptic. Langii* ℥ ij. *ſyrupi è floribus pæoniæ maris* ℥ ij. *margaritar. pul.* ℈ j. *miſc. f. julapium*, quia *purgationem* multam ferre nequibat, *enemata* ex *lacte ſaccharato* erant crebro in uſu: præter *linimenta antiſpaſmodica cervici* & *ſpinæ* applicata, *frictiones* membrorum affectorum cum pannis laneis oleo appropriato madefactis, & excalefactis frequentes inſtituimus.

Methodus therapeutica in hoc caſu obſervata.

Horum uſu, intra 6 dies *ægrotans* plurimum alleviari viſa fuerat; nam motus convulſivi fere in totum ceſſabant, membra in debito ſitu, & quiete continere potuit, ſolummodo *caput* contractione leviori interdum huc illuc leniter deflectere cogebatur; porro cathedra exurgere & parum incedere valuit, ſed dum greſſum faceret, non recta, ſed *in latus* oblique procedebat: Hoc tempore diſcedens, eam multo melius habere viſam, in manifeſto convaleſcentiæ ſtatu reliqui; poſt alteram vero ſeptimanam, cum *Boreas* inclementior nocturno tempore exortus, feneſtra haud

haud firmiter occluſa ægrotanti lecto commiſſæ vehementius afflaret; illa ſtatim à frigore ſuſcepto, ejuſmodi *recidivam* paſſa fuit, ut non modo *pathematis ſpaſmodicis*, verum & *paralyſi univerſali periodicæ* obnoxia evaſerit: nam deinceps à *mane* uſque ad *veſperam capiti* & *membris* (uti prius) huc illuc viciſſim flexis atque jactatis *artus* ſucceſſive omnes circumagere, deflectere, ac varie detorquere coacta eſt; donec ſub *noctem*, motibus ejuſmodi prorſus ſedatis, *membrorum reſolutio*, ſive *paralyſis* ſuccederet, ita ut nec manus, aut pedes, neque ullam præterea partem movere, aut corporis nixum quemvis motivum exercere potuerit, intra lectum inſtar ſaxi, fere *immobilis* jacens; at aliquanto ſomno refecta, circa *mane* prout *facultatis motivæ regularis* virtutem quandam, ſc. brachiis & cruribus huc illuc, imbecillius licet, deflectendis parem recuperavit, ſic etiam *motus convulſivi* & *involuntarii*, per totum exinde diem perdurantes conſtanter redibant, qui *veſperi* rurſus in *artuum reſolutiones* commutabantur.

Ex his liquido conſtet, *Dominam ægrotantem*, & duplici morbo, ſc. *paralyſi* ac *ſpaſmo*, laboraſſe, & utriuſque *cauſam materialem* aliquatenus *diſtinctam* fuiſſe: videtur enim, quod *ſpiritus animales* ubique ſcatentes, à particulis *narcoticis* onuſti fere continuo ligarentur: præterquam quod inter dormiendum, una cum ſucco nervoſo, *particulæ ſpaſmodicæ* ubertim influentes, etiam ſpiritibus accreſcerent: quarum *exploſionibus* ſpiritus incitati motus involuntarios produxerunt; quin & *copula narcotica* eo tempore aliquatenus excuſſa, etiam voluntarios, ſeu regulares quadantenus perficere valuerunt: Præter remedia modo citata, alia quamplurima cujuſque fere generis, ſc. *antiſcorbutica*, *antiparalytica*, *decocta*, *ſudorifica*, *aquæ deſtillatæ*, *ſpiritus*, *elixires*, *tincturæ*, *balnea*, *linimenta*, cum multis aliis ſedulo adhibebantur; quorum uſu ſymptomata nonnihil remit-

mittebant, haud tamen morbus integre ſanabatur; *paralyſis univerſalis* brevi ceſſabat, ita ut omni tempore artus movere, & huc illuc deflectere potuerit; quin & membrorum *motus involuntarii*, eam rarius moleſtabant, uſque tamen *languida* & *imbellis* perſtitit. Cumque illa conſtitutionis tenerioris ac in tabem proclivis & nunc quidem nulli exercitio habilis eſſet, ob tranſpirationem impeditam, ſanguinis recrementa in *pulmones* depoſita, *tuſſim* inferebant, qua indies ingraveſcente, demum *phthiſica* interibat.

Ante plures annos accerſebat ad *virginem nobilem*, ſimili fere ritu & aliquanto gravius ægrotantem: Hæc enim *capitis* & *membrorum motus involuntarios*, nempe aut *ſuccuſſiones*, aut huc illuc *deflexiones*, vel *circumactiones* fere perpetua vice redeuntes perpeſſa fuerat: inſuper *diaphragmatis*, & *muſculorum reſpirationi* inſervientium, *ſpaſmo* admodum moleſto, & plane ſtupendo afficiebatur: Etenim quovis horæ minuto, & ſæpius *ſpina dorſi* circa medietatem ejus ſubito incurvabatur, ſimulque *pectore* antrorſum exiliente, & *hypochondriis* introrſum *contractis*, *ſingultus* valde ſonorus, idemque modo *duplicatus*, modo *triplicatus*, minus tamen, & uſque minus ſtridulus edebatur: per plures horas hujuſmodi *motus*, & *ſtridoris reciprocationes* obire ſolebat, ut per totas ædes exaudiretur: ſi quando breve hujus interſtitium contigit, illico *brachia* & *manus*, modo *crura* & *pedes* valde concutere, aut contorquere, quin etiam *caput* modo rapidiſſime conjectare, mox cervicem quaſi rigidam, & immobilem tenere cogebatur: quandoque inter loquendum *lingua* eo ritu corripiebatur, ut idem verbum ſæpius immo aliquando vicies ut minimum repeteret: Cum in membris exterioribus, motus convulſivi fortius urgerent, ab affectu iſto *ſtridulo*, & *ſingultuoſo* aliquantulum vacabat, atque hoc ſpatium intermiſſionis, & levaminis ſui tempus dicebat; licet interea caput ac membra motibus violentis huc illuc

2. Obſervatio.

illuc proriperentur: ſi quando in latus ſiniſtrum decumberet, ſtatim dextri hypochondrii introrſum contractio, cum ſingultu ciebatur: Intra paucos dies, hujuſmodi pathematum aſſiduitate viribus plurimum dejectis, tantam in *lumbis* & *crurum artubus* imbecillitatem contraxit, ut nec ſtare, nedum pedibus incedere potuerit: *ventriculus* ſive *languore*, ſive *ſpaſmo* affectus, quidvis ingeſtum vomitu reddebat.

Caſus deſcripti natura & cauſa.

In *hoc caſu*, ſicuti in *priori* plane conſtat, *ſpiritus animales*, non modo huic aut iſti parti vel regioni *inſitos* copulam heterogeneam per vices quaſdam elidendam contraxiſſe, ſed & *ſpiritus* nervorum quorundam *influos*, particulis exploſivis imbutos, motus convulſivos perpetuos & vagos intuliſſe. Cumque ab initio contigit *ſpiritus* ita affectos, non omnes ſimul *nervos*, nec quoſvis indifferenter, verum *ſpinalis medullæ* appendices, atque ad *diaphragma* pertinentes, fere tantum ſubiiſſe, ita ut intra horum ſpatia, ſpirituum continuo exploſorum debacchatio limitaretur, propterea quidem accidit, *affectiones ſpaſmodicas*, in una qualibet iſtarum parte cohibitas, in alia ſtatim ferocius erupiſſe; cumque ex proprio inſtinctu, illorum impetus motivus in una regione intenderetur, in altera idem interea remitti ſolebat. Porro in hac ægrotante, *materies morbifica*, particulis tum *narcoticis* tum *ſpaſmodicis* conſtans, affectionem una *paralyticam* ac *convulſivam* inferebat.

Die quarto adveniens pharmacum *emeticum* propinabam, à quo ſepties evomuit pituitam viſcidam, cum bile flava copioſa, ſine quovis tamen levamine: die poſtero *ſanguinem* è brachio detrahebam ad ℥ vj. exinde ſtatim ſanguine verſus caput impetuoſius rapto, de *cephalalgia*, & *vertigine* plurimum conqueſta erat: intra triduum vero *phlebotomia* in *pede* celebrata, ſed melius habuit: ſumpſit poſtea remedia nervorum affectibus dicata, ſc. *ſpiritum C. Cervi*, & *ſanguinis*, *pulveres*

veres teſtaceos, & bezoarticos, julapia, & electuaria antiſpaſmω δεα: Horum uſu ſymptomata nonnihil remittere viſa, uſque tamen aliquatenus, juxta typos modo deſcriptos, perdurabant: Poſt duas ſeptimanas, ex præſcripto mulieris cujuſdam ruſticæ, cepit ſanguinis, ex *aure aſini* detracti, cochlearia 6 in hauſtu cereviſiæ, à quo derepente ſanari videbatur: nam motus convulſivi illico omnes ceſſabant; iiſque per 24 horas immunis degebat; attamen morbus cum ſolita ferocia propediem revertens, neutiquam iſti remedio, nec quidem facile aliis quibuſvis cedebat: Itaque in poſterum cepit *medicamenta methodice* præſcripta: ſemel intra 6 dies blande purgabatur; præterea ſumebat *pulverem* ex *bezoar*, *margaritis*, & *coralliis* cum *rad. & ſem. pæoniæ* compoſitum; item *electuarium*, ab *Horſtio ad convulſiones* hujuſmodi *admirandas præſcriptum*; inſuper *julapia*, & *decocta in affectibus ſpaſmodicis appropriata*: *Enemata* erant crebro in uſu, *frictiones*, *veſicatoria*, & *linimenta* cum fructu adhibebantur: Intra alteram hebdomadam *affectio ſingultuoſa* prorſus ceſſabat, quin & reliqui motus convulſivi, ſenſim mitiores facti plurimum remittebant: ab iſtis vero *pathematis* convaleſcens, *catharro* in *fauces decumbente*, in tantum moleſtabatur, ut *ſalivam acrem*, & velut corroſivam fere continuo expueret, ac ſi ab aſſumpto *Mercurio ſalivatio* induceretur: quod equidem remedii genus, in hoc caſu peridoneum fuiſſe eventus comprobavit: ab eo tamen adhibendo, quia cum ægrotantis, & amicorum ejus venia minime licebat, prorſus abſtinebam.

Poſtquam *ſputatio* iſthæc copioſa, & valde moleſta per plures dies perſtitiſſet, morbus fere in totum ſanari videbatur: adeo ut *domina illuſtris* motibus convulſivis libera, foras incederet, & viribus, & ſtomacho valeret: ſolummodo querebatur quod aliquoties in die, ſubito totius corporis *horrore* circiter horæ minutum afficeretur;

qualis etiam affectus, quandoque noctu ſupervenien ſomnum abrumpebat: Intra menſis ſpatium, hoc etiam *ſymptoma*, ac inſuper *catarrhus* prorſus ceſſabant: deinceps vero illa, interdum *ſummo acore in ventriculo* & *æſophagi ductu*, quandoque etiam in faucibus & *palato* affligebatur, ut vereretur ne partes iſtæ, cute interiori detrita, diatheſin ulceroſam contraherent; porro ſæpius in ſomnis, aliquando etiam evigilans *incubo* tentari ſolebat. Huic, *vere* & *autumno*; blandam *catharſin* cum remediorum *antiſcorbuticorum*, & nonnunquam *chalybeatorum* uſu adhibendam præſcripſi: Cujuſmodi methodum tanto ſuo commodo obſervavit, ut per plures annos ſatis recte valuerit, & etiamnum valeat.

Inter multa remedia, quæ contra iſtum *palati & æſophagi acorem*, & diatheſin quaſi ulceroſam, ſumebantur, præſcripſi ut quolibet mane *propriam urinam* recens excretam ebiberet; hæc ut plurimum valde ſalſuginea, levamen ingens conferre ſolebat; quibuſdam vero temporibus *urina* tenuis & copioſa, quæ tamen minime ſalſa, verum inſtar *aceti* plane *acida* effluxit, à cujus potu, parum aut nihil commodi recepit.

Caſus modo deſcripti *Ætiologia*, priori non multum abſimilis videtur, niſi quod in hac ægrotante *particulæ exploſivæ*, plurium nervorum ductus, ſc. præter iſtos *medullæ ſpinalis* appendices, quoſdam inſuper *reſpirationis* muneri, ac per vices quaſdam *linguæ* motui dicatos ſubierint, atque ſpiritus in ipſis ſcatentes, *æſtro* fere perpetuo affecerint.

Quod autem *morbi hujus ſolutio* per *humoris acerrimi*, in *oris* & *gulæ emunctoria decubitum* contigerit; hinc colligere licet, hujus *cauſam materialem* fuiſſe *particulas heterogeneas*, & quaſi *nitroſas* in ſanguine progenitas; quæ cum exinde, *cerebro trajecto*, in *nervoſum genus* deferrentur, *pathemata prædicta* intulerant: quamprimum vero remediorum ope, uberior iſtius materiæ proventus

tus inhiberetur, atque particulæ morbificæ, jam jam productæ, tum à *ſanguine*, tum à *cerebro* & *ſucco nervoſo* in iſta *capitis emunctoria* derivarentur, affectio convulſiva ſtatim remiſit, atque intra breve tempus, tali ἐκκρίσει uſque perdurante, *morbi ſolutio* perfecta ſequebatur.

Quandoquidem *urina*, ex ſe plurimum *ſalſa* & quaſi *lixivialis*, per vices quaſdam *acetoſa* evaſit, quæ contra *gulæ acorem*, non uti prior, juvamen præſtitit: hinc colligere datur, *ſanguinis* & *humorum* particulas ſalinas per urinam decedentem *duplicem ſtatum*, nempe *fixitatis* & *fluoris*, ſubiiſſe; quare *ſerum*, iis imbutum, modo *hujus*, modo *iſtius indolis* extitit: videtur enim quod particulæ ſalinæ, intra maſſam ſanguineam degeneres, *fixiores* manent, & *urinam* plerunque *lixivialem* reddunt: quæ tamen extra ſanguinem in *ſucco nervoſo* ſcatent, aut circa *partes ſolidas deponuntur*, in *fluorem*, ſive *acetoſitatem* degenerant: Itaque ab *his*, in *oris emunctoria* derivatis, inſignis iſte *oris* & *æſophagi* acor procedebat: porro cum ejuſmodi particulæ in *ſucco nervoſo*, ac *partibus ſolidis* ad plenitudinem aggeſtæ turgeſcerent ac fluxione oborta, in *ſanguinem* ebullierint: hæ ſtatim exinde confertim per *renes* amandatæ, *urinam* quantitate auctam *acetoſam* reddebant. In quantum vero *particulæ ſalinæ*, diverſi ſtatus ac minime quæ ſunt ejuſdem, invicem commiſſæ, in ſe mutuo agunt, & vires ſuas refringunt, idcirco *urina ſalſa* ac neutiquam *acetoſa gulæ acorem* ſanabat. Experimento ſatis vulgari conſtat *ſpiritum vitrioli acerrimum*, *ſalis tartari aut cujuſvis alius lixivialis mixtura*, *plurimum miteſcere*: quinimo & *humorem acidum* in Dominæ hujus oris & gulæ partes exudatum, prope ad *aceti calcanthini* indolem acceſſiſſe inde conſtat; quia *nicotianæ fumus* ægrotantis ore acceptus mire *dulceſcebat*, prout nimirum in quibuſvis à *vitriolo præguſtato* aſſolet.

Quoniam hic de *convulſionibus admirandis*,

quæ non paſſim eveniunt, & quarum *natura* & *cauſa* in abſtruſo latent, agimus; pro meliori ejuſmodi affectuum illuſtratione, libet hic *caſum* adhuc *unum* & *alterum*, & prioribus haud minus ſtupendos proponere.

Decem abhinc annis, *nobilis* cujuſdam *filiam* ad motus *convulſivos* eo ritu incitatam, ut nonnulli eam à ſpiritu malo obſeſſam putaverint, inviſebam: *Virgo* hæc 16 circiter annos nata, pulchra & εὔσαρκος, patre tamen paralytico progenita, ſine cauſa evidenti, circa *brumæ ſolſtitium*, male habere cœpit: primo per aliquot dies *cephalalgia* & *vertigine*, haud gravi tamen modo afficiebatur; deinde in brachio uno, & mox in altero *tremorem*, & ſubitam *contractionem* perſenſit; cujuſmodi ſpaſmi iſto die ſæpius repetentes, vix punctum temporis durabant; poſtridie juxta ſororem ſuam in cathedra ſedens, ſubito exiliens, ſaltum unum & alterum, multoſque alios ſucceſſive ad diſtantiam plurium pedum mira agilitate perficiebat; dein cum cameræ extremum limitem attigit, aliquandiu in eodem loco, & qualibet vice ad miram altitudinem ſaliens perſtabat; cum ſaltationi ulteriori crura deficerent, in terram concidit ac ſtatim caput cum mira violentia huc illuc conjecit, quaſi illud collo excuteret: quamprimum ab hoc motu præ laſſitudine ceſſaret, ſtatim manus, & pedes idem furor invaſit, ut neceſſe haberet membra hæc parietes, aut poſtes percutiendo, vel pavimentum contundendo validiſſime exercere: Quando, ob pudorem, aut verecundiam, amicis aut aſtantibus debitam, ſe magna vi ab his motionibus cohiberet, (uſque enim animo conſtabat, & ſobrie loquuta erat) ſtatim affectu interius tranſmiſſo, inſigni cordis oppreſſione, cum gemitu, & ſingultu valde ſtridulo, plurimum infeſtabatur; dein cum ſe relaxaret, ſtatim, œſtro ad artuum exteriorum muſculos tranſmiſſo, aut ſaltare, aut caput, vel brachia immaniter huc illuc conjicere, aut etiam in came-

camera rapidiſſime curſitare, vel humum pedibus contundere cogebatur; quippe hujuſmodi vehementes *artuum*, aut *viſcerum commotiones*, affectus *tragœdia*, velut in orbem, revertente, ſe mutuo excipiebant.

Die quinto à quo hæc *domina* primo ægrotaverat adveniens, *vomitorium* ex *infuſione croci metallor. vino ſcillitico*, & *ſale vitrioli* propinabam, à quo ſepties evomuit bilem æruginoſam, in magna copia, cum admiſtione humoris acerrimi, & quaſi vitriolici: poſtridie *ſanguis* è vena ſaphæna ad ℥ x. detrahebatur; præterea ſumebat bis in die *antidota* ex *pulveribus lapidum pretioſorum*, *cranii humani* & *rad. pæoniæ maris*. Horum uſu intra ſeptimanam ſanari viſa, per plures exinde dies affectionibus prædictis immunis degebat: Attamen poſt binas hebdomadas, inſtanti plenilunio, ejuſdem morbi recidivam ſolito atrociorem patiebatur; nam præter *ſaltus admirandos*, *capitu & membrorum contorſiones*, *convolutioneſque* vehementes, inſuper intra cubilis ſpatia *curſum huc illuc rapidiſſimum* iterare cogebatur. Cepit hoc tempore, ex aliorum præſcriptis, *remedia antihyſterica*, & ſtatis quibuſdam intervallis *purgantia*, ſine quovis tamen juvamine: Denuo accerſitus, ſiquidem robuſto corporis habitu, & ſpirituum efferatione inſigni prædita videretur, *emeticum fortius* propinabam, à quo decies evomuit bilem inſtar æruginis viridiſcentem, cum pituita inſtar aquæ ſtygiæ acerrima, & ſubito alleviabatur: Exhibui poſthæc, quovis mane, *hauſtum vini albi cum aqua ceraſorum nigrorum* dilutum, *aſellis contuſis* ſuperaffuſum, & fortiter expreſſum: Horum uſu ſtatim curari viſa, per menſem & amplius integre valebat: Cumque poſtea affectus redituri quævis præludia unquam perſenſit, mox *vomitorii* & ejuſdem *millepedum expreſſionis uſu*, morbi inſultum avertebat: Intra tres menſes ſanitatem priſtinam ita recuperabat, ut plures nunc annos affectionibus ejuſmodi ſpa-

Methodus therapeutica.

ſmodicis immunis degeret: attamen à quo tempore pathemata convulſiva prorſus ceſſârunt, quandoque circa *oris* & *gulæ* partes *humoris acidiſſimi* ac inſtar *ſtagmatis vitriolici*, defluxione afficiebatur; inſuper interdum *malaciæ* & *picæ*, aliquando etiam *tuſſi*, cum *ſputo decolori phthiſin* minante obnoxia fuit, quæ tamen remediis in ejuſmodi caſibus uſitatis facile ſanabatur.

Prædicti caſus Ætiologia.

Quod ſpectat ad prædicti caſus *Ætiologiam*; non eſt cur vereamur hujus morbi, & ſymptomatum cauſas, ad *particulas exploſivas* è *ſanguine* (*cerebro* uſque impune trajecto) in *genus nervoſum* continuo ſuppeditatas referre: quæ ſiquidem copia ingenti ſuffuſæ, intra privatas mineras tantum per vices elidendæ, minime coërcerentur, *ſpiritibus* ubique tum *influis*, tum *inſitis* accreſcentes, eos, velut œſtro afflatos perpetim explodi, & per manipulos huc illuc inordinate efferri cogebant: ita nimirum ut intra partes continentes paulatim regulari nequirent, quin eos impetuoſe tumultuantes, & hic illic, turbinis inſtar, corripi aptos, exercitio valido, ac admodum violento ſubigi, & perdomari opus fuit: Revera in hac ægrota ıte non aliter res ſe habuit, quam in *organis muſicis*, quæ ſi vento nimis inſufflato ſupra modum impleantur, ni ſtatim plures fiſtularum aperturæ recludantur, brevi totius machinæ compages concutitur, ac in partes diſſilire periclitatur: pariter in hac domina cum ſpiritus animales nervorum quorundam ductus, & fibras appendices actuantes, ultra debitum tenorem exagitarentur, neceſſe erat eorum impetus, dum corpora nervoſa ſupra modum inflarent, in motus locales una plures & vehementiores impendi: quapropter cum eorum rabies ab una parte cohiberetur, mox uti ventus occluſus alio ſe proripiens, in quadam alia parte violentius erupit.

In hac ægrotante *vomitorii* uſus ſemel, atque iterum juvamen præſtitit, eo quod *cyſti fellea*, quin & *glandulis* & *emunctoriis*, quæ circa coctionis

nis viſcera conſita ſunt, hoc modo inanitis, *ſanguinis* & *ſucci nervoſi* purgamenta, in eadem co-pioſius allicerentur; propterea quidem, ut ſpiritus animales intra ductus nerveos affectos ſcatentes, ab iis minus inficerentur: Hac ratione etiam *ſuccus aſellorum* profuit; quatenus materiam morbificam è *nervoſo genere* ad *vias urinarias* derivarit: Præter hæc remedia materiæ morbificæ *radicem* & *ramos* magna ex parte amputantia; cum & alia velut *antidota*, ejus *vegetationem* ubique impedientia ſedulo adhiberentur; quicquid ejus reliquum fuit, natura demum ſuperior facta (ſolita in his caſibus ἐυκρισοῖ) ad *oris* & *gulæ* emunctoria ablegabat.

Dum hæc ſcriberem, *virginem* illuſtrem inviſebam, quæ aliuſmodi motibus convulſivis, iiſque univerſalibus & non minus admirandis afficiebatur: Hæc circiter annum ætatis 18 εὐχροὺς, venuſta, & antehac ſatis ſana, cum graſſante in hac vicinia *peſtilentia* ejus contagii periculum incaute ſubiret, in *terrorem* panicum, cum crebra *leipothymia* incidit, ſequenti nocte, tanta ſpirituum deliquia, & ἀταξίας paſſa erat, ut plane moribunda videretur: iſto tamen malo ægre eluctata, deinceps quolibet die *paroxyſmos convulſivos*, horis tamen primo incertis, & ſub ſpecie multiformi redeuntes habuit: verum intra breve tempus morbi acceſſiones regulares factæ, *bis in die*, ſc. *hora undecima* ante & *quinta* poſt meridiem, conſtanter repetebant, ut nulla febris intermittens periodos ſuas exactius ſervaverit; quin & ſingula *paroxyſmi* accidentia ſimili ritu quotidie obtingebant. 4. *Obſervatio.*

Cum per tres ſeptimanas hoc modo laboraſſet, quodam die accerſor ut ſymptomata quævis ac integrum *morbi typum* advertere poſſem: Hora decima matutina lecto excitata, recte valuit, vultu, inceſſu, colloquio optime ſe geſſit, ut nullus eam quoquomodo ægrotare ſuſpicaretur: hora undecima de ἐγκεφάλου *plenitudine* & *ſpirituum torpore*,

cum *levi ſcotomia* queri cœpit; mox in *hypochondrio ſiniſtro pulſationem* inſignem, & quaſi vivi animalis exilitionem perſenſit: hunc motum lateri manum meam admovens, plane percepi; dein *pandiculatio* & *rugitus* ſuccedebant; quo facto, illico ad lectum ducebatur, & ancillæ ſuper pulvinar ſedenti tenenda tradita eſt: Hæc ægrotantem in gremio ſuo, brachiis circa medium corpus ejus complicatis, durante paroxyſmo arctiſſime conſtringit: inſuper præſto ſunt miniſtræ, affineſque adſtantes, quæ modo ejus *brachia* & *manus* cohibent, modo *ventrem* & *hypochondria* in molem ingentem elevata, & ſurſum nitentia comprimunt. Præcipua morbi ſymptomata, quæ viciſſim excitata, fere totum paroxyſmum dividebant, erant hæc duo, ſc. modo *immanes viſcerum ſpaſmi* infeſtabant, ita ut abdomen in molem ingentem aſſurgens, obtentis aſtantium manibus contraniteretur, ut vix, ac ne vix comprimi potuerit; ſimulque *præcordiis* ſurſum contractis, cordis & ſanguinis motus pene ſiſterentur: quo temporis ſpatio virgo hæc caput reclinans, cum pulſu diminuto, & fere nullo ἄφωνος, & fere inſenſilis jacet; poſt duo aut tria horæ minuta, hi ſpaſmi ceſſant; & dein ægrotans ſeſe erigens, alacriter circumſpicit, & aliquandiu morbi impetum in *colloquia* & *cantilenas* convertit, quorum utraque lepidiſſima, & ſupra propriam indolem elegantiſſima indeſinenter effundit: ejuſmodi effatis, & dicteriis adſtantes quoſvis proſequitur, ut nihil uſpiam in *comœdia* facetius occurrat; dein *harmoniæ modulos* ſuaviſſimos, & jucundiores quam aut alius quiſpiam poteſt, aut ipſamet alio tempore profert: poſtquam ita jocando, canendoque circiter ſex aut ſeptem horæ minuta tranſegit, denuo viſcerum & præcordiorum ſpaſmos, & ἀφωνίαν, uti prius incurrit; atque his brevi remittentibus ſpirituum ὁρμὴ à nervis inferioribus in cerebrum reſiliens, denuo *loquelæ cantuſque* facetiis impenditur; quoties

cum

eum adſtantibus colloquitur, ſi quid ab his acerbius aut ignominioſum reponitur, illa viſcerum ſpaſmos graviores & diuturniores ſubit: Ad hunc modum, ſc. alterna *viſcerum* & *cerebri* affectione circiter horæ unius ſpatium moleſtari ſolet; dein paroxyſmo verſus finem vergente viſcerum ſpaſmi leviores facti ter aut quater cum minima intermiſſione repetunt: dein his in totum ceſſantibus; morbi impetus, in membra exteriora erumpit, unde ſtatim penitus evaneſcit: nam brachia & crura per horæ minutum contracturas, ſubſultuſque patiuntur: illico dein ægrotans excitata, è lecto deſcendit, omni ſpaſmo, uſque dum novus redit paroxyſmus, immunis, quin & viribus mediocriter valens, circa ædes obambulat, & durante affectus interſtitio, conſueta vitæ munia alacriter obit, excepto tamen quod ſtomachus langueſcens toto die alimenta faſtidit, veſperi poſt ſecundum morbi paroxyſmum, modice cœnat.

Hic præſens *morbi ſtatus eſt*; in cujus paroxyſmis quarundam facultatum *uſus illuſtrior*, aliarum *anomalias* quadantenus compenſare videtur: Verum circa ægrotationis initia paulo ſecus habuit: quippe viſcerum ſpaſmi longe graviores fuerunt, iiſque ἀναιϑησία adjungebatur: illorum inſuper interſtitia, *fabulatio abſurda*, *cantus inconcinni*, quin & *riſus*, aut *fletus*, ratione haud conſcia erumpentes, excipere ſolebant: nunc autem ſpiritus animales in exploſiones diuturnas coacti, eas tam regulariter modo hac, modo illac, qua data via commodior, peragunt, ut quodammodo *rationis* & *voluntatis* imperio fieri videantur.

Itaque ut juxta noſtram *hypotheſin* hujuſce affectionis *Ætiologiam* inſtituamus: Videtur imprimis quod *timor vehemens*, ſpiritus *cerebri* & *præcordiorum* incolas in magnas ἀταξίας adegerit; ita ut iſtis extra ordines ſuos perturbatis, & amentia quædam, & leipothymiæ crebræ ſuccederent: Porro ſuſpicari licet ab eadem impreſſione, *cerebro* *Prædicti affectus Ætiologia.*

ipſi noxam illatam fuiſſe, ita ut conformatione ejus nonnihil vitiata, particulæ heterogeneæ & morbificæ, una cum ſucco nervoſo admitterentur: dein licet ſpiritus ab initio confuſi atque perturbati, poſt breves inordinationes ſeſe denuo recuperarent, & functionis tum animalis, tum vitalis ſolita munia exequerentur: attamen ob labem *cerebro* impreſſam particulæ heterogeneæ conſtanter admiſſæ ſpiritibus accreſcentes, iis *δυνάμεις* exploſivas inducebant, quamprimum enim ſpiritus copula extranea ad plenitudinem ſaturantur, ad ipſam excutiendam, ſive elidendam irritati, exploſiones ſpaſμώδεις inibant.

Circa *morbi principia*, cum & *cerebri*, & *ſpirituum* incolarum diatheſis à noxa recens ſuſcepta magis perverſa & vitioſa eſſet, copulæ heterogeneæ plenitudo citius contigit, proindeque exploſio ejus crebrius & inordinatius ſuccedens, cum majori tumultu peragebatur; poſtea vero cum regiminis animalis noxa remittente, iſtius *copulæ*, non ſecus ac *liquoris nervoſi* ſupplementa æquali dimenſo quotidie ingerebantur, ſpirituum exploſiones, regulares mitioreſque factæ, juſtas obſervabant periodos.

Quod ingruente paroxyſmo in *capite plenitudinem*, ac velut *inflationem*, cum ſpirituum *torpore* & *ſcotomia* ægrotans perſenſit: ratio eſt, quoniam hoc tempore, ſpiritus cerebri incolæ, jam jam in exploſiones parati, primo exagitari, & velut turgeſcere ſolent; dein pulſatio iſta in ſiniſtro hypochondrio ſucceſſit, in quantum ſpiritus, *plexus fibraſque nerveas*, circa *lienem* denſiſſime conſitas, incolentes, explodi incipiunt: poſtea cum ſpiritus intra *plexus* tum *meſentericos*, tum *cardiacos* ſcatentes, una exploduntur, iſtæ *abdominis* & *thoracis* elevationes, & quaſi *ſubſultus* inducuntur: cumque in hac affectione, *cordis* & *ſanguinis* motus fere in totum ſiſtuntur, ideo *pulſus diminutus* & fere *nullus*, cum ἀφωνίᾳ & aliquali ἀναισθησίᾳ evadit.

Remittente *viſcerum* & *præcordiorum ſpaſmo*, *garrulitas* & *cantus* ſuccedunt, quia ſpirituum adhuc exploſorum ſom̀ è *nervoſo genere* in *cerebrum* facta, *ſpaſmos* in *phantaſiæ exaltationem*, & promptiora phantaſmatum exercitia commutat: Quamdiu ſpiritus intra *cerebri meditullium* regulariter ac ordinate exploduntur, facultatum & habituum actus tantum nobiliores, & quaſi ſupra naturæ vires & tenorem eduntur, prout in hac ægrotante: è contra autem, cum in iſta regione ſpirituum exploſiones inordinatæ contingunt ut plurimum *amentia*, aut ſaltem potentiarum iſtarum exercitia incongrua, ac abſurda peraguntur.

Viſcerum ſpaſmi & *actiones phantaſticæ* ſeſe mutuo & alternatim excipiunt; quia ſc. ſpirituum copiæ ad explodendum diſpoſitæ, velut undulatione *directa* & *reflexa*, tendentiam ſuam modo in hanc partem, modo in iſtam viciſſim faciunt: dein ultimo, cum fere omnes exploduntur, *viſcerum ſpaſmi* crebriores excitantur; cumque explodendorum manipulus tantum exiguus ſupereſt, iſte denuo tum à *capite*, tum à *viſceribus* excluſus, in *ſpinalem medullam* excurrit, ultimoſque morbi impetus in *brachiorum* & *crurum* convulſiones impendit.

In *hoc caſu* difficultas adhuc inſignis reſtat, quare morbi hujus *paroxyſmi*, cum ſtatis ſemper horis exacte repetant, *periodos* tamen adeo *inæquales* habent; nimirum ut *acceſſio prima* tantum ſex horas antecedat ſecundam; & dein ſecundæ reditus ad primam non niſi 18 horarum ſpatio contingat. Propter hujus ſolutionem, ſupponendum erit paroxyſmos iſtos pendere à *liquore nervoſo* particulis heterogeneis ad plenitudinem referto; quæ particulæ huic è *maſſa ſanguinea* omnino convehuntur, atque *ſanguis* eaſdem è *ſucco nutritio* à viſceribus ſuppeditato imbibit. His ita ſuppoſitis, conſiderare oportebit quo temporis ſpatio, *maſſa ſanguinea* particulis iſtis morbificis ſaturatur, & dein quaſi dimenſo eas in *liquorem*

nervoſum ſuffundit. Super his, in ægrotantis hujuſce caſu ut melius conſtet, quo ritu habent, ſciendum eſt, eam in toto nycthemero unica tantum vice victum plenum aſſumere: nempe paroxyſmo ſecundo finito circa horam ſeptimam mediocriter cœnat, reliquo die appetitu carens, vix quidquam alimenti ingerit; itaque probabile eſt *materiem morbificam*, una cum *penu nutritio*, potiſſimum tempore nocturno in *maſſam ſanguineam* ſuffundi; idque uberius quam ut totum exinde ſtatim in *liquorem nervoſum* derivari poſſit: particulæ heterogeneæ, quæ primo è *ſanguine* recens ſaturato in *liquorem nervoſum* convehuntur, ad plenitudinem aggeſtæ paroxyſmum primum excitant; cujus acceſſio ideo diutius protelatur, quoniam & ſpatium unum requiritur, quo *ſanguis*, & dein aliud quo *cerebrum* & *nervi* impleantur: poſt exactum hunc paroxyſmum, quia ſanguis adhuc ſatur, plures alias ejuſmodi particulas in ſe continens, eas ſucco nervoſo è veſtigio ſuffundit; idcirco paroxyſmus alter ſubtriplo iſtius ſpatii quo prior, inducitur: hoc autem finito, quia tum *maſſa ſanguinea* tum *ſuccus nervoſus* ſarcina ſua prorſus liberantur, ægrotans melius quam alio quovis tempore ſe habens, alimenta ſatis avide capeſſit; deinceps vero, cum ad paroxyſmum proxime ſequentem primo *maſſa ſanguinea*, & tunc *ſuccus nervoſus* materia morbifica ſaturari debent; ideo *gemino huic penſo, horæ octodecim* requiruntur; ſiquidem vero ad ſecundum paroxyſmum tantum opus eſt particulas alias è *maſſa ſanguinea* adhuc plena, in *liquorem nervoſum* derivari, ideo huic effectui, ſpatium longe minus, 6 ſc. horarum, ſufficiat.

Methodus therapeutica. Poſtquam *hanc Dominam* per plures ſeptimanas ejuſmodi paroxyſmis periodicis laborantem, denuo inviſeram, præcepi ut tres horas ante ſecundum paroxyſmum, *ſanguis è vena pedis ad* ℥ x. detraheretur, quo facto acceſſio veſperi expectata, prorſus eam deſeruit, neque unquam poſtea repe-

repetebat; alter vero paroxyſmus priſtinam vicem obſervans quotidie redibat, donec phlebotomia paulo ante acceſſum ejus celebrata, patiens iſto die morbo immunis perſtitit, qui tamen poſtridie rediens, juxta eundem typum eam per plures menſes exercuit: interim illa, quia brumæ frigus graviſſime urgebat, remediorum uſum aliquandiu diſtulit: attamen ineunte vere, Illuſtriſſima *Domina Oxonium* adducta ſequenti methodo ſanabatur.

Imprimis hoc *catharticum* exhibui, atque ſexta aut ſeptima qualibet die idem repetendum curavi. ℞. *Sulphuris Antimonii* gr. vj. *Mercurii dul.* ℈ j. *reſin. jalap.* gr. iiij. *Zinziberis* gr. vj. *ſimul terantur in marmore, dein addendo conſervæ violar.* ʒ j. *f. bolus: bis aut ter vomitum, atque tres aut quatuor ſedes provocare ſolebat. Catameniorum fluxus* ei ſtatis temporibus, in magna copia conſtanter eveniebat: quare cum ſanguis valde copioſus, & calidus videretur, medio inter periodos menſtruas tempore *phlebotomiam* bis aut ter inſtituebam: porro ſingulis, quibus à *purgatione* vacabat, diebus, cepit bis in die quatuor *pilulas maſſæ* ſequentis, ſuperbibendo hauſtulum *julapii* infra præſcripti. ℞. *Radicum pæoniæ maris* ℥ ß. *ſerpentariæ virginianæ, contrayervæ, dictamni cretici an.* ʒ ij. *cranii humani præpar.* ʒ j. ß. *ungulæ alcis* ʒ j. *corallii rubr. præpar. Margarit. pul. an.* ʒ j. *ſalis abſynthii* ʒ ij. *ſalis corallii* ʒ j. *cum ſ. q. ſyrupi de floribus pæoniæ maris, f. maſſa.*

℞. *Aq. florum pæoniæ maris, ceraſorum nigrorum, juglandum an.* ℥ iiij. *aq. antiepilepticæ Langii* ℥ ij *ſyrupi de floribus pæoniæ* ℥ j. ß. *caſtorei nodulo ligati & in vitro ſuſpenſi* ʒ j. *miſc. f. julapium.*

Quando *pilulas* faſtidire cœpit, iis omiſſis ſumpſit bis in die, ſc. primo mane, & ſero veſperi circiter ℈ j. *pulveris ſequentis* in cochleari *julapii*, ſuperbibendo 4. aut 5 cochlearia ejuſdem. ℞. *Lapidis Bezoar, utriuſque ſuccini albi, margaritarum*

præpar. corallii rubr. an. ℈ j. *cranii humani* ℈ ij. *rad. ſerpentariæ virginianæ, ſem. rutæ an.* ʒ ß. *miſc. f. pulvis, capiat* ℈ j. *mane & veſperi cum doſi julapii ſupra præſcripti.*

Dein cum & hoc medicamentum tædio eſſe cœpiſſet, *pilular.* aut etiam *elixiris proprietatis*, quandoque etiam per plures dies *ſp. C. C.* uſus ſuccedebat. Poſtea demum ab *iſto pulvere* aliquanto ſpatio quotidie aſſumpto juvari cœpit.

Interea dum hæc *medendi methodus* inſtituitur, *capillitio deraſo*, caput tenui ſolum amictu cooperiebatur. *Emplaſtrum hyſtericum* cum *Galbano admixto* ſuper abdomen geſtavit; pro potu ordinario *bochetum ex ſarſa & china, rad. pæoniæ maris*, aliiſque appropriatis in aq. fontana infuſis, & decoctis bibebat. Intra menſem paroxyſmi aliquantulum remittebantur. dein mitiores ſenſim minoreſque facti tandem fere in totum ceſſabant: niſi quod inſtante *catameniorum fluxu* ejuſdem morbi inſultu uno aut altero affici ſolebat; porro *vertigine* fere conſtanti & *anorexia* laborabat. *media æſtate* bibit *acidulas aſtropenſes* per ſeſquimenſem, & perfecte convaluit.

Quod vero ſpectat ad *Therapiæ* rationem in genere pro convulſionibus ejuſmodi admirandis adhibendam; non facile erit aut *remedia morbo huic Herculeis* paria, aut *curationis methodum* certam & crebris experimentis comprobatam aſſignare: præterquam enim quod caſus iſti ſimiles raro occurrunt; inſuper obſervare eſt, quod eadem medicamenta, quæ huic ægrotanti hoc tempore profuerunt, alteri, aut eidem, alio tempore adhibita, ne hilum juvarent: cujus ratio videtur eſſe, quod morbi cauſa in *ſucci nutritii dyſcraſia* conſiſtat, qui liquor non uno ſemper eodemque modo pervertitur; verum à multiplici *ſalium* ac *ſulphurum* combinatione, indolem varii moris, ac generis morbidam adipiſcitur, eamque ſubinde commutat: quapropter in graviſſimis ejuſmodi affectibus, *medicamenta* haud *vul-*

garia & ex *pharmacopeia* deprompta, ſed *magiſtralia*, & pro re nata, juxta ſymptomatum admirandorum apparentias præſcribantur. *Vomitio lenis*, *purgatio*, & *phlebotomia* imprimis celebrari, ac aliquoties prout opportunum videbitur iterari debent. Quoad *medicamenta* autem *ſpecifica* ac in caſibus iſtis appropriata, cum præcipua indicatio fuerit, *ſucci nervoſi* craſin emendare, plurima tentare, & ab effectu eorum virtutes rimari liceat: itaque experiri fas ſit, quid remedia *ſale volatili* aut *armoniaco* prædita efficiant. In hanc rem *ſp.* & *ſales C. Cervi*, *ſanguinis*, *fuliginis*, *flores* & *ſpiritus ſalis armoniaci* aſſumantur: His nihil juvantibus ad *chalybeata* deveniendum eſt, *tinctura* & *ſolutiones corallii*, ac *antimonii* præbeantur; cujuſmodi medicamenta in tali doſi & forma, & tam crebra vice exhibeantur, ut ex iis *alteratio* quædam toti *ſanguini* & *ſucco nervoſo* inducatur: porro ſi talibus deerit ſucceſſus, ad *alexipharmaca*, quæ contra *venena & malignitatem* humoribus impreſſam juvant, procedere oportebit: ſc. ex his *vegetabilium decocta*, *deſtillata*, *pulveres*, *conſervas*, *aliaque præparata* inſtituere, & alia cum aliis varie componere, & diverſimode adminiſtrare. Veriſimile eſt, quod ejuſmodi medicamina, quæ *demorſis à vipera*, aut *cane rabido*, etiam quæ contra *aconita* & *toxica* ore aſſumpta prodeſſe ſolent, etiam in *convulſionibus* ſupradictis ex uſu eſſe poſſunt. Licebit hic, juxta exemplum *Gregor. Horſtii* in tractatibus ſuis *de morbo convulſivo maligno*, item de *convulſionibus admirandis remedia magiſtralia* ſub forma *electuarii purgantis*, item *pulveris* & *antidoti convulſivi* præſcribere, eademque ex *ſimplicibus* partim *alexipharmacis*, partimque *antiepilepticis* varie componere.

CA-

Caput X.

De paſſionibus quæ vulgo dicuntur hyſterica.

P*Aſſio hyſterica*, inter morbos mulicbres, peſſimæ adeo famæ exiſtit, ut *ſemidamnati* inſtar, plurium aliorum affectuum culpas gerat: ſi quando enim ægritudo inuſitati moris, aut occultioris originis in corpore fœmineo occurrat, ita ut *cauſa* ejus lateat, & *indicatio therapeutica* ſit prorſus incerta, ſtatim *uteri* (qui plerunque inſons eſt) malam influentiam accuſamus, & in ſymptomate quovis inuſitato *aliquid hyſtericum ſubeſſe* pronunciamus, proindeque ad *hunc ſcopum*, qui ſæpe tantum ignorantiæ ſubterfugium eſt, intentiones medicæ ac remediorum uſus diriguntur.

Paſſionis hyſtericæ deſcriptio.

Pathemata, quæ ad hunc cenſum referri ſolent, varia & multiplicia reperiuntur, quæ raro in diverſis fœminis conveniunt; aut ad eundem prorſus modum contingunt: *communiſſima* & quæ vulgo *affectionis hyſtericæ rationem formalem* conſtituere dicuntur, ſunt hæc; ſc. *motus in imo ventre*, ibidemque *velut globi cujuſdam aſcenſus*, dein *rugitus*, aut *vomendi nixus*, *hypochondriorum diſtentio* & *murmur* cum *flatuum eructatione*, *reſpiratio inæqualis* ac *utplurimum impedita*, *præfocatio in gutture*, *vertigo*, *oculorum inverſio* aut *rotatio*, ſæpe *riſus*, aut *fletus*, *fabulatio abſurda*, quandoque ἀφωνία & ἀκινησία cum *pulſu obſcuro aut nullo* & *aſpectu cadaveroſo*, interdum *motus convulſivi in facie*, ac *artubus*, & nonnunquam *in toto corpore excitati*: verum ſpaſmi univerſales rarius contingunt, & non niſi morbo hoc in ſtatum peſſimum evecto: quippe utplurimum ſine *membrorum contractione* tantum in *ventre inferiori*, *thorace* & *capite*, ſc. in eorum aliquo, aut ſucceſſive in omnibus *paroxyſmi tragœdia* peragitur. Hu-

Hujuſmodi affectionibus obnoxiæ ſunt *fœminæ* cujuſque *ætatis* & *conditionis*, ſc. *divites* & *pauperes*, *virgines*, *uxores* & *viduæ*: obſervavi ſymptomata iſtæc in *puellis* ante pubertatem, etiam in *vetuſtis* poſt catameniorum defectum; quinimo ejuſmodi paſſiones interdum *viros* infeſtant, uti plane conſtat exemplo ſuperius allato.

Quod ſpectat ad *ſymptomatum* iſtorum *cauſas*, eas Medici plerique *veteres* & quidam *neoterici* ſolummodo in *uteri aſcenſum* & *vapores* ab eodem elevatos retulere: *Prior opinio*, licet antiquum obtinet, minus veriſimilis videtur; quippe in *virginibus* & *viduis* uteri corpus adeo exigua conſtat mole, & partibus circumquaque vicinis ita ſtrictim alligatur, ut nec ipſe loco moveri, & aſcendere, nec motus ejus, ſi quis fuerit, perſentiri poterit: quoad αἰτιολογίαν iſtam vulgarem à *vaporibus* deſumptam, eam uti prorſus vanam, & futilem alibi juſtis de cauſis ſæpe rejicimus: *paſſiones* autem modo deſcriptas neque ſemper, neque omnino ab *uteri aſcenſu* aut *vaporibus* procedere judicamus: idque prius quidam alii celebriores medici ſtatuerunt. Quippe olim *Carolus Piſo*, & nuper *Doctiſſimus Highmorus* uterum ab omni culpa vindicarunt, atque *pathemata*, quæ vulgo dicuntur *hyſterica*, hic à *ſanguine in pulmones impetuoſius irruente*, atque iſte à *colluvie ſeroſa*, juxta *nervorum origines congeſta*, oriri excogitarunt: Poſterior hæc opinio quantum probabilis videtur, è ſequentibus patebit. Quoad doctrinam vero ſuper hac re à *D. D. Highmoro* traditam, quanquam à more noſtro abſit cujuſquam placita convellere, & mihi pene religio ſit à *Clariſſimo hoc viro* diſſentire; quia tamen *pathologia* noſtra baſi contrariæ innitens (ſc. affectus hyſterici cauſa ad *genus nervoſum* immediatius quam ad *ſanguinem* imputata) gratis aſſerta videbitur, niſi rationes quæ *contra iſtam hypotheſin* & *pro noſtra* militant, proferam; idcirco venia hic detur, utramque ſententiam, velut in bilance poſitam, exactius trutinare.

Symptomatum cauſæ inquiruntur.

In

D. Highmori opinio examinatur.

In *paroxyſmo* igitur vulgo dicto *hyſterico* ſupponit *vir egregius*, *ſanguinem*, utpote tenuiorem & flatulentum cum effervefcentia quadam in *vaſa pneumonica* & *cordis* nimis confertim irruere, & in iis impetuoſe ebullire, adeoque *pulmones* infercire, & plurimum aggravare, ut nec illi motum ineant, neque ſanguis è cordis ſinubus lacunari poſſit: hinc à ſanguine in præcordiis ſtagnante. *magna oppreſſio*, *reſpiratio difficilis* & ſæpe *nulla*, cum ſpirituum vitalium deliquio inferri ſolent: dein *ſeptum tranſverſum*, ut *pulmonibus* magis magiſque diſtentis, locum cedat, & reſpirationem aliquo ſaltem modo perficiat, cum *diaſtole* immani, & diutius continuata deorſum fertur, adeoque inteſtina deprimendo, abdomen & hypochondria attollat, & motum, velut *globi aſcendentis* ſimulet; poſtea vero *functione vitali* ad hunc modum laborante, *facultas animalis* in ſuppetias ejus inſurgit, quapropter urgente motuum in variis partibus neceſſitate, ſpiritus animales in principia nervorum impetuoſe propulſi convulſiones diverſimodas, hinc inde vagas, edunt. Hanc opinionem à magno *juvamine* in hoc affectu per *ſanguinis miſſionem*, nec non ab *inſigni læſione* propter *excretionis* cujuſque *ſanguineæ retentionem*, tum à *juvantibus*, tum *nocentibus* in hac paſſione, Author confirmare ſatagit.

Verum licet *doctrinam* hanc de *ſuffocatione uterina*, prout valde ingenioſam, & affabre excogitatam, non poſſim non laudare; tamen quo minus huic per omnia conſentiam, rationes quædam magni momenti plane evincunt. Equidem fateor me non intelligere quomodo in quibuſdam hyſtericis, quæ ſc. temperamenti frigidioris ſunt, ſæpe etiam *pica* & *malacia* afficiuntur, ſanguis ita in pulmones immodice ebulliat, ſine quibuſvis effervefcentiæ ſuæ notis alibi conſpicuis: Novi *puellas* ob χλώρωσιν quaſi *exangues*, quarum nempe cruor, utpote effœtus, à quovis exercitio in corde ſtagnaret, & exinde difficulter admodum in

in pulmones exantlaretur, quæ tamen *paſſionibus* dictis *hyſtericis* erant graviter obnoxiæ: certe haud probabile eſt quod harum ſanguis immodice effervеſcens in vaſa pneumonica impetuoſe irruat, eorumque poros & meatus conſitiſſime infarciat; cum interea tales anhelоſæ fiunt, propter ſanguinis à pulmonibus abſentiam, aut admiſſionem difficilem: præterea quo pacto evenit, ut violentus iſte ſanguinis in pulmones incurſus, qui circa paroxyſmum fieri ſupponitur, haud *inflammationem* in iis pariat? quippe ſanguis parti cuipiam rapide & nimis confertim impactus, facile extravaſatur, & φλόγωσιν ægre diſcutiendam excitare ſolet: unde igitur in *affectu hyſterico* cruor pulmones violenter ſubiens & diſtendens *peripneumoniam* minime inferat? aut quare non *peripneumoniæ*, alias inductæ, *affectus* quaſi *hyſterici* ſuperveniunt? Quamobrem improbabile videtur, quod ſanguis, proprio orgaſmo turgeſcens, in *pulmones* irruat, eoſque infarctione nimia immobiles reddens *diaphragmatis*, aliarumque partium convulſiones *ſecundario* & *conſequenter* inducat; quin potius videtur quod ob *diaphragma*, aliaque reſpirationis organa prius ſpaſmo affecta, ſanguis in præcordiis ſtagnare cogatur: Inſuper obſervare licet, quod *pulmones* haud ſemper ante alias partes afficiuntur; ſæpe enim *ſymptomata ſpaſmodica* alibi incipiunt, & non raro *pectoris* regionem omnino intactam demittunt. Quippe in aliquibus *vertigo*, & *oculorum coruſcationes* paroxyſmum inchoant, quibus *fletus*, aut *riſus*, aut *artuum motus convulſivi* ſine *thoracis anguſtia*, aut *cordis oppreſſione* ſuccedunt: in aliis antequam reſpiratio quovis modo laborat, *infimi ventris intumeſcentia* cum *vomitu*, aut *rugitu*, paroxyſmum ordiuntur, & non raro finiunt; utcunque *reſpirationis difficultas*, ſymptomata iſta ſæpe longo intervallo ſequitur, eamque *faſciarum in hypochondriis* arcta *conſtrictio* præcavere ſolet: porro videtur quod iſte, velut *globi* cujuſdam ab *hypo-*

gaſtrio aſcenſus, à ſepti depreſſione neutiquam procedat: quoniam ſc. in *paroxyſmo hyſterico*, hæc pars haud ſemper verſus inferiora deprimitur, at ſæpenumero ad ſuperiora contracta, pulmones ſurſum propellit, adeoque ſpiritu fere præcluſo, *ſuffocationis* periculum minatur. His aliiſque rationibus perſuaſi in ea demum ſententia ſumus, quod *affectio dicta uterina*, præcipue, ac primario ſit *convulſiva*, atque à *cerebro* & *nervoſo genere* affectis potiſſimum dependeat quicquid inordinationis, aut anomaliæ exinde circa *ſanguinis* motum contingit, tantum *ſecundario*, & *dependenter* à *viſcerum ſpaſmis fiat*.

Affectio hyſterica ad cerebrum & nervoſum genus præcipue ſpectat.

Enimvero *paſſio* quæ vulgo perhibetur *hyſterica*, ſicut alii motus convulſivi, omnino à *ſpirituum animalium exploſionibus* producitur: diſcriminis ratio, qua tum *morbi* hujus *ſpecies* ab *invicem*, tum ab *aliis affectibus* ſpaſmodicis differunt, à varia *cauſæ morbificæ origine* & *extenſione* potiſſimum deſumitur: nam *origo* hujus, ſicut plurium aliuſmodi ſpaſmorum, *utero* prorſus *inſonte*, ſæpenumero in *capite* conſiſtit: quandoque tamen hic affectus ab *uteri culpa*, & nonnunquam ab *aliarum partium vitio* dependet. Quoad *morbi extenſionem* à quacunque origine procedit, utplurimum *nervos interiores*, nempe ad *viſcera* & *præcordia* ſpectantes, eorumque appendices præcipue afficit, ſpirituſque in iis ſcatentes potiſſimum exercet; interdum vero, licet rarius, etiam *ſpiritus* qui *nervis exterioribus*, item qui *cerebro* & *cerebello* præſident, eodem affectu involvuntur. Primo dicemus de *morbi hujus origine*.

Hanc autem ſæpiſſime περὶ τὸ ἐγκέφαλον conſiſtere, & ſymptomatum quæ in *vivis* accidunt comparatio, & *defunctorum obſervationes anatomicæ* aperte indicant: quippe obſervare licet hunc affectum, à *ſubito terrore*, *ingenti triſtitia*, aut *indignatione*, aliave *paſſione violenta*, in qua ſpiritus cerebri incolæ potiſſimum afficiuntur, crebro exortum ducere; porro nonnullis mala victus ratio,

rio, & varia accidentia quibus humores vitioſi intra caput uberius congeruntur, hoc malum primo intulerunt: quin & *paroxyſmorum ritus* idem manifeſto evincit, in quantum ſc. *capitis plenitudo, vertigo, oculorum coruſcatio, aurium tinnitus* in multis paroxyſmum hyſtericum ordiuntur, eumque non raro concludunt: præterea mulieres quaſdam ab aliis morbis defunctas, *paſſionibus interim hyſtericis* dum ægrotarent valde obnoxias, aperui, in quibus *utero* ſatis recte habente, in *occipite* nervorum principia ſero acri madida, ac prorſus immerſa deprehendi, prout infra fuſius declarabimus.

Has aliaſque rationes perpendentes, non dubitemus aſſerere *paſſiones*, vulgo dictas *hyſtericas*, creberrime oriri, eo quod ſpiritus animales, *nervorum principia* intra ἐγκέφαλον occupantes, labe quadam afficiuntur; illi nimirum aut in confuſionem acti, aut humoribus vitioſis perfuſi, *copulam heterogeneam* & *exploſivam* ſibimet aſciſcunt, quam una ſecum in canales nerveos longe deducunt: cumque iidem ſpiritus, per totas eorum ſeries ſive ordines *copula iſta* ad *plenitudinem* ſaturantur, aut *ſponte ſua*, aut *occaſionaliter commoti exploſiones* ineunt, adeoque motus convulſivos cient: quod vero *talis copula* ſpiritibus adhærens una cum iis in *nervos interiores* potiſſimum derivatur, ratio eſt, quoniam in hoc verſus *præcordia & viſcera* commeatu, ſpiritus animales, propter *animi affectus* plurimum perturbantur; quare noxas quaſvis aliunde illatas, facilius admittunt, & anomalias promptius concipiunt. Spiritus enim animales ob hanc præcipue occaſionem *diatheſin ſpaſmodicam* contrahunt; quatenus nimirum illi, ab impreſſione violenta, extra orbitas ſuas, ac ſolitum influentiæ, & actus modum pervertuntur; hinc inordinationes ſuas non modo poſtea repetunt, quin & particulas heterogeneas in amplexus ſuos ſuſcipiunt, cumque iis facilius combinantur: quapropter in quantum ſpiritus animales

Cauſa morbi ſæpiſſime circa nervorum principia incipit.

nervos

nervos paris vagi, & *intercoſtalis* permeantes, *appetitus* tum *concupiſcibilis*, tum *iraſcibilis* perturbationibus quibuſvis continuo implicantur, nihil mirum eſt, ſi illi præ cæteris *diſpoſitionem convulſivam* acquirant.

Eadem cauſa poſtea per totos nervorum ductus diſponitur.

Suppoſito igitur (quod revera ſupponi debet) ſpiritus animales, juxta *origines nervoſas copulam heterogeneam* & *exploſivam* contraxiſſe, eamque in nervos interiores una ſecum vexiſſe, & per totos eorum ductus explicaſſe, non difficile erit *paroxyſmi hyſterici omniumque* ejus *ſymptomatum rationes* aſſignare. Imprimis enim *morbo ingruente*, ſæpenumero *vertigo*, *oculorum rotatio* & *cerebri* velut *inflatio* quædam, quaſi velitationes præviæ excitantur, quia *tota* ſpirituum *cohorte* in exploſiones parata, *leves* eorum *copiæ* verſus *cerebrum* reſilientes primo eliduntur; deinde ſtatim in *imo ventre*, aut *hypochondriis* perturbatio ſuccedit, in quantum *ſpiritus* intra *plexus hic* aut *illic conſitos* proxime afficiuntur: nam alibi oſtendimus, ſi quando ſpiritus animales in tota quadam ſerie exploduntur, qui in extremis partibus reſident, affectionem iſtam primo inire: quare *morbi* hujus *initia* in *capite* & *viſceribus* plerunque habentur; quod autem convulſiones modo in *imo ventre*, ac modo in *hypochondriis* primo ſentiuntur, ratio eſt, quia materies morbifica, interdum nervi intercoſtalis ductu, in *plexus ultimos meſentericos* provehitur; quandoque tamen eadem non ultra *paris vagi fines* delapſa, multo citerius, nempe circa *plexus lienares* aut *ſtomachicos* ſubſiſtit.

Symptomatum hyſtericorum rationes explicantur.

Cum itaque ſpiritus animales, (prout oſtenſum eſt) intra nervos *paris vagi* & *intercoſtalis* ab eorum origine, uſque ad fines ultimos *copula heterogenea* & *exploſiva* imbuuntur; illi tandem vel mera *plenitudine*, vel ab *irritatione* alicubi facta, in exploſiones cientur; in qua affectione ſi qui ſpiritus verſus *cerebri meditullium* exiliant, *vertiginem*, *capitis inflationem*, aliaque accidentia præ-

via

via inducunt: attamen ſpiritus, nervoſi caudicis extremitatem alteram ſc. *plexus meſentericos* incolentes, præcipue explodi incipiunt; qui ſtatim eliſione ſua, imas hypogaſtrii partes attolli & ſurſum contrahi cogunt, adeoque *molis cujuſdam*, quaſi *uteri aſcenſum* inducunt: dein cum *plexus meſenterii* ſuperiores eodem affectu ſenſim implicantur; idcirco, in quantum tota *meſenterii* compages, viſceraque eidem annexa, elevantur, & verſus ſuperiora impetuoſe corripiuntur, abdominis intumeſcentia violenta, velut cum exilitione quadam ſuccedit: porro *ventriculus*, non tantum ſitu ejus mutato elevatur; quin *fibris* ejus omnibus, ſc. *obliquis*, *rectis* & *tranſverſis* una ſpaſmo affectis, ſæpe tanquam veſica inflata diſtenditur: hinc non raro *vomitus*, aut ſaltem *rugitus* & *hypochondriorum murmura* excitantur: quamprimum vero ſpiritibus ſerie quadam exploſis ad *thoracis* regionem pervenitur, *diaphragma* modo *diaſtole* immani convulſum deprimitur, adeoque viſcerum aſcenſioni occurrens, inflationem, & ſummam intumeſcentiam, cum ingenti lucta infert; ita ut in affectis illico ligamenta veſtium ſolvi debent, ſecus illæ in *leipothymiam* incidere periclitabuntur: interim ſepto ita depreſſo, ejuſque *diaſtole* continuata, *ſanguis* fere immotus in præcordiis ſubſiſtit; adeoque ſtagnatione ſua magnam oppreſſionem ac non raro functionis vitalis deliquium ciet: porro *ſepti convulſio* modo verſus *ſuperiora* contingit; adeoque illud *pulmones* ſurſum impellens, thoracis *ſyſtolen* violentam, & diutius quam par ſit protractam inducit; cumque hac ratione *ſanguis* in *vaſa pneumonica* propellitur, nec denuo à cordis ſinu excipitur, ibidem ac in toto præterea corpore ſtagnat, unde *cordis oppreſſio*, & ſæpe *leipothymia*, immo interdum ἄπνοια, ἀσφυξία, modo cum *livore faciei*, modo cum *aſpectu cadaveroſo* inſequuntur: poſtquam hæc in *ima mediaque* regione peraguntur, demum affectio ad *caput*, nervorum, quaſi *fomitis ignarii* ductu, pertin-

cingit, atque *ſpiritus* ibidem *exploſi*, modo verſus cerebri meditullium reſilientes, *ſcotomiam*, & non raro ſymptomata *epilepſiæ* æmula producunt; modo ſpiritus illic exploſi in nervorum aliorum principia irruunt, ibidemque pares exploſiones cient: quapropter *hyſtericæ* circa finem paroxyſmi ſæpe rident aut plorant, aut delire fabulantur; nonnunquam *faciei* ac *oris* partes; quinimo interdum *brachia*, aliaque *membra* motibus convulſivis afficiuntur; cumque adeo demum ſpiritus omnes, qui copulam heterogeneam contraxerant, explòduntur, paroxyſmus finitur, verum exinde ſtatim alterius paroxyſmi materies congeri incipit.

Symptomatum diverſitas unde contingit.

Quandoque accidit diſpoſitionem *ſpaſmodicam* non ita longe lateque protenſam eſſe, præterquam enim, quod ſæpe *nervi* tantum *paris vagi* & *intercoſtales* eadem plectuntur, ut neque *cerebrum*, nec *membra* exteriora quicquam afficiantur; quinimo interdum, nec *ipſi nervi interiores* per totos eorum proceſſus cauſa morbifica occupantur: nam diathesis convulſiva, (prout modo innuimus) ſæpe non ultra *plexus lienares*, aut *ſtomachicos* pertingit, & tunc paroxyſmus à *ventriculi*, aut *hypochondrii* ſiniſtri inflatione incipiens, non *uteri*, ſed *lienis* vitio oriri creditur: cujuſmodi affectio mox ad *thoracem* traducta, ibidemque *ſeptum*, & *pulmones* ſpaſmo involvens *reſpirationem*, & *cordis motum* ſiſtit, aut quodammodo pervertit: ſubinde vero paroxyſmus iſte modo *cum*, modo *ſine* capitis perturbatione inſigni pertranſit. Hæc quidem vario modo contingunt, juxta quod materiem morbificam, ſive *copulam exploſivam* à capite deſcendentem, velut pulveris pyrii acervos, modo in hac, modo in illa parte plus aut minus congeri accidit: de qua *tamen materia*, quo ritu eadem in capite producta, nervorum origines primo afficit, adeoque *paſſionis* dictæ *hyſtericæ cauſam procatarcticam* conſtituit, jam proxime inquirendum reſtat.

Quod

Quod itaque ſpectat ad *materiam morbificam*, ſive *copulam exploſivam*, quæ ſpiritibus intra ἐγκέφαλον ſcatentibus accreſcens, cumque iis in proceſſus nerveos derivata, non raro affectuum, qui vulgo perhibentur *uterini*, cauſa exiſtit: dicimus hanc, ſicut in aliis convulſionum ſpeciebus, eſſe particulas heterogeneas, è ſanguine ſuffuſas, quæ tamen ob duas potiſſimum προφάσεις ſpiritibus in nervorum principia influxuris affigi ſolent: nempe aut *ſpirituum ipſorum culpa*, aut ipſius *materiæ præpollentia*: utriuſque generis inſtantiæ paſſim occurrunt. Interdum accidit *ſpiritus animales* intra cerebrum inque commeatu ab ipſo ad præcordia ducente, conſitos, à *ſubita paſſione*, puta *timoris, iræ, triſtitiæ*, plurimum perturbari, ac in ἀταξίας cogi; proindeque illos extra ordines propulſos, particulas heterogeneas quaſcunque obvias ſibimet aſciſcere, cumque ipſis combinari; ut propterea mox diatheſin exploſivam acquirant, eamque aliquandiu poſtea retineant, prout ſupra declaravimus. Inſuper ſecundo *ipſa materies morbifica* interdum magis effera & potentior facta, invitis œconomiæ animalis præſidiis, è maſſa ſanguinea in cerebrum, ejuſque appendicem ſuffunditur, quæ ſpiritibus adhæreſcens, eos ſtatim in exploſiones diſponit: hoc paſſim cernitur in malis *febrium criſibus*, nec non in affectibus quibuſvis malignis, etiam ſcorbuticis, aliiſque chronicis perperam judicatis. Has cauſas plurimum fovet, ſuſcitatque *mala* aut *debilis cerebri & nervoſi generis conſtitutio*, ſive eadem hæreditaria, ſive ob malam victus rationem acquiſita fuerit: namque in corporibus ita diſpoſitis, & ſpiritus animales, à levi quavis occaſione in confuſionem aguntur, atque cerebri, & ſyſtematis nervoſi meatus, materiæ heterogeneæ, & exploſivæ incurſibus facilius pateſcunt. Revera propter hanc rationem *fœminæ* præ *viris*, illarumque aliæ præ aliis, affectibus convulſivis obnoxiæ fiunt, prout infra fuſius oſtendetur.

Morbi cauſa procatarctica vel juxta nervorum origines ſubſiſtit.

Quanquam autem hujuſmodi mulierum *paſſiones* dictæ *hyſtericæ* ſæpiſſime à capitis vitio, ſive à cauſa morbifica intra ἐγκέφαλον oriunda procedunt; attamen aliquando tales affectus propter cauſam alibi incipientem, ſc. modo in *utero*, modo in *aliis viſceribus*, ſuſcitantur; atque hujus *pathologiæ ſpaſmodicæ duo* ſunt præcipue *capita*, ſc.

Vel juxta uterum aut alia viſcera.

Poſterius hoc duplici modo contingit.

Vel ob ſolutionem continui.

1. Interdum accidit *tumorem*, aut *ulcus*, aut *humorum acrium congeſtiones*, in partibus membranoſis circa *uterum*, aut *alia viſcera* conſitis excitari, atque partes ita affectas, ob *ſolutionem continui* in ſpaſmos dolorificos crebro irritari: deinde in quantum ſpiritus animales, circumcirca *diſpoſiti*, *influique* in crebras ἀταξίας adiguntur, illi demum particulas heterogeneas aut à parte affecta, aut aliunde dimiſſas ſibimet aſciſcentes, ad impetus exploſivos diſponuntur: cumque imprimis motus convulſivi tantum in loci affecti vicinia contingunt, nempe ut *moles* in *hypogaſtrio aſcendens*, aut *ventris intumeſcentia*, ſolummodo percipiantur; poſtea corporum nerveorum ductu, & conſenſu ſpaſmi ibidem incepti ſenſim in alia ventris imi viſcera, dein ad præcordia, ultimoque in ipſum caput propagantur; atque affectu ita paulatim ad ſpiritus cerebri incolas delato, illi inſuper in propria officina copulam heterogeneam nacti, eam in viſcera retorquent, adeoque *cauſa morbifica reciproca* facta, ab *utraque* caudicis *nervoſi extremitate* inchoatur. Vidi olim *virginem prænobilem*, in qua *tumor* exiguus ſubter *os pubis* cum dolore atrociſſimo exortus, convulſiones immanes primo in *ventre infimo*, ac poſtea ad *præcordia* & *caput* aſcendentes, ac demum in *membra exteriora* protenſas ciebat: nam ſemel aut bis in die, poſtquam in parte affecta cruciatus inſignes urgerent, *abdomen*, & mox *hypochondria* attolli ſolebant: dein *reſpirationis difficultas* & ἀναισθησία ſuccedebant, atque ſtatim affectu exterius tranſlato, *membrorum* & *artuum contractiones*, *convulſioneſque* horrendæ ſequutæ ſunt.

Non-

Nonnunquam etiam accidit *puerperis*, ob noxam *utero* illatam, ſymptomata ſpaſmodica induci: Refert *Harveus* ab *injectione uterina* acriori convulſiones mirandas excitatas fuiſſe: ita interdum licet rarius accidit, ſpiritibus circa nervorum extremitates, & prope uterum degentibus, materiam morbificam ſive *copulam exploſivam* immediate à loco ibidem affecto, & abſque cerebri culpa affigi.

2. Reſtat adhuc alter *caſus*, ſive *afficiendi modus*, quo diſpoſitio ſpaſmodica, partium longe à cerebro diſſitarum vitio producitur: (licet interim labes, quæ iſtius affectionis cauſa exiſtit, non raro ipſi cerebro mediate communicetur) nimirum, ſi quando *ſuccus nervoſus*, alicubi in motu ſuo, ſive circulatione impeditur, exinde in partes nervoſas reſtagnans, eaſque aggravans, ſæpe diatheſin ſpaſmodicam infert: Ita cum evacuatio quædam ſolennis, qua liquoris nervoſi ſuperfluitates excerni ſolebant, cohibetur, uti à *fontanellis* ſubito *occluſis*, aut *ulceribus vetuſtis* ſine catharſi exiccatis, plures in affectiones convulſivas inciderunt: quinimo aliquatenus hic locum obtinet, quod vulgo in *virginibus* & *viduis* pro cauſa paſſionum hyſtericarum aſſignari ſolet, nempe *humoris ſeminalis*, quem περὶ τὰ ἀφροδίσια impendi oportuit, intempeſtiva *cohibitio*; ſaltem ſi quando iſtæ à conjugali vitæ ſtatu juvamen recipiunt, ideo accidit quoniam *humoris nervoſi* reſtagnationes, quæ cerebro & nervoſo generi ſæpe labem affigunt, hac ratione præcaventur: Porro *ſuccus nervoſus* verſus principium ſuum regurgitat, quia tranſitus ejus alicubi à *tumore* aut *ſcirrhoſo* aut *cancroſo* præcluditur: Nuper in hac urbe iſtiuſmodi affectus inſignis inſtantia contigit, ſc. *puella* quædam 12 annos nata *herniam* contraxerat, hinc ex præſcripto matris ſuæ, faſciam male adaptatam, cum fibula duriuſcula glandulas inguinales valde comprimente, non ſine magno dolore & cruciatu per binas ſeptimanas geſtabat: in-

2. Vel ob ſucci nervoſi obſtructionem.

tra hoc ſpatium (cum prius integre valebat) de *vertigine* & gravi *capitis torpore* queri cœpit; ac paulo poſtea *affectiones convulſivas* & quaſi *hyſtericas* crebro ingruentes paſſa erat; ſimulque *ſcrophulæ* ingentes pone *aures* ac in *cervice* ejuſdem lateris ſubnaſcebantur, quibus antehac in tota vita haudquaquam obnoxia fuerat. In hoc caſu minime eſt quod dubitem, quin à *glandulis* iſtis, quæ ſunt liquoris nervoſi emunctoria, nimis *compreſſis*, humoris *iſtius* ſuperfluitates, inde per vaſa lymphatica amandari ſolitæ, in *caput* reſtagnantes mala iſta pepererint: quippe ſymptomatum prædictorum, à ſubligaculi iſtius inguinalis geſtatione, ortus, ita ſubito & manifeſto ſucceſſit, ut in hanc occaſionem, vel mater ejus morbi cauſam retulerit. Inſuper etiam in aliis obſervavi *humoris nervoſi*, alicubi in decurſu ſuo obſtructi, recrementa verſus caput reſtagnantia, non modo *ſymptomata ſpaſmodica*, aſt deinde *affectus ſtrumoſos* intuliſſe.

Objectiones contra prædictam hypotheſin ſolvuntur. Hæc de *affectionis* dictæ *hyſtericæ ratione formali*, diverſimoda *origine*, nec non de *ſymptomatum* ejus *cauſis genuinis*: è quibus liquido conſtare videtur, paſſiones iſtas non ſemper ab *utero*, quin longe crebrius à *cerebri*, aliarumque *generis nervoſi* partium, vitio pendere: At vero contra hæc multa objiciuntur, quæ juxta veterum opinionem, culpam omnem in *uterum* rejiciunt: Nimirum ita fieri videtur, quoniam hujus *morbi inſultus* fere tantum *fœminas* invadit; quin & *mulieres* circa *uterum* male habentes, ſc. *puerperæ*, aut quibus *catamenia* ſiſtuntur, ei potiſſimum ſunt obnoxiæ: porro ex juvantibus hoc arguere licet; quia ſcil. *emplaſtra* ſuper abdomen geſtata, item arcta ventris & hypochondriorum conſtrictio, quibus ſc. *uteri aſcenſus* inhibetur, paroxyſmum ingruentem non raro arcent; hoc etiam indicat, quod *ſuaveolentia* naribus admota paroxyſmum inducunt, atque *fœtida* eundem abigunt, è contra accidere perhibetur,

tur, ſi eadem *ventri* aut *pudendo* imponuntur.

Ut has *objectiones* diluamus, dicimus imprimis ſymptomata quæ videntur hyſterica, haud tantum *mulieres* inceſſere: nam hiſtoria ſuperius allata oſtendimus *virum* quendam ejuſmodi paroxyſmis, cum *molis* in imo ventre *aſcenſu* obnoxium fuiſſe: quod autem *fœminæ* multo crebrius quam *viri* affectibus iſtis convulſivis tentantur, duæ rationes proferri poſſunt: ſc. primo quod illarum conſtitutio animalis ſit longe debilior: nempe *cerebrum* & *nervos* molliores, & minus firmæ texturæ obtinent, ut nihil fortiter ſufferre, nec injuriæ cuivis reſiſtere queant; quin & in illis *ſpiritus* animales magis in fugam & diſtractionem proclives, copulam heterogeneam & exploſivam facilius admittunt: hinc fœminæ à ſubito terrore, aut ingenti triſtitia maximas ſpirituum inordinationes ſubeunt, cum viri à tali occaſione vix omnino perturbantur. Secundo *fœminæ* diatheſin ſpaſmodicam promptius ſuſcipiunt, quia materiæ morbificæ copiam uberiorem congerunt: quippe cum vitam ſedentariam plerunque degunt, ſanguis ob ventilationis defectum impurior evadit: inſuper in *hoc ſexu*, iſte particulis heterogeneis, & fermentativis originaliter ſcatet; quapropter eum *catameniorum fluxu*, ſæpius expurgari expedit; quo tamen haud ſemper, quod extraneum & incongruum eſt, è maſſa ſanguinea in totum eliminatur, quin ſuperſtes ſit, quod pro data occaſione in cerebrum & appendicem ejus ſuffuſum, affectionum convulſivarum cauſa exiſtat: porro cum *fluxu menſtruali* cohibito, diatheſis ſpaſmodica accerſitur, haud igitur putandum eſt, tales affectus ab utero ſuſcitari, verum quod maſſâ ſanguinea, particulis heterogeneis plus ſolito imbuta eas una cum ſucco nervoſo capiti ingerat: quinimo potiſſimum ob hanc rationem, etiam *puerperæ paſſionibus* quaſi *hyſtericis* obnoxiæ reperiuntur; præterquam enim quod læſis *uteri* membranis, ſpaſmus illic, ob

ſenſionem moleſtam inceptus ſurſum perreptat, ac denuo cerebro communicatur; ſæpiſſime accidit, ſanguinem à *lochiis retentis* infectum, febrili incendio efferveſcere, ac dein *criſeos* loco, miaſmata maligna cerebro ingerere; unde affectus *convulſivi*, & non raro *ſoporoſi* excitantur.

Quod vero arguitur, *morbum* hunc videri *hyſtericum*, quia remedia circa abdomen applicata non raro levamen conferunt, facile erit referre, cauſam morbificam in *meſenterio* ſæpius quam in utero conſitam, interdum hac ratione aut tolli, aut ab influentia ſua cohiberi: præterea ejuſmodi circa *hypogaſtrium* applicationes nihilominus prodeſſe, licet affectus origo ab ipſo capite derivetur: nam ſupra oſtendimus, quod cum materies heterogenea & exploſiva ab ἐγκεφάλῳ deſcendens, ſpiritibus intra totos nervorum interiorum proceſſus diſpoſitis, diatheſin ſpaſmodicam intulit; motus convulſivi propterea excitati, à nervorum extremitatibus incipiunt; & exinde ſurſum verſus illorum initia perreptant; adeo ut imprimis viſcera *imi ventris*, dein *præcordia*, ac ultimo *cerebrum* ipſum afficiantur; ſin vero ſpiritus *extimi*, ſc. in *meſenterii plexibus* degentes, ab exploſionibus ineundis cohibentur, cæteri omnes in reliquo ductu nervoſo, intra ordines ſuos permanent: hoc autem *emplaſtra* ſuper *umbilicum* geſtata, non raro efficiunt: namque *odore* ſuo ſpiritus ab exilitione reprimunt, ac in ordines cogunt, quinetiam *copulam* illis accreſcentem non raro excutiunt, abiguntque: quare cum exploſiones illic ineundæ inhibentur, paroxyſmus convulſivus omnino præcavetur: quod adhuc amplius conſtat, in quantum ſi ſpaſmus in imo ventre inceptus, indeque inſtar *globi aſcendens*, ſtatim ſupprimitur, ac iſtarum partium conſtrictione valida impeditur, ne ſuperius perreptet, ſæpenumero paſſio convulſiva, *præcordiis*, & *cerebro* intactis abrumpitur: quapropter vulgo in

more

more eſt, mulieres laborantes, *faſciis*, aut *brachiis* circa *epigaſtrium* complicatis arcte conſtringere, adeoque ſymptomatum verſus ſuperiora progreſſum ſiſtere: Cum enim ſpiritus animales velut fomite ignario, ſpaſmos ſucceſſive ineunt, ubicunque fomes abſcinditur, aut intercipitur, affectio iſtæc prorſus inhibetur.

Quod ſpectat ad varios *oderatorum* effectus, nempe quod *ſuavia* paroxyſmum accerſunt, *fœtida* vero eundem abigunt, dicendum eſſe videtur, priora ſpiritus animales demulcendo, reſolvere, ac à ſolitis influentiæ penſis nimis relaxare, adeoque ipſos ad explodendum paratos, in tales inordinationes provocare, quinimo velut flammula admota aliquatenus accendere; è contra autem *graveolentia* ſpiritus reprimunt, ab excurſibus & exorbitantiis retro cogunt; inque ordines compellunt, quin velut *ſulphur* auro *fulminanti* admixtum, virtutem exploſivam iis adimunt.

Quæ hactenus de *paſſionibus* vulgo dictis uterinis fuſe diſſeruimus, adhuc clarius eluceſcent, ſi in confirmationem hypotheſeos noſtræ, argumenta ab *anatomicis obſervationibus* deſumpta, adjiciantur: Itaque libet hic *caſum inſignem*, quo affectionum convulſivarum *ratio formalis* & *cauſæ* plurimum illuſtrantur, in medium proferre.

Domina perilluſtris, forma elegantiſſima, optimaque animi & morum indole prædita, nuper in hac vicinia degebat, quæ per multos annos *affectibus ſpaſmodicis* obnoxia, ſiquidem valetudinariam hanc diatheſin *originaliter*, ſive *hæreditario* contraxerat, atque hos morbidi ſeminii fructus, fere quovis ætatis ſuæ luſtro experta fuit, potiſſimum vero quoties utero conceperat, (crebros enim conceptus & abortus paſſa) *pathematis convulſivis*, quaſi *hyſtericis*, ſupra modum tentari ſolebat: quippe ſtatim à menſibus cohibitis, particulæ heterogeneæ ad *cerebrum* & *nervoſum genus* tranſlatæ, atrociſſimi affectus paroxyſmos intulere. *Obſervatio.*

Poſtquam noviſſime conceperat, primis menſibus, juxta priſtinum morem, *affectibus convulſivis* ſubinde moleſtabatur, circa nonam gravidationis hebdomadam, à frigore ſuſcepto, in *febrem* periculoſam incidit, in qua *dolores* valde acuti, per plures dies in *lumbis*, & juxta *hypogaſtrium* graviſſime urgentes *abortum* minari videbantur: attamen *dolores* iſti, prout ab eventu conſtitit, potius *colici cenſendi*, ab humore acri per nervorum ductus, à *cerebro* in iſtas partes decumbente procedebant; nam circa *febris declinationem*, materia iſtac alibi tranſlata, *diarrhœa*, *pedum dolores*, & diſpoſitio velut ulceroſa ſucceſſerunt.

Quamprimum hæc *Domina* à *febre* & *doloribus* iſtis convaluit, *affectus convulſivi* redibant, nam quolibet mane è ſomno evigilans, circa *oris* & *faciei* partes, nec non in *brachiis* & *cruribus ſpaſmos* & *contracturas* immanes pati ſolebat; quæ ſymptomata proculdubio à *ſeroſa colluvie*, in capite circa *nervorum origines* aggeſta, ab iiſque una cum ſucco irriguo, in ſomnis altius imbibita oriebantur; & cum poſtea eadem materies *nervorum interiorum* ductu, iterum in *meſenterii plexus*, ac *lumbos* ferebatur, iſtarum partium dolores atrociſſimi, ac inſuper *paroxyſmi* quaſi *hyſterici* eam graviter infeſtabant.

Enimvero iſti *faciei* & *membrorum* motus convulſivi brevi tempore ceſſabant; uſque tamen imbecilla, ac enervis, cum vultu pallido, greſſu infirmo ac tremulo, atque alimenti tantum incongrui, & liquorum calidiorum appetens, perſtabat: ſub finem *tertii menſis*, quo tempore conſtanter *abortire* ſolebat, menſtrua eruperunt, quibus per duos aut tres dies, una cum membranarum laceratarum fruſtulis deſcendentibus, *abortum* expectabat: attamen fluxu iſto ceſſante, dolores, velut parturientis, in *abdomine* & *lumbis*, uti prius exorti ſunt, eamque hebdomadæ ſpatio *die* & *nocte* miſerrime torquebant: tandem bal-

neo

neo herbarum emollientium uſa, ,& exinde lecto ad ſudandum commiſſa, *uteri* ſarcinam depoſuit: *conceptus* ita cum ingenti cruciatu decedens, *galli Indici ovum* & magnitudine & figura æquabat: hujus tunica exterior fuit lacera & diſrupta, interior integra manens, *aquæ limpidæ* circiter ℔. ß. & nihil præterea continebat; nulla quidem *fœtus* aut *formati*, aut uſpiam *futuri* rudimenta apparebant: poſtea per quatuor aut quinque dies *lochia* cum aliquibus membranarum fruſtis effluebant; interim dolores cum ſolita atrocia urgebant; cumque elapſo hebdomadæ ſpatio, haud ſponte defierint, demum iis ſedandis remedia expetuntur.

Propter hunc finem, imprimis *linimenta*, *fotus*, *balnea*, & *clyſteres crebro* adhibentur; etiam medicamina *uteri* ſordes expurgantia, in quas totius mali cauſa rejicitur, intus ſumuntur: *priorum* uſum, *torminum* breves intermiſſiones ſequutæ ſunt; ſubinde vero affectus cum inſigni moleſtia redibat; quinimo intra tres hebdomadas, morbus plurimum ingraveſcens, multa alia horrenda ſymptomata aſcivit: nam præter *dolores* in *abdomine* & *lumbis*, qui indies atrociores fiebant, inſuper in *dorſo*, *cervice*, *ſcapulis*, nec non in *brachiis* & *cruribus* magno cruciatu mox afficiebatur, idque acerbius quoties lecto incaleſcebat; cæterum crebra *vertigine*, *vomitu* & *nauſea*, atque ſæpius in die *paroxyſmis convulſivis* graviſſimis affligebatur; ſc. primo *moles in hypogaſtrio* aſcendere viſa, illico totum ventrem cum impetu attollebat, mox *reſpiratione cohibita* *ἀναισθησία* cum *vultu cadaveroſo* ſucceſſit: poſtquam ita velut demortua, per tria aut quatuor horæ minuta jacuerat, ſubito exilire ſolebat, ut ab aſtantibus vix comprimi, aut contineri poſſet; dein *contractiones* immanes & *diſtorſiones* in cunctis *oris* & *faciei* partibus, nec non in omnibus corporis membris ſequutæ ſunt, ſymptomata hæc revera hyſterica judicabantur,

quoniam Domina illuſtris ita nuper abortierat.

Attamen hæc ſingula perpendens, in ea demum ſententia fui, *utriuſque paroxyſmi*, ſc. tum ἀλγημαστώδους, tum σπασμώδους *cauſam* omnino à mala *cerebri* & *nervoſi generis* affectione, etiam abſque *uteri* culpa pendere; nempe quod humor acris intra ἐγκέφαλον congeſtus, exinde per *nervorum ductus* in partes longe diſſitas deſcenderet, qui *membranis* & *fibris* inſidens, cumque *humore* à maſſa ſanguinea *influo* fermenteſcens, eas plurimum irritaret, adeoque *dolores* atroces cieret: poſtea dein cum *particulæ heterogeneæ* & *exploſivæ* cum *humore* iſto intra ἐγκέφαλον admiſſæ, atque ductus nerveos ſubeuntes, ſpiritibus accreſcerent, propterea *diatheſis ſpaſmodica* ſubinde in graves paroxyſmos erumpens inducebatur, prout mox fuſius patebit.

Juxta hujuſmodi *Ætiologiam* intentiones curativas inſtituens, *Dominæ ægrotanti*, quo tempore graviſſime laborabat, *ſanguinem* è *vena ſaphena* mitti, intra biduum lene *catharticum* exhiberi, idque ſemel, aut bis in hebdomada iterandum præcepi: inſuper aliis diebus, veſperi & mane ſp. *C. Cervi*, aliiſque horis bis aut ter in die *pulveris è margaritis* & *oculis cancrorum* cum doſi ſequentis julapii propinabam. ℞. *Aq. limacum, lumbricòr. magiſtralis an.* ℥ iij. *ſaxifragiæ ceraſor. nigror. an* ℥ iiij. *hyſtericæ* ℥ ij. *ſyr. è coralliis* ℥ j. ß. *tincturæ caſtorei* ʒ j. *miſce*: Balneo herbarum dulcium frequenter uſa fuit cum neceſſitas urgeret, *opiata* ſemper bono ſucceſſu aſſumpſit; *veſicatoria* internæ parti utriuſque femoris, etiam *cervici* applicabantur; porro *fotus*, *linimenta*, *clyſteres*, *cucurbitæ*, *ſternutatoria*, cum multis aliis adminiſtrationum modis, juxta ſymptomatum exigentias præſcribebantur.

Ab hac *medendi methodo* per 14 circiter dies adhibita, *Domina illuſtriſſima* plurimum alleviata, *paroxyſmis convulſivis* omnino caruit. Quinimo *viſcerum* & *membrorum tormina*, aliaque ſymptomata

mata valde mitigata, citæ convaleſcentiæ ſpem opimam fovebant: Poſthæc vero, partim ob malam victus rationem, cui ægrotans vel paululum refecta ſemper indulſit, præcipue tamen, propter ſubitam terroris vel triſtitiæ paſſionem, quam funeſtum accidens, intra proprias ædes contingens, excitarat, *recidivam* paſſa, mox morbus in multo deteriorem ſtatum evectus, nam & *ſpaſmi* & *dolores* atrocius infeſtabant; quin & ventriculus *vomitu* fere continuo laceſſitus, nec *alimenta* nec *medicamina* admittebat. *Lac aſininum* per aliquot dies cum fructu quodam ſumebat; quod tamen, ſiquidem in ventriculo bileſcens, ei moleſtiam pareret, brevi omittebatur: tandem invitis omnibus remediis, juxta plurium medicorum conſilia diligentiſſime præſcriptis, nobiliſſima patiens magis indies, magiſque elangueſcebat, atque ſenſim morti appropinquabat; biduo ante obitum *ventris* & *lumborum* tormina plurimum remittebant, ipſaque ſolito alacrior facta, convaleſcentiæ ſpem quandam concepit; interea tamen conqueſta erat, de *capitis dolore* & *gravitate* inſigni; cumque circa initium noctis alte dormiverat, expergefacta in *paroxyſmum convulſivum* valde horrendum incidit, qui ſtatim in *apoplexiam* cito lethalem tranſiit; namque *inſenſilis* & ἄφωνος facta, intra 12 horas hac vita emigravit.

Cum circa *ægritudinis*, ex qua *illuſtriſſima* Domina obierat, cauſam, varia judicia ferebantur, pleriſque nimirum mala omnia in *affectiones uterinas*; aliis in *abſceſſum* aut *apoſtema*, quod alicubi circa abdominis viſcera latitans ſuſpicati ſunt, referentibus; placuit amicis ut cadaver, ob funus diu prolatum, aperiendum, ſedulo inſpiceretur; adeoque genuinæ morbi & mortis cauſæ inveſtigarentur, quod penſum curæ meæ delegatum, ſumma qua poteram diligentia executus ſum. *Morbi Ætiologia ex obſervatis anatomicis deſumpta.*

Itaque primo circa *habitum corporis* obſervatu dignum erat, quod membra, & partes inferiores,

juxta, ac *ultra* dolorum ſedes conſitæ, plurimum contabuerant, ut *crura* prorſus emaciata, inſtar ſceleti apparuerint: interim *facies, cervix*, & *brachia* ſatis plena & toroſa manebant, unde conſtat *liquorem nervoſum* operi *nutritio* non minus quam facultatum animalium exercitio conferre: quare cum liquor iſte, in *lumbis* & *abdomine* à tranſitu multum impeditus, & ſpaſmis continuis abſumptus, haud debito influxu ad partes inferiores deſcenderet, iſtæ propterea ſtatim tum enerves, tum emarcidæ evaſerunt. Hujuſmodi *atrophia* in hoc differt, ab altera *hectica* quæ *ſanguinis* vitio contingit, quoniam in *hac facies Hippocratica* præcipuum morbi ſignum eſt, in illa vultus aſpectuſque parum aut nihil mali produnt.

Dominæ illuſtriſſimæ cadaver, ut valde emaciatum, & viſcera omnia inanita fuerint, tamen illud citiſſime computruerat, nam intra 40 horas, cutis per totum diſcolor, in hac parte livida, in iſta viridis, inque alia ſubnigra apparebat; & corpus tam ſubito putreſcens odorem ſumme tetrum expirabat: cujus ratio proculdubio erat, quod propter muſculos ſpaſmis perpetuis exercitos, *mixtionis principia* in tantum laxarentur, ut illa in diſſolutionem prompta, poſt obitum mox ab invicem decederent; pari certe ritu uti obſervamus de carne ferarum, quæ aut curſu diuturno fatigatæ, aut fuſtibus contuſæ occiduntur, hæc enim multo citius putreſcit, quam illarum, quæ ſtatu tranquillo & ſedato mactantur.

Abdomine aperto, *inteſtina* & *ventriculus*, ſatis ſana ſc. integra enim & bene colorata apparebant, erant tamen inanita, & quaſi inflata, utpote quæ in perpetuas fere evacuationes, ſc. ſupra, aut infra habitas, ſollicitata fuerint: in tota hac cavitate nulla *abſceſſus*, aut *apoſtematis* veſtigia cernebantur. Dum morbi cauſam perquirentes, viſcera huc illuc devolvimus, in *meſenterio* aliquid notatu dignum occurrebat: nempe circa medium

dlum ejus ubi dorſo affigitur, atque majores nervorum plexus continet, ſubſtantia laxior & pluribus quaſi veſiculis inflata manus latitudinem exæquans videbatur, eo ſc. ritu, ac quando in armo vitulino interſtitia muſculorum à laniis inſufflantur, ut pars ea plenior & velut pinguior facta, extumeſcat: Hoc *meſenterii* loco, quia tumidior & tactu mollior fuit, humorem aliquem doloris cauſam hoſpitari putaveram; aperiens vero deprehendi tantum membranas fuiſſe ab invicem ſolutas, & interſtitiis ſuis nihil præter flatum incluſiſſe: qualis membranarum ſeparatio, & ab invicem divulſio, proculdubio inducta fuerat à crebris ſpaſmis, ſive ſpirituum exploſionibus, quæ intra plexus, & fibras nerveas illic denſiſſime conſitas fere continuo ciebantur; atque ſpaſmi iſti, ob particulas heterogeneas & exploſivas illuc nervorum ductu à capite derivatas contingebant.

Enimvero quod ſpectat ad iſta *ventris tormina*, & in affectibus convulſivis velut *molis aſcenſum*, & *abdominis inflationem*, non dubitandum eſt quin cauſæ morbificæ ſedes in illa *meſenterii* parte delituit: attamen quoniam *uteri* principaliter affecti tanta ſuſpicio ferebatur, quantum hoc viſcus meruerat, proxime inquirebam: itaque pelvim intra oſſa pubis conſitam diligenter ſcrutatus, *uterum* in debito ſitu & quoad omnia ſanum, & ſartum tectum reperi: corpus ejus ad juſtam molem, licet 5 tantum ſeptimanæ poſt abortum præterierant, contrahebatur, ſc. *pyrum minorem* & magnitudine & figura referebat; *glandulæ* ex utroque fundi latere, quæ *teſtes* dicuntur, perexiguæ & flaccidæ, ſine quovis humore ſuperfluo, aut virulento in iis contento, apparebant: *uteri* corpus ubilibet diſſectum, craſſitudine ſua pollicem latum æquabat; ejuſque interior cavitas haud major fuerat quam ut fabam contineret: intra hunc ſpecum, ſicuti in aliorum viſcerum cavernis aſſolet, mucoſum quiddam in perexigua

quantitate includebatur: revera circa *uterum*, aut appendicem ejus nihil extabat, cui tanquam cauſæ morbificæ, ſymptomata modo deſcripta imputari poterint: quapropter hinc quod prius opinatus ſum, ἀποδεικτικῶς concludere liceat, *paſſiones* dictas *uterinas* ſæpiſſime ab alia cauſa quam *uteri* vitio excitari.

Inteſtinis amotis etiam *renes* ſatis ſanos reperiimus; alter tamen eorum inuſitatæ erat figuræ, ſc. in plures lobos inſtar *renis vitulini* findebatur.

Lien, pancreas, & *omentum* ſine culpa: *ventriculus* valde inflatus erat, ejuſque tunica interior, abſque plicis, aut rugis plana evaſerat, quod certe acciderat, propter crebros vomitus, viſcere hoc ſpaſmis fere continuis affecto: porro ob hanc rationem, ſc. *ſtomachi* tono præfracto, alimenta nec bene appetere, nec concoquere ſolebat.

Hepar à ſana conſtitutione plurimum deſciverat, fuit namque tumidum & ſubdurum, pallidi coloris, atque inſtar ligni putridi, exangue prorſus & exiccum, hoc proculdubio effecerat liquorum cardiacorum, & impenſe calidorum crebrior uſus.

Pulmones erant lividi coloris, & per totum obſtructi, utpote ichore ſpumoſo, & fœtido infarcti: Certe *hoc viſcus* & *hepar* à longo tempore vitioſa extiterant, propterea ut *ſanguis* diutius à recta craſi degener & valde depravatus, ægritudinis prima ſeminia, ejuſque deinceps fomitem conſtantem ſuggeſſerit.

At vero præcipuam, & quaſi originalem *morbi cauſam* in *capite*, idque haud fruſtra quæſivimus: itaque *calvaria* exempta, vaſa *meningas* & *cerebrum* perreptantia ſanguine plena, & diſtenta apparebant, cum in reliquo corpore inter diſſecandum vix quidquam ſanguinis effluxerat: *meninge* craſſiori amota, per alteram tenuem, & pellucidam, aqua limpida cerebri plicas & anfractus implens, ejuſque totam compagem quaſi inundans,

cerne-

cernebatur: revera omnes *cerebri* cavitates & receſſus colluvies ſeroſa impleverat: *plexus choroides* aqua diu immerſus, & velut elixus, diſcolor & ſemicorruptus evaſerat: Juxta *nervorum ſplanchnicorum* origines, aqua ſe plurimum inſinuans, *piam matrem*, à *medullæ oblongatæ caudice*, per duos digitos latos ſeparaverat, proculdubio horum nervorum ductu, materies morbifica à *capite*, in *meſenterii plexus* deſcendens, & *dolorum*, & *ſpaſmorum* cauſa extiterat: porro eadem materies etiam aliorum nervorum capita afficiens, eorumque ductus pervadens, poſtea in aliis partibus, ſc. quibuſvis fere totius corporis, atrociſſimas haſce affectiones produxit.

Quod ſpectat ad *therapiam*, ſive *medendi rationem*, in *paſſionibus* vulgo dictis *hyſtericis* uſurpandam: quandoquidem plurima hujus morbi *ſymptomata* ſunt *convulſiva*, inde conſtat *remedia antiſpaſmodica*, qualia ſuperius deſcribuntur, potiſſimum indicari; attamen cum affectiones hæ *ſexui fœmineo* ſæpiſſime contingunt, in quo nempe *fluxus menſtruus*, aliaque *uteri* accidentia, plerunque in cauſæ morbificæ partem aſciſcuntur, idcirco *medicamenta* varias *uteri* diſpoſitiones reſpicientia prioribus ſuperaddi, iiſque multifariam complicari debent: *Indicationes therapeuticæ* ſunt vel *curatoriæ* in *paroxyſmo* adhibendæ, vel *præſervatoriæ*, quæ extra *paroxyſmum* inſtitutæ morbi cauſam tollunt, ejuſque acceſſiones præcavent. *Medendi methodus contra affectiones hyſtericas.*

1. Quoad *prius*, ſi *paroxyſmus levior* eſſe ſolet, abſque ulteriori ſpirituum perturbatione, ſua ſponte pertranſire permittatur, ſin eo gravius urgente, naturæ valde oppreſſæ ſuppetias afferre opus ſit, unum illud agatur, ut ſpiritus *copulæ heterogeneæ* amplexibus immunes facti, inordinationes ſuas, exploſioneſque remittant; in hunc ſcopum, uſu receptiſſimum, eſt imprimis *fœtida* & *graveolentia* naribus admovere, quorum ſc. effluvia ſpiritus nimis efferos, & exilire paratos re- *Curatoriæ.*

primunt, ac in ordines cogunt, quin & copulam heterogeneam iis excutiunt, & non raro penitus profligant: *aſa fœtida, caſtoreum, galbanum*, ſindone rara incluſa, & naribus admota conveniunt; item *pluma perdicum*, & *vetera coria combuſta*, aut *ſulphur accenſum*: Porro *ſpiritus*, ac *oleum fuliginis*, aut *cornu cervi* non raro juvant: Novi tamen hujuſmodi ſuffumigia, quibuſdam fœminis plurimum infeſta paroxyſmum aggravaſſe; probabile eſt eadem interdum ſpiritus nimium irritare, ac in majores ἀταξίας adigere: ſicut *fœtida* naribus admota, ita ſimilia ori infuſa non raro levamen conferunt; quare *hyſtericis tincturam caſtorei*, *ſolutiones aſæ fœtidæ*, & *galbani*, etiam *ſpiritus C. cervi*, ac *fuliginis*, cum aquis appropriatis ſæpius bono cum ſucceſſu propinamus. ℞. *Sp. C. cervi gtt 12 ad 15 vel 20. ſumantur in hauſtulo julapii ſequentis.* ℞. *Aq. pulegii, artemiſiæ an.* ℥ iiij. *aq. bryoniæ compoſitæ* ℥ ij. *caſtorei nodulo ligat. & in vitro ſuſpenſi* ʒ ß. *ſacchari albiſſimi* ℥ j. *miſce.* ℞. *Tinctura caſtorei* ℈ j. *ad* ʒ ß. *ſumatur in hauſtulo cereviſiæ tenuis.* ℞. *Aſæ fœtidæ, vel galbani* ʒ ij. *diſſolvantur in ſpiritu vini ad tincturæ rubicundæ extractionem. Doſis* ℈ j. *in aq. matricariæ cochlear.* ij. *vel* iij. *Riverius* valde prædicat illud *Solenandri.* ℞. *Moſchi, ſanguinis draconis an.* ℈ j. plus minus ſumatur in *aq. Naphæ* ℥ iij *ad* iiij. *Johannes Anglicus* commendat *ſem. paſtinacæ* vel *aquilegiæ* in vino, aut aq. appropriata prout remedia certiſſima. Si paroxyſmus diutius perſiſtens ἀφωνίαν aut ἀσφυξίαν intulerit, *enemata acriora*, ut *rad. bryoniæ* cum *carminativis* aq. incoctis injiciantur, *frictiones* crurum ac pedum inſtituantur, ac ſi ad fortiora procedendum erit, *cucurbitulæ abdomini*, aut *inguini* applicentur, quin & *ſternutatio* crebro provocetur, nonnullis convenit in medio paroxyſmo, *aq. frigidæ* hauſtum, aut ſimplicem, aut in qua *camphora* deflagravit, propinare.

Præſervatoria. 2. *Indicatio præſervatoria* has tres præcipuas inten-

rentiones complectitur, ſc. *primo ſanguinis impuritates cerebro ac nervoſo generi* ſuffundi aptas tollere, aut alio derivare. Secundo *cerebrum munire*, *ſpirituſque incolas* ita corroborare, ut illi copulam heterogeneam, vel non omnino ſuſcipiant, vel facile excutiant. Tertio quicquid enorme *uterus* habet, ac *diſpoſitioni ſpaſmodicæ* contribuit, emendare.

1. *Prima intentio catharſi* & *phlebotomia*, aliiſque communioribus *ſanguinem*, & *humores* depurandi expurgandique viis perficitur. Si *emetico* locus fuerit, ab eo ſemper ordiendum eſſe duco, præſertim in *cacochymicis*, atque *pica*, aut *malacia* affectis, in quibus ingens *phlegmatis viſcoſi* ſaburra, ventriculi plicis ac tunicis infarcta, aliorum medicaminum virtutes inhibet: propediem à *vomitorio*, niſi aliquid contraindicat, *ſanguis detrahatur*, in fœminis temperamenti calidioris, ſtatim è *brachio*, & poſtea, ſi opus ſit, ex *pede*, aut *hirudinum ſuctu* è venis ſedalibus; in corporibus vero obſtructionibus moleſtatis, & minus calidis ſanguis mittatur parcius & rarius, ac tantum in locis infra *uterum* conſitis: poſt has evacuationes (ſi modo indicantur) rite celebratas ſemel intra ſex ſeptemve dies *purgatio* inſtituatur juxta formulas ſequentes. ℞. *Pilul. fœtid. major.* ℥ j. ß. *reſinæ jalap.* gr. xij. *Tartari vitriolat. caſtorei an.* ℈ j. *ammoniaci ſolut. in aq. hyſtericæ q. ſ. f. pilulæ* 12 *pro tribus doſibus. Vel* ℞. *Reſinæ jalap.* gr. xviij *Calomelanos* ℥ j. *caſtorei* ℈ j. *f. pulvis, dividatur in tres partes pro tribus doſibus, detur in pulpa pomi cocti vel in conſerva boraginis:* temperamento calidiori præditis, *extracti*, *aut ſyrupi noſtri ſolutivi*, doſis convenienter exhibeatur: ad materiæ morbificæ à capite revulſionem *fontanella ſuræ*, aut *femori* inuſta, atque interdum *veſicatoria*, *ligaturæ*, & *frictiones dolorificæ* adhiberi ſolent. Nec tantum *ſanguinis purgatio*, ejuſque recrementorum à capite revulſio, ſed *liquoris ejus alteratio*, inque *craſin debitam reductio* hic

hic locum habent: quare in quibuſdam *hyſtericis chalybeata* juvant, in aliis *acidulæ*, aut *ſerum lactis*, in nonnullis *thermarum* uſus inſigniter prodeſſe ſolent.

Secunda intentio, nempe *cerebri*, & *ſpirituum animalium rectificatio*, *medicamentis cephalicis*, ac proprie *antiſpaſmodicis* perficitur, quæ quidem fere ſingulis diebus, quoties à *catharſi*, aut *phlebotomia* vacat, ſedulo exhibeantur: talium remediorum cum *variæ* ſunt *ſpecies* & *adminiſtrationum modi*, libet hic ſelectiores quaſdam formulas ſubjicere.

℞. *Feculæ bryoniæ*, *aſæ fœtidæ*, *caſtorei an.* ʒ j. *ſalis corallii*, *ſuccini*, *Jovis an.* ʒ ß. *galbani ſolut. in aq. hyſtericæ q. ſ. f. maſſa. Doſis* ℈ ß. *ad* ℈ j. *mane & veſperi ſuperbibendo doſin liquoris appropriati.*

Vel ℞. *ſem. paſtinacæ ſylveſtris*, *urticæ an.* ʒ ij. *vitrioli martis* ʒ j. *extracti gentianæ*, *matricariæ an.* ʒ j. ß. *cum ſ. q. ſyrupi de artemiſia*, *f. maſſa*: *ſumatur ad* ʒ ß. *eodem modo.*

Si forma *pulveris* magis arridet, ℞. *Rad. ſerpentariæ virginianæ*, *contrayervæ an.* ʒ j. ß. *corallii præpar. margarit. ſuccini albiſſimi an.* ʒ j. *miſce f. pulvis.* Doſis ℈ j. *ad* ʒ ß. mane, & veſperi cum liquore appropriato.

Opiatæ ad hunc modum componantur. ℞ *Conſerv. flor. lilii convallii*, *pæoniæ maris*, *betonicæ an.* ℥ ij. *ſem. pæoniæ*, *corallii rubr. præpar. an.* ʒ ij. *pulv. dictamni cretici* ʒ j. ß. *ſalis abſynthii* ʒ ij. *cum ſ. q. ſyr. è corticibus citri*, *f. electuarium.* Doſis mane & veſperi q. N. Moſchat. eodem modo pauperibus exhibeatur *conſerv. foliorum arboris vitæ*, vel *foliorum rutæ* bis in die.

Liquores contra *affectiones hyſtericas* appropriati, & medicamentis prædictis ſuperbibendi, ſunt vel *aquæ deſtillatæ*, quæ per ſe, vel cum aliis in forma *julapii* ſumantur, vel *decocta*, vel *tincturæ*, ac *infuſiones.*

℞. *Aq. artemiſiæ*, *pulegii an.* ℔. ß. *hyſte-*

ricæ

ricæ ℥ iiij. *tincturæ caſtorei* ℥ ß. *ſyr. è coralliis* ℥ j. ß. *miſce. Doſis* ℥ j. *ad* ℥ j. ß. *cum medicamento quolibet è ſupradictis.*

℞. *Folior. pulegii, matricariæ, abrotani utriuſque, calaminthæ, nepetæ, marrubii utriuſque an.* M. j. *rad. bryoniæ* ℥ iiij. *ſem. paſtinacæ* ℥ ij. *inciſis, & contuſis affunde vini albi, vel pomacei* ℔ vj. *deſtillentur ſ. a.*

℞. *Rad. pæoniæ maris, angelicæ, valerianæ an.* ℥ ß. *folior. artemiſiæ, chamepyteos, calaminthæ, pulegii, viſci qu. an.* M. j. *ſem. utriuſque paſtinacæ ſylveſtris, an.* ʒ iij. *paſſular.* M. j. *coquantur in aq. fontanæ* ℔ iiij. *ad medietatem, adde vini albi* ℔ j. ß. *f. colatura, ſervetur in vaſis occluſis. Doſis* ℥ iij. iiij. *bis in die.*

℞. *Sem. paſtinacæ ſylveſtris contuſ.* ℥ ij. *caſtorei* ℥ j. *ponantur in vitro cum vini albi* ℔ ij. *Doſis* ℥ ij. *bis in die.*

3. Quoad *tertiam intentionem*, quæ uteri inordinationes inhibens *paſſionis* dictæ *hyſtericæ* ſanationem promovet; dico imprimis, quod olim credebatur circa *morbi cauſam*, & curationis ſcopum, nempe *uterum aſcendere*, ideoque debere in *debitum locum reduci*, omnino commentitium eſſe, prout alibi oſtendimus: *uteri deſcenſus*, ſive exitus ſæpenumero accidit, attamen raro aut nunquam affectus hyſtericos producit: porro *uteri diſlocatio puerperis* mox à partu interdum contingit, ſc. cum uteri corpus capacius factum, & recens inanitum, non recto in loco, intra pelvim ſubſidet, verum ſuperius ad latus illi modo dextri, modo ſiniſtri declinat, ibidemque inſtar marſupii conſtricti, in molem ingentem complicatur: cujuſmodi moles, juxta inguinis latus diu permanens, fœtus alterius, aut ſecundinæ relictæ, aut etiam tumoris ſcirrhoſi illic accreſcentis, ſuſpicionem inferre ſolet; poſtea tamen, cum *lochiis* copioſe fluentibus, *uterus* ad debitam magnitudinem redigitur, tumor iſte ſenſim evaneſcit: atqui dum illic perſiſtit, niſi forſan *lochia* propterea

præterea ſiſtuntur, *paſſiones hyſtericas* minime producit. Huic parti in debitam poſitionem citius reducendæ, *fotus*, *linimenta*, & *emplaſtra* bene conducunt. Sæpiſſime tamen ſymptoma illud ſine ulteriori noxa ſponte pertranſit. Quibus præterea affectibus *uterus*, à puerperio obnoxius fuerit, & qua medicinæ methodo iis occurrendum ſit, alibi ex profeſſo oſtendimus. Quoad cætera iſtius partis vitia, quæ fœminis aliis, ſc. minime puerperis obtingunt, advertimus, ea potiſſimum eſſe vel *uteri morbum* ex *ſolutione continui factum*, qui ſc. aut *tumor*, aut *ulcus* eſt; vel excretionis cujuſdam aſſuetæ inhibitionem, nempe aut *ſanguinis menſtrui*, aut *fluoris albi*, aut *humoris ſeminalis* ſuppreſſionem: Propter *menſtrua retenta* particulæ heterogeneæ non raro in caput ſuffuſæ, pathemata ſpaſmodica inducunt: pariter cum fluor albus ſiſtitur, materia excrementitia à ſanguine reſorpta, *cerebro* & *nervoſo generi* traditur: Quinimo cum ſeminis evacuatio ſolita inhibetur, humoris nervoſi ſuperfluitates in cerebrum regurgitant, ejuſque ſpiritus incolas tinctura morbifica & exploſiva inficiunt. Super his particularibus uteri affectibus non opus erit ſpeciatim ac fuſe diſſerere, ſed *medicamenta* & *adminiſtrationes iatricas morbis muliebribus* appropriatas, cum *remediis antiſpaſmodicis* complicare.

Caput

CAPUT XI.

De affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, oſtenditur, maxima ex parte, eſſe convulſivos, obiter item de medicamentis chalybeatis.

IN ſuperioribus plane evicimus, *paſſiones* dictas *hyſtericas* non ſemper ab *utero*, imo ſæpius *à capite affecto* procedere; inquirendum proxime de *affectibus hypochondriacis*, cujuſmodi originis & naturæ illi fuerint, & à quarum partium vitio potiſſimum dependent. Vulgaris invaluit opinio ſymptomata, huic morbo accenſeri ſolita, omnino à *liene* produci; quare ut plurimum *vaporibus* ab hoc viſcere elevatis, & huc illuc varie diſcurrentibus, aſcribuntur; cum revera ægritudines iſtæ plerunque ſint *partium nervoſarum ſpaſmi* & *contractiones*: ut vero conſtet quibus de cauſis excitari ſolent, ipſa ſymptomata imprimis perpendere, eorumque cenſum quendam inſtituere oportebit.

Quoad *affectus* igitur, qui vulgo *hypochondriaci* perhibentur, obſervare licet eos hominibus temperamenti atrabilarii, cum aſpectu lurido, & graciliori corporis habitu potiſſimum accidere: raro eſt quod morbus iſte εὐσάρκȣς vultu florido, aut etiam nimis phlegmatico præditos moleſtat: circa ætatis ἀκμὴν ſignis manifeſtis ſe prodit; huic *viri*, frequentius quam *fœminæ*, obnoxii repeiiuntur; in utriſque habitualis factus, ægre admodum aut vix omnino curatur; in *mulieribus* ob debiliorem conſtitutionem, affectibus ſpaſmodicis longe pluribus ſtipatur; quare vulgo dicitur in hoc ſexu, *paſſioni hypochondriacæ*, *hyſtericam* aſciſci. *Affectus hypochondriaci deſcriptio.*

Symptomata, quæ huic morbo accenſentur, vulgo

valde multiplicia, & diverſimodæ indolis exiſtunt, neque in omnibus parem originem, aut eandem à ſe mutuo dependentiam obſervant: quippe in his *ventris inferioris* viſcera, in illis *præcordia*, in aliis *cerebri confinia* plurimum affici videntur: in pleriſque, verumtamen haud omnibus, *ventriculus* multum laborat: circa appetitum ſæpe nimius, atqui ab ingeſtis ſtatim aggravatur; cumque alimenta ob βραδυπεψίαν diutius in eo morantur, eorum *particulæ ſalinæ* in *fluorem* evectæ, totam chyli maſſam; in *pultem* modo *acidam*, aut *auſteram*, modo in *ſalſam*, aut *acrem*, pervertunt: hinc *cardialgiæ*, *flatuum ingens proventus*, *rugitus*, ac *crebra vomitio* ſuccedunt; & quoniam ob πνεύματώσεως defectum, chymus haud in totum volatiliſatur, ac foras provehitur, quin materiæ viſcoſæ ſaburra ventriculi tunicis adhæreſcens pone relinquitur, *ſputatio* fere continua eos infeſtat; in ſiniſtro *hypochondrio diſtentio*, & non raro ibidem, ac ſubtus *ventriculum pulſatio immanis* ſentitur, etiam illic *dolores* paſſim oriuntur, qui hinc inde vagi tranſcurrunt, & cum lancinatione quadam per plures horas miſere excruciant: interim à membranarum contracturis, & flatuum exinde concitatorum fluctuatione, *borborygmi*, & *murmura* producuntur: in *thorace* autem ſæpenumero adeſt *magna conſtrictio* & *anguſtia*, ut *reſpiratio difficilis*, & ad motum quemvis laborioſa evadit; etiam in nonnullis *paroxyſmi aſthmatici* graviſſimi ingruunt: inſuper de *cordis tremore* & *palpitatione*, cum inſigni ejuſdem oppreſſione, laborantes queri ſolent; item crebra *ſpirituum deliquia*, & *leipothymiæ metus* ſuperveniunt, ut ægroti mortem iis ſemper imminentem putarint: in hac regione circa membranas, ac præcipue *mediaſtinum*, *dolor acutus*, qui modo in una parte circumſcribitur, modo ad ſcapulam extenditur, hujus morbi ſymptoma familiare eſt. At vero in *capite* malorum Ilias hypochondriacos plerunque perturbat; nempe *dolores*

lores atrociſſimi periodice revertentes emergunt; item *ſcotomiæ*, *crebræ vertigines*, *vigiliæ* pertinaces, *cogitationum æſtus*, & *fluctuatio* moleſtiſſima, *animi incertitudo*, *phantaſia perturbata*, rei cujuſque *formido* & *ſuſpicio*, morborum, quibus immunes ſunt, poſſeſſio imaginaria, pleræque etiam aliæ ſpirituum diſtractiones, imo interdum *melancholia*, & *mania* hanc ægritudinem comitantur: præter interiores haſce corporis regiones ab hoc morbo obſeſſas inſuper *partes* fere quaſvis *externas dolores vagi*, nec non *ſpaſmi*, & *ſtupores* cum formicationis ſenſu invadunt, *ſudores nocturni*, *ſanguinis* in facie & volis manuum *ſuffuſiones*, *febres erraticæ*, & pleraque alia incertæ originis ſymptomata paſſim oriuntur; de quibus ſiquidem in promptu non fuerit cauſas genuinas & fiendi modos aſſignare, ſtatim in *lienem* culpa omnis rejicitur, illumque, velut affectûs cujuſvis anomali primum authorem, medici accuſant; verum quo jure mox inquiretur: interim obſervare eſt, quod præcipua hujuſce ægritudinis *ſymptomata* ſint *ſpaſmodica*, atque immediate à ſpirituum animalium, & ſucci nervoſi anomaliis, potius quam à viſcerum coctioni inſervientium dyſcraſiis dependent. Verumtamen unde morbi hujus complicatiſſimi prima origo procedit, & qua ratione in pluribus ita locis affectiones diverſimodas pariat, non ita facile erit deſignare.

Affectus hypochondriaci ad genus nervoſum ſpectant.

Quid medici veteres atque moderni de *paſſione hypochondriaca* ejuſque eſſentia, & cauſis crediderunt, tædio hic eſſet particulatim referre; annotamus ſolum quod plerique valetudinariam hanc diatheſin unici *lienis* vitio adſcripſerint; interim nonnulli tota hujus viſceris confinia in culpæ partem aſciſcentes, ſanguinem in vaſis *ſplenicis*, & *epigaſtricis* ubivis ſcatentem, utpote intemperiei calidæ & ſiccæ reum, adeoque aduſtioni, & nimiæ fermentationi obnoxium multiformi huic malo originem præbere contendunt: At vero *inſigniſſimus Highmorus*, *lieni*, æque ac *utero*, vindicias

In paſſionis hypochondriacæ cauſas inquiritur.

dicias afferens, præcipuam hujus morbi cauſam, omnino in vitioſam *ventriculi* conſtitutionem retulit; atque hinc ſymptomatum prædictorum rationes originaliter petendas eſſe voluit. Enimvero ut hypotheſin pro ſolvendis hujus ægritudinis phænomenis idoneam contexeret, ſupponit imprimis *ſtomachi tonum* nimis laxum & debilem evaſiſſe, ut propterea alimenta difficile admodum & imperfecte coquat: ita nimirum ut chyli portio tenuis & ſpirituoſior, debito citius illinc ſanguini commiſſa, ejus craſin verſus acrem & calidam pervertat; dein alimenti reſiduum diutiori intra ventriculum mora in phlegma viſcidum, & ponderoſum degeneret; quod etiam ſtagnatione ſua (pariter ac in eduliis diutius aſſervatis obſervare eſt) valde acidum aut auſterum evadit: hinc autem arguit *vir doctiſſimus*, quod à ſanguine nimis ſeroſo, & tenuiori facto, ejus efferveſcentiæ cito tranſeuntes inducantur, atque à *ſtomacho* materiæ viſcoſæ ſaburra aggravato, ventriculi & *hypochondriorum* flatus ac diſtentiones, nec non ructus & ſputatio moleſtiſſima oriantur: quo vero *lienem* hac culpa penitus eximat, cum neque ſanguinis fæcem atrabilariam ſecernere, nec alii cuivis circa αἱματωσιν muneri inſervire contendit; attamen uſum ejus fere tantum in eo conſiſtere, ut *viſcus* hoc ſanguine præfervido turgeſcens, *ventriculo* adjacenti calorem ſuppeditet, ipſumque blando tepore foveat.

D.D. Highmori hypotheſis ventilatur.

Circa hanc opinionem, licet egregio huic Authori eatenus conſentiam, ut *ventriculum* in hoc affectu ſæpe graviter laborare concedam, cujus ſiquidem tonus ſit laxus, & robur præfractum, propter alimenti indigeſtionem, pituitæ viſcoſæ ſaburra uſque in ſinu ejus progignitur; cui ob particulas ſalinas diutina mora in fluorem evectas ſæpe acor inſignis aut auſteritas accedunt; dein quia vitium in prima coctione haud emendatur, in ſecunda ἀπεψίαν iſtam ſanguinis dyſcraſiæ & inordinationes excipiunt: Verumtamen in illam opinio-

nionem haud adducat *ventriculum* ſemper eſſe primum in culpa, aut cætera morbi hypochondriaci ſymptomata tantum à vitioſa illius conſtitutione pendere: Novi enim plures ægritudine iſta immaniter afflictos, qui *ſtomacho* ſatis valebant: etenim de *pulſatione* in *ſiniſtro hypochondrio*, de *pectoris anguſtia*, & *dolore vago* in eo excitato, nec non de *cordis tremore* & *oppreſſione*, cum metu continuo & *imaginatione* perturbata, plurimum queſti ſunt; interim cibos copioſe appetere, ac ingeſta quævis ſine ventriculi moleſtia, aut gravamine, etiam abſque ſputatione aut ructu acido digerere ſolebant. Quinimo obſervavi alios bibaces, & mala victus ratione utentes, *ſtomachi* flacciditatem cum *dyſpepſia*, *flatulentia*, & *crebra vomitione* contraxiſſe, qui circa *præcordia* & facultates animales ſatis ſani pro *hypochondriacis* haud omnino haberentur: præterea in hoc affectu ſæpe *ventriculus*, potius aliarum partium aut ſanguinis vitio, quam propria culpa laborat; quippe uſitatum eſt, hujuſmodi ægrotos, quamdiu in lecto compoſiti multum perſpirant, circa *ſtomachum* recte habere; cum vero excitantur, poris occluſis, & maſſæ ſanguineæ fæculentia intus reſtagnante, ſtatim *cardialgia*, *flatuum aggeſtione*, & *crebro vomendi nixu affici*.

Propter hæc, aliaque rationum momenta, *affectionis hypochondriacæ* originem ab alio fonte quam à *ventriculi* imbecillitate derivandam eſſe exiſtimo: quatenus autem inter partes hic primario affici ſuſpectas, maximæ querelæ contra *lienem* ſuſcitantur; erit operæ pretium inquirere, quali officio hoc viſcus defungatur; dein quoties ab eo deſciſcit, utrum huic morbo contribuat.

Ut concedam igitur, cum D. Higmoro, *lienem* calore ſuo *ventriculum* fovere, adeoque forſan aliquatenus coctionem juvare: attamen haud eo potiſſimum fine; ſed ob uſus quoſdam nobiliores hanc partem conditam eſſe concludo: quippe *ſtomacho*, propter alimenti digeſtionem, haud tam *In lienis uſum inquiritur.*

calore quam *fermento* activo opus eſſe videtur: etenim *piſces*, actu frigidi, eſculenta ſua integra devorant, ac ſine caloris ſubſidio eadem velut à menſtruo quodam reſoluta facile coquunt: præterea de *liene* obſervare eſt, quod licet in homine tota ejus compages ventriculo adjaceat, in cæteris pleriſque animalibus, figura oblonga præditis, quoad maximam ejus portionem; procul à ventriculo amoveatur: porro ſi *lien* ſit tantum focus in quo ſanguis ventriculum calefaciens contineatur, quæ ratio eſt ut iſte potius quam hepar, aut pulmones, lividi coloris evadat, & cruore nigricante, ideoque minus præfervido inferciatur.

Vid. Diatrib. de ferment. c. 5.

Dum hæc perpendo, quod olim de lienis uſu annotaveram, longe probabilius videtur, quod nimirum à *ſanguine* per *arterias* advecto, portio quædam fæculentior, ſc. materia terreſtri & ſale fixo conſtans, in hoc viſcere deponatur, quæ illic velut digeſtione exaltata, & in fermenti naturam evecta, denuo *ſanguini* per *venas* refluo committatur, quæ ipſum ζυμώσει quadam inſpiret, atque circa πνδυμάτωσιν ejus idem præſtet quod *fermentum* noſtrum vulgare (*levain* dictum) maſſæ farinaceæ commiſſum; nam ſicuti panis incocti portio quædam ad auſteritatem ſervata iſtam indolem aſſequitur, ut panes alios fermentet, eorumque particulas alias ſegnes in motum vindicet; ita videtur quod *ſanguis* in *liene* reconditus, ibidemque velut ſtagnatione aceſcens, fermenti naturam induat, quo quidem reliqua cruoris maſſa, aliique forſan humores, tanquam ſpiritualiſati, in motum vividiorem actuentur. Quo ſpectant quæ à nupero *Authore*, ſc. *Doctiſſimo Velthuſio*, de *lienis uſu* ingenioſe proferuntur: enimvero ille in hoc viſcere *fermentum*, quo ſanguinis particulæ ſegniores ad activitatis ſtatum perducuntur, contineri, uti ſumme probabile, conſtituit: quippe animadvertens quod in *pueris* aliiſque temperamento ſanguineo, & habitu corporis obeſio-

obeſiori præditis, uti mores, & animi indoles ad otium, mollitiem, & hebetudinem inclinarent, ita *lien* ſemper *coloris rubicundi*, & ſanguine, uti *hepar*, florido repletus fuerit; hinc concludit, in his, *lienem*, uti partes genitales ante pubertatem, aut in elumbis, minus officio ſuo fungi; è contra vero, quandoquidem in *viris* circa mediam ætatem, præcipue in iſtis, qui ſunt vultus ſeveri & corporis gracilioris, uti ſolertiæ, ſagacitatis, conſtantiæ ac fortitudinis indicia ſe produnt, ita *lien coloris lividi*, & ſanguine, velut cænoſo, imbutus reperiatur: hinc inſuper arguit *ſanguinem* in *liene*, velut conditorio, diutius aſſervatum, plane in fermentum abire, quo reliqua ejus maſſa ſubinde inſpirata, ſubtiliſetur magis, ac ſpiritus acutiores in *regimine* tum *vitali*, tum *animali* progignat: ſupponit enim corpora noſtra naturaliter humiditate nimia ſcatere, qua quidem partium & viſcerum plerorumque functiones plurimum hebetantur; at vero *lienem* maſſæ ſanguinis communicare partes ſolidas, conſtantes, firmas, nec facile diſſipabiles; atque has detergere illam humiditatem, ſimulque aliquatenus à ſanguine & ſpiritibus illam mollitiem auferre, quæ in tenella ætate præpollet: eo ferme modo quo *Boreas*, aut *ventus orientalis*, ſiccitate & robore ſuarum partium aërem ventilans & intime penetrans, aëri & corporibus noſtris robur aſpirat.

Sed quæ olim circa lienem meditatus fuerim, cum alibi proſtant, non opus erit in hoc loco repetere: attamen amplius annotare libet, quod in corporibus animalium ex *elementorum quinario* conflatis, uti *ſpiritus* cæteris præpollere debent: ita quidem iſti viſcoſa *ſulphuris* & *aquæ* humiditate irretiti, præpediuntur adeo, ut ſæpe vires ſuas vegete ſatis exerere nequeant; hinc particulæ *ſalinæ*, utpote plurimum fermentiſcibiles, ad hoc requiruntur, ut *corpuſcula ſpirituoſa* aliorum complexu ſemiobruta, ac ſopita exuſcitentur, ac in motus libertatem vindicentur. Unde in

nobis ipſis experimur, cum à ſanguine nimis halituoſo, *ſpiritus* hebeſcunt, à liquoribus acetoſis, uti primario *vinis tenuibus* & pomaceo inſigne juvamen præſtari: hujuſmodi enim remedia *ſpiritus* exacuunt, ac torporem quemvis excutiunt. Talem omnino *συμμώσεως* virtutem à *liene* recte ſe habente, erga *ſanguinem* & *liquorem nervoſum* jugiter exerceri, facile credimus.

Cum enim hoc viſcus triplici vaſorum genere inſtruatur, ſc. *arteriis* & *venis*, ac inſuper magnis *nervorum plexibus*, fibrarumque nervearum textura confitiſſima; ſingulorum uſus ad hunc modum dirimi cenſemus: nempe per *arterias* ſanguis *lieni* infertur, hinc fæculentias ſuas è ſale fixo & materia terreſtri conflatas, in meatus & poroſitates ejus deponit, atque iſtæ ibidem reconditæ, velut digeſtione quadam in ſuccum valde fermentativum evehuntur; cujus item portio *ſanguini* per *venas* reducendo, continuo permiſcetur: adeoque tota ejus maſſa hujuſmodi particulis fermentativis à *liene* inſpiratur; à quibus eidem velut *auſteritas* quædam, & *acumen*, cum motus vigore conciliatur; ita ut propterea ipſe *ſanguis* vegetius in vaſis feratur, etiam exinde *ſuccus nervoſus* è ſanguine procreatus, magis activus regimini animali ſuppeditetur: at vero haud tantum hoc ritu mediate, & cruoris interventu, *lienis virtus* fermentativa cerebrum & genus nervoſum inſpirat: verumtamen opinari licet, quod hoc aliquatenus immediato *nervorum*, in *liene* diſperſorum, commeatu fiat: nam ſiquidem in hac parte, *nervorum*, & *plexuum nerveorum*, *fibrarumque* ab iis ortarum, ingens ſatellitium anatomia detexit, merito ambigitur quali uſui inſerviunt. Super hoc imprimis annotetur *ventriculum* & *lienem* cum *cerebro* intima commercia habere; in tantum ut *Helmontius* in viſceribus iſtis *animæ ſedem* poſuerit; hoc autem nulla, quam per *nervos prædictos*, commodiori via fieri poſſibile eſt; Quapropter hic merito ſuſpicamur, non

tan-

tantum *ſpiritus animales*, à meta alterutra ad alteram internuncios eſſe; quinetiam & *liquorem nervoſum*, qui ſpirituum iſtorum tum *pabulo*, tum *vehiculo* eſt, modo à *cerebro* verſus hæc viſcera deſcendere, modo à *viſceribus* hiſce per *nervos* ſuſceptum, verſus ἐγκέφαλον perreptare: Cujuſmodi *ſuccus lienaris*, ad *cerebrum* delatus, ſpiritus animales *exacuit*, eoſdem ſegnes erigit, ac in motus pernices irritat: unde à *liene*, *mentis acumen* & *ſagacitatem* proficiſci vulgo fertur, & *lienoſi pro ingenioſis habentur*. Cæterum probabile eſt, quod *paſſionum* ὁρμαί, impetuſque, à ſpiritibus *cerebri* incolis incepti, nervorum commeatu, in *lienem* feruntur; adeoque ſpiritus inibi degentes pathetice afficiunt, & ſanguinem illuc confluum in perturbationum fluctus exagitant: hinc enim aliquatenus procedit, quod in ira, triſtitia, aliiſque animi affectibus, juxta quod *lienis* fermentum, plus aut minus commotum, ſanguini inſpiratur, hujus liquor diverſimode ebullit: porro ob hanc rationem accidit *lienoſis* à paſſione quavis violenta ſiniſtri hypochondrii inflationes & commotiones magnas cieri.

Circa *lienis uſum* his ita prælibatis, in promptu erit, juxta hanc noſtram *hypotheſin*, ſymptomata pleraque ad affectionem hypochondriacam pertinentia, explicare, & ſingulorum rationes aſſignare: Si quando enim *lien* in officio ſuo deficit, h. e. cum ſanguinis recrementa atrabilaria non ſecernit, nec in materiam fermentativam coquit, ſicuti in pueris, aliiſque temperamenti ſanguinei, aut nimis phlegmatici crebro evenire modo obſervavimus; animi indoles fit hebetior, corpus otio pingueſcit; quin & ſanguis debito ſegnior, intra vaſa ſtagnare, aut ſaltem minus vegete circulari aptus eſt: è contra vero, cum *lienis* vis fermentativa nimis exaltatur, aut pervertitur, *ſanguis* proinde debito acrior, aut auſterior factus, huc illuc rapide tranſcurrit, atque motuum anomalias concipit: quin & *ſuccus nervoſus* à recta *Symptomatum hypochondriacorum rationes explicantur.*

craſi deſciſcens, ſpiritus animales copula heterogenea & exploſiva imbuit, eoſque adeo, velut ſtimulis afficiens, in crebros ſpaſmos irritat: ut non prorſus immerito *lieni*, perperam habenti, plurima morborum genera imputentur: ſunt autem *afficiendi rationes*, quibus *lien* male diſpoſitus, paſſionis hypochondriacæ ſymptomata producit, aut ſaltem eorum ortui contribuit, potiſſimum hæ ſequentes:

In producendis ſymptomatis lienis influentia explicatur.

Sc. *primo* interdum accidit ſpongioſam lienis ſubſtantiam, à ſanguinis fæce poris ejus nimis impacta, ibidemque ſtagnante plurimum inferciri ac obſtrui; ut deinceps maſſæ ſanguineæ recrementa haud ſatis excipiat; quin eadem illuc delata, ſed minime ſuſcepta, in *arteriæ cæliacæ* ramos propinquos regurgitent, unde ſtatim in *ventriculi* membranas, *omentum*, *meſenterium*, aliaſque partes vicinas deferuntur, iiſdemque affigi ſolent; hinc viſcerum iſtorum tonus in tantum labefactatur, ut circa chyli coctionem debita munia haud rite exequantur, & membranæ circumquaque conſitæ, particulis heterogeneis, & irritativis plurimum imbutæ, ſiquidem fere continuo vellicantur, à *ſpaſmis* hic illic ſuſcitatis, *doloribus vagis*, *contracturis*, *diſtentionibus*, & *flatuum proventui* graviter obnoxiæ fiant; propter hujuſmodi ſanguinis à liene obſtructo regurgitationem, veriſimile eſt pulſationem iſtam, quæ in hypochondriacis ſubtus ventriculum ſentitur, excitari.

2. Cum ſanguinis fæculentiæ, *liene obſtructo* excluduntur, partibus ei vicinis, uti dictum eſt, affixæ, ſiniſtri hypochondrii affectionem valetudinariam pariunt: at vero licet viſcus illud *ſuccum atrabilarium* è cruore per arterias advectum ſatis excipiat, ſæpe tamen eundem haud rite coquit, verum ſale plurimum exaltato, in humorem nimis acidum, aut auſterum, vel alius generis vitioſum pervertit; quo, cum tota maſſa ſanguinea, atque ſucci alibilis in ſinu ejus contenti

tenti penus inficiuntur, ſeminii hypochondriaci fructus in toto corpore repullulant; ſanguis inde-bito effervefcens, in quibuſdam partibus impetuoſius agitatur, ſimulque in aliis ſtagnare aptus eſt: hinc *lienoſis* familiare eſt, ſtatim à paſtu, faciem rubeſcere, manuum volas incaleſcere, hypochondria æſtuare, cordis oppreſſiones, atque pulſus variationes inſignes ſuccedere: Cæterum particulis iſtis fermentativis è ſanguine in partes ſolidas ubique tranſlatis, dolores vagi hinc inde tranſcurrentes, & punctionum ſenſus, in plerifque corporis membris accientur: porro ab hoc cruoris inquinamento, ſiquidem maſſa ejus à temperie benigna & balſamica in ſalſam & tartaream mutatur, corporis habitus macilentus cum vultu lurido & obfuſco inducitur.

3. E ſanguine ita *lienis* culpa depravato, etiam regimini animali labes ſæpenumero infertur; nam particulæ heterogeneæ & ſpaſmodicæ non raro in *cerebrum*, indeque in *nervoſum genus* ſuffunduntur; ita ut ſpiritus animales in utraque provincia degentes, varias anomalias concipiant: propter noxam τῷ ἐγκεφάλῳ impreſſam, hypochondriaci variis phantaſmatis, & cogitationum mole, fluctuationibuſque tentari ſolent: inſuper iis crebræ vertigines, ſcotomiæ, cephalalgiæ, & non raro affectus paralytici contingunt: dein quatenus materies morbifica è capite in nervoſum genus prolabitur, affectiones ſpaſmodicæ, in pleriſque corporis partibus, potiſſimum vero circa *præcordia*, ac imi *ventris viſcera* excitantur: cum enim ſpiritus intra *nervos*, qui partes iſtas reſpiciunt, ſcatentes, propter animi affectus valde perturbantur, particulæ ſpaſmodicæ iſtos ductus promptius ſubeunt, illiſque ſpiritibus diatheſin convulſivam facilius imprimunt: Itaque partim ob labem, mediante *cerebro* tranſmiſſam, partimque ob noxam à *liene* (uti oſtenſum eſt) immediate communicatam *cordis palpitatio, tremor*, & *frequens deliquium*, *pectoris conſtrictiones*, *reſpiratio-*

nis impedimenta, *ſtomachi dolor*, *rugitus*, *vomitus*, & multa alia in iſtis viſceribus accidentia, *hypochondriacis* contingunt.

4. Præter hujuſmodi inordinationes, quæ *ſanguinis trajectu* à *liene* in *humores* & *partes ſolidas*, ipſumque *cerebrum*, & *nervoſum genus*, derivari ſolent, ſunt & alia præterea mala, quæ ab hoc *viſcere*, etiam *nervorum commeatu*, exoriri videntur: quippe cum eorum propagines extremæ, ipſæque fibræ nerveæ viſceribus intertextæ, extimis ſuis oſculis humorem quendam imbibere, ipſumque nonnunquam ſurſum convehere oſtendimus; ſumme probabile eſt, *fibras nerveas lieni* diſpertitas (quarum prout modo innuitur ingens ſatellitium eſt) ſuccum ejus acerrimum ſuſcipere, qui ductus nerveos altius perreptans, motuum convulſivorum cauſa exiſtat: Revera quod inter *cerebrum*, & *lienem* tam intima commercia habentur, nimirum longe citius, quam quæ per *ſanguinis* ambages fieri poſſint, opinari liceat, *nervos paris vagi* & *intercoſtalis*, proximam commeatus viam eſſe, qua hæ partes invicem communicant, ac ſeſe mutuo afficiunt. Videtur enim quod cum *atra bilis* in *liene*, aut ſponte turgeſcit, vel à cauſa quadam evidenti commovetur, particulæ ejus, fibras nerveas, eidem denſiſſime diſtributas, ſubeunt, quæ ſpiritus animales in iis ſcatentes perturbant, inque exploſiones, aut ſaltem ἀταξίας quaſdam adigunt; dein ſpiritus ita perturbati, proximos, illique alios afficiunt; donec continuata ipſorum ſerie, paſſio intra *lienem* incepta, uſque ad *cerebrum* propagetur, ibidemque phantaſmata inordinata qualia *hypochondriacis* accidunt, producit: etiam vice verſa, cum gravis animi affectus intra cerebrum occaſionaliter excitatus, ſpiritus ejus incolas moleſtat; impreſſio phantaſiæ oblata, ſpirituum intra nervos *paris vagi* & *intercoſtalis* conſitorum ſerie, & affectione ſucceſſiva, uſque ad *lienem* perducitur; hinc fermentum ejus magis commotum, tum in viſcere

iſto,

iſtò, tum in tota vicinia, fibrarum, & membranarum ſpaſmos ciet; & inſuper ſanguinem in fluxus & refluxus, variaſque æſtuationes cogit; quin & ſpirituum perturbationes, in cerebrum reflectit. Ab hujuſmodi reciproca *cerebri*, & *lienis* affectione accidit, quod *hypochondriaci* adeo ſunt irrequieti, inſtabiles & propoſito quovis fluctuantes, quaſi, juxta Poëtam, *decem animi in iis una certarent.*

Vir quidam *illuſtris*, temperamenti melancholici, & ſemper pro *lienoſo* habitus, de *dolore* & *inflatione hypochondrii ſiniſtri*, *crebro rugitu*, *ructu acido*, nec non de *tremore cordis*, *aſſidua vertigine*, *nimiis vigiliis*, & *phantaſia perturbata* plurimum conqueſtus erat: circa trigeſimum quintum ætatis ſuæ annum, morbo ingraveſcente, ſomnum ægre, ac raro admodum capeſſere noctu, & interdiu cogitationum æſtu, & fluctuatione moleſtari, res omnes, ac perſonas ſuſpectas habere, & objecta quævis valde pertimeſcere cœpit: præcordia plurimum conſtringi, & coarctari, atque in imum ſubſidere videbantur, quaſi cor ipſum uſque in ventrem deprimeretur, quo ſymptomate urgente, valde mœſtus, & animo dejectus evaſit: poſtea tamen, remittentibus iſtis animi affectibus, una cor paululum elevari, ſimulque præcordia relaxari, & dilatari perſentiebat: porro dolores, & contractiones circa viſcerum ac membrorum muſculos varie excitatos, & huc illuc diſcurrentes creberrime ſuſtinebat.

Quoad *morbi naturam*, facile conſtat, affectionem hanc ejuſmodi eſſe, quæ vulgo *hypochondriaca* appellatur; quod vero ſpectat ad ſymptomatum admirandorum cauſas, ſupponere licet, ſanguinis maſſam degenerem, & fæculentiis atrabilariis refertam recrementa ſua adulta *capiti* continuo ſuggerere; unde liquor cerebrum, & nervos irrigans, acris, & ſpiritibus improportionatus factus, corpora continentia in corrugationes dolorificas, & contracturas irritabat: porro cum à *capite*, in *ner-* 1. *Obſervatio.*

vos paris vagi & *intercoſtalis* hæc labes præcipue derivatur, cerebrum & præcordia noxam inde ſuſcitatam quam maxime luunt. Quod autem ſanguis eo ritu depravatur, lienis vitio imputandum videtur, in quantum hoc viſcus perperam habens, fæculentias atrabilarias à ſanguine non recte ſecernit, quinimo & recrementa quæcunque ab illo ſuſcipit, amplius pervertit, eademque in fermentum noxium exaltata cruori remandat, proindeque maſſam ejus plurimum inquinet, dyſcraſia acetoſa & plane vitriolica imbuat.

Obvium eſt intelligere, ſymptomata iſthæc, *caput* moleſtantia, ſc. *vigilias* nimias, *vertiginem*, *phantaſiam perturbatam*, cum multis aliis à particulis heterogeneis, è *ſanguine* in *cerebrum* ſuffuſis procedere: Quoad iſtam pectoris *anguſtiam* & *cordis ſubſidentiam*, cum inſigni metu & triſtitia, opinari licet fibras nerveas *cordi*, ac imprimis *pericardio* inſertas, in ſpaſmos & corrugationes actas, partes iſtas conſtringere & deorſum convellere; quapropter in toto pectore velut conſtrictio quædam ſentitur, & cor ipſum deprimi videtur: porro in quantum præcordiis ita conſtrictis & depreſſis, ſanguis intra cordis ſinus ſiſtitur, ac velut ſtagnare cogitur, *anima* tum *vitalis*, tum *ſenſitiva* à ſolita expanſione, & irradiatione plurimum inhibetur, proindeque à *ſyſtaſi* ejus diminuta, & decurtata, immanes iſti *metus* & *triſtitiæ* affectus oriuntur; cum vero, ſpaſmis remittentibus, iſta *cordis* & appendicis ejus conſtrictio relaxatur, etiam *anima*, velut flamma amplius expanſa, paſſionum iſtarum catenas paululum excutere nititur. Pro *curatione* iſtius affectionis quum plurima remedia & adminiſtrationes medicas à longo tempore uſurparat, ſine magno tamen fructu, demum *aquarum acidularum* uſu aliquantulum ſublevatus, & exinde ſenſim melius habens à gravioribus iſtis ſymptomatis immunis evaſit, uſque tamen *affectui hypochondriaco obnoxius degit.*

Juve-

Juvenis quidam *Academicus*, temperamenti originaliter ſanguinei, εὔσαρκος, vultus floridi, indolis benignæ, ac mitis, propter ſtudia immodica & intempeſtiva, interim exercitio & victus ratione prorſus neglectis, *lienis obſtructionem*, aliamve iſtius viſceris affectionem morbidam contraxerat: quippe aderat ſiniſtri hypochondrii inflatio & tumor, cum dolore gravativo fere continuo ipſum infeſtante, cætera ſatis ſanus habebatur. Poſtquam hujuſmodi affectu ſeſquiannum circiter laboraſſet, *de crebra vertigine*, *oculorum obfuſcatione*, *mentis inquietudine*, & de *ſomno perturbato* queri cœpit: quæ ſymptomata tunc obvium fuit vaporibus à liene elevatis imputare: deinceps vero *tremor cordis*, cum frequenti *ſpirituum deliquio*, *hypochondrii pulſatio*, ac tandem *dolores* & *contractiones* in membris exterioribus, cum *crebro ſtupore*, & *formicationis ſenſu* huc illuc excurrentibus, ſuccedebant; denique ut malorum *iliade* correptus, contra genium ſuum, nativamque indolem valde *hypochondriacus* evaſerit. 2. *Obſervatio.*

Ut caſus hujuſce *pathologiam* verbo expediam, ſatis hic conſtare videtur *lienem* in *vitio primum* fuiſſe; cujus culpa, cum maſſa ſanguinea depravaretur, exinde labes in humorem cerebrum & nervoſum genus irrigantem ſerpens, eumque inquinans, ſymptomata prædicta ſpaſmodica inducebat.

Medendi methodus contra affectiones hypochondriacas.

Methodus therapeutica contra *affectiones hypochondriacas* adhibenda, indicationes potiſſimum has quatuor generales appetit, ſc. 1. *Imprimis* ut *curationis impedimenta tollantur*; cujuſmodi intentio primarum viarum purgationem & cuſtodiam præcipue reſpicit. *Secundo* innitendum erit, ut *lienis obſtructiones*, *aliave inordinationes corrigantur*. *Tertio*, ut *maſſa ſanguinea* tum *recrementa expurgentur*, tum *debita craſis reſtituatur*. *Quarto*, denique ut *cerebri & nervoſi generis*, nec non *humoris irrigui*, ac *ſpirituum incolarum enormitates*, ſanguinis, ac lienis culpa contractæ,

emendentur, *aboleanturve*. Cum ſimul in plures, aut omnes hoſce ſcopos collimandum fuerit, tempora idonea eligantur, quibus ſingulis propoſitis, abſque cæterorum incommodo aut neglectu ſatisfiat.

1. Quoad *primam indicationem*, cum ingens materiæ crudæ, aut aduſtæ ſaburra in primis viis congeri, cumque ventriculi tonus labefactari, ejuſque fermentum varie perverti ſolet, contra hæc cujuſque generis mala cum idoneis remediis tempeſtive occurratur; itaque blandæ, & lenes evacuationes, & per *vomitum*, ſi facile ſuccedat, & per *ſeceſſum* adhiberi debent: quibus ſtomachus contenta ſua facile furſum ejicit, ſuadeo ut ſemel intra menſem, aſſumpto *liquore ſcillitico*, aut *ſale vitrioli*, atque cereviſia lacteata, aut aqua tepida copioſe epota, *vomitus* crebra vice provocetur; intermedio tempore *purgatio lenis*, & tantum ἐκκοπρωτικὴ ſæpius inſtituatur: in hunc finem *pilulæ Tartareæ Bontii*, aut *ſtomach. cum gum.* vel *extractum noſtrum ſolutivum* ex uſu eſſe poterint: ℞. *Sennæ opt.* ℥ j. *rhabarbari* ʒ vj. *epithymi* ʒ iij. *ſantali citrini* ʒ ij. *ſalis abſynthii* ʒ ij. *ſpicæ celticæ* ʒ j. *inciſa & contuſa digerantur in vini albi & aq. fumariæ an.* ℥ x. *per horas* 48. *colatura clara evaporetur leni balnei calore ad conſiſtentiam extracti, addendo circa finem pulv. ſennæ, rhabarbari & cremoris tartari an.* ʒ ij. *terantur ſimul in mortario vitreo, redigendo in conſiſtentiam pilularum. Doſis* ʒ ß. *ad* ℈ ij. *vel* ʒ j. remedia *ventriculi tonum*, ac *fermentum* ſpectantia, cum multiplicia, ac diverſimoda fuerint, ex iis cujuſque ventriculi craſi maxime accommoda ſeligantur, namque huic *amara*, illi *ſalſa*, alteri *acida*, aut forſan *acria* melius competunt. Ex hujuſmodi medicamentorum (quæ vulgo *digeſtiva* appellantur) cenſu, ſunt, *elixir proprietatis*, *tinctura ſacra*, *pulvis Ari compoſitus*, *ſal abſynthii*, *cremor tartari*, *tartarus vitriolatus*, *vitriolum martis*, cum multis aliis. Præter hæc remedia interna, etiam externæ applica-

plicationes non raro juvamen conferunt: quippe ſtomacho male affecto, *fotus* ex *vino albo* cum *abſynthio*, *centaurio*, *aliiſque plantis amaris incoctis*, etiam *linimenta*, aut *emplaſtra* ſæpe opem præſtant: de quibus non opus erit particulatim diſſerere, ipſorumque medicamentorum formulas præſcribere.

2. *Indicatio lienis vitia emendare inſtituens* (ſive nimirum eadem, obſtructio, ſive tumor, aut dolor, vel ſimplex dyſcraſia, fuerint) per *remedia* tum *interna*, tum *externa* perfici, aut ſaltem tentari ſolet: Quæ prioris generis ſunt, cum iſtis tertio in loco indicatis (quibus ſc. ſanguinis depuratio intenditur,) coincidunt, quippe cum præcipuum, aut fere totum illud, quod lieni importatur, aut effertur, ſanguinis commeatu fiat, tum *laticis* hujus, tum *viſceris* iſtius anomaliæ, opere ſociali, conjunctis medicamentorum viribus ſanari debent; quo ritu mox oſtendetur; interim applicationes quædam externæ ſub forma *emplaſtri*, aut *linimenti*, aut *fotus* lienis corpus propius & immediatius reſpiciunt, & non raro juvamen inſigne conferunt, quatenus nimirum tumores diſcutiunt, fæculentias atrabilarias inibi ſtagnantes circulationi reddunt, quin & fibrarum corrugationes, & affectiones ſpaſmodicas ſedant, ac compeſcunt. Hujuſmodi medicamentorum exteriorum copia ingens paſſim apud authores proſtat, quorum delectus, cum juxta varia lienis pathemata, tum diverſas patientis conſtitutiones inſtitui debet, non opus erit particulares eorum formulas hoc in loco tradere.

3. *Remedia tertio in loco* indicata, quæ nempe *ſanguinis dyſcraſias* lienis vitio contractas deponunt, ſimulque primariam *lienis* culpam eluunt, multiplicia, ac diverſi generis, & moris exiſtunt; quorum delectus juxta variam hujus ac illius labem adhiberi debet: Ex his alia ſunt *compoſitiora*, juxta medici præſcriptum paranda, prout *electuaria*, *pulveres*, *apozemata*, *tincturæ*, *infuſiones*,

& ſimilia; alia ſunt *ſimpliciora*, prout *ſerum lactis*, *lac aſininum*, *aquæ acidulæ* & *thermales*.

Duo ſunt præcipui ægrotantium caſus, quibus *remedia magiſtralia*, ſecundum eorum vires & qualitates accommodari debent: nempe aut *ſanguis eſt craſſus*, *ſubfrigidus*, & terreſtris cum *liene obſtructo*, qui *medicamenta calidiora*, *fermentantia*, ac imprimis *chalybeata* requirit; vel *ſanguis plane aduſtus*, ac *fervidus* ſupra modum fermenteſcit, ſimulque hypochondria valde æſtuant, in iiſque ſanguis & vapores ebulliunt; in quo ſtatu *remedia* ſolum *temperata*, humorum ζέσιν immodicamque ζύμωσιν ſedantia indicantur, ubi *chalybeata* omnino fugienda ſunt.

Cum itaque *frigido ventriculo*, *ſanguinis ac lienis dyſcraſiæ*, etiam *frigidæ* acceſſerunt, juxta formulas ſequentes præſcribere ſoleo.

℞. *Trochiſc. de rhabarbaro, pulv. rad. Ari, cort. Winterani an.* ʒ ij. *rad. ſerpentariæ virginianæ, contrayervæ, diatrion ſantalon, oculor. cancri an.* ʒ j. *extracti gentianæ, centaurii an.* ʒ. j. ß. *ammoniaci ſolut. in aq. lumbricorum q. ſ. f. maſſa pilularis. capiat quatuor pilulas mane, & hora quarta p. m. ſuperbibendo hauſtulum vini abſynthitis, vel chalybeati, cum exercitio moderato.*

Vel ℞. *Conſerv. flavedinis aurantii, limonii an.* ℥ iij. *myrobalanor. condit.* no. ij. *ſpec. aromatici roſat. cort. Winterani an.* ʒ ij. *ſalis abſynthii* ʒ ij. *vitrioli martis* ʒ j. (*vel chalybis præparat.* ʒ iij.) *cum ſ. q. ſyr. è corticibus citri, f. electuarium. capiat bis in die ſuperbibendo hauſtum vini abſynthitis, vel infuſionis corticis vel flor. tamariſci.*

Quibus medicamenta non niſi in forma eleganti, & mole perexigua placent, *tincturas antimonii*, *è corallis*, etiam è *chalybe* cum *ſpiritu vini* (corpore prius per propria menſtrua ſoluto, & ad calcem redacto) paratas exhibere convenit: quin & *ſpiritus fuliginis*, item *ſanguinis*, aut *C. cervi ad gtt.* 12. *plus minus* bis in die cum liquore appropriato ſumendos, commodo inſigni, ſupra

quod-

quodvis aliud medicamentum ceſſiſſe novi: porro potus aſſiduus *Coffee* dictus, etiam alter ex *infuſione foliorum Thee* paratus, nonnullis emolumento fuerunt.

Quod ſi *affectioni hypochondriacæ ſanguinis fervor*, & nimia ζύμωσις, cum *lienis æſtu*, & mentis inquietudine conjungitur,

℞. *Conſervæ fructus cynosbati* ℥ vj. (*vel flor. tamariſci, & foliorum lujulæ an.* ℥ iij.) *ſpec. diarrhodon abbatis, confectionis alchermes an.* ʒ j. *eboris pulv.* ʒ j. ß. *margarit.* ʒ ß. *ſalis tamariſci, abſynthii an.* ʒ j. *c. ſ. q. ſyr. acetoſitatis citri, vel cariophyllor. f. opiata, capiat bis in die qu. nucis muſchat.*

℞. *Eboris pulv.* ʒ ij. *margarit. pulv.* ʒ j. *ſpec. diarrhod. abbatis, diamargarit. frigid. an.* ʒ j. ß. *f. pulvis ſubtilis, adde ſacchari albiſſimi ſolut. in aq. Meliſſæ, & ad tabulat. coct.* ℥ vj. *ſ. a. f. tabulæ. ſumat.* ʒ j. ß. *ad* ʒ ij. *bis in die.* His, aliiſve hujus farinæ medicamentis adjungatur uſus *aquarum acidular.* quæ quidem in altero, immo in quibuſvis *melancholiæ hypochondriacæ* caſibus, fere ſemper cum fructu ſumuntur. Defectu illarum *aquar. noſtræ acidulæ artificiales* bene ſubſtituantur; quin & *ſerum lactis*, & ſi atrophia notabilis adfuerit, *lac aſininum* quotidie ſumatur.

Præter hæc remedia *interna*, aliaſque applicationes *externas*, ſupra citatas, *phlebotomia*, aut *ſanguinis è venis ſedalibus hirudinum ſuctu detractio*, in crebro ſit uſu: quin & *venam ſalvatellam*, juxta veterum præſcripta nonnunquam ſecare conveniat: Porro *cauteria*, aut *fontanellæ*, quæ ſanguinis aduſti recrementa foras continuo derivent, & paulatim excernant, fere nulli non commodo eſſe ſolent.

4. *Quarta indicatio, cerebri, ac nervoſi generis affectiones*, ſive ſymptomata ſpaſmodica prioribus ἐπιγινόμενα reſpiciens, raro per ſe, ac ſeorſim ab aliis in uſu venit, quin remedia huic ſcopo deſtinata, cum ſupradictis complicentur. *Liquores ſale*

vola-

volatili, aut *armoniaco præditi:* prout *ſp. C. cervi*, *fuliginis*, huic *intentioni*, ſimulque non raro cæteris modo citatis adprime conveniunt; quapropter talia remedia, niſi quiddam contra indicat, opportuna hora quotidie exhibeantur. Porro cum *aq. acidulæ* bibuntur, *tabulæ*, aut *pilulæ*, quales ſupra ad affectiones ſpaſmodicas præſcribuntur, ſaltem bis in die capiantur. In *crebra vertigine* & *ſcotomia*, nec non in *cordis paſſionibus*, *ſpirituum deliquiis*, cum *timore*, & *mortis* quaſi jamjam imminentis *metu*, à *medicamentorum chalybeatorum* uſu inſigne juvamen ſæpius collatum novi.

Medicamentorum chalybeatorum præparationes & effectus explicantur.

Quandoquidem hic mentio incidit de *medicamentis chalybeatis*, operæ pretium videtur inquirere in varias eorum præparationes, & propterea in diverſimodos, quos in corpore humano producere ſolent, effectus; hinc ut conſtet, qua ratione, & ob quos reſpectus, hæc aut illa *ferri* præparata nonnullis *hypochondriacis* inſigniter proſint, atque aliis plurimum obſint.

Medicamentorum chalybeatorum virtus, & operatio à concreti particulis vario modo reſolutis, explicatis, & in actum exertis dependet: Enimvero *chalybs* ſive *ferrum* potiſſimum conſtat ex *ſale*, *ſulphure* & *terra*; *ſpiritu*, & *aqua* tenuiter admodum dotatur: priorum vero elementorum particulæ, præſertim *ſulphureæ*, ac *ſalinæ* in mixto, una cum *terra* combinatæ, *fixæ* prorſus ac inertes manent; verum *ſolutæ*, ac ab invicem *divulſæ* ἐνεργείας valde efficacis exiſtunt.

Prædictæ particulæ *duplici modo* diſſolvuntur, & in actus libertatem vindicantur, ſc. vel ab *arte* dum medicamenta parantur, vel à *natura* poſtquam intus aſſumuntur; corpus enim metallicum à ventriculi fermento, non ſecus ac à menſtruo chymico corrodi, ac ſolvi ſolet: ſingulas utriuſque ſpecies, & fiendi modos perpendamus, ut conſtet qualis alteratio *medicamento ferrato inter præparandum* imprimitur, & quales effectus quod-

quodlibet ejus præparatum, *corpori humano* imprimit.

Simpliciſſimus *ferri* parandi modus, eſt corporis ejus in *partes* exiguas *integrales*, per *limaturam* diviſio; quæ totius mixti naturam referunt, continentque corpuſcula tum *ſulphurea*, tum *ſalina* inter ſe, cumque aliis *terreſtribus* combinata. *Limatura ferri* intus ſumpta à ventriculi fermento, tanquam à menſtruo acido diſſolvitur; cujus indicia ſunt tum ructus ſulphureus, & niodoroſus, velut à comeſtis ovis ad duritiem coctis, tum excrementi ſtercoracei nigredo: à *chalybe* intra coctionis viſcera diſſoluto, particulæ activæ tum *ſulphureæ* tum *ſalinæ*, copioſe exiliunt, atque ſucco nutritio involutæ in ſanguinem evehuntur; quæ cum diverſa pollent virtute, non raro utræque velut junctis viribus, in ægroti commodum conſpirant. Corpuſcula *ſulphurea* ſanguini illata, ipſi novum ac uberius *ſulphuris* penum addunt; propterea ut maſſa ejus, ſi antea pauperior & effœta fuerit, intra vaſa vegetius fermenteſcat, & ulterius in corde accenſa calorem magis intenſum, quin & colorem ſaturatiorem acquirat; Ita namque obſervare eſt, de pleriſque *leucophlegmatia*, *pica*, & *malacia* affectis, vultus palleſcit, ſanguis frigidus, & aquoſus exiſtit, à *chalybis* autem uſu brevi vultus floridior, *cruor*, tinctura, & calore intenſioribus imbuitur: porro à *limatura ferri* in ventriculo ſoluta, etiam *particulæ ſalinæ* efferuntur, & non raro tum in partes ſolidas, tum in humores uberem fructum erogant; nam iſtæ ſiquidem *naturæ* ſunt *vitriolicæ* & *ſtipticæ*, viſcerum fibras nimis laxas, & debilitatas adſtringunt & corroborant, adeoque tonum præfractum reſtituunt: cæterum *particulæ iſtæ ſalinæ* ſanguinis impetum inhibent, ab æſtu nimio, ſpumeaque turgeſcentia reprimunt, & in æquabili circulatione retinent: Inſuper (quæ maxima illarum virtus eſt) *arteriarum oſcula* nimis *laxa*, aperta, & dehiſcentia *contrahunt* & *anguſtant*; proinde ut

nec *ſerum*, nec *latex ſanguineus* exudet, aut circuitus filum abrumpat: Quapropter in *hydrope* & *hæmorrhagiis*, remedia ſalinis ferri particulis imbuta, celeberrimi ſunt uſus, & efficaciæ; plures enim morbi ab hac cauſa procedunt, in quantum arteriarum oſculis nimis patentibus, & vaſorum interſtitiis ſupra modum laxatis, ſerum aut latex ſanguineus erumpit. Cujuſmodi affectibus particulæ *chalybis vitriolicæ*, & vaſa ſanguifera, & fibras nerveas conſtringendo & corroborando ſæpenumero medentur.

Ad hunc modum *limatura chalybis*, intus aſſumpta *ſanguini* & *calcaria*, & *fræna* ſimul adjicere videtur. In quantum vero ab iſtiuſmodi medicamento *incitatio* longe potentius exeritur quam *reſtrictio*; idcirco illis tantum, quorum ſanguis valde craſſus & frigidus eſt, uti ruſticis & valde robuſtis, exhiberi debet: in ſanguine præfervido & ſpirituoſo, ac viſceribus calidis, minime convenit; porro in delicatulis, & tenerioris conſtitutionis hominibus periculum eſt, ne *chalybis* portiunculæ, cum ſatis diſſolvi nequeant, tanquam *vitri ramenta*, viſcerum membranis impingantur, iiſque pertinaciter adhærentes, ulcera, & tormina lethalia producant, quod revera interdum accidiſſe novi.

2. Poſt *limaturam ferri* proximus ejus parandi modus ſit, *calcinando cum ſulphure*, nempe *chalybis laminæ* intenſiſſime ignitæ, magdaleon *ſulphuris* admovetur, ut metallum in globulos liqueſcat, qui denuo ad conſumptionem *ſulphuris* calcinati, ac mortario triti, in pulverem ſubtilem, qui eximii uſus eſt, rediguntur. In hoc ferri præparato particulæ quædam *ſulphureæ* exhalant, cujus indicium eſt, quod *pulvis* hic, à liquore acido affuſo longe minus ebullit, aut incaleſcit, quam *ferri limatura*: attamen ab eodem ore aſſumpto, nidor ſulphureus excitatur. Interim in præparato iſto *particulæ ſalinæ* nonnihil augeri videntur, novis à *ſulphure flagrante* metallo accreſcentibus; adeo

ut utriuſque generis particulæ activæ, nempe *ſulphureæ* ac *ſalinæ*, fere ad æquilibrium accedunt: cumque hac ratione medicamentum hoc, laxata metalli compage, minutiſſime pulveriſari poſſit, longe præſtantioris uſus quam *limatura ferri* evadit: in pleriſque caſibus ubi *chalybs* in ſubſtantia exhiberi debet, prout in *cachexia*, *pica virginum*, & ſimilibus, hoc medicamento uti convenit.

3. Tertio in loco ſuccedit, *chalybis præparatio cum aceto*; nempe *limatura chalybis* toties irroratur cum aceto & exiccatur, donec in pulverem impalpabilem reduci queat: in hac præparatione *particulæ ſulphureæ* adhuc longe plures, immo quoad maximam partem evaporant, paucioribus tantum relictis; interim *ſalinæ*, propter alias ab aceto accreſcentes, plurimum augentur, quæ cum *particulis terrenis* commiſcentur: *pulvis hic chalybeatus* à liquore acido aſperſo parum, aut vix omnino ſpumat, aut ebullit; etiam ore aſſumptus *nidorem ſulphureum* vix ullum inducit; quare in expediendis viſcerum obſtructionibus, aut reſtituendo ſanguinis fermento minus conducit; nihilominus in calidiori conſtitutione, in hæmorrhagiis, & affectione hypochondriaca majori ſucceſſu quam ſuperiora præparata exhiberi ſolet.

4. Succedit *ferri rubigo*, quæ *corporis metallici extractum*, ſive *quinta eſſentia* eſſe videtur: quippe in excreſcentia iſta, particulæ quædam cujuſque generis, nempe *ſulphureæ*, *ſalinæ*, & *terrenæ* à totius compage ſolutæ, inter ſe combinantur, & *novum* quaſi *mixtum* magis ſubtile, & defæcatum conſtituunt. Quoniam in hoc concreto, pauciores reſident *ſulphuris* particulæ, idcirco non adeo potenter ſanguinem fermentat, aut viſcerum obſtructiones reſerat, uti *chalybs* cum *ſulphure præparatus*, attamen in calidioribus partium aut humorum dyſcraſiis, intentiones à *medicamento chalybeato* requiſitas egregie perficit.

Huic

Huic claſſi *noſtra præparatio chalybis* jure accenſetur; in qua ſc. *metalli* particulæ omnes à mixtionis vinculo laxatæ, una continentur: quæ tamen (concreto prius in pulverem redacto) in quovis latice, aut menſtruo immediate diſſolvuntur. Hic *pulvis* intus ſumptus, pari virtute ac *chalybs* cum *ſulphure calcinatus* pollet; at menſtruo, ſive liquori, in quo diſſolvitur, particulas *ſalinas*, ſeu *vitriolicas* potiſſimum, ac fere tantum impertit, *ſulphureis* avolantibus, & *terrenis* in fundo ſubſidentibus. Aquam communem hujus diſſolutione imprægnatam, vice *acidularum naturalium* in magna quantitate exhibere ſoleo, & non raro cum optimo ſucceſſu: porro *vinum*, *cerevifiam*, *pomaceum*, *ſerum lactis*, alioſque liquores ab hoc pulvere diſſoluto *medicatos* efficio, & propter varias intentiones iatricas ſumendos præcipio. Hæc de *ferri præparatis*, in quibus particulæ elementares *cujuſque generis*, in varia licet proportione comprehenduntur: reſtant alia in quibus particulæ fere tantum *unius generis*, nempe *ſalinæ*, aut *terreſtres*, cæteris, quoad maximam partem, propulſis, relinquuntur: cujuſmodi imprimis ſunt *vitriolum martis*, ſive *ſal chalybis* & *crocus martis*.

5. Pro conficiendo *vitriolo martis*, imprimis *metallum*, à *liquore* valde *acido* & *corroſivo* exedi, & in partes elementares diſſolvi ſolet: inter diſſolvendum *particulæ ſalinæ menſtrui* aliis *ferri ſalinis* impinguntur, iiſque intime combinantur, reliquis interim *ſulphureis*, ac *terrenis* ſepoſitis, & à conſortio excluſis; dein aqua communi ſolutioni iſti affuſa, *ſales utriuſque generis combinati* à liquore imbibuntur, eoque demum filtrato, & evaporato, in *chryſtallos* rediguntur. Hujuſmodi *ſalificatio* ſuccedit, ſive cum *ſpiritu vitrioli*, *oleo ſulphuris*, *aqua ſtygia*, *aliiſque ſtagmatis* mineralium ſtillatitiis proceditur: Quinimo *ſal armoniacus* tantum deliquio ſolutus *ferrum* eodem ritu diſſolvit, & ad *chryſtallandum* diſponit.

Sal

Sal martis ita præparatus, ſaporem ſubdulcem, cum aſpera quadam ſtipticitate refert, & naturæ vitriolicæ in tantum participat, ut à *cuperoſa viridi* haud multum differre videatur: Intus pro medicina ſumptus, humores aliquatenus fermentat, atque fibras nervoſas potentius conſtringit: in *cachexiis frigidis* & *phlegmaticis*, quoniam nullæ exeruntur *ſulphuris* particulæ, hoc medicamen minus convenit: in calidioribus viſcerum dyſcraſiis, cum *ſulphuris* aduſti prædominio; nec non in ſanguinis, & ſucci nervoſi effervescentiis vagis, ſcorbuticis, & inæqualibus, illud per ſe, aut cum aliis remediis ſtimuli vice admixtum non raro cum fructu adhibetur: attamen in conſtitutionibus tenerioribus, periculum eſt ne ab acrimonia ejus, & conſtrictione nimia, ventriculi tonus & fibræ lædantur.

6. Ultimo in loco ſuccedit *crocus martis aſtringens*, per diuturnam ab igne calcinationem paratus: ſc. *ferri limatura*, *ſcoriæ*, aut *laminæ* in fornacis reverberio ita collocentur, ut à flamma intenſa continuo lambantur: *Limatura* hoc modo igni nudo expoſita, primum aliquatenus rubeſcet, ac in glomeres duriuſculos concreſcet; poſt tres autem vel quatuor dies, ſubito in acervum altiorem intumeſcens, ſumme levis, impalpabilis, & coloris purpurei elegantiſſimi evadet: In hoc *præparato particulæ ſulphureæ* & *ſalinæ*, dum vi ignis à concreto abigi incipiunt, ſe mutuo apprehendunt, adeoque invicem combinatæ in *glomeres* accreſcunt; poſtea tamen particulis iſtis, tum *ſalinis* tum *ſulphureis*, penitus profligatis, *igneiſque* in eorum loco ſuccedentibus, tota maſſa mole intumeſcens, & velut ſpongioſa facta, leviſſima evadit.

Medicamentum ita *paratum* in quibuſdam caſibus, uſus egregii, & nulli è *chalybeatis* ſecundi exiſtit; nimirum in omni *ſeri* ac *ſanguinis extravaſatione*, aut *eruptione nimia*, prout in *hæmorrhagiis* externis, interniſve, in *diarrhœa*, *diabete*,

bete, in *catarrho* vehementi, etiam in *aſcite*, aut *hydrope* incipiente nihil hoc remedio præſtantius novi: hoc etiam nuper, à celeberrimo, & exercitatiſſimo apud noſtrates Medico ſumme comprobatum audivi: De quo tamen medicamine, ſiquidem illud *particulis*, tum *ſalinis*, tum *ſulphureis* prorſus deſtitutum, fere ſolummodo *terrenis igneiſque* incluſis conſtat, valde ambigitur, qua facultate operatur, & effectum ita laudabilem in corpore humano producit: videretur enim nihil huic pluſquam, ac in *vitrioli*, *aliorumque mineralium* igne intenſiſſimo deſtillatorum, *capite mortuo*, aut *terra damnata* ſupereſſe. Circa hæc, ut conjectari liceret, videtur imprimis, quod huic *præparato* activitas quædam, qua ſeſe exerit, & virtutes ſuas, ſive obſtructiones reſerandi, ſive vaſa fibraſque viſcerum nerveas conſtringendi, explicat, à *particulis igneis terræ fixiſſimæ* incluſis, ab iiſque intra corpus, erumpentibus debeatur: attamen potiſſima juvandi ratio in eo conſiſtat, quod *particulæ terreſtres ſalinaris* (quibus arctiſſime tenebantur) prorſus orbatæ, iiſdem, aut ſimilibus reuniri avidiſſime expetunt: quapropter iſte *crocus martis* corporibus noſtris immerſus, *ſales* quoſcunque obvios ſibi arripit; ac intime devincit, adeoque dum particulas ſalinas quamplurimas velut ſpongia abſorbet, multas enormitates à *ſalium fluore* potiſſimum abortas tollit. Sub hac ratione *C. cervi* uſtum, *ſpodium*, & *antimonium diaphoreticum*, ſi quando juvamen præſtant, virtutes ſuas exerunt.

Caput XII.

De tuſſi, ac aſthmate convulſivis.

Tuſſis mere convulſivæ exemplum.

Tuſſim aliquando, ſine magno *pulmonum* vitio, propter materiam morbificam, *nervis pneumonicis* illapſam, excitari, *hiſtoria* ſuperius allata clare indicat: ubi nimirum refertur, in *caſu nobi-*

nobilis puellæ, paroxyſmis convulſivis, ac inſuper vertigine gravi & continua laborantis; quod cum, ex Medici præſcripto, fotus ex decocto cephalico, capiti adhiberetur, illico *ſcotomia* ceſſaret, inque vicem ejus, *tuſſis inanis*, ſine ullo ſputo, ſed dies & noctes fere perpetuo moleſta, ſuccederet: quod procul dubio contigit, ob materiem ſpaſmodicam, à *cerebro* in *nervorum* origines depulſam: Hujuſmodi exempla, *tuſſis* mere *convulſivæ* in *adultioribus* rarius occurrunt, ut affectum huic ſimilem haud ſæpius viderim: attamen uſitatum eſt, in *pueris* (quandoque etiam novi in viris) *tuſſim* à colluvie ſeroſa pulmones inundante exoriri; quæ cum primo *ſimplex*, & *moderata* fuerat, poſtea *vehemens*, & *convulſiva* evadet; ita nimirum ut inter tuſſiendum, *diaphragmate* ſurſum contracto, ac in *ſyſtole* longiori, aut creberrime repetita, detento, pulmones valde coarctati, in motu ſuo plurimum inhibeantur; interim ob reſpirationem impeditam, & ſanguinem intra præcordia cohibitum, proindeque in aliis locis ſtagnantem, laborantes ſuffocari periclitentur, & non raro vultum lividum, aut cadaveroſum acquirant. Cæterum in hoc caſu, præter *ſpaſmos* cum tuſſiendi impetu, circa *præcordia* excitatos, non raro etiam *ventriculus* in conſenſum adductus, quicquid ſinu ſuo continetur, vomitu rejicit: quin & novi, in quibuſdam tenellulis hoc ritu affectis, morbum ſubinde in alias partes graſſatum, *motus convulſivos* in *facie*, *oculis*, ac *artubus* excitaſſe, ac demum lethalem evaſiſſe. Hujuſmodi *tuſſis convulſiva*, inter pueros valde frequens eſt; & quibuſdam annis ita plurimos corripit, ut plane epidemica videatur; ubi radices egit, difficulter admodum remediis ſanatur, quin ſæpius diu protracta, vix aliter niſi ab immutato anni ſtatu curari ſolet *Hic affectus in pueris ſatis frequens.*

Si prædicti affectus *cauſæ* inquirantur, obvium erit, *procatarxin* ejus, ad ſeroſi humoris in maſſa ſanguinea, & aliquatenus in toto corpore redundan- *Ejus Ætiologia.*

dan-

dantiam referre; cujus materiæ portio quædam, *arteriarum oſculis* in *pulmones* exudans, tuſſim ordinariam creat; poſtea cum ſeroſa colluvies, adhuc in ſanguine exuberans, & particulis ſpaſmodicis referta, etiam intra *caput* aggereretur, eadem *nervos pneumonicos* ſubiens, *tuſſim ſimplicem*, in convulſivam adauget: cum enim hi *nervi* circa extremitates ſuas prius irritati, ſupra modum exerceantur, illi propterea materiam ſpaſmodicam, juxta principia ſua depoſitam facilius imbibunt: cumque adeo demum, binis in locis, ſc. *capite*, & *cauda*, atque ob *duas diſtinctas cauſas*, ſc. à *ſpirituum* tum *irritatione*, tum *exploſione*, in motus irregulares adigerentur, nihil mirum eſt ſi *tuſſis* primo *communis*, poſtea in malum morem evecta, adeo immanis & ſpaſμώδης evadat: porro cum interdum accidit, eandem materiam in capite aggeſtam, nervos quoſdam alios ſubire; propterea *tuſſi convulſivæ*, aliuſmodi *pathemata ſpaſmodica* non raro ſuperveniunt.

Aſthma convulſivum. Oſtenſo ad hunc modum, quod *tuſſis* neque ſolummodo, neque ſemper *pulmonum vitio*, ſed interdum à cauſa ſpaſmodica ſolitaria, ſæpius tamen ab hac, affectioni pneumonicæ ſuperinducta, oriatur; etiam de *pathemate* quodam alio *thoracico*, ſc. *aſthmate*, fere idem pronunciare non dubitemus: nam ſive hic *morbus continuus*, ſive *periodicus* fuerit; in utroque caſu ſymptoma præcipue urgens eſt *reſpiratio difficilis*; quæ quidem propterea excitari videtur, quia pulmones nimis

Quandoque à pulmonibus una ac nervis affectis dependet. inflati, & diſtenti thoracis cavitatem valde implent, nec uti par eſt, per vices ſubſident; hinc ſpiritus intus manens haud libere ſatis emitti, neque revera aër recens, ob ſpatium prius oppletum, facile introduci poteſt: dum *pulmones in diaſtole* continua, aut parum remiſſa, ita diutius detinentur, ſæpenumero *diaphragma*, contra morem ſuum, in *ſyſtolen* violentam urgetur, atque ſurſum contractum, *pulmones* magis, magiſque elevare, eorumque ſubſidentiæ contraniti ſolet; quo

fit

ſit ut reſpiratio adhuc difficilior & plus laborioſa exiſtat.

Hujuſmodi *dyſpnœa* affectionem, quandoque *pulmonum* vitio accidere, facile credimus; quoniam *αὐτοψία anatomica* plane detexit: nam ſi *colluvies ſeroſa* ingens, in *thorace* depoſita, *pulmones* plurimum infercit, illorumque poros omnes & meatus in tantum obſtruit, ut ſanguis in circuitu impeditus, vaſa pneumonica haud libere pertranſeat: propterea quidem, taliter affecti, nullo non tempore *anheloſi* fiunt: deinde quoties ſanguis ab exercitio aut calore lecti plus incaleſcens, & rarefactus, pro circulatione ſua intra pulmones ſpatium amplius requirit; tunc ſtatim à tali occaſione *reſpiratio creberrima*, ſive *paroxyſmus aſthmaticus* cietur: ſi præter hanc morbidam pectoris diatheſin, etiam maſſa ſanguinea latice ſeroſo abundans, ſubitis fluxionibus, & ſeri effervescentiis apta fuerit; hinc etiam, ob violentum ſeri effervescentis in pulmones prius obſtructos, & valde oppletos incurſum, non raro illius morbi inſultus graviores, & pene ſuffocativi eveniunt. Porro interdum præter *aſthmatis* radices, uti dictum eſt, circa præcordia defixas; ejuſdem morbi germina quædam ab ἐγκεφάλῳ pullulantia, prioribus occurrunt, cumque iis complicata, immaniores *dyſpnœæ* fructus producunt. Nam ſiquidem, *pulmonibus* ſero oppletis, ejuſdem amplius in ſanguine redundantis quantitas alia, particulis ſpaſmodicis imbuta, *capiti* ſuffundatur, eadem *nervos pneumonicos* promptius quam alios ſubiens, *aſthma thoracicum* prius *ſimplex*, & *moderatum*, *periodice vehemens*, & *convulſivum* efficit.

Hujuſmodi affectuum, ſc. *dyſpnœæ*, *pulmonum vitio ſingulari* ac *ſocio* excitatæ, *inſtantiæ* & *exempla* quamplurima obſervationi noſtræ conſtiterunt, ac etiamnum fere quotidie eveniunt. Nihil enim uſitatius, quam *tuſſi inveterata*, *aliaſve* mala pulmonum diatheſi laborantes, demum

 hydro-

hydrope, aut *ſcorbuto* accedente, *aſthmaticos* fieri: nempe cum ſanguis, longe impurior factus, fæculentias ſeroſas etiam in *capite* deponit, hæ *nervos pneumonicos*, utpote debiliores, & juxta extremitates ſuas crebro irritatos, promptius, & quidem facilius quam alios ſubeunt, inque iis *dyſpnœæ ſpaſmodicæ* materiem congerunt.

Aſthma interdum mere convulſivum à nervis ſolummodo affectis procedit.

Porro interdum obſervavi, *graves aſthmatis paroxyſmos*, ſine quavis notabili *pulmonum* labe accidiſſe; revera ut putaverim, hunc *morbum* aliquando eſſe *mere convulſivum*, ejuſque inſultus ſolummodo excitari, quoniam *ſeroſa colluvies*, particulis exploſivis referta, *nervos*, pulmonum diaſtolen perficientes, ſubiens, ſpiritibus ibidem ſcatentibus accrevit; quibus poſtea ob *plenitudinem*, vel *irritationem* confertim, & aliquandiu *eliſis*, *pulmones* velut rigidi & inflati detinentur, ut neque ἐκπνοῆς neque εἰσπνοῆς munia exequi poſſint: *paroxyſmo* autem finito, quin etiam priuſquam incipitur, *reſpiratio libera* & æqualis ſatis recte ducitur, nullaque tuſſis, aut valetudinariæ pulmonum diſpoſitionis ſigna apparent. Cum hujuſmodi *dyſpnœæ* mere *ſpaſmodicæ* caſum in pluribus notavi, libet hic unam aut alteram *hiſtoriam* proponere.

1. *Obſervatio.*

Generoſus quidam robuſtus & obeſus, victu pleniori & inordinato, ſine quovis exercitio, aliquandiu uſus, ſub initium hyemis male habere cœpit: primo *capitis gravitate & dolore*, cum *inſigni vertigine*, & *leipothymiæ metu*, ſe jam jam moriturum ſubinde credens afficiebatur, alioqui ſatis ſanus; intra paucos dies, hæc ſymptomata in apertum *ſtuporem*, ſeu potius *lethargum* tranſiebant: *phlebotomia* in brachio celebrata, *cucurbitulas*, *veſicatoria*, *enemata* acria, cum multis aliis remediis ſedulo adhibenda curavi: nycthemeri ſpatio ad ſe rediens animo conſtitit, & torporem omnem excuſſit: Verum cerebro licet inclareſcente, debilitate magna & ſtupore in membris corripiebatur: qui tamen affectus remediis anti-

antiparalyticis, & *antiſcorbuticis* brevi ſanabantur: poſt duas autem ſeptimanas, iterum de *capitis gravitate*, & *vertigine* conqueſtus eſt, dein poſtridie in *aſthma horrendum* incidit: ut pulmonibus ſubito inflatis, & ſurſum nitentibus, ſpiritum, qui creberrimus, laborioſus & valde præpeditus fuit, vix ac ne vix ducere valens, quovis horæ minuto ſuffocari periclitaretur. *Paroxyſmus* hic, utut immanis, intra duodecim horas ſine tuſſi, ſputo, aut vomitu pertranſiit, & deinde ſupra hebdomadæ ſpatium, thoracis vitio quovis carebat; tunc autem ſimilis *dyſpnœæ paroxyſmus* rediens, eum paulo mitius exercuit; atque poſtea, juxta magnas aëris mutationes, præſertim frigore intenſo, ac nive imminentibus, tali *aſthmatis inſultu* tentari ſolebat.

Novi alium *virum generoſum ſcorbuto* inveterato laborantem, qui tuſſi omni carens, modo *cephalalgia*, cum inſigni *vertigine* per plures dies laborat; dein alio tempore, ab iis pathematis immunis, *aſthmatis* paroxyſmo valde atroci corripitur, atque *affectus* modo *hujus*, modo *iſtius*, crebros inſultus, præſertim circa inſignes aëris alterationes, & majores anni tropas, patitur. *2. Obſervatio.*

In prædictis caſibus minime dubitandum eſt, quin iſti *dyſpnœæ* paroxyſmi omnino penderent à materia ſpaſmodica, in nervos, pulmonum diſtentioni inſervientes, delapſa, quæ ſpiritibus accreſcens, ab iiſque ob plenitudinem vel irritationem eliſa, ſive exploſa, præcordia ſurſum attolli, ac velut inflari, proindeque à motu ſuo reciproco inhiberi fecit. *Ætiologia.*

Porro hujuſmodi *dyſpnœam convulſivam*, interdum excitari putamus, propter *tracheæ bronchia coarctata* nimis, & non raro penitus *conſtricta*: in *neurologia noſtra* advertimus plurimas *nervorum fibrarumque nervearum* propagines *aſperæ arteriæ* ramificationes omnes, ubique amplecti, & circumligare; quos equidem *nervos*, ſi forſan accidat, à materia morbifica obſeſſos, in crebros *Aſthma interdum propter bronchia ſpaſmodice affecta excitatur.*

ſpaſmos irritari, propterea ſequitur, canales, ſive ductus, quos ambiunt, valde conſtringi, & in quibuſdam locis prorſus occludi.

7. Obſervatio. *Virgo lectiſſima*, conſtitutionis teneræ ac gracilis, atque vultus floridi; vix ſecundum ætatis ſuæ luſtrum prætergreſſa, *paroxyſmis aſthmaticis* graviter tentari cœpit; iiſque priuſquam curæ meæ delegatur, quatuor ut minus annos obnoxia degit; interdum morbi hujus inſultu quovis, per duos aut tres menſes immunis perſtat: ſæpenumero tamen, propter errata in victu, vel propter magnas anni, aut aëris mutationes, in atrociores *dyſpnœæ paroxyſmos* incidit: Ita nimirum ut pulmonibus inflatis, & ſurſum verſus guttur elatis, ibidemque in diaſtole fere continua detentis, ægrotans vix ac ne vix reſpirare poſſit; interim reſpirationis quoquomodo peragendæ gratia *diaphragma* & *muſculi pectoris* motuum nixibus creberrime repetitis, laborioſiſſime exercentur. Hujuſmodi acceſſio, intra 7 vel 8 horas ſenſim remittens, paululum deſinit; ſubinde vero per unam aut alteram hebdomadam, aut ſponte ſua, aut de levi qualibet occaſione, repetere ſolita: poſtquam morbi impetus, materia ejus in plures ejuſmodi paroxyſmos impenſa, pertranſiit, *virgo illuſtris* deinceps per plures ſeptimanas, immo interdum menſes, ſatis recte valet, atque thoracis vitio quovis expers libere reſpirat. Huic *vere* & *autumno medendi methodum* ſequentem inſtitui, jamque ſupra biennium prædictæ affectionis quovis inſultu caruit.

℞. *Sulphuris antimonii noſtri* gr. vj. *cremoris tartari* gr. vj. *miſce. Detur in pulpa pomi cocti: ab hoc medicamine aſſumpto, quater, aut quinquies evomere ſolet: poſt quatriduum ſumit hoc catharticum, quod item interjectis* 6 *aut* 7 *diebus bis repetere ſolet.* ℞. *Calomelanos* gr. xij. *reſin. jalap.* gr. v. *caſtorei* gr. iiij. *c. ſ. q. ammoniaci ſolut. f. pilul.* iij. *Qualibet præterea die, capit mane & veſperi, tincturæ antimonii* gr. xij. *in cochleari ju-*

lapii

lapii ſequentis, *ſuperbibendo ejuſdem cochlearia* 6 *vel* 7 ℞. *Aq. limacum* ℥ vj. *lumbricor.* ℥ iiij. *aq. pulegii*, *rutæ an* ℥ iiij. *hyſtericæ* ℥ iij. *caſtorei nodulo ligati & in vitro ſuſpenſi* ʒ ß. *ſacchari albiſſimi* ℥ j. *miſce in vitro f. julapium.*

Circa *autumnum* prioris anni, *puella quædam* alia nobilis, ſimili ritu, ſc. *aſthmate periodico*, laborans, mihi ſananda adducitur; quæ prædictis remediis, paulo in minori doſi uſa, eademque *vere noviſſimo* repetens, inſigne levamen percepit. 4. *Obſervatio.*

In his etiam caſibus, nihil apertius conſtare videtur, quam morbi cauſam abſque phlegmate, aut humore viſcoſo pulmonibus, uti vulgo creditur, impacto, intra nervoſum genus ſubſiſtere; atque dyſpnœam hujuſmodi mere convulſivam, propter nervos pneumonicos, affectione ſpaſmodica occupatos, excitari. Hujus veritas, *obſervatione anatomica* mihi nuper à *Medico Doctiſſimo D. Gualt. Needham* communicata, adhuc planius evincitur. Retulit mihi *vir inſigniſſimus*, ſe noviſſe *Lanium Wallſallienſem in agro Staffordienſi*, *qui cum diu laboraverat aſthmate periodico*, *intra* 14 *vel* 20 *dies*, *ut plurimum*, *recurrente*, *tandem in ipſo paroxyſmo extinctus eſt. Cadaver apertum exhibuit viſcera omnia ſana*, *præſertim pulmones*; *neque aut excrementi in bronchiis collecti*, *aut ſanguinis in venis reſtagnantis ulla indicia prodita ſunt. Hoc tantum præter naturam accidit*, *quod veſica fellea calculos complures in ſe continuit. Cætera* (*ſubdit ille*) *vel generi nervoſo affecto tribuenda erant*, *vel cauſæ nobis ignotæ*, *certe oculis non conſpicuæ.* *Obſervatio Anatomica.*

Olim pro *puerulo nobili* conſului, qui 12 circiter menſes natus, *paroxyſmis convulſivis*, & quaſi *epilepticis*, à quibus brevi fatum obiit, graviſſime affligebatur. Sæpius obſervabam, quod dum *ſpaſmi* partium exteriorum intermitterent, *tuſſi immani* & *ſingultuoſa* corriperetur: unde ſuſpicio fuit materiem morbificam haud minus in *pectore* *Obſervatio alia Anatomica.*

quam *in cerebro* defigi. Poſt obitum vero, cadavere aperto, pulmones ſarti tecti, vitio quovis immunes apparebant; ut manifeſto liqueret, *tuſſim* iſtam, *mere convulſivam*, propter nervoſi generis affectionem, excitatam fuiſſe.

Quod ſpectat ad *remedia*, & *therapiæ rationes*, quæ in prædictis caſibus uſurpari debent, ſi quando *tuſſi*, vel *dyſpnœa*, *pulmonum* vitio primo exortæ, inſuper ob labem *cerebro* communicatam, *ſymptomata convulſiva* ſuperveniunt; id ſedulo agatur, ut *medicamenta antiſpaſmodica*, *thoracis* intentiones quaſcunque reſpicientibus, apte complicentur. Quinimo interdum, ut modo his, modo illis ſeorſim exhibitis, medendi tempora intercalentur. Non opus erit medicamenta *bechica*, aut *pneumonica*, eorumque formulas, quarum ſylva immenſa apud authores medicos paſſim extat, huc transferre: in propoſitum noſtrum ſatius erit, *medicinæ methodum*, item ſelectiora quædam remedia in *tuſſi*, ac *aſthmate*, mere convulſivis, convenientia ſubjicere.

Tuſſis convulſivæ curatio.

Quoad *priorem affectum*, qui *pueris* potiſſimum familiaris, curationis difficilis, & non niſi longioris ut plurimum exiſtit. Præcipuæ indicationes erunt, tum humores ſeroſos & acres è *ſanguine* & *viſceribus* expurgare, ut illorum ῥοπὴ ac decubitus in *cerebro*, ac aliquando forſan intra *pectus* præcaveatur; cum has partes, ne ſeri æſtuantis ſuperfluitates facilius admittant, corroborare. In hos fines *vomitoria*, & *cathartica* leniora, fere ſemper conducunt, & aliquatenus iterari debent: *Veſicatoria* ſæpe proficua ſunt; quinimo ſi morbus ſit contumacior, *fontanellæ* in *nucha*, aut *brachio*, vel circa *axillas* excitentur. Potus, & alimenta liquida, in quantitate ſolito minori ſumantur; iſtius vice, *Bochetum ex ſarſa*, *China*, *ſantalis*, *raſur. Eboris*, *C. cervi* cum *ingredientibus diureticis* & *antiſpaſmodicis* uſurpetur: In hoc caſu remedia quædam, velut *ſpecialia*, valde commendantur, cujuſmodi ſunt *muſcus pixidatus* in pulvere exhibitus,

tus; vel lacte incoctus, adeoque crebra doſi, quotidie exhibitus: *decoctum*, vel *ſyrupus*, ex *caſtoreo* & *croco*; *decocta rad. pæoniæ*, *viſci quercini*, item *hyſſopi* multos juvarunt. *aq. ceraſor.* nigrorum, *ſaxifragiæ*, *aqua limacum*, cum *ſero lactis* ac *ingredientibus appropriatis* diſtillata, ſæpe cum fructu adhibentur.

2. Qua *methodo*, & quibus *remediis*, *aſthma periodicum* in nonnullis junioribus ſanavi, ſuperius annotatur. Cæterum in pleriſque hoc morbo affectis, *vomitoria* imprimis conducere, *inſigniſſimus Riverius* obſervavit, licet rationem minus recte aſſignarit: quæ quidem in eo conſiſtere videtur, quod nempe *pharmacum* iſtud, emunctoria, circa primas vias conſita, valde ſuccutiens & irritans, ex iiſdem, ſanguinis & ſucci nervoſi recrementa, in *cerebrum* & *nervoſum genus* urgeri, aut reſtagnare apta, valide exprimunt & foras deducunt. *Zacutus Luſitanus*, non ſine ratione, *cauteria* modo in *bregmate*, modo in *nucha*, aut circa *axillas* inuſta valde prædicat: *Millepedum* præparata, ſc. in forma pulveris ſicci, aut liquoris deſtillati raro ſucceſſu carent; talia nempe ſeri ſuperfluitates à *capite*, ac *genere nervoſo* avocant, ac ad vias urinarias deducunt: propter eandem rationem, *cathartica* blanda, & per *epicraſin* evacuantia, in crebro ſint uſu; in hunc finem, *decoctum galli veteris*, cum *pharmacis alterantibus*, & leniter *purgantibus* ventri ejus inſutis, à multis laudatur. Præter remedia hactenus citata, quædam alia *aſthmati appropriata*, & velut *ſpecifica* perhibentur, cujuſmodi ſunt *balſamum ſulphuris terebinthinat.* item *ſp. C. cervi*, vel *fuliginis*, eodem imprægnatus, *ſyrupus de peto*, *ex ammoniaco*, *diaſulphuris noſter*, *lohoch de allio*, *pilul. de rad. enulæ campan. lacte ſulphuris*, *floribus benzoin cum pice liquida*, *aut liquidambra*, confectæ, cum multis aliis, quæ ſingula enumerare hic tædio eſſet. *Aſthmatis convulſivi curatio.*

Et jam præcipuis *convulſionum* ſpeciebus, & mo-

modis, una cum *ſymptomatum cauſis*, & *medendi rationibus* ſatis fuſe explicatis; tempus videtur, *pathologiæ* hujus periodum affigere: Attamen, ſiquidem aliud morbi genus reſtat, nempe *ſcorbutus*, qui pathemata mixtæ naturæ, ſc. partim *ſpaſmodica*, partim *à ſanguinis & viſcerum dyſcraſiis* immediate oriunda, continet; operæ pretium exiſtimo, *hujus theoriam*, una cum *Ætiologia*, & *Therapeias methodo* adjectis, ſuccincte tradere. Ambo etenim hi affectus, ſc. convulſivi & ſcorbutici, juxta poſiti, ſe mutuo illuſtrabunt, ac utrique alterutris facem non levem præferent.

FINIS.

TRA-

TRACTATUS SECUNDUS

DE

SCORBUTO.

TRACTATUS SECUNDUS DE SCORBUTO.

CAPUT I.

Scorbuti deſcriptio; ejus cauſa interna & proxima, potiſſimum in ſanguine, dein aliquatenus in liquore nervoſo radicata.

IN *veteri medicina*, morbi quem *ſcorbutum* appellamus, tam rara fit mentio, & tam parca deſcriptio, ut nonnulli dubitarint, utrum talis ægritudo, nunc multis in locis *endemia*, & ubique fere *ſporadica*, qua ſc. fere nunc omnes laborant, aut ſe laborare putant, priſcis temporibus omnino extiterit; quin natales ſuos, ſicut *lues venerea*, & *rachitis* longe poſterius duxerit: attamen affectionem hanc, licet aliis nominibus inſignitam, ab antiquis obſervatam, ejuſque curam, rudiori licet Minerva, traditam fuiſſe, *Hippocratis*, *Aretei*, *Plinii*, aliorumque teſtimonia ſatis evincunt.

Circa varias hujus *morbi* appellationes parum ſolliciti, ad naturam ejus eruendam, explicandamque recta procedimus: quæ tamen cum adeo diffuſa fuerit, atque ad tam varia & multiplicia ſymptomata extenditur, ut nec unica definitione, aut vix ſingulari *deſcriptione* comprehendi poſſit, ex re fore videtur imprimis cuncta hujus morbi

phænomena congerere, ſive accidentium præcipue notabilium hiſtoriam pertexere, dein *apparentiis* iſtis rite ſolvendis *hypotheſin* quandam accommodare.

Præcipuorum ſcorbuti ſymptomatum recenſio.

Quoad prius, maxima ſymptomatum farrago, affectus multiplices, & diverſi generis, quique interdum naturæ ſunt oppoſitæ, aut contrariæ *ſcorbuto* accenſentur: immo ſi accidens quoddam inuſitatum, nec prius auditum in corpore humano eveniat, cum ad aliud certum morbi genus referri nequit, ſine dubio ſtatim illud *ſcorbuticum* pronunciamus: adeo hic morbus, quaſi mali nominis, & damnati inſtar, pathemata aliena luit. Interim huic à proprio lare plurima extant ſymptomata, in ſingulis fere partibus humani corporis excitari ſolita; quorum recenſio, cum partium corporis diſtributione optime perficitur. Itaque ut *ſcorbuti* veſtigia à *capite* ad *calcem* pertractemus, 1. Imprimis ab *illius* ὑστέρῳ incipiamus: huc ſpectant *cephalalgiæ* immanes, & habituales, illæque aut *vagæ*, aut *periodicæ*, modo *ſpirituum torpor* & *ſomnolentia*, modo *vigiliæ pertinaces*, *crebræ vertigines*, ac *ſcotomiæ*, *convulſiones*, *paralyſis*, *ſputatio copioſa*, *gingivarum ulcera*, *dentium vacillatio*, *oris fœtor*. 2. Interim circa *pectoris* regionem, *dolores* in variis membranarum partibus, ac præſertim in ſterno, qui, ſæpe acuti & lancinantes, laborantes per plures dies & noctes miſerrime torquent, *frequens aſthma*, *reſpiratio difficilis* & *inæqualis*, *pectoris conſtrictio*, & *anguſtia*, *tuſſis inanis*, *pulſus inordinatus*, *cordis tremor*, *crebra ſpirituum deliquia*, *frequens lipothymia*, ejuſque metus fere continuus. 3. In *ventre inferiori* hic morbus, quaſi principem ſedem figens, malorum Iliada producit: ſæpe nimirum adſunt *nauſea*, *vomitus*, *rugitus*, *cardialgia*, *hypochondriorum inflationes*, & *murmura*, *colica frequens*, & *dolores moleſtiſſimi* huc illuc diſcurrentes, *diarrhœa* fere conſtans, interdum *dyſenteria*, aut *teneſmus*, *atrophia*, ac interdum *aſcitis*.

Ex capite. *In pectore.* *In ventre inferiori.*

Urinæ

Urina ſæpiſſime *rubicunda* & *lixivialis*, cum cruſta innatante, aut vitri parietibus affixa: interdum vero per vices quaſdam eadem pallida, & aquoſa copioſe excernitur. 4. Præter hujuſmodi *ventrium* affectus, in *externis membris*, immo in toto habitu corporis, *dolores vagi*, & non raro ſumme atroces, & noctu potiſſimum ingraveſcentes, ſentiuntur, *laſſitudo ſpontanea*, *carnium intabeſcentia*, *lumbago*, *aliorumque artuum debilitas* & *enervatio*; in *cute maculæ varii coloris*, *tumores*, *tubercula*, & non raro *ulcera cacoëthea* erumpunt: circa *muſculos*, *ſtupor*, *formicatio*, ac velut *frigidæ auræ aſcenſus*; item *contractura*, ac *tendinum ſubſultus*: porro *ſcorbuticis*, *ſanguinis inordinationes*, *efferveſcentiæ* incertæ, vagæ intemperies, ac *febres erraticæ*, ac *hæmorrhagiæ graves* paſſim contingunt. Præter hæc communia, & maxime aſſueta *ſcorbuti* ſymptomata, quorum modo plura, modo pauciora, eaque interdum hujus, quandoque iſtius generis, ac moris laborantes infeſtant, nonnunquam alia inaſſueta & prodigioſa accidentia huic morbo ſuperveniunt. *In partibus exterioribus.*

Ad pleniorem hujus morbi notitiam, huc referre viſum eſt, quæ circa *originem* ejus, ac *prima initia*, ſive invaſionis modum paſſim obſervantur. Nempe advertimus, *ſcorbutum* propter varias cauſas, & occaſiones produci: nam licet mala victus ratio, vita ſedentaria, lienis inordinatio, & cruditates in primis viis congeſtæ plurimum accuſantur; attamen longe potius in cauſa eſſe ſolent, *aëris inſalubritas*, & *ſanguinis craſis* à prioribus morbis vitiata: quare *ſcorbutus*, *oris maritimis* aut *paludoſis* ſæpe *endemius* exiſtit: diu navigantibus, ac interea cibis ſalſis ac fumo induratis, nec non aqua putida utentibus, crebro ſupervenit: *febri diuturnæ*, aliiſque morbis chronicis male curatis, item *hæmorrhagiis* nimiis, aliiſque excretionibus immodicis; quin & evacuationibus ſolennibus, uti menſium & hæmorrhoïdum, ſuppreſſis, paſſim ſuccedit: Porro hic morbus ſine *Cauſæ evidentes quæ ſcorbutum inducunt.*

magna procatarxi, non raro per *contagium* excitatur, & quandoque *hæreditarius* exiſtit.

Morbi cauſa per totum corpus diffuſa inhæret vel ſanguini, vel ſucco nervoſo, vel utrique.

Ex his circa *affectionem ſcorbuticam* obſervandis, manifeſto liquet, *materialem* hujus morbi *cauſam*, haud in privato quodam loco, aut ſingulari minera contineri, ſed per totum corpus, & ſingulas ejus partes tum intus, tum extus diffundi: unde ſtatim colligere licebit, *miaſma ſcorbuticum* vel in *ſanguine*, vel in *ſucco nervoſo*, aut ſimul in *utriſque* fundari: Revera *ſanguini* labem affigi, effervescentiæ ejus inordinatæ, macularum, aut tuberculorum eruptiones, urina rubicunda, & velut elixiviata plane teſtantur; quibus pari indicio conſpirat diverſimoda hujus morbi productio; quæ ut plurimum maſſæ ſanguineæ depravationi ſuccedit: nec minus *liquore nervoſo* vitium hærere, declarant moleſtiſſimi dolores, tum intus in membranis, tum extus in muſculoſo genere excitati, membrorum debilitates, aut reſolutiones, vertigo, ſpaſmi, & crebra ſpirituum animalium deliquia. Cum itaque *humores ambo generales* in vitio deprehendantur, videamus quis prior, aut potior in culpa fuerit, undenam labem ſuam contrahat, ac quo ritu humori alteri, ac inſuper partibus quibuſcunque aliis, affici ſolitis, noxa communicetur.

Sanguinis & vinorum dyſcraſiæ comparantur.

Quoad *ſanguinem* (in cujus maſſa ſcorbutus radices ſuas potiſſimum agere videtur) alibi oſtendimus, eum in craſi ſua ejuſmodi particulis, & ſimili fere ritu temperatis, ac *vina* conſtare: porro ob duas præcipue cauſas, uti *vinum*, ita *ſanguinem ægrotare* innuimus, nempe vel quoniam *aliquid extraneum*, & non rite miſcibile, huic aut iſti *confunditur*; vel quoniam *liquoris craſis*, ſive *temperies pervertitur*, h. e. quatenus elemento uno, forſan aut altero, quibus dominium debetur, ſuppreſſis, alia, quæ ſubjugari oportuit, exaltantur.

Quoad res non miſcibiles utriq; confuſas.

Circa prius, de *vino* obſervamus, quod cum fæces, prius ſecretæ, ac ad fundum detruſæ, de-

nuo

nuo commotæ elevantur; vel ſi heterogeneum aliquid, uti ſevum, aut ſulphur exoticum dolio injicitur, exinde perturbatio inſignis concitatur; quæ niſi brevi compeſcatur, vini craſis ſubverti periclitatur: Pariter quampluimæ ſunt res non miſcibiles, quæ *ſanguini* confuſæ motum ac circulationem ejus perturbant, & œconomiæ ritus, quo minus recte perficiantur, impediunt: *Liquor nutritius*, fæculentiis refertus, *ſanguinem* inordinate fermentat: quin & liquor iſte degener factus, *febrium intermittentium* paroxyſmos ciet, prout olim monſtravimus: *recrementa ſanguinis vaporoſa, ſeroſa, biliosa*, ac *atrabilaria* in ſinu ejus retenta *catarrhos, hydropem, icterum, melancholiam*, pluresque alios affectus pariunt: quod ſi *extraneum* illud tempeſtive amoveatur; *ſanguis*, uti & *vinum* mixtura extranea cito liberum, conſtitutionem priſtinam brevi recuperat: attamen uterque liquor contentis heterogeneis aliquandiu infectus, tandem à debita craſi degenerat; proindeque non facile reſtauratur.

Quoad utriuſque temperiem varie alteratam.

2. Præterea quidem, & *vinum* & *ſanguis*, ob multas alias cauſas à recta temperie deſciſcunt. Quod ſpectat ad *vinum* plures ſunt modi, & rationes, quibus liquor ejus à craſi legitima pervertitur: quibus etiam parallelῶs ſubjungantur totidem, ac forſan plures *ſanguinei liquoris* dyſcraſiæ. (Hic etenim venenari, ac ſubito corrumpi ſolet, quod non facile vino accidit.) 1. Igitur de *vinis* obſervare licet, eadem aliquando *maturitatem* non attingere, ſed propter πνευματώσεως defectum, quatenus nimirum *ſpiritus*, aliaque activa *ſulphuris*, ac *ſalis* principia, craſſioribus obvoluta, ſeſe extricare nequeunt, prorſus *cruda* manere: quare minime ſpiritualeſcunt, ſed conſiſtentiæ craſſæ, & ſaporis ingrati, in *vappam* degenerant: ſimili fere ritu, quandoque *ſanguis ſpiritu*, ac *ſulphure* depreſſis *crudus* & *aquoſus*, nec non vigoris expers, ac in corde vegete accendi inhabilis perſtat. Hujuſmodi ſanguinis μολύνσιν *Cl. Gregorius*

Hor-

Horſtius affectionis ſcorbuticæ cauſam aſſerit: attamen talis *ſanguinis* diſpoſitio, *picam* & *malaciam*, nec non *diatheſin hydropicam* potius quam *ſcorbuticam* inferre videtur, prout mox plenius oſtendemus. 2. *Vini* pars *ſulphurea* præ cæteris exaltata, liquori immodicam effervescentiam, ſive ebullitionem inducit; noſtro idiomate dicitur, *fretting of wines*, pariter & *ſanguinis pars ſulphurea* nimium evecta proindeque ſupra modum effervescere, ac in corde accendi apta, intemperiem febrilem accerſit, & revera *febrium συνεχῶν* plurimarum cauſa exiſtit. 3. *In vinis* non raro *ſpiritu fatiſcente* & *ſulphure conſtricto*, pars *ſalina* in *fluorem* evecta, cæteris præpollet; quapropter liquor in *acetum* tranſit. *Cl. Sennertus ſanguinem in ſcorbuto, ſicut vinum in acetum degener alterari putat*; quod tamen ſecus fieri mox declarabitur. Interim ab *acetoſa ſanguinis dyſcraſia*, *melancholiam* inferri olim monſtravimus. 4. Reſtat adhuc alia *vinorum dyſcraſia*, cui equidem *ſanguinis diatheſin ſcorbuticam* ſatis apte comparemus: ſc. cum *ſpiritu depreſſo*, *particulæ ſulphureæ* & *ſalinæ ſimul combinatæ exaltantur*: cumque hoc in *vinis duplici modo* fiat, etiam ob ſanguinem pariter affectum, *duplicem ſcorbuti ſpeciem*, illinc deducere fas ſit, prout mox clarius patebit. Itaque de *vinis* vulgaris obſervatio eſt, quod præterquam quod in *vappam* aut *acetum* degenerant; eadem aliquando à *ſpiritu depreſſo*, atque *ſulphure*, ac *ſale*, *una exaltatis*, aut *rancida*, aut *pendula*, ſive *mucilaginoſa* evadere: noſtro idiomate dicitur *Wines become over fretted, or become roapy:* In utraque mutatione, *ſpiritu ſubjugato*, particulæ *ſulphureæ* & *ſalinæ* ſimul aſſociatæ, cæteris elementis præpollent, atque ad indolem ſuam liquoris craſin deflectunt, attamen non eodem prorſus modo in utroque res agitur: quippe in priori *vini* dyſcraſia, *ſulphur* aliquantulum *ſale*, ac in *poſteriori ſal ſulphure* potius exiſtit: quin & alterutrum potentius factum, excuſſo ſpiritus dominio, ſibi alterum con-

Sanguinis dyſcraſia ſcorbutica inſtar vinorum, dum ſiunt.

Rancida aut pendula.

conſciſcit, & ſupra debitum tenorem attollit. Utriuſque ratio ad hunc modum explicabilis videtur.

Cum *vina generoſa* diu efferbuerunt, particulis multum agitatis, invicemque alliſis, ſpiritus partim evaporat, & partim elementis craſſioribus obvolutus, ſupprimitur: Interea *ſulphur*, (cujus magna ſubeſt copia) agitatione magis provehitur, proindeque *ſpiritus* jugo ſolutum, ſali adhæreſcit, ipſumque attollens, liquoris mixtionem alterat; cui dein, ob *ſulphuris* cum *ſale* combinati eminentiam, *rancidıtas* accedit: pariter cum *vina tenuia* diutius aſſervantur, *ſal evectus*, & *flore* potitus *ſpiritum* deprimit, proindeque latici ſubjecto *acorem* inducit; dein poſtea, *ſal eminens*, *ſulphur*, (quod in minori ſubeſt copia) ſibimet aſciſcens, intimeque aduniens, liquoris conſiſtentiam, è *tenui* in *craſſam*, & velut *oleaginoſam*, & à *ſapore acido* in valde *ingratum* & quaſi *mucidum* convertit.

Probabile eſt, non abſimili modo *ſanguinem* in *affectione ſcorbutica* alterari, quam *vina* quoties nimis *effervefacta* in *rancida*, aut *pendula* degenerant: quippe morbum iſtum non tam à fæculentiis ſanguini admixtis, (quanquam tales adfuerint, attamen denuo excerni, eorumque ſupplementa præſcindi poſſint,) quin à *ſanguinis dyſcraſia habituali* pendere, argumento eſt, quia ſcorbutus radicatus adeo difficulter, ac interdum non omnino curatur: Porro *ſanguinis dyſcraſiam* ſcorbuti parentem, pariter ac *vini duplicem*, *nempe ſulphureo-ſalinam*, ac *ſalino-ſulphuream*, ſtatuere licet. Cum enim maxima ſit varietas affectuum, qui ſcorbuto accenſentur, omnes ad hæc duo quaſi præcipua capita, ſeu velut binos mali fontes, ſatis apte revocari poſſint, ſc. primo quod *ſanguis* miaſmate ſcorbutico tactus, aut *præfervidus* exiſtit, in quo nempe *ſulphur* prædominio potitum ſibi ſalem aſciſcit: quapropter iſte *rancidior factus* inordinate in vaſis efferveſcit, atque

recrementa aduſta, nempe *ſulphuris* & *ſalis* concretiones, perpetim à ſe amandat, atque huc illuc diſpergit, quæ quidem *exterius* ſuffuſæ *maculas*, *exanthemata*, *tubercula*, aut *ulcera* producunt: *interius* vero depoſitæ *vomitus*, *cardialgias*, *diarrhœas*, aut *dyſenterias*; porro *dolores atroces* pariunt. In hujuſmodi *ſcorbutica ſanguinis ranciditate*, remedia ſolum temperata, ac crebræ phlebotomiæ; ac minime *cochlearia*, *raphanus ſylveſtris*, aliaque acredine, & incitatione prædita conveniunt: pari quidem ratione ac *vina rancida* curantur eximendo e fæcibus; inſuper *lactis*, *amyli*, *ichthiocollæ*, aliorumque demulcentium infuſione. Vel ſecundo in *ſanguine ſcorbutum* fovente, *ſal* prædominio potitum, ſibimet *ſulphur* aſciſcit: quapropter, iſte non ita *fervidus*, quin *vini penduli* inſtar, *craſſus*, & quaſi *mucilaginoſus* evadit, pigre in vaſis circulatur; viſcera, dum pertranſit, infercire, iiſque fæculentias quaſi limoſas affigere aptus eſt. Taliter affecti, utplurimum ſine *exanthematis*, aut *eruptionibus cutaneis*, *torpidi*, *anheloſi*, ac *enerves* fiunt, *laſſitudine ſpontanea*, *pectoris anguſtia laborant*; quin & *paſſionibus cordis*, *ſpirituum deliquiis*, *vertigini*, & *convulſionibus* obnoxii reperiuntur: porro in hujuſmodi *diatheſi ſcorbutica*, *remedia calidiora*, & *ſale volatili* prædita, immo & *chalybeata* quæ ſanguinem fundunt & exagitant, maxime ex uſu eſſe ſolent: pari quidem ratione ac *vina pendula* tractantur, nempe plurimum conquaſſari, & agitari debent; porro iis *calx viva*, *alumen uſtum*, *gypſum*, *ſal marinus* calcinatus, *aliaque ſumma acredine prædita* imponuntur. Hæc de *ſcorbuti principiis* in *maſſa ſanguinea* radicatis: Adhuc explicandum reſtat, quibus de cauſis ſanguis à propria indole degenerans hanc, illamve diſpoſitionem morbidam, & ſcorbuti parentem concipit. Attamen prius oſtendere oportet, quo ritu in *ſucco nervoſo*, ſc. altero humore generali, iſtius morbi ſeminia jaciuntur.

E ſanguine cerebri oras adpellente, liquorem ſubtiliſſimum, pro ſpirituum animalium tum *materia*, tum *vehiculo* extillari, eumque per totum ἐγκέφαλον, & genus nervoſum jugiter ſcaturire, alibi declaravimus: Latex iſte, quandiu recte habet, *ſpiritu*, & *ſale* eidem combinato, ſeu *volatiliſato*, potiſſimum conſtat; his modicum *aquæ*, qua diluantur accedit, *ſulphure* ac *terra* parum opus eſſe videtur: attamen iſta *ſpiritus* & *ſalis volatilis* concretio, humorem præſtantiſſimum, qui ſc. omnia permeat, penetrat, actuat, & irradiat, ſupra quod *chymici de alchaeſt* ſomniarunt, revera conſtituit: *Circa ſcorbuti* initia, donec ſanguinis craſis, ac cerebri tonus haud penitus vitiantur, liquor iſte *cerebri* & *nervorum* irriguus, adhuc ſpirituoſus, dulcis, atque ad deſtinata quævis munia haud valde inidoneus perſtat; poſtea tamen è *maſſa ſanguinea depauperata*, & plurimum effœta, latex multo tenuior, & verſus acetoſum declinans extillatur: porro e *ſanguine* fæculento, & quaſi rancido, aut limoſo, particulæ heterogeneæ, atque regimini animali plurimum infeſtæ ſuggeruntur, ac intra *cerebrum* debilius factum, ſine repulſa admittuntur, indeque in *appendicem* ejus tum *medullarem*, tum *nervoſum* cum ſucco irrigante diffunduntur: hinc *ſpirituum animalium* in ſingulis regionibus ſcatentium, modo *deliquia* & *eclipſes*, modo *diſtractiones*, *exploſioneſque dolorificæ* ac *ſpaſmodicæ* ſequuntur: Quapropter *paralyſis*, *convulſio*, *vertigo*, *dolores*, *tremores*, *aliaque cerebri ac nervoſi generis* præternaturales affectiones, *ſcorbuto*, altiores radices agenti, ſupervenire ſolent: de quibus infra ſpeciatim dicetur. Interim adnotetur in genere, labem ſcorbuticam *ſucco nervoſo* affixam in his *tribus*, ſc. in eorum aliquibus, aut ſimul omnibus conſiſtere; vid. quod *liquor cerebri & nervorum irriguus* multo *tenuior*, ſeu *pauperior* evadat; quod à *craſi ſpirituoſalina*, verſus *acetoſam* degenerat; quod *particulis heterogeneis*, & *morbificis* refereiatur.

Quo ritu labes ſcorbutica liquori nervoſo imprimitur.

Hacte-

Hactenus oſtendimus quo ritu, in *ſanguine*, & deinceps *ſucco nervoſo affectionis ſcorbuticæ* primæ quaſi ſeminia conſeruntur. Priuſquam *morbi* fructus, ſive *ſymptomata*, propter malam utriuſque humoris diatheſin excitata, eorumque rationes, & fiendi modos, perpendimus, in ipſius *morbi cauſas remotiores*, & *differentias* inquirere oportebit: nempe ut conſtet ob quas προφάσεις, & quali apparatu diſpoſitio ſcorbutica, prædictis humoribus imprimitur.

CAPUT II.

De ſcorbuti cauſis remotioribus à quibus nimirum maſſæ ſanguineæ, & per conſequens liquori nervoſo labes affigitur.

OStenſo, in ſuperiori capite, quæ ſit *ſcorbuti cauſa conjuncta* & *proxima*, ſc. *mala diatheſis ſanguini* & *ſucco nervoſo* impreſſa: circa *cauſas remotiores*, ob quas *utrique humori*, ac imprimis illi, qui potior & prior in culpa eſt, nempe *ſanguini* labes infertur, diſquirendum reſtat: etenim hujus depravatione detecta, facile patebit, quomodo in *alterum laticem*, miaſma morbificum derivatur. Cum itaque ratum habemus, affectionem ſcorbuticam in *ſanguine* vitiato potiſſimum fundari, ejuſque vitium quaſi *vinorum* dum *rancida* & *pendula* fiunt, in *ſale* & *ſulphure*, dum *ſpiritus* deprimitur, indebite exaltatis conſiſtere, ſedulo perpendamus, quomodo hæc *illave diatheſis* νοσηρὴ *maſſæ ſanguineæ* imprimitur.

Aliorum ſententia de origine ſcorbuti recenſentur.

Atque hic præterire non debemus, quid alii *authores ſcorbuti naturam* diligentiſſime rimati, circa *cauſas* & *ſubjectum* ejus ſtatuerunt. Super hac re, cum plures extant ſententiæ, fere omnes hoc reſpectu conveniunt, ut *morbi fons* & *origo* à *viſcerum culpa* derivetur, ejuſque producti ſedes in *maſſa ſanguinea* collocetur, nempe ut hæc, illo-

illorum vitio fere tantum inquinata, labem ſcorbuticam contrahat. *Antiquiores* præcipuam hujus morbi cauſam *lieni*; officio ſuo non recte defungenti, imputarunt: Veruntamen cum *lienis* munus hoc à nonnullis, aliud ab aliis, & diverſum ab iſtis concipitur, diverſimodæ hujus morbi productiones fingebantur: *Wierus*, *Echtius*, *Albertus*, *Ronſſeus*, *Eugalenus* cum multis aliis, ex ſuppoſito quod *lien* ſit *receptaculum melancholici ſucci* excrementitii, à ſanguine ſeparati, ſtatuunt *ſcorbuti cauſam internam, proximam*, eſſe *copiam humoris lutulenti, craſſique melancholici ſolius*; vel *etiam cum aliis miſti, peculiarem corruptionis formam ſubeuntis, quæ circa lienem, ac jecur, atque in ipſis venis abundet:* Hæc opinio, ſi *melancholici ſucci*, à *liene* ſecretionem neglectam, aut impeditam, aliquando, & ex parte ſcorbuti cauſam eſſe pronuntiaret, merito aſſenſum noſtrum vendicaret; ſin morbum iſtum ſemper & omnino hujus viſceris culpa oriri ſtatuatur, ſumme improbabile videtur, prout inferius patebit, ubi ſcorbuti longe potiores cauſſas aſſignabimus. Authores alii, *hæmatoſeως munus lieni* attribuentes, *ſcorbutum produci dixerunt, eo quod lien, chyli partem ſibi deſtinatam in ſanguinem laudabilem minime conficiat* Cum vero *alii*, humidiores & magis aquoſas chyli partes in *liene* præparari, ac in ſanguinem converti ſtatuunt, uti *Reuſnerus*, &c. *Idcirco proxima & interna ſcorbuti cauſa perhibentur aquoſi & ſeroſi humores, qui ſiquidem à liene haud excipiuntur; ſanguini confuſi, ſcorbuto originem præbent:* Interim *alii*, uti *Platerus*, *Bauhinus*, &c *Chyli partem craſſiorem ſanguificationis cauſa à liene allici dixerunt*, & ex *eo ſibi & aliis partibus ſanguinem idoneum præparari*. Ex hoc ſuppoſito *Gregorius Horſtius dicit ſcorbuti cauſam, eſſe crudum & ichoroſum ſanguinem, in toto corpore, potiſſimum tamen in hypochondriis, non quantitate ſolum, ſed ſpecifica quadam corruptione peccantem, ob μολυνσιν ex imbecillitate lienis,*
pro-

provenientem: quia ſc. per *lienis affectum præternaturalem crudiores chyli partes à ſanguificatione jecoris non avertuntur; unde primo ſanguis in venis jecoris & lienis depravatur, alienæ materiæ commiſtione, deinde jecoris αἱμάτωσις impeditur, ratione objecti minus recte diſpoſiti, quatenus chylus, ob lienis læſionem, juſto modo non depuratur. Herſt. append. ad lib. ij. part. ij. ſect. j. de ſcorbuto.* Hæc opinio facile concidit, quia aſſerit, contra legem hæmatoſeos, *lienem ſanguificare*, atque chyli partes crudiores ad ſe attrahere: cum notiſſimum ſit, *nullum chyli ad lienem tranſitum patere:* Quin & eadem litura refellitur *Reuſneri aliorumque ſententia*, qua aſſeritur, proximam & internam cauſam ſcorbuti eſſe ſeroſos & aquoſos humores, quos lien debuerat attrahere, &, per peculiare ſuum hæmatoſeos munus, in ſanguinem convertere.

Doctiſſimus Sennertus, licet cum prioribus *ſanguificationis munus* etiam *lieni* attribuat, *Inſtitutionum lib. 1. cap. 9.* attamen alio quam ab hujus viſceris culpa, ſcorbuti cauſam derivat. Enimvero ſtatuit ille, *propter chylum in primis viis male concoctum*, & πνευματώδους *deſtitutum, fæculentias ſalſas & tartareas circa meſenterium, & omentum congeri, eaſque novæ materiæ appulſu indies auctas, & ſero dilutas, demum in lienem & hepar, indeque in venoſum genus transferri, illiſque adeo totam maſſam ſanguineam infici, atque crudam & ſalſam reddi.* Primam hanc ſcorbuti mineram, in primis viis aggeſtam, appellat *humorem melancholicum*, quem inſuper dicit *ſeroſum eſſe humoribus pituitoſis ſtipatum*, atque *ob moram in iſtis partibus, peculiari ritu corruptum:* Denique addit *humorem iſtum, ſpiritus, & ſalis volatilis fixione generari, non ſecus ac cum vinum in acetum tranſit.*

Scorbutus non ſemper lienis aut primarum viarum vitio oritur.

Huic opinioni, utut probabili, ne per omnia conſentiam, quædam non levis momenti rationes evincunt. Præterquam enim quod hæc etiam doctrina, cum circulatione ſanguinis non exacte qua-

quadret, utpote cujus lege, humores in vaſis meſaraïcis ſeorſim à reliquo vaſorum genere vix congeruntur; ſaltem illis exinde in *lienem* tranſitus minime pateſcit. Inſuper haud rectè ſtatuitur *ſcorbutum* in primis viis ſolummodo incipere; namque interdum *mero contagio* contrahitur: Nec etiam hunc morbum à *ſalis fixitate*, aut *ſanguinis, & humorum cruditate* provenire cenſemus; ſæpenumero enim febribus diuturnis ſuccedit, proindeque à *ſanguinis deflagratione* nimia, & *aduſtione*, potius quam à chyli aliorumque humorum in primis viis μολυσμῷ exoriri videtur: porro interdum aura maritima & paludoſa hunc morbum inducit, licet nullæ cruditates circa viſcera gignuntur: ſiquidem laborantes ab initio circa appetitum & digeſtionem minime queruntur. Revera quod attinet ad *cruditatem*, atque *ſalis in chymo aut ſanguine fixitatem*, & πνευματώσεως *defectum*, concedimus, ab his cauſis, diatheſin valetudinariam non raro produci, propterea tamen non ſtatim *ſcorbutus*, ſed potius *malacia*, & *pica virginum*, *leucophlegmatia*, aut *diſpoſitio hydropica* ſuccedunt. Cum itaque *ſcorbuti Ætiologia*, ab authoribus, quibus *ſanguinis circulatio* nondum innotuit, tradita, veritati minus quadret; libet modo, *clave iſtac* adhibita, rem totam denuo pertractare, atque morbi hujus *cauſas*, tum *procatarcticas*, tum *evidentes*, juxta αἱματώσεως legem, qua tenuitas noſtra poteſt, accuratius explicare.

Modo innuimus, eſſe plures *occaſiones* & *procatarxeos modos*, à quibus ſcorbutus originem ſuam ducere videtur. 1. Quibuſdam locis *endemius* exiſtit, ut propter malignam aëris, & vaporum, quibus ſtipatur, influentiam, una cum ſpiritu vitali *miaſma morbificum* hauriatur. 2. Sæpenumero morbus iſte *febribus diuturnis*, aliiſque *morbis chronicis* ſuccedit, illorumque effectus, ſive productum merito cenſetur. 3. Nonnunquam *hæreditario*, & à parentibus ſcorbuticis per traductionem propagatur. 4. Interdum *mero contagio*

tagio ſuſcipitur. 4. *Mala victus ratio*, inordinationes circa res non naturales, atque viſcerum dyſcraſiæ innatæ, aut acquiſitæ affectionem ſcorbuticam aliquando inducunt, ſæpiſſime ejus geneſi contribuunt, aut fomitem præbent. Singulorum hujuſmodi effectuum rationes conſideremus.

1. Quam ob rationem aër inſalubris ſcorbutum parit.

1. *Scorbutum aëris* vitio ſæpius contrahi, nullus è vulgi fæce, quin confitetur, fere omnium in ore eſt, loca maritima, lacuſtria, & uliginoſa quoſvis, *febribus intermittentibus*, aut *ſcorbuto* obnoxios reddere: quare valetudinarii, aut qui ſanitatem ſuam colunt, procul ab hujuſmodi locis habitationes conſtituunt: Talis equidem humidus aër, terras exhalationes, & inquinamenta continuo diffundens, duplici reſpectu inſalubris, & non raro ſcorbuti parens exiſtit: ſc. ob *tranſpirationem præpeditam*, & propter *fermenti incongrui ſuſceptionem*. Primo enim, in aëre craſſo & minus eventilato degentibus, meatus, & pori cutis valde conſtipantur: quare cum effluvia ſanguinis haud debite ſatis exhalant, eadem intus retenta reliquam maſſam ſanguineam fermentant, ejus particulas activas ad varias inordinationes diſponunt. Dein ſecundo, quatenus eodem tempore vapores terri, ſalia, & ſulphura incongrua redolentes inſpirantur, propterea ſanguinis ſpiritus valde deprimuntur; ac interea particulæ ejus ſulphureæ & ſalinæ ad ἀκρότητας evehuntur, proindeque maſſæ ſanguineæ craſis ſenſim mutata in morbidam degenerat. Cujus nimirum pars *ſulphurea* ſiquidem per ſe exaltata ſanguini *rancorem* inſignem inducit, *febris* interdum *continua*, ſæpius vero *intermittens*, aëri inſalubri, propter rationes alibi oſtenſas, ita familiaris, excitari ſolet: Quod ſi a tali περιφάσει (uti frequentius aſſolet) una cum *ſulphure principium ſalinum* evehitur, diſpoſitio ſcorbutica, qualis ſupra deſcribitur, ſc. *vini* aut *rancidi*, aut *penduli* æmula, ſanguini imprimitur. Nec tantum ingens aëris humidi, & vaporoſi tra-

ctus

ctus, ad hunc modum inſalubris eſt, verum incolere domos loco paluſtri conſitas, vel ſtagno circundatas, aut calce viva recens obductas, morbo iſti obnoxios reddit.

2. *Febris diuturnior* ſæpiſſime *ſcorbutum* inducit: cujus ratio ex hypotheſi noſtra manifeſto liquet, etenim à crebra, nimiaque ſanguinis deflagratione, *ſpiritus* plurimum abſumuntur, ut liquor pauperior & effœtus evadat; quin & *ſulphuris* purioris ingens copia deflagrando evaporat, interea quod hujus reliquum eſt, ſibi *ſalem* aſciſcens, ipſumque evehens, ſanguinis craſin morbidam & plane ſcorbuticam inferre ſolet. Obſervare eſt à *longiori febre*, propter *ſpiritum* & *ſulphur* nimis exhalantia, atque plurimum *ſalis* cum *ſulphure* reſiduo diutius concoctum, *ſanguinem* valde *ſalſum*, & quaſi *lixivialem* evadere, ita quidem ut deinceps ægre, & vix circulationi peragendæ, ſatis in corde accendatur: Cujuſmodi ſanguinis diſpoſitio, non niſi longo tempore reſtauratur, & difficulter admodum à *ſcorbuto* ineundo vindicatur. Nec tantum *febribus*, ſed & aliis *morbis chronicis* male curatis, *ſcorbutus* ſupervenit, idque propter *duplicem rationem*, ſive afficiendi modum; nempe vel quia ſanguis à morbo præſenti, verſus diatheſin ſcorbuticam immutatur; vel quoniam ægritudo laborantes à quovis exercitio aut motu diu inhibet; proindeque illi à longo otio & ſeceſſu in ſcorbutum inclinantur: Prius cernitur in melancholia, ubi ſpiritu depreſſo, & ſale in fluorem evecto, ſanguis in acetoſum vergit. Cujuſmodi craſis, *ſulphure* poſtea à ſale aſcito, & pariter evecto, facile in *ſcorbutum* tranſit. *Affectio hypochondriaca* in tantum *ſcorbuticæ* affinis eſt, ut ſæpiſſime hanc ſociam inducat: nam fæculentiæ atrabilariæ, quæ ſanguinem pro iſtius affectus indole ſolummodo inquinant, poſtea craſin ejus pervertunt, adeoque ſcorbuticam reddunt: pariter *icterus* & *hydrops*, quæ ſanguinem impura, aut incongrua mixtura primo

2. Quare febribus diuturnis ſupervenit.

tantum inficiunt, diutina mora temperiem ejus prorſus mutant. 2. Plures alii morbi *ſcorbutum* accidentaliter inducunt; quatenus nimirum ægrotantes à labore aut exercitio quovis impediunt; proindeque illorum ſanguis parum eventilatus, non ſecus ac vina ſupra fæces ſuas diutius retenta, craſin amittunt, atque *ſalis* & *ſulphuris* inordinationes ſubeunt. Hoc modo *paralyſis*, *lumbago*, *oſſium fractura*, *ulcera*, ac vulnera non niſi longo tempore ſanabilia, homines *ſcorbuto* obnoxios reddunt.

3. Quomodo hæreditario contrahitur.

3. *Scorbutus* interdum *hæreditario* contrahitur, ita ut morbi lues à parentibus in natos derivata, abſque aliis cauſis, ſive externis, ſive internis, fructus morbidos, affectionis ſcorbuticæ indolem exacte referentes, producat. Ita novi pueros ſtirpe valetudinaria oriundos, doloribus artuum vagis, macularum eruptione, gingivarum, & dentium eroſione & carie affectos fuiſſe. Inſuper obſervare eſt, parentum *lue venerea* tactorum natos, ſymptomatis gravioribus, *affectionis ſcorbuticæ* æmulis, obnoxios degiſſe. Hujuſmodi affectuum ratio in hoc conſiſtere videtur, quod *miaſma* morbidum, humori genitali impreſſum, inſtar fermenti venenati habet, quod licet aliis particulis obvolutum, aliquandiu lateat, tandem δυνάμεις ſuas exerat, atque in ſanguine aut ſucco nervoſo ſymbola *ſalis* & *ſulphuris* elementa exuſcitet, eaque ſupra cæteras particulas evehendo, in labem ſcorbuticam deflectat.

Quomodo per contagium.

4. Pari ratione, & afficiendi modo, *ſcorbutus* per *contagium* propagatur; ſc. effluvia à corpore infecto decidua, atque vicini poros ſubeuntia, vel per anhelitum inſpirata, aut ſanguinem, aut ſuccum nervoſum, vel ſimul utrumque fermentant, adeoque particulas *ſalinas*, & *ſulphureas ſpirituoſas* evehendo, liquoris craſin juxta indolem ſuam pervertunt.

Quomodo viſcerum & primarum viarum culpa.

5. *Scorbuti cauſæ* hactenus citatæ *maſſam ſanguineam* immediatius reſpiciunt, & morbum à latice

tice ejus ſine magno primarum viarum vitio, incipere oſtendunt: attamen ne hanc regionem, cui à nonnullis culpa omnis attribuitur, prorſus immunem perhibeamus, juxta aliorum ſententias ſtatuere viſum eſt, ſcorbuti rudimenta etiam intra *coctionis viſcera* interdum concipi, atque illinc in *ſanguinem* traduci. Si quando enim à longo tempore accidit è chylo vitiato, *ſuccum nutritium* non niſi incongruum, atque ſalium & ſulphurum enormium particulis refertum, *maſſæ ſanguineæ* ſuppeditari, neceſſe erit hujus craſin tandem mutari, & juxta materiæ, unde conſtat & quotidie ſuppletur, indolem perverti. Quare obſervare eſt, qui cibis ſale conditis fumoque induratis maxime veſcuntur, atque vinum, & aquas ardentes copioſe bibunt, è quibus particulæ *ſalinæ* & *ſulphureæ* in ſanguinem rapiuntur, ſcorbuto plurimum obnoxios reperiri: porro qui *carne porcina* aut etiam *piſcium*, licet recentium, ac imprimis *teſtaceorum* carnibus plurimum aluntur; ſiquidem hæc alimenta *ſulphuris*, & *ſalis* rancidiorum (uti colligere eſt ex putreſcentium inſigni fœtore) copiam præbent, facile in *ſcorbutum*, & quod majus eſt, quandoque in *lepram* proclives habentur: E contra in hunc morbum non ita prompte incidunt, qui *lacticinia*, *fructus crudos* & *immaturos*, *caſeum recentem*, aliaque abſurda comedentes, magnam *pituitæ* ſaburram in ventriculo congerunt. Nec tantum è cibis pravis & dyſpeptis, ſuccus ſcorbutum fovens, producitur; ſed interdum alimenta ſatis idonea, viſcerum culpa in materiam morbificam faceſſunt: quod tamen non ſemper *hepatis*, aut *lienis* vitio, prout nonnulli arbitrantur, accidit; his enim cum *chylo* nihil negotii eſt: verum ipſe *ſtomachus* fermento extraneo præditus, ingeſta quævis pervertit, inque *pultem* modo *acetoſam*, modo *ſalſam* aut *vitriolicam* mutat; veriſimile eſt etiam à *pancreate*, aut *ductu cholidocho* ſuccum incongruum chylo permiſceri, ipſumque tinctura heterogenea imbuere. Nec vero inficias imus,

quin *lien* & *hepar ſcorbuti* productioni non raro contribuunt; licet eorum culpas non *chylus*, ſed ipſe *ſanguis* immediatius luit; quando *hepar* obſtruitur, ut ſanguinis recrementa aduſta minus ſecernat, propterea hujus maſſa fæculentior, atque *ſalis* & *ſulphuris* particulis ſimul incoctis, nimis luxuriat. Quod ſpectat ad *lienem*, haud prorſus immerito eſt, quod circa ſcorbuti productionem tot querelæ in ipſum proferuntur. Cum enim hujus viſceris munus (prout ſupra oſtendimus) in his conſiſtat, nempe tum ut *ſanguinis* fœculentias atrabilarias, quæ *ſale fixo* & *terra* conſtant, ſecernat & excipiat, tum ut eaſdem ulteriori coctione, in fermentum ſanguini remiſcendum digerat: ſi quando *lien* hiſce muniis ſuis non recte defungitur, duplici reſpectu maſſa ſanguinea inquinari ſolet; nempe vel quia fæculentiæ atrabilariæ à *liene* obſtructo, aut debilitato non omnino excipiuntur; vel quoniam exceptæ, ibidem in fermentum inidoneum, & ſanguinis corruptivum pervertuntur: maſſa ſanguinea vel hoc, vel iſto modo interdum male diſponitur, & non raro propter hanc occaſionem ſolitariam, aut aliarum cauſarum acceſſu, in diatheſin ſcorbuticam degenerat. Enimvero à tali procatarxi, *affectionem hypochondriacam* oriri olim declaravimus; cui quidem ſcorbutus (prout modo innuimus) adeo affinis eſt, ut illi ſæpiſſime aut comitem ſe adjungat, aut ſuperveniat. At vero *ſcorbutum* non ſemper aut tantummodo *lienis* vitio oriri, obſervatione ſuperius citata, liquido patet. Nempe olim *vir nobilis* affectione ſcorbutica, ſymptomatis quamplurimis, & maxime horrendis ſtipata, per plures annos laborabat; hunc medici celeberrimi dum curabant, *lienis* vitio ægritudinem contraxiſſe, & iſtius viſceris cauſa mala graviſſima pati pronuntiabant: Supra decennium doloribus fere continuis, nec non *paralyſi*, & *convulſionibus* miſerrime afflictus, tandem contabeſcens, *phthiſi* interibat: Defuncti cadavere aperto, ſen-

ſui

ſui conſtabat, *lienem*, utut peſſime defamatum, omni culpa immunem fuiſſe: namque viſcus hoc in figura, magnitudine, ſubſtantia, & colore laudabiliter habens, tumore quovis, aut obſtructione carebat: inſuper vaſa ſanguifera aperta, & infarctione libera, fibræ nerveæ ſatis firmæ, atque *ſanguis* intra *lienis* poros contentus, putredinis expers, apparebant.

Quare triſtitia & ſtudia immodica ſcorbutum gignunt.

6. Inter *ſcorbuti cauſas*, à rerum non naturalium inordinatione derivari ſolitas, merito hic *triſtitiam* ponimus. namque paſſim obſervare eſt, homines propter occaſionem aliquam luctu ingenti perculſos, & deinceps diu mœſtos, *ſcorbuticos* fieri. Cujus ratio hæc videtur eſſe, ingens mœſtitia, *animam inferiorem*, ſeu *corpoream* immediate afficiens, *binas* ejus *partes*, nempe *ſenſitivam* & *vitalem*, intus compellit, earum *ſyſtaſes* à ſolitis expanſionibus inhibens coarctat, ac in minus ſpatium contrahit; hinc ſpiritus animales à debita expanſione præpediti, œconomiam ſuam remittunt, quare & *ſanguis* minori ambitu circuitus ſuos repetens, circa *cordis* ſinus agglomerari, ibidemque ſtagnare aptus eſt; hinc cum *ſpiritus* utriuſque regiminis, ſc. tum *animalis*, tum *vitalis* præſides, deprimuntur, & *ſanguis* & *ſuccus nervoſus* ſecundum craſes ſuas alterari incipiunt; & uterque vigorem ſuum ſenſim amittens, à liquore generoſo, verſus acetoſum & effœtum vergit: inſuper *coctionis viſcera*, ſolito ſpirituum influxu denegato, munia ſua perperam obeunt. Hinc à chylo minus recte cocto, aut inter coquendum depravato, *ſuccus nutritius* non niſi vitioſus & fæculentiis refertus, maſſæ ſanguineæ infunditur, unde craſis ejus magis pervertitur, inque diatheſin ſcorbuticam facilius tranſit: porro ob hanc rationem, *ſtudia immodica* & nimis ſeria, & continua animi intentio, quatenus hinc ſpiritibus depreſſis, & viſcerum muniis ſubverſis, humorum præcipuæ craſes in pejus alterantur, ſæpe labem ſcorbuticam accerſunt: Cui accedit, quod tum

mæſti, tum *ſtudioſi* vitam ſedentariam plerunque degunt; cujus cauſa & *ſanguis*, & *ſuccus nervoſus*, tanquam aqua motus defectu ſitum contrahens, vitiari; & corruptelam ſcorbuticam promptius inire ſolent.

Labes ſcorbutica & è ſanguine in cerebrum & genus nervoſum derivatur.

Hæ ſunt *ſcorbuti cauſæ procatarcticæ*, ſi non omnes, ſaltem præcipuæ, quæ ſanguini labem affigunt; non opus erit αἰτιολογίαν aliam, ut conſtet quomodo noxa à *ſanguine* in *ſuccum nervoſum* derivatur, pertexere: etenim ſanguis ſolenni ritu, & circulationis lege, ſpirituoſi liquoris portionem in cerebrum extillat: at vero, prout ſupra innuimus, è ſanguine pauperiori facto *latex tenuior*, & ex eodem ſalſo (uti ſalinorum cum deſtillantur mos eſt) liquor acris prolicitur; item præterea à ſanguine fæculento, & quaſi limoſo, *particulæ heterogeneæ*, & regimini animali infeſtæ ſuggeruntur; quæ tamen à cerebro firmiori & ſano non facile admittuntur: quare ut tales particulæ, intra ἐγκέφαλον ſuſceptæ, *affectiones paralyticas* aut *ſpaſmodicas ſcorbuto* ſuperinducant, cauſæ quædam præcedunt, à quibus cerebri conſtitutio debilitetur; cujuſmodi eſſe ſolent, 1. ejus mala *diatheſis hæreditaria*, item 2. *frequens crapula* & *vini potus immodicus*, *ſomni meridiani*, *otium* & *exercitii defectus*, *venus immoderata*, *hæmorrhagiæ* ingentes, aliæque occaſiones, quibus aut ſpiritus animales nimis abſumuntur, vel cerebri pori & meatus relaxantur, ac nimis aperiuntur, ut quodvis præ foribus allatum admittant.

CAPUT III.

De ſcorbuti differentiis; item de morbi hujus ſignis, ſymptomatis, cauſis, imprimiſque de illis quæ propter labem ſanguini impreſſam oriuntur.

Ex *cauſis ſcorbuti* hactenus deſcriptis, facile erit hujus morbi *differentias* aſſignare. Primo etenim juxta duplicem cauſæ conjunctæ regionem, ſc. *ſanguinem* & *liquorem nervoſum*, affectio iſta diſtingui poteſt, quod vel hujus, vel iſtius ditionis maxime fuerit, atque modo in ſanguine, modo in ſucco nervoſo radices potiores egerit. Secundo juxta *duplicem ſanguinis* affecti *labem*, nimirum quod iſta *ſulphureoſalina*, vel *ſalinoſulphurea* fuerit, etiam ſcorbutus iiſdem nominibus inſigniatur, aut ſecundum vulgares appellationes dicatur, vel *bilioſus*, ſive *calidior*, exanthematis, aliiſque ſymptomatis apertioribus ſe prodens; vel *melancholicus*, cujus virus, quaſi ſub cineribus coopertis latens, facultatum læſione intrinſeca, potius quam externis eruptionibus dignoſcitur. Tertio ſecundum *morbi originem*, & invaſionis modum, quatenus ſc. aut per *contagium* ſuſcipitur, aut per *internam procatarxin* oritur; item juxta varium ejus ſtatum, quod vel *inchoatus*, *perfectus*, vel *deploratus* fuerit, multifariam diſtinguitur, & circa curationem indicationes diverſimodas requirit, de quibus poſtea explicatius dicetur. Interim vero *ſcorbuti ſigna* & *ſymptomata* recenſere, eorumque *cauſas*, & *fiendi modos* ſubjicere incumbit. *Scorbuti differentiæ.*

Signa, quibus ſcorbuti indicia capiuntur, ſunt vel *extrinſeca*, ſc. *accidentia* quædam, & circumſtantiæ, quæ donec morbi notæ certiores adſint, ſuſpicionem ejus præbeant. Ita ſi quiſquam parentibus ſcorbuticis ortus ſit, vel cum conjuge, aut *Signa & ſymptomata.*

ſociis affectis diu converſetur, vel ſi juxta oram maritimam, vel loca paludoſa, aut alias inſalubria degat, vel ſi febrem diuturnam alioſque morbos chronicos prægreſſos habuerit, vel ſi à remediis antiſcorbuticis juvamen ſenſerit, talem, abſque febre, aut alterius morbi certis indiciis, valetudinarie diſpoſitum, *ſcorbuti* labem quandam contraxiſſe, merito arbitremur. Vel ſecundo, *morbi* hujus *ſigna*, ſunt *affectus* & *ſymptomata præſentia*, ſc. corpore laborante inhærentia; cujuſmodi, cum multiplicia fuerint, varie diſtribui & in claſſes quaſdam redigi ſolent, nempe quatenus *ſcorbuto propria* ſunt, aut huic cum aliis morbis communia; item in quantum vel circa *morbi initia*, *augmentum*, aut *ſtatum* ejus peſſimum excitantur: porro diſtinguuntur, juxta quod in *variis partibus corporis* excitata, *interna*, vel *externa* fuerint; item quatenus utraque in *capite, thorace, abdomine*, vel *circa membra*, aut *habitum corporis* evenerint: Hoc ritu ſymptomata ſcorbutica ſuperius recenſuimus. Cæterum illa ſatis apte diſtribui poſſunt, juxta quod oriuntur vel propter *labem ſanguini* præcipue affixam, vel propter *ſucci nervoſi vitia*, vel propter *utriuſque humoris* enormis facti *congreſſus*, & quaſi *conjunctas influentias*. Huic methodo, qua licet, in recenſendis explicandiſque ſcorbuti ſymptomatis, & ſignis inſiſtemus, quanquam interea plurimi affectus, qui ab *humoris hujus*, aut *illius* culpa ſingulari procedere videntur, etiam in cauſæ partem humoris alterius vitium aliquod conſciſcant: quod autem ſpectat ad *primarum viarum*, & *viſcerum* in ſcorbuto affectiones præternaturales, licet tales interdum ab erratis in victu procedunt, ſæpiſſime vero etiam iſtarum partium ægritudines, ſiquidem permanentes & habituales factæ, propter ſanguinis aut ſucci nervoſi inordinationes, oriuntur, uti proprio in loco inferius declarabitur: Interim uni proſpectui ſubjiciatur, quomodo præcipua *ſcorbuti ſymptomata*, ab *humoris hujus* aut

iſtius,

iſtius, aut conjunctim ab *utriuſque* vitio procedunt.

1. Cum itaque *ſanguis miaſmate ſcorbutico* plurimum inficitur, *ob tres* potiſſimum *rationes* mala ſymptomata ſuccedunt. Sc. 1, quia *liquor ejus depauperatus* ſolito vigore caret, ut nec clare in corde accendatur, nec vegete & æquabiliter circuletur; quam ob cauſam, *totius animæ dejectio*, & velut ſubſidentia, *mœſtitia*, *anxietas*, *reſpiratio difficilis*, *pectoris anguſtia*, *pulſus intermittens*, *frequens leipothymia*, *caloris & frigoris ſuffuſiones* inordinatæ ſuccedunt. 2. *Sanguis fæculentiis ſcatens* recrementa ſua partibus, quas interluit, paſſim ſuffundit; quapropter exterius *maculæ*, *exanthemata*, *tubercula*, ac *ulcera* paſſim excitantur; hinc etiam *catarrhi*, *hydrops*, *membrorum intumeſcentia*, *gingivarum ulcera*, *vomitus*, *diarrhœa*, *dyſenteria*, *ſputatio ingens*, *ſudores*, *urinæ lixivialis*, aut contentis ſaturata, quin & *viſcerum tumores*, aut *obſtructiones* non raro ſequuntur. 3. *Sanguis pauper* & *fæculentus*, cerebro & nervoſo generi liquorem non niſi vitioſum ſuppeditat; adeoque mediate iſtarum partium culpas luere debet: porro ſanguis depravatus, ſpiritibus intra fibras ubique ſcatentibus *copulam*, pro facultatis locomotivæ actibus, *exploſivam*, haud ſatis idoneam immediate præbet, unde *laſſitudo ſpontanea* & *impotentia ad motum* ex parte procedunt. 1. *Cujuſmodi affectus propter ſanguinis dyſcraſiam ſcorbuticam oriuntur.*

2. In *ſcorbuto*, *ſuccus cerebri*, & *nervoſi generis irriguus*, poſtquam labe morbida inficitur, ſub *triplo reſpectu* peccat. 1. Quatenus à *nobili* & *ſpirituoſo* in *pauperem* & *tenuem* declinat, unde *languor* & *totius corporis enervatio*, hinc etiam *atrophia* aliquatenus procedit. 2. Quatenus liquor iſte à *ſpirituoſalino* in *acetoſum* mutatur, inde *melancholia* & *metus*, *ſpirituum fatiſcentia*, & à ſolito vigore ſuppreſſio; quin & partium nervoſarum *dolores*, ac *irritationes* fere continuæ, & *oſſium crepitus* inducuntur. 3. In quantum *liquor* iſte *particulis heterogeneis*, & regimini animali infeſtis refer- 2. *Qui propter labem cerebro & nervoſo generi impreſſam.*

ſercitur, *convulſio*, *ſpaſmi*, *paralyſis*, *vertigo*, *affectus ſoporoſi*, aut *vigiliæ pertinaces*, *ſtultitia* demum, aut *inſania* oriuntur.

3. *Qui propter conjuncta utriuſque humoris mala.*

3. In *ſcorbuto inveterato* & graviori, *ſanguinis* & *ſucci nervoſi recrementa* variis in partibus ſimul depoſita, quatenus ea particulis ſalinis, quæ diverſimodæ ſunt indolis, prædita ſunt, *invicem congrediuntur*, ac mutua lucta, & effervescentia ſymptomata tetriora producunt: hinc enim *dolores intolerabiles*, præſertim *nocturni*; *arthritis vaga*, *rheumatiſmus*, aliique hujus generis affectus oriuntur. Ad hunc modum, à *gemino luis ſcorbuticæ fonte*, plurimi malorum affectuum rivuli, quaquaverſus decurrentes in ſingulis totius corporis partibus, moleſtias creant. Quarum adhuc ut plenior notitia conſtet, ex re fore videtur ſingula prædicta ſymptomata recenſere, & cujuſque illorum rationes, & fiendi modos, particulatim tradere.

Symptomatum cauſæ explicantur.

Laſſitudo ſpontanea.

1. *Primum ſcorbuti ſignum*, quo ſæpe morbi incipientis ſuſpicio præbetur, *laſſitudo ſpontanea* eſt, cui accedunt *impotentia ad motum*, item *crurum debilitas* & *velut gravitatis ſenſus*. Hæc ſymptomata circa morbi initia oriri ſolita, à *ſanguinis*, potius quam *liquoris nervoſi* (qui vix adhuc inquinatur) vitio derivantur: Hoc autem duplici reſpectu fieri poteſt, ſc. *primo* quatenus ſanguis impurior factus, fæculentias ſeroſas inter circulandum exuit, eaſque muſculorum poris & meatibus inſinuat, quibus infarciuntur illi, & aggravantur, proinde ut ſpiritus impediti, ac intercepti, exploſiones ſuas locomotivas haud libere ſatis ac vegete ineant; inſuper partes, velut ſarcina quadam onuſtæ, non uti prius facile & expedite moventur. 2. A ſanguine vitioſo ſpiritus animalis *copula exploſiva*, non niſi degener ac imbecillis accedit; propterea illi neque motus locales prompte ineunt, nec vegete perficiunt. In ſcorbuto inveterato impotentiam ad motum, etiam à ſucci nervoſi depravatione, & ſpirituum inopia, oriri credimus.

2. Re-

2. *Reſpiratio difficilis*, ac ad *motum quemvis anhela*, familiare *ſcorbuti ſymptoma* eſt; cujus cum binæ ſolent eſſe cauſæ, modo ab una, modo ab altera, & aliquando ſimul ab utraque dependet. *Reſpiratio difficilis.* *Dyſpnœa ſcorbutica*, ſi valde crebra, & fere conſtans fuerit, à ſanguinis ſtatu pauperiori, & quaſi effœto, quo quidem in corde ſtagnare, & non ſtatim accendi aptus eſt, provenit: quare à motu quovis, ſiquidem muſculi vaſa ſanguifera comprimendo liquorem contentum prorſum urgent, ſanguis aliquanto uberius in cordis ſinus irruit, qui cum illic non ſtatim accenditur, & foras evehitur, cor aggravat, & functionis vitalis deliquium minatur: idcirco pulmones, ut ſuppetias ferant, celerius moventur, ut ſanguinem citiſſime exantlent; adeoque in *hunc finem*, nempe ſanguinis effœti, & ex ſe pene immobilis circulationem, *reſpiratio* valde *crebra* & *anhela* inſtituitur: in hoc caſu cum *reſpiratione laborioſa*, etiam *pulſus celer*, & *parvus* exiſtit. 2. *Dyſpnœa ſcorbutica* interdum à *nervoſi generis culpa* procedit; poſtquam enim labes morbida *cerebrum* ac appendices ejus occupavit, particulæ heterogeneæ, ab ἐγκεφάλῳ dimiſſæ, uti nervos alios, ita pneumonicos alioſque affines, ſc. diaphragmatis, & muſculorum pectoris motui inſervientes crebro ſubeunt; proindeque juxta quod nervi iſti, à muniis rite defungendis, aut inhibentur, aut pervertuntur, *reſpiratio difficilis* varii generis producitur, eſtque utplurimum aut *paralytica*, aut *convulſiva*: etenim particulæ morbificæ caudices nerveos ſubeuntes, & circa eorundem plexus, aut extremitates uberius congeſtæ, ſpirituum copiis affiguntur: hinc aliquando accidit à tali particularum (ſi forſan illæ *narcoticæ* fuerint) cohæſione: ſpiritus quorundam nervorum incolas ligari prorſus, & ab actibus deſignatis inhiberi: unde reſpiratione impedita, cæteri ſpiritus nervorum adhuc immunium hoſpites, ut ipſi proprio marte penſum commune perficiant, valde exercentur; adeoque qua licet,

reſpirationem magis *crebram*, & *laborioſam* edunt: quandoque vero *ſpiritus*, intra quoſdam ex reſpirationis munere nervos, ſcatentes, *copula heterogenea*, *exploſiva*, ſive *ſpaſmodica* afficiuntur, cujus elidendi gratia, cum illi ob plenitudinem, vel propter occaſiones aliquas excitantur, *motus convulſivos* incunt; proindeque pulmones cum laborioſis, & crebrius repetitis, modo *ſyſtoles*, modo *diaſtoles* vicibus, *paroxyſmis* quaſi *aſthmaticis* detinentur: In his caſibus quandoque nervi diaphragmatis, interdum pneumonici, ac pectoris motus abſolventes, item forſan aliquando bronchia amplectentes, ac illorum modo hi, modo iſti, ſeorſim à reliquis, aut *narcoſi*, aut *affectionibus ſpaſmodicis* obnoxii ſunt, ac propterea reſpirationis anomalæ, variæ differentiæ, ac modi occurrunt, quarum ſpecies quaſdam & exempla poſthac adjiciemus. Scio quoſdam prædictorum ſymptomatum cauſas *vaporibus* à ventriculo, ejuſque vicinia elevatis aſcribere: quorum ſententia rationibus in contrarium allatis, alibi à nobis merito rejicitur. *Eugalenus*, *Horſtius* & *Sennertus*, quos alii ſequuntur, *dyſpnœa ſcorbuticæ* cauſam, à viſceribus imi ventris inflatis, aut tumefactis, proindeque ſeptum comprimentibus deducunt, non ſecus ac in *gravidis* ac *hydropicis* fieri aſſolet: Attamen huic opinioni minime aſſentior, quia ſymptoma illud non raro iis evenit, quibus venter, & hypochondria ſatis mollia, ac infra coſtas ſubſidentia, ſpatium pro diaphragmatis motu ſatis liberum concedunt, prout examine facto ſæpius obſervavi: Quod autem *lienis* perturbationi *reſpiratio difficilis* paſſim in *hypochondriacis*, & quandoque forſan in *ſcorbuticis* ſuccedat, ratio eſt, quia *nervi ſplenici* cum *pneumonicis* communicant: quandoquidem igitur utrique materia morbida ſc. ſpaſmodica obſidentur, eadem in alterutris commota, ſpaſmos ciens, alteros in affectus conſenſum trahit, prout ſupra de paſſionibus hypochondriacis diſſerens manifeſto

decla-

declaravi; in omni *reſpiratione difficili*, propter *nervoſi generis culpam* excitata, *pulſus* ut plurimum ſatis *fortis*, at debito *celerior*, ac interdum *intermittens* exiſtit.

3. *Pectoris anguſtia ſcorbuticos* nonnullos graviter infeſtat; cujuſmodi ſymptoma, cum reſpirationem difficilem adjunctam habet, eidem cauſæ, nempe ſepti à viſceribus elevatis compreſſioni vulgo aſcribitur: At vero licet pectus interdum eo ritu anguſtetur, ut affecti anheloſi ſpiritum altiorem ducere nequeunt, quin medio thorace *inſpiratio* terminatur, tamen aliquando è contra *inſpiratio* nimis profunde ducitur, ut laborantes ægre & difficulter *expirent*; quod certe nullo modo viſcerum diaphragmate inferiorum anomaliis, ſed vel *ſanguinis* in corde accenſioni haud rite peractæ, vel potius *nervorum* reſpirationi inſervientium affectioni præternaturali, attribui debet: quin pari ratione etiam *inſpirationis* difficilioris cauſa, ab eodem fonte deducatur: ſc. in utroque caſu *nervi* ϗ εἰσπνοὴν ϗ ἐκπνοὴν perficientes, quatenus materia morbifica, eaque vel *narcotica*, vel *ſpaſmodica* occupantur circa propria munera defungenda, aut *nimis* aut *minus* quam opus eſt peragunt. Quidam vero *ſcorbutici* interdum *pectoris anguſtia*, ſine reſpiratione multum impedita, moleſtantur; ſentiunt nimirum thoracis ambitum arctius conſtringi, ac in minus ſpatium contrahi: Interim affecti de *cordis anxietate*, potius quam de *pulmonum motu inhibito* queruntur: hujus cauſa videtur eſſe, quod membranæ præcordia inveſtientes, quatenus humore feroſo, una cum nerveo nimis irrigatæ, inſtar corii madidi, contractiores evadunt: quin & earum fibræ in ſpaſmos breviores irritatæ corrugantur nimis, proindeque partes continentes coarctari coguntur: porro hujuſmodi *præcordiorum conſtrictio* ipſius cordis motui quadantenus obſequitur: quippe dum ſanguis pauperior factus, haud vegete ſatis cordis ſinu exilit, nec aperte in pulmones deflagrat, propterea hos

Pectoris anguſtia.

minus dilatari, aut expandi opus eſt; quinimo ut ſanguinis circulationi, in minori ambitu peractæ, reſpondeant, & exacte quadrent membranis inveſtientibus, fibriſque nerveis ipſorum motui deſtinatis, quoad debiles expanſionum limites regulantur: quare iſta *præcordiorum conſtrictio* ſicuti in pluribus obſervavi, propter *gaudii* & *triſtitiæ* occaſiones ſubito remitti ac intendi ſolet; nimirum juxta quod ſanguis uberius, aut parcius è cordis ſinu exilit, circulationi ejus ſpatium majus, minuſve proportionatur.

Pulſus inordinatus.

4. *Pulſus inæqualis*, ac *intermittens*, item *frequens leipothymia*, ac ejuſdem *metus*, ſcorbuto graviori ſæpenumero accidunt; quorum par ratio, ac reſpirationis anomalæ, modo *ſanguinis in corde accenſioni indebitæ*, modo *nervoſi generis inordinationi* merito aſcribitur: *ſanguis ſalſugineor* factus, ac inſuper fæculentiis ſcorbuticis valde refertus, velut ellychnii oleum, ſale ac ſordibus limoſis imbutum, non niſi inæqualiter, ac interrupte accenditur: quare hinc *pulſus irregularis*, cum *ſpirituum vitalium* crebro *deliquio* cietur: Porro ſi quando *nervi cardiaci* etiam materia morbifica obſidentur, ut ſpirituum animalium influxus, quo cordis motus perennatur, haud juſto dimenſo, & æquabili ritu peragatur, propterea quidem accidit *cordis motum* aliquatenus inhiberi, ejuſque reciprocationes varie perturbari; *pulſus inæqualis*, vel *intermittens*, & *parvus ac debilis à dyſcraſia ſanguinis*, ſin ſatis ſit *magnus* & *fortis*, *à functionis animalis vitio* procedere videtur.

Paſſiones cordis.

5. *Cordis tremor*, *palpitatio* & *magni ſubſultus*, ſcorbutice affectis non raro contingunt; cujuſmodi paſſiones ſunt mere convulſivæ, atque à *nervis cardiacis*, nempe ad *cor ipſum*, aut *pericardium* ſpectantibus, materia ſpaſmodica & exploſiva obſeſſis, omnino dependent: nam ſpiritus animales, ipſorum nervorum, fibrarumque appendicum hoſpites, inordinate exploſi, totam cordis com-

compagem immaniter ſuccuti, & locomoveri cogunt; interea dum cordis integra moles eo ritu agitatur, non raro proprios *ſyſtoles* & *diaſtoles* motus ſatis recte perficit, prout in nonnullis obſervavi, quibus urgente tali cordis ſuccuſſione, pulſus ordinatus, & laudabilis fuit.

6. *Febres erraticæ*, nec non *ſubitaneæ caloris ac frigoris* in variis partibus corporis *ſuffuſiones*, *ſcorbuto* inveterato ſupervenire ſolent: *priorum* ratio eſt, quod materia extranea, ſæpe cum ſucco nutritio, ſanguini illata, quinetiam ipſe ſuccus alibilis, degener factus, quatenus non rite cum ſanguine miſcibilis, effervefcentias ejus extemporaneas concitant: interea febris typum regularem obſervans, iſtam ob cauſam excitari ſolita ſcorbuticis raro contingit; quia *ſanguis ſalſugineor*, licet incendio febrili correptus, haud diu, neque multum, ſaltem non æquabiliter deflagrat: Quoad *caloris* ac *frigoris ſuffuſiones* ſubitaneas; illæ quidem aliquatenus propter *nervoſi generis affectus* inferri videntur: quippe cum *nervi* ac *propagines*, *ſurculique nervei*, *vaſa ſanguifera*; in pleriſque corporis partibus, amplectuntur & varie circumligant, in iſtum fortaſſis uſum, uti juxta paſſionum impetus, aliaſque naturæ exigentias, ſanguinis curſus, velut ſtimulis, & frænis urgeatur, coërceaturque: veriſimile eſt, quod cum à *labe ſcorbutica*. regiminis animalis œconomia pervertitur, ploroſque *nervos* & *fibras eorum appendices*, huc illuc protenſas, *ſpaſmos* ſive motus convulſivos paſſim inire; propter eorum ἀταξίας etiam *arteriæ*, & *venæ* ἀνωμάλως contrahuntur, proinde ut ſanguis in has partes plus debito compellatur, ac ab iſtis nimis exulat, unde *caloris* & *frigoris* ejuſmodi inordinationes procedunt. *Febres vagæ.*

7. *Sudores copioſi*, præſertim *nocturni*, *ſcorbuticis* quibuſdam perquam moleſti eſſe ſolent; cujus ratio eſt, quod cum ſuccus nutritius in maſſam ſanguineam quotidie illatus, propter hujus dyſcraſiam, & illius impuritatem ac ſordes, mi- *Sudores nocturni.*

nime aſſimilatur; à ſanguine rejectus, ſub ſudoris forma amandatur. Quod vero liquor nutritius inter aſſimilandum degener factus, febrem intermittentem non more ſuo producat, in cauſa eſt *ſanguinis intemperies ſalſuginea*, qui propterea deflagrationibus periodicis minus habilis exiſtit: hujuſmodi ſudatio immodica in *ſcorbuto*, febri diuturnæ, aliiſque morbis chronicis, ſuperinducto potiſſimum contingit, ubi nimirum liquor nutritius ſanguinis aſſimilantis, magis quam viſcerum coquentium, culpa pervertitur.

Urina lixivialis. 8. In *ſcorbuto*, certiori, quam in aliis affectibus, diagnoſi *matulam* conſulimus: nam ſi abſque *febre*, aut *ictero*, *urina* intenſe *rubicunda*, & quaſi *lixivialis* apparet, iſtius morbi hoc *ſignum indubitatum* pronunciamus. Enimvero dum latex ſeroſus cum ſale & ſulphure ſolutis aliquamdiu circulatur, particulæ ſalinæ, & ſulphureæ eodem incoctæ, tincturam valde ſaturatam, & velut lixivialem impertiunt: quod etiam talis *urina*, *contentis*, quæ in lotio refrigerato ad fundum præcipitantur, plurimum abundat, particulis *ſucci nutritii* degeneris cum ſero abreptis, omnino debetur. Sed tamen *urinæ ſcorbuticorum* ſæpe variant; aliquando namque *illæ citrini coloris*, cum *cremore innatante*, aut *vitri parietibus affixo* apparent; unde ſumitur indicium, ſanguinem particulis ſalinis pluſquam ſulphureis abundare: Equidem ſi talis urina ad ignem exhalet, reſidentia ſalina in ſubdupla liquoris quantitate remanebit: Porro interdum *ægrotantium urinæ* de hoc, vel illo ſtatu in contrarium mutantur, ut quæ hodie *rubicunda*, aut *citrina* ſit, cras *limpida* & *tenuis* in copia ingenti excernetur: Cujuſmodi lotium, ſiquidem conſtat haud diu cum ſanguine circulatum fuiſſe, (quia nullam ab eo tincturam ſuſcipit) provenire ſtatuimus, à *ſanguinis* & *ſucci nervoſi recrementis aquoſis*, partim intra *lymphæductus* contentis, partim intra *poros* & *meatus ſolidarum partium* depoſitis; quæ cum ad plenitudinem aggerun-

gerunitur, fluore oborto, è receptaculis ſuis ubique exundant, inque maſſam ſanguineam irruentia, exinde ſtatim per renes amandantur.

9. Huic morbo ingraveſcenti, ſupervenit *ſputatio copioſa*, & plerumque *gingivarum ſanguinolentia*, dein earum *flacciditas*, ac tandem *putrefactio*, quam *dentium eroſio*, *vacillatio*, aut *caſus* cum *oris fœtore* comitari ſolent: Quorum ratio, ut melius conſtet, imprimis advertendum eſt, circa partes oris peculiares quoſdam *ductus*, nempe *ſalivales*, quibus ſeroſi humores copioſe excernantur, conſtitui: iſti à variis glandulis, nempe *parotidibus*, *maxillaribus* & *ſublingualibus* exorti, maxima ex parte circa *gingivas*, aut prope ipſas terminantur: horum munus conſtans & ordinarium eſt, ſalivam propter uſus quoſdam neceſſarios in cavitatem oris deponere. Prætereà tamen obſervare eſt, humores ſuperfluos, quin & vitioſos, craſſiores forſan quam ut per *ſudorem*, *urinam*, aliaſve vias à ſanguine ſecernantur, hac via foras amandari. *Argentum vivum* ſalibus ſubactum & deinde *intus aſſumptum*, aut *corpori illitum*, à ſalinis corporis noſtri particulis minutiſſime diſſolvitur, iiſque involutum penitiſſime immiſcetur: hujuſmodi *ſalium* & *Mercurii concretiones*, per omnes humores, inque omnes totius corporis partes diffuſas, cum natura, ſiquidem moleſtiam pariunt, expellere nititur, illarum excretionem per hæc oris emunctoria optime, & quidem facillime molitur: Etenim *ſanguis*, & forſan aliquatenus *liquor nervoſus*, recrementis iſtis mercurioſalinis onuſti, eadem omnimodo excutere ſatagunt; quæ tamen, cum craſſiora fixioraque ſunt, quam ut per *diaphoreſin* exhalent exudentve, aut à renum fermento præcipitata *per urinam* amandentur; illa interdum arteriarum oſcula *inteſtinis* inſerta *perrumpentia aliquatenus* per alvum excluduntur; attamen iſtius pharmaci particulæ ſero *obvolutæ* promptiſſime in prædictis glandulis, aliiſque ad os & gulam ſpectan-

Sputatio copioſa & oris affectiones ulceroſæ.

ctantibus depoſitæ, per ſalivationem uberius excitatam, effluunt; quo effluxu gingivas, aliaſque oris partes ulcerari, atque dentes, cum fœtore oris, vacillare contingit: cæterum hujuſmodi *ſalivatio* interdum ſine *mercurio* in *febrium male* judicatarum *declinatione*, *criſeos loco* ſponte ſuccedit; atque humor excernendus non tantum apertioribus *ductuum ſalivalium* foraminibus, ſed & *arteriarum oſculis* ubique conſitis exudans cruſta albicante oris cavitatem oblinit: Par equidem ratio *ſymptomatum* ejuſmodi in *ſcorbuto* accidentium reddi debet: quandoquidem enim in ſanguine depravato, *ſalis* ac *ſulphuris enormium* recrementa plura & craſſiora congeruntur, quam ut diaphoreſi, vel per urinam aut ſedem ſatis excerni poſſint, ad *oris emunctoria*, quibus ſalſiora ſanguinis purgamenta exire ſolent, deferuntur: *ſalſamenta* iſta ſero diluta, non ſolum è *vaſis ſalivalibus* exundantia, ſputationem copioſam creant, ſed etiam per *arterias* advecta, molles & ſpongioſas gingivarum carnes ſubeunt, quæ primo, poris earum ſanguine ichoroſo oppletis, intumeſcunt; poſtea tamen, ichore ſalſo à ſanguine abſcedente, & continuo excreto, gingivarum caro, propter laudabilis nutrimenti defectum flacceſſit, dentes pene nudatos relinquens: porro à diuturno materiæ plane corroſivæ affluxu gingivarum caro corrumpitur, ut dentes ſtabilire nequeat, quin hi, alveolis diſſolutis, laxantur, aut decidunt, atque ob particulas ſalino-ſulphureas, partim humoris excreti, partimque gingivarum putreſcentium, continuo expiratas, *fœtor oris graveolens* excitatur.

Maculæ & exanthemata varia.

10. *Maculæ in cruribus*, aliiſque partibus corporis erumpentes *ſcorbuti ſignum pathognomicum* habentur; hæ quandoque latiores, nummi denarii, non raro item ſolidi aream exæquant; interdum cutis ad magnitudinem manus, aut ſupra in parte quadam ſuggillari videtur: porro *maculæ* iſtæ diverſicolores, ſc. modo *citrinæ*, modo *obfuſcæ*, modo *purpureæ*, *lividæ* aut *nigræ* apparent: porro qui-

quibuſdam *exanthemata* varie extumeſcentia , ſc. modo lævia , modo cum cute aſpera , & quaſi cruſta , aut ſquamis obducta in his aut iſtis membris vel in toto corpore erumpunt : inter *maculas* & *exanthematha* , ſive *tumida & æqualia* , ſive *aſpera* fuerint , hoc diſcrimen in genere annotetur, nempe quod hæc materiam ſanguini minus congruam continent, quare à maſſa ejus in circuitu ſecreta in cute defiguntur ; nec tamen eadem prorſus à ſanguine derelinquuntur , quin ſanguis pertranſiens particulas ſubinde alias , novaſque apponit: quo fit ut materia extravaſata , à continuo ſanguinis appulſu vel denuo reſorbeatur , vel ſubtiliata foras exhalet, (licet interdum partim hac via , partim illa res agatur) vel denique materies iſta ſuppurata in abſceſſus tranſit. Porro *exanthemata* cujuſque fere generis , non tantum in *ſcorbuto* , ſed in pleriſque aliis affectibus , immo ſi quando ſanguis propter occaſiones aliquas immodice ebullit , paſſim eveniunt. At vero *maculæ* ſunt portiones à ſanguine ſecretæ , & ab eodem prorſus derelictæ , adeo ut nihil illis cum ſanguine circulato deinceps commercii fuerit, quare nec in molem accreſcunt , nec ſuppurantur , nec facile evaporant : maculæ citrinæ aut obfuſcæ videntur eſſe bilis flavæ aut atræ portiones quædam è ſanguine in cutim ſuffuſæ : quoad ſtigmata vero nigra aut purpurea advertere eſt eadem in nullis præterea affectibus , niſi in *febre peſtilentiali* , *lue venerea* , & *ſcorbuto excitari* : in peſte & febribus malignis videntur eſſe *ſanguinis ſyderati* , & velut νεκρώσει affecti , partes quædam rejectæ , quibus ſemper *malignitas* & *contagium* adjunguntur, prout alibi fuſius oſtendimus : in lue *venerea* & *ſcorbuto* etſi non tanta malignitas reperiatur , ut ſpiritus ſanguinis valde mortificentur , ejuſque liquor ſyderationes majores ineat , tamen ſuſpicari fas ſit , quod in utroque morbo ingraveſcente , *ſanguis* aliquatenus *corrumpi* & *coagulari* aptus , in grumos minores concreſcat ; cujuſmodi ſanguinis con-

concretiones arteriarum oſculis extruſæ, in cute defiguntur, & juxta quod portiones iſtæ majores aut minores fuerint, & cruoris plus aut minus corrupti participant, etiam *maculæ* quoad *magnitudinem* & *colorem* inſigniuntur.

Alvi fluxus.

11. *Alvi fluor* & *diarrhœa*, in ſcorbuto ſatis frequenter accidunt, in tantum ut fæces alvi, quæ modo liquidæ ſunt, modo compactæ & diverſi-colores, alimenta ingeſta in quantitate excedere videantur. Cujuſmodi fluxus, licet immodicus apparet, ſi medicamentorum uſu ſiſtitur, ſtatim affecti, ventriculi, & hypochondriorum intumeſcentia, dyſpnœa aut animi deliquio tentari ſolent. Diarrhœæ ſcorbuticæ cauſa eſt, partim quod chylus non recte coquitur, neque per vaſa lactea cito ac ſatis effertur; hinc in inteſtinis ſtagnans & degener factus foras amandatur, præcipue vero hoc contingit quod è maſſâ ſanguinea impuritates interius admiſſæ arteriarum oſculis exudant; quapropter excreta interdum ingeſtis copioſiora exiſtunt.

Vomitus, nauſea, &c.

12. Pari ratione, *crebro vomitui*, *rugitui*, *nauſeæ*, & *cardialgiæ ſcorbutici* æque ac *hypochondriaci* obnoxii reperiuntur: quæ quidem ſymptomata frequenter in hoc morbo accidunt, partim quia *ſtomachi* tonus labefactatur, ejuſque *fermentum* vitiatur, quo fit ut chyli male concocti reliquiæ in pultem *auſteram*, *ſalſam*, *vitriolicam*, aut alias degenerem faceſſat: præterea tamen *ſtomachus* male habet, quoniam & ſanguinis recrementa interius reſtagnantia, in ſinum ejus ſuffunduntur.

Dyſenteria & hæmorrhagia.

13. Nonnunquam *affectus dyſenterici*, item *crebra hæmorrhagiæ* è *naribus*, *venis ſedalibus*, *renibus*, *thorace*, *gingivis*; aliiſque locis ſcorbuto inveterato laborantibus ſuccedunt: cujuſmodi ſymptomatum cauſa eſt, quod ſanguis ſalſior factus, propter eaque effervеſcere aptus, vaſorum oſculis facile erumpit; præcipue vero, quia cum partium ſolidarum tonus debilitetur, atque fibræ

ſint

ſint valde laxæ, vaſorum ora fiunt patentiora, & diſcontinua, ita ut ex *arteriarum* extremitatibus in *venarum* oſcula tranſitus non recta ducat, quin ſanguis inter vaſorum aperturas interceptus, ibidemque ſtagnare, & diffluere aptus, qua data via, facile erumpit, & ſe foras proripit.

Hæc ſunt *præcipua ſymptomata*, quæ propter *labem maſſæ ſanguineæ impreſſam*, & exinde in alias partes immediate tranſlatam, *ſcorbutus* inferre ſolet, quorum aliquibus tamen in cauſæ partem, etiam *liquoris nervoſi* depravatio accedit. Jam proxime conſideremus hujus *morbi effectus* & *accidentia*, quæ fere tantum, aut potiſſimum *ſucci nervoſi* culpa excitari ſolent.

Caput IV.

Symptomata & accidentia quæ in ſcorbuto, propter labem cerebro & nervoſo generi impreſſam exoriri ſolent.

1. Supra innuimus, *ingraveſcente ſcorbuto*, *liquorem cerebri* & *nervoſi* appendicis irriguum, ſolito *tenuiorem* & *pauperiorem*, evadere; quo fit ut pleræque functiones animales præpedite admodum ac minus vegete exerceantur; hinc potentia locomotiva plurimum vacillat, ut affecti otium, & ſeceſſum amantes, corporis exercitia, & labores devitent, penſa quævis ægre ſuſcipiant, eaque ſtatim delaſſati remittant. Novi quibus tota *anima ſenſitiva* debito exilior, & quaſi corpori impar facta videbatur, adeo ut ægri ſe nec ambulare, nec ſtare poſſe credentes, lecto excitari, aut exurgere omnino recuſarent; cum tamen nulla evidens cauſa impediret, quin ſua munera ſatis exequi valerent: porro tales utut prius ingenioſi, etiam animi labores, & ſtudia abhorrent, & plane nihil agendo vitam conterere affectant. *Puſillanimitas & totius corporis languor.*

2. In *ſcorbuto* inveterato, *ſuccus nervoſus* à craſi *Melancholia.*

ſpi-

ſpirituoſalina, verſus acetoſam declinat; hinc, prout alibi oſtendimus, *melancholia*, *animi fluctuatio*, *propoſiti inconſtantia* & *crebra mutatio* procedunt: porro cum fibræ nerveæ à tali humore influo perpetuo irritentur, hinc *leviores ſpaſmi*, *contractura*, & *dolores vagi* aliquatenus eveniunt: At vero maximum liquoris nervoſi vitium eſſe ſolet, quod ſordibus, & fæculentiis refertus, particulas heterogeneas, & regimini animali diverſimode infeſtas contineat: quapropter affectus ſæpe graviores, & horrendi ſcorbuticis contingunt; cujuſmodi ſunt ſymptomata ſequentia.

Paralyſis ſcorbutica. 3. *Affectus paralytici*, ſc. *impotentia*, aut *reſolutio* unius, aut plurium membrorum, item *ſtupor*, & *formicationis ſenſus* ſcorbuto ingraveſcenti crebro ſuperveniunt: cujuſmodi tamen ſymptomata, utplurimum non ſunt valde fixa & permanentia, verum modo ceſſant, aut remittunt, mox repetunt, aut intenduntur. Scorbutica paralyſis potiſſimum ob tria cauſarum genera excitari ſolet, quæ ſc. modo conjunctim, modo diviſim hunc morbum producunt. *Ob tria cauſarum genera.* 1. Etenim *membri debilitas* aut *reſolutio* contingit, quia ſucco nervoſo depauperato, ſpirituum animalium, quibus membra quævis actuentur, penus ſive copia ſufficiens deſideratur: Hinc valetudinariis, tanquam ſenio confectis, circa crura & pedes, aliaſque interdum partes extremas, ad quas ſpirituum influxus haud ſatis ubertim pertingit, facultas locomotiva vacillat: poſtea forſan, cum major ſpirituum affluxus membro affecto confertur, ac interim alibi deficit, morbus ceſſat, aut alio transfertur. 2. Interdum ſpiritus animales, etſi copioſe ſatis in partes ſuppeditantur; tamen particulis heterogeneis, & quaſi *narcoticis*, cum ſucco nervoſo illatis inficiuntur; ita ut quaſi ligati, & ſemiobruti, nixus exploſivos vegete ſatis inire nequeunt: hinc non ſolum impotentia *facultatis motivæ*, verum & *ſenſitivæ* depravatio quædam, ſc. *ſtupor* & *formicationis*

tionis ſenſus oriuntur: quippe dum ſpiritus animales, copula incongrua aggravantur, eorum irradiatio, haud aliter quam ſolis radiorum nebuloſum aërem pertranſeuntium, non niſi refracte & impedite peragitur. 3. Licet ſpiritus animales uberi ſatis copia diſpenſentur, ſintque narcoſi quavis immunes, & liberi, ſæpe tamen illorum viæ obſtruuntur, ut intra membra quædam, commercia ſpirituum influorum, & inſitorum commode peragi nequeant; namque interdum accidit, particulas craſſiores, & terreſtres nervorum corpora cum ſucco irriguo ſubire, quæ dein alicubi circa plexus nerveos, alioſque anfractus plenius aggeſtæ, ductus in tantum infarciunt, ut ſpirituum in hoc aut illud membrum irradiatio prorſus inhibeatur. Ita novi in aliquibus manum, aut pedem, quin & brachium aut femur, reliquo corpore valente, penitus reſoluta evaſiſſe.

4. *A ſimili cauſa*, ſc. fæculentiis ſcorbuticis, in nervorum corpora delapſis, etiam *dolores*, qui frequentiſſimum hujus morbi ſymptoma habentur, aliquatenus procedunt; attamen cum varii ſint generis, etiam propter alias præterea cauſas oriuntur. Enimvero *dolores ſcorbutici* ſunt vel *leviores, incerti* ac cito *tranſeuntes*, qui interdum à flatu membranas diſtendente, quandoque etiam à materia ſalſa, vel acri, modo à ſanguine, modo etiam à liquore nervoſo, in partes nerveas ſuffuſo dependent; cujuſmodi materies, quatenus fibris nerveis improportionata, eas vellicat, ac in corrugationes irritat, dolorifica evadit: in quantum vero eadem vel à ſero affluente cito eluitur, vel à calore diſſipatur, ſenſatio moleſta à tali cauſa illata facilius dimovetur. Vel ſecundo *dolores ſcorbutici graviores* ſunt, plurimum *acuti*, *difficulter mobiles*; cujuſmodi item, vel ſunt *fixi* & *determinati* ad particularem quendam locum, aut vagi, moleſtiam, utut graviſſimam, ab uno loco ſubinde in alium transferentes; prout cernitur, in *arthritide vaga*, *ſcorbutica* & *rheumatiſmo*, de qui-

Dolores, quorum variæ ſunt ſpecies.

bus

bus infra ſpeciatim diſſeremus: interim dolores fixi, & diu permanentes, in variis partibus, præcipue vero in *ventre*, *lumbis*, *cruribus*, *ſterno*, ac *capite* excitari ſolent: Operæ pretium videtur *pathologiam*, ad ſingula hæc loca pertinentem, breviter deſcribere.

1. *Dolor ventris fere continuus.*

1. *Dolor ventris ſcorbuto* adeo familiaris eſt, ut juxta *idioma Germanicum*, exinde nomen acceperit. Hoc ſymptoma, nonnullos affectos, in mitiori licet gradu, fere continuo affligit; cui alvus modo ſoluta, modo ſumme aſtricta adjungi ſolet: quorum ratio eſſe videtur, quod cum & *ſanguis*, & *ſuccus nervoſus* impuritatibus ſcatent, tum *arteriæ*, tum *nervi* materiæ excrementitiæ copiam verſus alvi cloacam deferunt, quæ circa *meſenterii*, aut *inteſtinorum* tunicas defixa, fibras nerveas perpetuo vellicando, dolores conſtantes ciet

2. *Dolores quaſi colici.*

Cæterum vero in quibuſdam ſcorbuticis dolorum valde acutorum paroxyſmi, tamquam *affectione colica* frequenter eveniunt; qui per plures dies, immo interdum ſeptimanas protracti, laborante miſerrime excruciant: nimirum hi, præ dolori atrocitate, viſcera quaſi divelli, & dilacerari ſentiunt: tormenta hæc vix ullis remediis niſi generoſioribus opiatis, compeſci ſolent; & quam primum hypnoticorum virtus abſumitur, cum ſolita atrocitate repetunt; *paroxyſmo* vero diutius perſiſtente, cruciatus ſæpenumero in *lumbos* & *dorſum* propagentur, & exinde demum in membra totius corporis diffundantur: cujuſmodi affectioni, non raro *paralyſis* ſuccedit.

Eorum cauſa.

Quod autem ſpectat, ad *colicæ ſcorbuticæ* cauſam; haud probabile eſt, eam oriri ab acri materia, intra *cavitates inteſtinorum* depoſita, nec etiam ab humore quopiam ſimplici, utut tetro, illorum *tunicis* impacto: hic etenim brevi diſcutiatur, aut in abſceſſum tranſeat, porro iſte enematum, aut purgantium uſu facile exterminetur; revera atrocia iſta ventris tormina, non ob aliam cauſam quam à *ſalium*, (qui diverſæ ſunt indolis) ſimul congre-
dien-

ſientium, mutua lucta, & efferveſcentia, qua quidem fibræ nerveæ ab invicem divellantur & quaſi dilacerentur, provenire poſſunt. Enimvero ſupponere licet, *ſucci nervoſi recrementa* quædam *acetoſa*, ſtagmatis vitriolici æmula, circa *meſenterii plexus*, aliaſve illius regionis partes nerveas, copioſe aggeſta, quibus dein à *ſanguine arterioſo* efferveſcente colluvies ſeroſa, *ſalis fixi* & velut *lixivialis*, particulis abunde referta, advenit, cumque iis turgeſcens, dolores velut lancinantes producit. *Seminis morbidi prioris* mineram è *capite* nervorum ductu in imum ventrem deſcendere, hinc arguere licet, in quantum cephalalgiæ immanes, nec non vertigo, & ſcotomia ejuſmodi colicam ſæpiſſime præcedunt, eique non raro ſuccedunt: Porro è *maſſa ſanguinea* particulas *ſalis fixi*, quaſi *deliquium paſſas*, abunde ſuppeditari, hinc conſtat, quoniam urgente hujus morbi paroxyſmo, ægrotantium *urinæ* coloris ſaturati & ſale plurimum refertæ, quaſi *lixiviales* apparent, earumque ſuperficies ſæpenumero, inſtar caudæ pavonis, diverſis coloribus variegatur: quamprimum vero morbus declinare incipit, *urina* melius habet, atque hinc convaleſcentiæ ſpes & ſigna deſumi ſolent. Quod autem *ventris affectio* ſæpenumero in *lumbos* propagetur, ratio eſt, quoniam *nervi lumbares* & *meſenterici* intimè communicant, ac pluribus in locis mutuo inoſculantur; quare cum materies dolorifica in *horum* ductibus ſuperabundat, in vicinos *illorum* proceſſus facile tranſit: deinde autem, quod morbo ingraveſcente, *dolores* per *totum corpus diffuſi*, ſingula fere membra ac artus affligunt, ratio eſt, quia cum uberior *ſeminii morbidi* penus in *capite* progignitur, quam ut totus in nervorum imprimis affectorum, ſc. *paris vagi* & *intercoſtalis*, caudices, derivari poſſit; *pars ejus*, *aliorum* inſuper *nervorum*, etiam *ſpinalis medullæ* corpora ſubiens, in plurimas totius corporis partes, *mineram morbificam*, *ſalis acetoſi* participem explicat, quæ ubi-

que *ſalis fixi*, è *maſſa ſanguinea* acceſſu ἀλγηματώδης evadit: denique poſtquam nervis una plurimis materia incongrua, ſc. poſt mutuas humorum efferveſcentias reſidua, obſeſſis, & valde repletis, ſpirituum copia profligatur, emanationum viæ obſtruuntur, eorumque mutua commercia abrumpuntur, nihil mirum eſt ſi *diuturni dolores* ultimo in *paralyſin* terminantur. Nec tantum in *medio ventre*, ubi circa *meſenterii plexus* cauſa morbifica ſubſiſtere videtur, ſed in aliis circumcirca locis, dolores, colicis haud inferiores, exoriri ſolent. Novi *virginem nobilem cruciatibus acerrimis*, prope os pubis, ſupra menſis ſpatium durantibus, & pro data occaſione repetere ſolitis, abſque ulla *calculi*, aut *ulceris*, circa vias urinarias, ſuſpicione obnoxiam fuiſſe: Cujuſmodi affectionem à materia morbida, *plexibus nerveis* in *hypogaſtrio* conſitis impacta, dependere arbitramur. Porro familiare eſt *ſcorbuticis*, in *hypochondrio*, modo *dextro*, modo *ſiniſtro*, modo circa *ventriculi regionem*, dolorum valde atrocium paroxyſmos experiri: quorum cauſas in *plexibus nerveis*, ad viſcera ibidem loci conſita pertinentibus, latere putamus.

Dolores in variis abdominis partibus.

2. *Dolores ſcorbutici* interdum *lumbos*, quin & *dorſi regionem*, modo ſummam, modo imam, abſque prævio abdominis affectu, vel nephritidis culpa infeſtare ſolent. Novi plures à tali ægritudine decumbentes, aliquot dies & noctes de cruciatu intolerabili perpetuo conqueſtos: Cujuſmodi *pathematis cauſam*, in liquoris nervoſi recrementa acetoſa, iſtarum partium membranis & tendinibus ſuffuſa, ac dein *ſalſamenti ſanguinei* acceſſu in efferveſcentiam concita, referre viſum eſt.

In lumbis & dorſo.

3. Propter ejuſmodi *ſalium conjugia*, membranis præcordia inveſtientibus affixa, *dolores* circa *pectoris* regionem perquam moleſti, & non facile mobiles, crebro inducuntur; hinc *pleuritis notha* adeo frequens ſcorbuti ſymptoma eſt. Novi plures

In pectore & pleura.

res ſcorbuticos, *dolore* moleſtiſſimo, ſubter *ſternum* excitato, perquam diu vexatos; ut in quibuſdam ita affectis, nihil minus quam *abſceſſum* in *mediaſtino* latentem ſuſpicarer; cum revera ſymptoma iſtud tantum à materia heterogenea, illuc partim à *nervis*, partimque ab *arteriis* allata, & membranis affixa ibidemque effervefcente penderet: quod & eventus ſæpe comprobavit: nam ægrotantes, diuturno remediorum antiſcorbuticorum uſu liberabantur.

4. Hactenus præcipuas *dolorum*, *intermedias corporis partes* infeſtantium ſpecies, recenſuimus. Cæterum in *ſcorbuto* non minus moleſtiæ, circa *partes extremas*, ſc. *caput* & *crura*, ſentitur. Quoad prius, *cephalalgia* morbo iſti tam raro deeſt, ut multi potiſſimum hoc affectu virus ſcorbuticum luant; cujus nempe mali paroxyſmis graviſſimis, longo tempore protractis, & crebra vice repetitis, obnoxii fiunt. Hujus cauſam unicuique obvium eſt, humoribus in meningas ſuffuſis aſcribere; quod etiam αὐτοψία comprobavit. Nam in quorundam defunctorum capitibus apertis, *utraſque membranas coalitas* & *tuberculis*, ac *tumoribus ſcirrhoſis* per totum obſitas vidi. Cujuſmodi *tumores* & *concretiones*, à *gemini humoris* dolorifici, poſt crebras effervefcentias, *mutuis coagulationibus*, exoriri videntur. *In capite.*

5. Nec quidem aliter ſtatuendum erit, circa *dolores* ægrotantium *crura* & *tibias*, nocturno præſertim tempore, graviſſime moleſtantes: plures etenim *ſcorbuto inveterato* laborantes, quamprimum lecto incaleſcunt, circa ſuras & femora, atque alias interdum partes, cruciatus intolerabiles pati ſolent, ita ut inclament, carnes ſuas, velut canum morſibus, aut laniena corrodi, ac dilacerari: *Tortura hæc*, ſi lecto eximantur, paulo remiſſius habet; ſecus affecti, per totas fere noctes miſerrime excruciantur. In hoc caſu nihil aptius concipi poteſt, quam *ſucci nervoſi recrementa acetoſa*, in *tibias*, utpote in loco maxime declivi *In cruribus.*

 ſitas;

ſitas, decumbere, earumque membranis copioſe affigi, quibus, à *ſanguine*, propter lecti calorem, inſignius rarefacto, & agitato, dum *rejectanea ſalina* accedunt, cumque iis, pro *ſalium more*, fermenteſcunt, propterea quidem, à mutua particularum diverſi generis *lucta* & *effervefcentia*, fibræ nerveæ ſupra modum vellicatæ, & divulſæ, *corrugationes* valde *dolorificas* ineunt; nec quidem citius ἀλγήματα hæc ceſſant, aut remittunt, quam particulæ, tunc aggeſtæ, aut evaporant, aut mutua lucta ſubactæ & attritæ ab effervefcentia conquieſcunt; ſubinde vero intra breve ſpatium, utriuſque materiæ penus recens, in novum paroxyſmum deponitur. Propter hujuſmodi *ſalium diverſi generis*, & ab *humore duplici* prodeuntium συζυγίας, mutuamque effervefcentiam, etiam *arthritis vaga*, *rheumatiſmus*, & quidam alii affectus, quos merito ad *conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias*, & velut in malo confœderationes, referimus, producuntur. Porro in eadem claſſe *dolorum ſcorbuticorum* ſpecies quædam modo tractatæ poni debuerant: attamen quia doloribus aliis, à *ſingulari ſucci nervoſi* aut *ſanguinis* vitio oriundis, affines ſunt, idcirco affectionum ἀλγηματώδων theorias diverſimodas hic ſimul conjunximus.

In ſcorbuto; prout ſymptomatum diverſi generis confluxus occurrit, ita & materies morbifica multiplex, & variæ indolis progignitur: ſc. particulæ heterogeneæ, *cerebrum* & *nervoſum genus* cum ſucco irriguo ſubeuntes modo ſunt *narcoticæ* & *paralyſeos*, modo *ſalinæ* & *dolorum* parentes, (uti dictum eſt) quandoque etiam, *nitroſulphureæ* & *exploſivæ*, à quibus *affectiones ſpaſmodicæ* oriuntur: Enimvero propter hujuſmodi particulas, in *cerebro* aggeſtas, *vertigines*, *ſcotomiæ*, ac interdum *inſultus* quaſi *comitiales*, ſcorbuticis contingunt: A tali cauſa, *genus nervoſum* occupante, in *viſceribus* & *membris*, *motus convulſivi*, *tremores*, *ſuccuſſiones*, & non raro *contractiones horrendæ* ſuccedunt.

cedunt. De *convulſionum natura*, *differentiis*, & *cauſis* ſupra ſatis fuſe diſſeruimus. Porro *hujus affectionis* caſus quoſdam admirandos, à *labe ſcorbutica* oriundos, plene deſcripſimus, ut non opus videatur ſuper hac re jam plura diſſerere; namque *hypotheſi* ſuperius tradita, quibuſvis *ſcorbuti* ſymptomatis ſpaſmodicis facillime accommodetur.

6. *Scorbuto inveterato* laborantes *vertigini* utplurimum valde obnoxii fiunt: ſuper *hoc affectu*, uti & de pleriſque aliis cephalicis *diſquiſitiones ſpeciales*, aliquando forſan publici juris faciendas, inſtituimus. Interim hic verbo annotetur, *ſymptoma iſtud* oriri, eo quod *ſpiritus animales*, de ſolitis expanſionum ſuarum viis aliquatenus pervertuntur; nempe ſtatas ſuas ſeries, & ordines vel *impediti*, vel *alio propulſi*, abrumpere coguntur: hæc, uti in aliis caſibus, ita præſertim in *ſcorbuto*, propter duas potiſſimum cauſas, nempe alteram, aut ſimul utramque fieri contingunt; ſc. vel quia cerebri meatibus & poris quibuſdam, ab hoſpite extraneo occupatis, ſpirituum commeatus alicubi obſtruitur; vel ſecundo ſpirituum manipuli quidam copula heterogenea onuſti, aut pone reliquos ſubſiſtere, vel tractibus ſuis excedere coguntur: In hoc morbo, ſiquidem à *ſanguine* valde impuro, liquor *cerebro* inſtillatus, plurimas fæculentias ſecum refert, qui ſecus fiat, quin particulæ heterogeneæ cerebri poros paſſim infarciant, atque ſpiritibus animalibus accreſcendo, eos aggravent, aut in exploſiones adigant? *Vertigo.*

7. Propter ſimilem fere cauſam, *ſomnolentia*, & *torpor* inſignis ſcorbuticis frequenter accidunt; in quantum ſc. *ſpiritus animales* particulis vel *aquoſis* aut *narcoticis* onuſti, ac plurimum aggravati, intra *cerebrum*, etiam valde *obſtructum*, motus pernices, & expeditos non facile ineunt, neque functionum ſuarum actus & exercitia diu continuant, quin ſuccumbere, ac otio, & quieti *indulgere amant*. Porro hujuſmodi affectus, quandoque *Somnolentia.*

doque à *ſpirituum* animalium *defectu* & *penuria* excitatur; etenim à *ſanguine* plurimum vitiato, & quaſi *effæto*, *liquor*, non niſi *tenuis*, & vigoris omnis fere expers, *cerebro & nervoſo generi* ſuppeditatur: à tali περφάσει in moribundis *lethargum* excitatum novi; quo ſc. affecti, licet ſomno continuo indulgere viderentur; interpellati tamen, illico adſtantes noſcere, & affatis quibuſvis reſpondere ſolebant; ſpirituum vero animalium copia fatiſcente, nec diu evigilare, nec ad colloquia longiora attendere valebant. Tales demum cum ſomno perpetuo obrutos aperui, *cerebrum* ſatis exiccum, ac *hydrope*, aut colluvie ſeroſa, quibus *lethargici* plerunque afficiuntur, prorſus immune deprehendi.

Et vigilia. Interdum vero è contra, *ſcorbutici* quidam *vigilia* fere conſtanti moleſtantur. Cujuſmodi ſymptoma, aliquando ab *animi affectibus*, *dolore*, *pathematis convulſivis*, *leipothymias metu*, *paſſionibus cordis*, etiam à *ſtomachi*, aliorumque viſcerum perturbationibus, procedit; in quantum ſc. ob ſpiritus in quapiam *animæ ſenſitivæ* parte vehementius commotos, *tota* eorum *hypoſtaſis*, à *quiete*, ſive ſtatu tranquillo ineundo, detinetur. Novi autem quoſdam *labe ſcorbutica* tactos, qui licet dolorum, aut ſpaſmorum immunes fuerint, etiam animi affectu quovis immodico liberi, per plures tamen ſeptimanas dies & noctes prorſus *vigiles* duxerunt; ac ſæpe, *opiatis* validioribus licet aſſumptis, ne tantillum ſomni capeſſere potuerint: Interim ac ſi ſomno minime carerent, ſine capitis gravitate, abſque ſenſuum aut mentis torpore, uſque vegeti, atque ad labores obeundos ſatis expediti perſtiterunt. *Hujus ratio videtur eſſe*, *quod* interdum una cum *ſucco nervoſo*, particulæ quædam *nitroſalinæ*, naturæ ſc. efferæ & irrequietæ, (cujuſmodi ſunt effluvia ab *aqua forti*, aut *ſpiritu nitri* decedentia) ſpiritibus accreſcentes, eos perpetim agitari, ac indeſinenter in motu eſſe cogunt: quemadmodum enim vapores ab *aquis ſtygiis*

giis emanantes, nunquam *prorſus* figuntur, aut quieſcunt, ita particulæ heterogeneæ, quæ iſtiuſmodi ſunt indolis, ſpiritibus *cerebri* incolis adhærentes, eos fere nunquam otiari, aut ſomno indulgere ſinunt. Hæc ſunt præcipua ſymptomata, quæ in *regimine animali, propter ſcorbuticam* labem, *liquori cerebri, & nervorum irriguo* impreſſam, excitari ſolent; quibus præmittuntur illa, quæ *ſanguinis* à recta craſi degeneris vitio contingunt. Quod ſpectat ad magnos iſtos, & plane *Herculeos morbos*, nempe *apoplexiæ*, & *epilepſiæ* inſultus, qui interdum ſcorbuticis accidunt: in hujuſmodi caſibus, prior affectio, quaſi alteri digniori maritata, nomen ſuum amittit, ac in illius *pathologiam*, velut *proſapiam* tranſit. Ultimo inquiramus quæ ſunt *ſcorbuti ſymptomata*, propter *conjunctas ſanguinis* & *ſucci nervoſi dyſcraſias*, & veluti in *malo confœderationes* repullulantia.

CAPUT V.

De ſcorbuti ſymptomatis, quæ propter conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias oriuntur.

IN *hoc cenſu* imprimis collocetur *atrophia ſcorbutica*: qui enim hoc morbi diutius laborarunt, abſque notabili *pulmonum* labe, aut *phthiſeos* ſuſpicione, ſæpe in *maraſmum* incidunt, ita ut carnes prorſus decidant, ac cutis valde flacceſcens vix oſſibus cohæreat. Cujus cauſa non tantum *ſanguinis* à recta craſi degeneris culpæ attribui debet; namque hic, utut depravatus, aliqualem ſucci nutritii portionem pleruımque aſſimilat, partibuſque enutriendis apponit: at vero, ſiquidem *liquor nervoſus* etiam male habet, facultas nutritiva omnino inhibetur; quin *hujus defectu*, aut *vitio*, nutrimentum à *ſanguine* elaboratum prorſus infœ- 1. *Atrophia ſcorbutica.*

 cun-

cundum ac inutile exiſtit: Quo munere, circa *nutritionem*, *uterque liquor*, ſc. *ſanguineus*, & *nervoſus* defunguntur, alibi oſtendimus: ex *hypotheſi iſta*, quam rationes ſatis probabiles aſtruere videntur, facile ſequetur, *atrophiam ſcorbuto* familiarem, à *conjunctus utriuſque facultatis enutritivæ anomaliis pendere*. Quatenus enim *ſanguis* alimentum non niſi vitioſum ſuppeditat, atque *liquor nervoſus* in eo actuando, aſſimilandoque delinquit, neceſſe erit partes ſolidas victu ſuo, continuo fraudatas èmarceſcere.

2. *Arthritis ſcorbutica vaga.*

2. *Arthritis ſcorbutica*, quæ utplurimum *vaga*, partem modo hanc, modo iſtam ſucceſſive, modo ſimul plures afficit, atque ab una in aliam, vel ab his in illas tranſilit, à *duplici ſeminio*, non ſecus ac *colica* ſuperius deſcripta, pendere videtur; attamen modo prorſus inverſo. Enimvero ſupponere licet in hoc morbo, *ſalis fixi*, plures quaſi congeries è *maſſa ſanguinea*, hic illic circa membra, aut articulos, velut totidem *nidos* diſponi; quæ quidem intra totidem diſtinctas cellulas reconditæ, tanquam *piſcium ova*, ſive *ſemen fœmininum* maneant; quibus poſtea *liquoris nervoſi recrementa acetoſa*, velut *ſemen maſculinum* accedant, eaſque fertiles reddant; nempe in quantum, *ſales diverſæ indolis* una commiſti, valde efferveſcunt; proindeque à mutua particularum lucta & agitatione, membranæ, fibræque nerveæ inſigniter vellicatæ, in corrugationes dolorificas aguntur. Revera *primam* hujus morbi, ſicut etiam *arthritidis* communis, *mineram à maſſa ſanguinea* deponi, eamque à *ſucci nervoſi* recrementis actuari, inde conſtat, quia cum dolorum inſultus in variis partibus ſimul, aut ſucceſſive oriuntur, ſanguis haud ſupra modum efferveſcere, nec ſalſamenta ſua tunc temporis deliquium paſſa, copioſius exuere videtur; quippe nec pulſus citatior, neque urina lixivialis evadit. Attamen urgente paroxyſmo, acetoſa ſucci nervoſi recrementa fluorem pati, arguunt, prægreſſæ utplurimum cephalalgiæ,

lalgiæ, capitis gravedo, aut vertigo, membrorum inquietudines, & non raro tendinum ſubſultus, cujuſmodi ſymptomata dolorum inſultus, ſæpe præcedunt, aut comitantur. Huc etiam ſpectat, quod *liquores acidi* epoti, paroxyſmos arthriticos accerſunt. In *ſcorbuto*, ſiquidem utraque minera uberius progignitur, *arthritidis* nidi longe plures jaciuntur, in iiſque dolores multo citius pullulant: porro è ſanguine valde impuro, *materies ſalina*, ſive *tartarea* non tantum in pedum, aut crurum articulis, ſed ubique fere circa membranas, & muſculorum interſtitia aggeritur; cui etiam à *ſucco nerveo copula acetoſa*, pluribus in locis ſuffuſa, dolorum prolifica exiſtit; dein quatenus utraque minera, in materia minus craſſa conſiſtit, atque in locis patentibus colligitur, brevi utplurimum tempore, aut à ſero affluente eluitur, aut à calore diſſipatur, vel à ſanguine reſorpta, alio transfertur.

3. *Rheumatiſmus*, prout ab authoribus modernis deſcribitur, ſcorbuto inveterato crebro ſupervenit. Cujuſmodi affectio, dolores fere in omnibus corporis partibus ſeriatim excitans, licet *arthritidi vagæ* modo deſcriptæ ſimilis appareat; tamen ab ea differt, tum reſpectu *dolorum*, qui in *rheumatiſmo* citius tranſeunt, & crebrius ſedem mutant, iiſque *febricula*, & partium affectarum *tumor*, & *phlogoſis* utplurimum adjunguntur; tum ratione *cauſæ conjunctæ*, quæ quidem iſti, quæ *colicam ſcorbuticam* parit, affinis, *arthritidis vagæ*, cauſæ inverſa eſt: videtur enim quod in primum hujus morbi apparatum, *minera acetoſa*, à *ſucco nerveo*, quaſi *ſemen fæmininum*, pluribus in locis deponatur; cujuſmodi ſymbolis hic illic varie relictis, dum *ſanguis* effervescens, *exuvias ſalinas* copioſe rejectas, ſuffundit; ſtatim à mutua particularum diſſimilium lucta, & congreſſu, *dolores* inferuntur. Porro quia ſanguinis recrementa, in medio ſuo decurſu expoſita, motum ejus aliquatenus impediunt; idcirco in parte affecta *tumor*

3. *Rheumatiſmus*.

tumor & *phlogoſis* inducuntur: dein quia *ſanguis* materiam à ſe modo rejectam denuo reſorbet, ac alio transfert, dolorum ita crebræ *metaſtaſes*, ac mutationes contingunt. Hæc affectio peculiarem conſiderationem meretur: ſuper eadem hic pauca quædam in genere, quatenus nimirum *ſcorbuti ſymptoma* eſt, annotaſſe ſufficiat.

Hactenus *ſcorbuti ſymptomata*, à triplici cauſarum genere oriunda explicavimus; cujuſmodi *pathologia*, affectus alios multiplices, ac inter ſe longe diverſos in ſe continet: de quibus tamen obſervatu dignum eſt, quod cum plures morbi, ad *cerebrum* & *nervoſum genus* pertinentes, qui ſæpenumero per ſe, ac ſolitarii exiſtunt, etiam *ſcorbuto* ſuperveniunt, tamen quoad *rationes ſuas formales*, & quoad *medendi methodum* in his ac illis adhibendam, diſcrimen inſigne occurrit. Enimvero *paralyſis*, *vertigo*, *convulſio*, *lethargus*, *aliique morbi* affines, cum per ſe contingunt, ſemper à cauſa fixiori, ac utplurimum ab inſigni *capitis* ac *appendicis nervoſi* labe, dependent; cumque *remedia cephalica*, ac in iſtis morbis tantum, appropriata, conveniunt, tamen ſucceſſus haud facile, neque ſemper votis reſpondet. Interim pro *ſanguinis emendatione* aut parum curæ impenditur, aut ſi adhibetur, plerumque incaſſum cedit: at vero cum *pathemata* iſtæc à *ſcorbuto* inducuntur, minoris ſunt periculi; atque licet paroxyſmos crebriores habent, iſti tamen facilius tranſeunt; cæterum *morbi curatio remediis antiſcorbuticis* felicius quam *ſpecificis*, & cum *ſanguinis* ad debitam craſin *reductione*, potius quam *cerebri* & *nervoſi generis* malis occurrendo, perficitur. Eadem obſervatio locum obtinet in *tumoribus*, *ulceribus*, *hydrope* & multis aliis affectibus à *lue ſcorbutica* productis, qui, ſecus ac cum per ſe excitantur, *remediis* non niſi *antiſcorbuticis* ſanantur. Horum ratio eſt, quod in *ſcorbuto*, ſymptomatum & affectuum plurimorum cauſa conjuncta, fere tantum in humoribus, nempe *ſanguine* & *ſucco nerveo*,

Et differunt morbi per ſe excitati, & ſcorbuto ἐπιγινόμενοι.

veo, ac nondum in partibus ſolidis, ſc. *viſceribus*, *præcordiis*, ac *cerebro* conſiſtit, quare cum *illorum dyſcraſiæ* multo facilius quam *horum malæ conformationes* emendantur, ejuſdem generis morbi, propter ſcorbutum, quam per ſe excitati, certius, ac cum minore negotio curantur. Attamen cum, ægritudine iſta radices altiores agente, partes etiam ſolidæ principales (prout ſæpius uſu venit) noxam contrahunt; vid. cum *ſanguinis* & *ſucci nervoſi* recrementa iiſdem diutius impacta, tonos lædunt, poros, & meatus infarciunt, & non raro in iis tumores ſcirrhoſos, aut abſceſſus pariunt; hinc prædicta ſymptomata, quamvis labi ſcorbuticæ fere tantum imputata, raro aut nunquam ſanationem admittunt; & propter hujuſmodi cauſam invincibilem, demum ipſe *ſcorbutus deploratus* evadit.

CAPUT VI.

Scorbuti prognoſtica.

CUm in *affectione ſcorbutica*, ſimul plura, ac interdum valde tetra, & horrenda ſymptomata urgere ſolent, *prognoſticon* à medico expectatur: immo ipſe, quo melius medendi methodum inſtituat, qualis morbi eventus futurus ſit, ſedulo perpendat: attamen judicia in hoc caſu ſint cauta, diu ſuſpenſa, ac minime temeraria; plures enim (uti noſtræ obſervationi conſtitit) pro deſperatis habiti, convaluerunt. Vidi quos frequens & horrendum *aſthma* jamjam ſuffocare videretur, alios à crebra *leipothymia* continuo moribundos, quin & alios, aut *paralyſi*, aut *paroxyſmis convulſivis*, aut *colica* graviſſima tentatos, intra breve ſpatium, medicamentorum ope prorſus liberatos: Novi quoſdam *ſcorbuticos* ab *hydrope* per totum corpus intumefactos, alios *atrophia* in extremam maciem redactos, denuo ad perfectam ſanitatem reſtitutos. Quamvis igitur

In ſcorbuto prognoſis non ſit temeraria.

hoc morbo laborantes, interdum affectibus ſumme periculoſis urgentur, ſi tamen adhuc viſcera mediocriter ſana, aut ſaltem non multum vitiata fuerint; de malis iſtis, propter meram *ſcorbuti* labem excitatis, minime deſperetur: è contra autem quando ſymptomata minus terribilia apparent, ſi *hypochondriorum* & *abdominis* contenta obdura & velut ſcirrhoſa evaſerint, aut ſi *pulmones* corrumpi inceperint, circa morbi ſanationem, nihil ingens, aut benignum promittatur: In caſibus vero nondum deploratis, ubi ſpes valetudinis recuperandæ relinquitur, aut ſaltem mortis ſubitæ metus longe abeſt, ſi forſan quæſtio fiat, quam cito, aut tarde, facile, aut difficulter *therapeia* ſuccedat, hujuſmodi *criteriis* inſiſtatur.

1. *Scorbutus* uti non ſtatim affectos jugulat, aut verſus ſtatum inſanabilem præcipitat, ita nec cito, nec facile curatur: etenim morbi cauſa potiſſima, in *dyſcraſia ſanguinis* conſiſtens, non multo facilius tollitur, quam *vina*, dum *rancida*, aut *pendula* fiunt, ad debitam craſin reſtituuntur: quare hujus labe correpti per plures menſes, ac interdum annos, immo aliquando per totam vitam ejus noxam luunt.

2. Ægritudo hæc ab intemperie ſanguinis *ſulphureoſalina*, ſive calidiori *vini rancidi* æmula, dependens, ægrius curatur, quam ſi eadem *à dyſcraſia ſalinoſulphurea*, ſive minus aduſta, *vini penduli* æmula procedat: namque hæc mala ſanguinis, aut vini conſtitutio, in ſtatum à quo decidit, quodammodo rurſus evehi; verum iſta in ſtatum, quem tranſiliit, non facile reduci ſolet.

3. Scorbutus *febribus* diuturnis, aliiſque *morbis chronicis* male curatis ſuperveniens, aut etiam conſtitutioni originaliter, vel propter occaſiones quaſdam, valetudinariæ ſuperveniens, difficilioris curationis habetur; quia nimirum in his caſibus, & ſanguinis craſis plus vitiatur, non raro item viſceribus noxa quædam affigitur. Proxime

his,

his, ægre ſanantur, qui mala victus ratione, ac imprimis ab aſſiduo liquorum generoſiorum potu, labem hanc cum læſo *ventriculi*, aliorumque viſcerum tono contraxerunt: attamen qui propter contagium, aëris inſalubritatem, navigationem, aut vitam ſedentariam ſcorbutici evadunt, ſæpius & cum minori negotio ſanitati reſtituuntur.

4. Hic morbus adhuc recens, quamdiu labes fere tantum maſſa ſanguinea incluſa, nondum cerebro ac nervoſo generi imprimitur, neque in ſolidis partibus ſymptomata durabilia excitavit, non raro ſanationem perfectam admittit: ſin vero affectio radices altiores agens, in regimen animale propagatur, ibidemque *pathemata ſpaſmodica* ac *dolorifica* producit, ac inſuper virus ſuum, *macularum* & *exanthematum* eruptione, *gingivarum* & *dentium eroſione*, aliiſque ſignis pathognomicis latius prodit, vix unquam radicitus extirpatur; quin præcipua medicinæ opera, ſymptomatis maxime urgentibus occurrendo, eorumque incrementa, & extremitates ſupprimendo, impenditur.

5. Qui ſcorbuto inveterato laborantes, *medice vivere* recuſant, ſed male ſano appetitui, in peſſima quævis proclivi, indulgent, ac inſuper in aſſumendis remediis difficiles ac moroſi exiſtunt, medici operam, utut ſedulo adhibitam ſæpiſſime eludunt; revera ut præſtet, eos malo ſuo genio relinquere, quam medicamenta utilia, hic omnino incaſſum præſcripta, defamare.

6. Quandoquidem, hoc affectu ingraveſcente, materies morbifica multiplex, & diverſimoda, utpote ſymptomatum varii generis, ac indolis cauſa progignitur; idcirco remedia non tantum unius generis adhibentur: ſed cum *medicinæ methodus* quædam, licet cum ſummo judicio præſcripta, parum aut nihil verſus *therapeiam* profuit, non ſtatim relinquendi ſunt ægri, ſed medicamenta alia, & ſubinde alia tententur: Enim-

vero non eadem omnibus, neque ſemper eidem perſonæ conveniunt: In corpore affecto *ſalium* ac *ſulphurum* poteſtates, & combinationes paſſim variant; perinde etiam medicamenta minus juvantia aliquoties mutentur, donec in aliquod maxime congruum & juvans inciditur.

7. Quod ſi non obſtante, aut non recte adhibito remediorum uſu, *ſcorbutus* ſenſim ingraveſcens in deteriorem ſtatum indies evehatur; tandem *hydropem* vel *phthiſin* inducit; ab hoc, aut illo morbo proximus in mortem fit tranſitus: poſtquam enim ſanguis plurimum depravatur, recrementa ſua, copioſius demum aggeſta, aut *pulmonibus*, aut *imi ventris* viſceribus ſuffundit; proindeque hujus aut illius generis affectus pariter exitiales accerſit.

CAPUT VII.

De ſcorbuti curatione.

QUod ſpectat ad *ſcorbuti therapeiam*, ſiquidem haud unica & ſimplex affectio præternaturalis, ſed *legio* quædam profliganda eſt, idcirco medendi methodus, *indicationes multiplices*, eaſque varie *complicatas*, ac *ſubordinatas* perſtringere debet: quas tamen vulgari modo ad tria hæc capita referre viſum eſt: nempe ut ſint *præſervatoria*, quæ morbi *cauſam*, & *curatoria*, quæ *morbum* ipſum & *ſymptomata* ejus reſpiciunt & tollunt, & denique *vitales*, quæ patientis *robur* ac *vires* tuentur vel reſtaurant. *Indicatio triplex.*

1. Præſervatoria. Ab ipſo curationis initio contra *morbi cauſam* collimare debemus; hac enim, velut radice præciſa vel avulſa, ſtatim truncus, rami, & fructus emarceſcent. Cum itaque oſtendimus, *ſcorbuti cauſam* in *ſanguinis dyſcraſia*, ſc. aut *ſulphureoſalina*, aut *ſalinoſulphurea* fundari: imprimis danda erit opera, quo melius illa, tum hujus, tum illius indolis, emendetur: in hanc rem, primo impe-

impedimenta tollantur, dein ipſa primaria intentio perficietur: propter utrumque ſcopum remedia à Diæta, Chirurgia & Pharmacia expetuntur. Quoad Diætam, ſpecialis victus ratio inferius apponetur; interim ut de reliquis procedamus.

Sanguinis, ad debitam craſin per remedia appropriata reductio, propter hæc duo potiſſimum impeditur; ſc. *primo*, quia ſucci nutritii, non niſi vitioſi penus ei continuo infertur; dein *ſecundo*, quia recrementa in ſinu ejus producta, per idoneas cloacas non ſatis amandantur. Itaque providendum erit, tum ut *chyloſeos* negotium in primis viis recte peragatur, tum ut *recrementa vaporoſa* per diaphoreſin, *feroſa* per renes & lymphæductus, *bilioſa* per cyſtin felleam, *atrabilaria* per lienem, atque alia cujuſque præterea generis, per propria emunctoria ſatis expurgentur: dein hiſce muniis rectius inſtitutis, *ſanguinis dyſcraſiam*, per medicamenta ſpecifica, ac imprimis ſale volatili prædita, reducere nitemur. *Remedia* ſingulas haſce intentiones reſpicientia una complicari, ac ſimul in uſum adhiberi debent: quo tamen ritu, ac quibus adminiſtrationum modis, adhuc particularius deſignare oportebit.

1. Ut *chyloſis* in primis viis recte perficiatur, curandum erit, ut materiæ excrementitiæ ſaburra in iis congeſta exterminetur, ut fermenta deperdita, aut depravata reſtituantur, ut meatus & pori quoquomodo infarcti & obſtructi reſerentur. In hos fines *medicamenta cathartica*, *digeſtiva* & *aperientia*, deſtinantur. *Intentiones therapeuticæ.*

2. Excrementa in maſſa ſanguinea collecta, cum per propria emunctoria non ſatis amandantur, per alias vias maxime idoneas ſubinde educantur: in hanc rem etiam *cathartica*, ac inſuper *diaphoretica*, & *diuretica* conveniunt.

3. Sanguinis dyſcraſia ſcorbutica emendetur, *phlebotomia* & *remediis ſpecificis*. Quare, ut *indicationis præſervatoriæ*, res tota in ſummam redigatur, remedia quæ præcipuas ejus intentiones

perfi-

perficiunt, ſint *cathartica*, *phlebotomia*, *digeſtiva*, *aperientia*, *diaphoretica*, *diuretica* & *antiſcorbutica*, ſive *ſpecifica*: Dein quatenus remedia *digeſtiva*, ac *aperientia* ſæpius coincidunt; ſiquidem utraque particulis *acidis*, *acribus*, aut *ſalinis* præcipue imbuuntur; porro, in quantum ejuſmodi pharmaca *diaphoreſin*, aut *diureſin* apte ſatis movent; idcirco *apparatus pharmaceuticus*, intentionibus prædictis requiſitus, in anguſtiores adhuc limites redigi poteſt: nimirum ut fere tantum conſtet medicamentis *catharticis*, *digeſtivis*, ac *antiſcorbuticis*, quibus *phlebotomia* pro data occaſione adjicitur: illorum formulas quaſdam, & præſcripta, ac inſuper utendi modum, deſignare incumbit.

CATHARSIS.

Catharſis. 1. *Methodus medendi* ſcorbuticis fere quibuſvis præſcripta, à *catharticis* incipiat: Etenim niſi primæ viæ mundantur, medicamenta in alios quoſvis uſus deſtinata, ab illorum ſordibus inquinabuntur, quapropter *vomitio* interdum non minus quam *purgatio* conveniat.

Per vomitum. Si ventriculus (ut crebro aſſolet) materia *viſcida aceſcente*, aut *nidoroſa* aggravatus, ſarcinam impuram nauſea aut vomendi nixu ſurſum ejicere molitur, atque patiens talem evacuationem, olim ſatis robuſte ac cum εὐφορίᾳ tolerare ſolebat, nihil vetat, modo vires non ſint nimium proſtratæ, *pharmacum emeticum* exhibere. Fortioribus, *infuſio croci metallorum*, aut *Mercurius vitæ*, aut *tartarus emeticus Mynſichti*, vel *ſulphur antimonii Glauberi* propinetur: qui ſunt conſtitutionis imbecillæ, aut tenerioris, *vinum ſcilliticum*, aut *Gillam Theophraſti* aſſumant; quibus in exigua doſi exhibitis, ſerum lactis in magna copia ſuperbibant, dein ventriculo ad nauſeam repleto, digito vel penna gutturi immiſſis, vomitio facillima provocatur, & aliquoties pro libitu iterati

rari poteſt. Hoc vomendi ritu, mera ſtomachi contenta, à plicis ejus deterſa excernuntur: neque in aliis circumcirca viſceribus, aut membranis (prout à *ſtybiatis* fieri ſolet) vellicationes dolorificæ, aut convulſivæ tum leipothymia cientur. Quibus ventriculus, propter malam digeſtionem, pituitæ, aliuſve materiæ degeneris ſaburram facile congerit, præcepi, (& ſæpius bono cum ſucceſſu,) ut ſemel in menſe, talem vomitionem, utpote tutam, & ſalubrem proritent.

Per ſeceſſum.

Ubi *vomitio* locum non habet, à *purgatione* incipiatur; ſaltem poſito aliquot dierum interſtitio, evacuatio hæc, iſti ſuccedat. Quod olim de *præparatione* humorum, ab authoribus paſſim inculcatur, aut ſupervacaneum, aut, non intellecta ſanguinis circulatione, prorſus erroneum eſſe duco: quin iſtius intentionis vice, *viſcerum fermenta reſtaurantia*, & *ſanguinis craſin alterantia*, ſubſtituantur: interim ut primarum viarum ſordes, & liquoris tum ſanguinei, tum nervoſi ſuperfluitates recrementitiæ amandentur; *Purgatio* primo lenis & blanda inſtituatur, ac poſtea juxta patientis tolerantiam, aut ſemel intra ſeptimanam, aut crebrius vel rarius iteretur; & medicamenti vires juxta primæ doſeos ſucceſſum proportionentur: In hunc finem *pilulæ, potiones, apozemata, electuaria*, *pulveres*, & plures aliæ medicamentorum formulæ præſcribi ſolent.

Remedia indicata in ſcorbuto calidiori.

Si ægrotantis conſtitutio ſit calidior, atque *ſcorbutus* in ſanguinis dyſcraſia adulta, ſc. *ſulphureo-ſalina* fundari videtur, *aloëtica*, & *diagrydiata* quævis vitentur, & temperatiora ſolum è *ſenna*, *rhabarbaro*, & aliis, quæ ſanguinem & humores non exagitant, exhibeantur.

Pilulæ.

℞. *Folior. ſennæ* ℥ j. *rhabarb.* ʒ vj. *epithymi* ʒ iij. *rad. polypodii qu. rhabarb. Anglicani ſiccat. an.* ℥ ß. *ſantali citrini* ʒ ij. *ſpicæ celticæ*, ʒ ß. *ſalis abſynthii* ʒ ij. *inciſa & contuſa digerantur in matracio calore arenæ cum vini albi, & aq. fumariæ*

an. ℔ j. (*vel cum aq. magiſtralis antiſcorbutici noſtri* ℔ ij.) *per duos dies, colatura clara evaporetur leniſſimo balnei calore, ad conſiſtentiam mellis, dein adde pulveris foliorum ſennæ, rhabarb. an.* ʒ j. ß. *ſpecierum diatrion ſantalωn* ʒ j. *cremoris tartari* ʒ j. ß. *f. maſſa pilularis. Doſis* ʒ ß. *ad* ʒ j.

Syrupus. *Vel paretur talis infuſio, quæ evaporetur leni calore ad conſiſtentiam ſyrupi, addendo circa finem mannæ colatæ, & ſacchari albiſſimi an.* ℥ ij. *fiat ſyrupus. Doſis cochlear* j. *ad* ij. *cum vehiculo convenienti.*

Tinctura. *Vel ejuſmodi tincturæ* ℥ iiij. *vel* vj. *pro doſi exhibeantur, addendo cremoris tartari* ʒ ß. *& ſi edulcoratione opus ſit, ſyrupi de pomis* ʒ iij.

Paſſularum. *Vel tincturæ præſcriptæ imponantur uvarum corinthiacarum mundatar.* ℥ vj. *digerantur calide donec uvæ intumeſcant, quibus exemptis, liquor ad ſyrupi conſiſtentiam evaporetur, addendo ſacchari & mannæ colatæ an.* ℥ j. ß. *dein uvis denuo impoſitis, medicamentum in vaſe vitreato probe obturato ſervetur. Doſis cochlear* j. *vel* ij.

Electuarium. *Vel tincturæ prædictæ ad medietatem evaporatæ adde caſſiæ recentis, pulpæ tamarindorum cum aqua antiſcorbutica extractæ an.* ℥ iij. *conſervæ violarum roſarum damaſcenarum an.* ℥ ij. *pulv. ſennæ compoſiti majoris* ʒ j. *rhabarb. pulv.* ℥ ß. *cremoris tartari, ſpecier. diatriωn ſantalωn an.* ʒ ij. *ſimul terantur in mortario lapideo donec redigantur in formam electuarii. Doſis qu. nucis juglandis, plus minus, juxta operationis ſucceſſum.*

Pulvis. Quibus ſtomachus nauſeabundus, pharmaca non niſi in exigua quantitate, ac forma eleganti, admittit. ℞. *Reſinæ ſcammonii* gr. iiij. *ad* viij. *cremoris tartari* ℈ ß. *ſpicæ celticæ* gr. vj. *miſce f. pulvis*, detur in cochleari panatellæ vel in pilulas formetur.

Cathartica in ſcorbuto frigidiori. Qui affectione ſcorbutica laborantes, *frigidioris* ſunt *conſtitutionis*, atque *morbus* in ſanguinis diatheſi *nitroſulphurea*, vini *penduli* æmula, fundari videtur, iis *cathartica aſperio-*

ra

ra, & particulis calidioribus prædita exhibeantur.

℞. *Pilular. ſtomach. cum gum.* ʒ ij. *reſinæ jalap.* gr. 20. *tartari vitriolat.* gr. 16. *olei juniperi* ℈ ß. *cum ſ. q. ammoniaci ſolut. in aq. lumbricor. f. pilulæ* 16. *ſumantur quatuor pro vice, ſemel intra ſeptimanam.* *Pilulæ.*

℞. *Pilular. tartar. Bontii* ʒ j. ß. *reſinæ jalap.* gr. 12. *ſalis tartari* ℈ ß. *cum ſ. q. ſyrupi Auguſtani. f. pilulæ* 12.

℞. *Extract. pilular. Ruffi* ʒ j. *extracti hellebori nigri* ℈ j. *ſalis tartari* ʒ ß. *cum ſ. q. ammoniaci ſolut. f. pilulæ* 9. *ſumantur* iij. *pro doſi.* *Extractum ac ſyrupus.*

℞. *Folior. ſennæ* ℥ j. *rhabarbari* ʒ vj. *mechoacæ, turbith. gum. an.* ℥ ß. *fibrarum hellebori nigri* ʒ iij. *ſalis tartari* ℥ ij. *ſantali citrini* ʒ j. ß. *corticis Winteran.* ʒ ij. *inciſ. & contuſ. digerantur in vini albi* ℔ ij. *per duos dies. f. colatura clara ſine expreſſione. ſumatur vel per ſe ab* ℥ v. *ad* ℥ vj. *vel in extractum, aut ſyrupum, aut electuarium redigatur prout tinctura ſuperius deſcripta, addendo pulv. arthritici, vel diaſennæ q. ſ. &c.*

Vel paretur hujuſmodi tinctura, quæ detur viris robuſtis ad cochlear j. *vel* j ß. ℞. *Salis tartari* ℥ j. *ſpiritus vini tenuioris* ℔ j. ß. *digerantur donec flaveſcat: huic à fæcibus per inclinationem effuſæ, infunde folior. hellebori nigri in aceto macerat.* ℥ j. *ſantali citrini* ʒ j. *flavedinis aurantii* ʒ j. ß. *f. digeſtio clauſa & calida per tres dies. Colatura clara deſtilletur in balneo ad medietatem, liquor reſiduus ad uſum ſervetur.* *Tinctura.*

℞. *Rad. lapathi acut. polypodii qu. urticæ urentis, cherefolii, an.* ʒ vj. *folior. eupatorii, veronicæ an.* M. j. *ſantal. albi, citrini an.* ʒ j. ß. *carthami* ℥ j. *tartari vini albi* ℥ ß. *coquantur in aq. fontan.* ℔ ij. ß. *ad medietatem, adde vini Rhenani* ℔ j. *& ſtatim coletur, cui impone ſennæ opt.* ℥ ß. *rhabarbari* ʒ vj. *folior. hellebori nigri* ℥ ß. *flavedinis aurantii* ʒ ij. *f. infuſio clauſa & tepida per horas* 12. *Colatura ſervetur in vitro occluſo. Doſis* ʒ v. *ad* vj. *Apozema.*

In

In promptu hic eſſet, plures alias *catharticorum* formulas ſubjicere: verum in his non magna varietas requiritur: è prædictis aut hæc, aut illa, quæ melius conveniunt, exhibeantur; & ſubinde intra quinque aut ſex dies, prout occaſio requirit, iterentur. Nimis crebra, & violenta purgatio vires proſternit, viſcerum robur valde labefactat, atque morbum interea non tollit.

Phlebotomia. Poſt unam aut alteram *purgationem*, ſi *miſſio ſanguinis* indicatur, aut *phlebotomia* in brachio, aut *hirudinum ſuctu*, in venis ſedalibus celebretur: non multum intereſt, quæ vena ſecetur: nec enim *ſalvatellæ* apertio tanti, prout vulgo perhibetur, metiri eſt. Quod inter authores magnis ambagibus de *vena* aut *jecoraria*, aut *cephalica*, alia quavis potiori, in *ſcorbuto* incidenda, à quo ſanguinis circulatio innotuit, in nihilum recidit. *Phlebotomia* indicatur à *ſanguinis copia* & *vitioſitate*, quem præſtat aliquoties in quantitate modica, quam ſemel in magna educi: Cum enim liquor ſanguineus valde impurus evaſit, nullo remediorum genere certius emendatur, quam crebra & parca extramiſſione: quippe ſanguini veteri corrupto, quoties educitur, recens melior, & defæcatior ſuccedit. Interim cautione opus eſt, ne ſemel in quantitate nimia ſubtrahatur; nam penu ejus confertim diminuto, *ſanguificatio* labeſcit, propterea ut *hydrops* aut *cachexia* ſequatur.

Præter *catharſin*, & (ſi opus fuerit,) *phlebotomiam*, plura alius generis remedia, non minus neceſſaria in ſcorbuto requiruntur: de quibus tamen ordine præſcribendis, ſtatim conſiderare oportet, utrum *indicationes* ſolum *præſervatoriæ* hic locum habent, ac an non iis *curatoriæ* quædam, nempe quæ *ſymptomata* gravius *urgentia* reſpiciunt, intercalari debent: Quod ſi vacat, in *morbo cauſam*, totam *therapeiας* operam impendere, juxta methodum ſequentem procedatur: Inferius oſtendetur, quali interea *ſymptomatum* (ſi forſan occaſio exigit) *curæ* adhibenda ſit.

Ita-

Itaque ſi præcipuam medicinæ operam, in *ſcorbuti cauſam* imprimis, ac per ſe eradicandam, impendere liceat; propter hunc ſcopum, inſuper *remedia digeſtiva* & *ſpecifica*, ſeu *antiſcorbutica*, prout modo innuimus, omni tempore, exceptis *purgationis* diebus, uſurpentur: quibus interdum, ſi opus fuerit, *diaphoretica*, aut *diuretica* adjiciantur. Medicamentorum hujuſmodi *intentiones* perficientium *formulæ*, & *præſcripta* multiplicia, ac varii generis apud authores paſſim extant. Libet hic ſelectiora quædam apponere; quæ quidem juxta *duplicem cauſæ ſcorbuticæ* indolem, nempe ſanguinis *dyſcraſiam ſulphureoſalinam* & *ſalinoſulphuream*, in duas claſſes diſtinguere viſum eſt: & *primo*, quæ in hoc poſteriori affectionis modo, conveniunt, ubi nimirum medicamentis incitatione quadam præditis, atque ſale volatili plurimum refertis, opus eſt, trademus.

Remedia digeſtiva, quæ ventriculi fermentum reſtituunt, ejuſque ac aliorum viſcerum chyloſi inſervientium, functiones juvant; atque *antiſcorbutica*, ſive *ſpecifica*, quæ ſanguinis dyſcraſiam tollunt, aut in eadem compoſitione junguntur; aut ſaltem eodem die ſucceſſive aſſumantur. *Digeſtiva.*

Inter *medicamenta digeſtiva* merito recenſentur *tartari cremor, chryſtalli, ſal, tinctura, tartarus vitriolatus, chalybeatus. Elixir proprietatis, mixtura ſimplex:* Cujuſvis horum, bis in die exhibiti, uſus ſæpenumero prodeſt.

Porro *tincturas* & *elixires magiſtrales*, varii generis, & *digeſtivas* & *ſcorbuto appropriatas*, cum *duobus menſtruis* ſequentibus facile conficies.

℞. *Spiritus vitrioli rectificati* ℥ vj. *ſpiritus vini alcholiſati* ℥ xvj. *miſce & deſtilla in retorta vitrea cum ternis cohobiis: in vitro probe occluſo ad uſum ſerva: Elixir proprietatis cum hoc menſtruo compoſito facilius, & melius, quam vulgari modo paratur.*

℞. *Corticis Winteran. ligni aloës, rad. galangæ minoris, an.* ℥ ij. *cinamomi, caryophyllor. cubebarum*

rum an. ʒ j. *ſeminis ameos, naſturtii an.* ʒ ß. *contuſis aſſunde prædictum menſtruum ad ſupereminentiam trium digitorum; digerantur in matratio in furno arenæ per 6 dies. Colatura ſervetur in vitro occluſo. Doſis* gtt. 20. *plus minus in cochleari vini Canarini vel aq. appropriatæ. Exhibeatur bis in die.*

℞. *Succini albiſſimi, gummi hederæ, carannæ, tacamahacæ an.* ʒ j. *croci* ʒ ß. *caryophillor. nucis moſchat. an.* ℈ ij. *contuſ. affunde prædictum menſtruum, & ſ. a. extrahatur tinctura. Doſis* gtt. 20. *ut ſupra.*

℞. *Salis tartari cærulei* ℥ iiij. *digerantur in matratio cum ſpiritus vini alcholiſati* ℔ j. *ad extractionem tincturæ: hoc ſit aliud menſtruum, quo è gumm. aromatis, &c. eodem modo, uti cum priori menſtruo, elixyres parabis.*

Specifica ſive antiſcorbutica. Dum hujuſmodi remediis in doſi perexigua *veſperi*, & *primo mane* exhibentur, *horis medicis,* ſc. *octava ante*, & *quarta p. m.* alius generis medicamenta antiſcorbutica ſumantur, quæ quidem utplurimum in duplici *forma*, nempe in *ſolida* & *liquida*, ſimul capienda præſcribere ſolemus; ita ut *ſolido præmiſſo*, *liquidum ſuperbibatur*: utriuſque variæ extant ſpecies, & compoſitionis modi, vid. in *forma ſolida*, *electuaria*, *confectiones*, *pulveres*, *pilulæ & tabulæ*: in *liquida*, ſunt *decocta*, *infuſiones*, *expreſſiones*, *aq. deſtillatæ*, *vina* & *cereviſiæ medicatæ*: Cujuſque horum generis medicamenta ſelectiora quædam proponemus.

ELECTUARIA.

℞. *Conſervæ cochleariæ, abſynthii Romani, fumariæ an.* ℥ ij. *pulv. cort. Winterani, rad. angelicæ, Ari an.* ʒ ij. *ſpec. diatrion ſantal.* ʒ j. ß. *pulv. ocul. cancri* ʒ j. *ſalis abſynthii* ʒ ij. *Cum ſ. q. ſyrupi è corticibus citri. f. electuarium.*

℞. *Conſervæ folior. cochleariæ, beccabungæ cum æquali parte ſacchari fact. an.* ℥ iij. *trochiſcor. de capparibus, de rhabarbaro an.* ʒ ij. *ſalis abſynthii,*

ochleariæ an. ʒ j. *eboris pulv. corallii calcinat. an.* ʒ j. *cum ſ. q. ſyrupi è ſucco cochleariæ. f. electua-ium.*

Præſcribere ſoleo conſervas è cortice exteriori limo-iorum & aurantior. item è floribus purpureis ar-boris fraxini, è foliis & floribus cardamines, è adice lapathi acut. & rhabarbari Anglicani, cum quali parte ſacchari parandas, quæ inter ſe, aut aliis onſervis, & ſpeciebus permiſtæ ejuſmodi electuaria ngrediuntur.

℞. *Conſervæ flavedinis aurantiorum, limonio-um, flor. fraxini an.* ℥ ij. *pulv. rad. contrayervæ* ʒ j. ß. *galangæ minoris* ʒ ß. *rad. Ari* ʒ ij. *ſpec. a-omatici roſat.* ʒ j. *ſalis abſynthii* ʒ ij. *cum ſ. q. ſyr. onditura nucis moſchat. f. electuarium. Doſis hu-uſmodi medicamentorum qu. nucis moſchat. ſuper-ibendo liquorem appropriatum.*

Ruſticis & *pauperioribus*, à quibus medicamen-a facile parabilia, & minus cara expetuntur, ad unc modum præſcribo. ℞. *Folior. cochleariæ, eccabungæ an.* ℥ iiij. *ſacchari albiſſimi* ℥ viij. *ſimul ontundantur in mortario addendo pulv. cort. Win-erani* ℥ ß. *tartari cum nitro calcinati* ʒ iij. *cum ſ. q. vini Hiſpanici. redigantur in electuarium. Doſis u. nucis juglandis bis in die, ſuperbibendo liquorem ppropriatum.*

℞. *Foliorum cochleariæ* ℔ j. *paſſular. exacinat. acchari albiſſimi, an.* ℔ ß. *facul. rad. raphani ylveſtris* ℥ ij. *ſimul contundantur in mortario, & edigantur in formam electuarii. Doſis qu. nucis ju-glandis, bis vel ter in die.*

CONFECTIONES,

℞. *Pul. Ari compoſit.* ℥ j. *cort. Winterani pulv.* ʒ ß. *ſpecier. diatrion ſantal. trochiſc. de capparibus, an.* ʒ ij. *ſalis abſynthii, cochleariæ an.* ʒ j. ß. *fla-edinis aurantii condit.* ℥ iij. *ſimul terantur in mor-ario, dein adde ſacchari alb. ſolut. in ſ. q. aq. lum-ricor.* ℥ iij. *ſ. a. f. confectio.*

℞. *Rad.*

℞. *Rad. eryngii, & ſcorzoneræ condit. an.* ʒ ij. *nucum jugland. myrobalanor. condit. an.* nº. ij. *electuarii de ſaſſaphras* ʒ vj. *pulv. cubebar. cardamom. an.* ʒ ij. *pulv. rad. zedoariæ, angelicæ an.* ʒ j. ß. *ſalis abſynthii* ʒ ij. *cum ſ. q. ſyrup. conditur. nucum juglandum. f. confectio.*

℞. *Pulv. rad. Chinæ, ligni ſaſſaphras an.* ℥ ß. *ſantal. citrini, albi an.* ʒ ij. *ſem. erucæ, cubebar. naſturtii, granor. paradiſi an.* ʒ j. ß. *ſpec. dialaccæ, cinamomi, iridis, galangæ minoris an.* ʒ j. *ſalis abſynthii* ʒ ij. *conſervæ flavedinis aurantii, & ſacchari anthoſat. ſolut. in ſ. q. aq. limacum, an.* ℥ iij. *ſ. a. f. confectio. Doſis qu. nucis moſchat. bis in die, ſuperbibendo liquorem appropriatum.*

Medicamenta chalybeata.

In quibuſdam *ſcorbuti* caſibus, ubi *chalybis* uſus indicatur, aut *chalybis cum ſulphure præparat.* ʒ iij. aut *vitrioli Martis* ʒ ij. cuilibet è præſcriptis, aut *confectioni*, aut *electuario* adjiciantur; & poſt medicamentum aut ſemel, aut bis in die aſſumptum, *corpus* pro ratione virium *exerceatur.*

PULVERES.

℞. *Pulv. Ari compoſiti* ℥ j. ß. *cort. Winteran.* ℥ ß. *cubebar. granor. Paradiſi, cardamomi an.* ʒ ij. *ſalis abſynthii* ʒ iij. *tabular. aurantior.* ℥ iij. *f. pulvis. Doſis* ʒ j. *in liquore appropriato.*

Pulveri prædicto, adde nucleorum fructus Indici cacao ℔ ß. *in mortario calido redigantur in maſſam ſive paſtam. Doſis* ʒ ij. *eo ritu quo confecti chocolate aſſumitur, ſc. in aq. fontan. cum foliis roriſmarini, aut betonicæ, aut radice ſcorzoneræ, aut etiam raſura eboris, vel C. cervi incoctis.*

PILULÆ.

Quibus medicamentum in doſi minori, & forma pilulari magis arridet. ℞. *Rad. ſerpentari. Virginianæ, contrayervæ an.* ʒ ij. *cort. Winteran.*

cube

cubebar. ſem. erucæ. an. ʒ iij. *ſalis abſynthii, cochleariæ, an.* ʒ j. ß. *extracti, ſive rob. juniperi* ℥ß. *c. ſ. q. ſyr. conditura nucis moſchat. fiat maſſa. Doſis pilulæ* iiij. *bis in die, ſuperbibendo liquorem appropriatum.*

TABULÆ.

Pro delicatioribus tabulæ, ſive trageæ ad hunc modum præſcribantur. ℞. *Pulv. cort. Winteran. oculor. cancri an.* ʒ j. ß. *margarit. pulv.* ʒ ß. *ſacchari albiſſimi ſolut. in ſ. q. aq. lumbricor. & ad tabulat. coct.* ℥ vj. *ſp. cochleariæ* ʒ ij. *ſ. a. f. tabulæ quæ ſingulæ pendant* ʒ ß. *capiat circiter* ʒ. j. *bis in die ſuperbibendo liquorem appropriatum.*

Tabulæ aurantior. quæ in pharmacopoliis Oxonienſibus proſtant.

℞. *Cort. aurantior. limoniorum, citri, condit. an.* ℥ j. *rad. eryngii condit.* ℥ ß. *nucleorum pini, piſtach. an.* 20. *amygdalar. dul. excorticat.* n°. x. *ſem. aniſi pulv.* ℥ ß. *Zinziberis condit.* ℥ ij. *ſpec. aromatic. roſat. nucis moſchat. an.* ʒ j. ß. *rad. galangæ.* ʒ j. *cariophyllor.* n°. x. *ambræ griſeæ* gr. iiij. *moſchi, zibetæ an.* gr. ij. *ſacchari albiſſimi ſolut. in aq. roſar. & ad tabulat. coct.* ℔ j. ß. *ſ. a. f. tabulæ.*

Hæc de *medicamentis* in *forma ſolida*, ſive ſubſtantia craſſiori ſcorbuticis exhiberi ſolitis: quorum virtus ut melius, & cum majori emolumento, in maſſam ſanguineam deferatur, iis, ut plurimum, *liquida* ſuperbibenda præſcribuntur. Quamvis horum & magna extat varietas, & diverſimoda componendi ratio, præcipua tamen, & uſitatiſſima ſunt qualia ſupra innuimus, & cujuſmodi ſingulorum modo *formulæ* ſubjungentur. *Medicamenta liquida.*

1. *Decocta.*

Etſi *decocta* ſunt maxime familiare medicamentorum liquidorum genus, in ſcorbuto tamen rarius uſurpantur, quia ſimplicia, quæ huic morbo præcipue conferunt, uti *cochlearia*, *beccabunga*, &c. virtutes ſuas, à ſale volatili acceptas, coctione amittunt: Attamen quoniam remedia hoc ritu facile ac cito parantur, interdum admitti debent; quin eorum nonnulla efficacia fuiſſe, experientia comprobavit. Pro ruſticis & pauperibus, medicamentum hoc paratu facillimum à pleriſque authoribus commendatur. ℞. *Folior. naſturtii aquatici* M. iij. *acetoſæ minoris* M. ij. *conciſa macerentur in lactis* ℔ vj. *& coquantur ad tertiæ partis conſumptionem. ſumantur* ℥ vj. *ad* viij. *bis in die. Decoctum abſynthii ab Eugaleno & aliis laudatur. Remedium ſequens, cum bono ſucceſſu ego ſæpius expertus ſum.* ℞. *Summitat. geniſtæ* M. iij. *minutim inciſ. coquantur in cereviſiæ fortioris* ℔ iij. *ad medietatem, exhibeantur* ℥ ij. *ad* iij. *bis in die.*

2. *Infuſiones.*

Infuſio decocto ſuperaddita, medicamentum utiliſſimum præſtat. ℞. *Rad. ſcorzoneræ, cherefolii an.* ℥ j. *folior. eupatorii, chamæpytios an.* M. ß. *C. cervi uſti* ʒ ij. *paſſular.* M. ß. *coquantur in aq. fontanæ* ℔ iij. *ad tertiæ partis conſumptionem, adde vini Rhenani* ℔ ß. *& ſtatim coletur in vas vitreum, cui imponantur folior. cochleariæ, beccabungæ contuſ. an.* M. ß. *cort. aurantii condit. & minutim inciſ.* ℥ ß. *f. infuſio clauſa & calida per 6 horas. Colatura ſervetur in vaſis occluſis. Doſis* ℥ vj. *bis in die poſt medicamentum ſolidum.*

℞. *Seri lactis, cum vino albo, aut pomaceo facti* ℔ j. ß. *huic incoquantur rad. bardanæ, eryngii condit. an.* ʒ vj. *baccar. juniperi condit.* ℥ ß. *liquor ad tertiæ partis conſumptionem decoctus coletur*

letur in lagenam, cui imponantur ſolior. cochleariæ, beccabungæ an. M. j. *f. infuſio calida, & clauſa per horas 6. Doſis* ℔ ß. *bis in die poſt medicamentum ſolidum.*

Infuſiones item per ſe factæ nonnunquam egregii ſunt uſus. ℞. *Folior. cochleariæ* M. j. *raſuræ rad. raphani ſylveſtris* M. ß. *cort. Winteran. contuſ.* ʒ ij. *ponantur in vitro cum vini albi, aut pomacei, & aq. cochleariæ an.* ℔ j. *fiat infuſio in cella per duos vel tres dies. Doſis* ℥ vj. *ad* viij. *bis in die, ut ſupra.*

3. *Succi & expreſſiones.*

Commendatiſſimus *herbarum* aut *fructuum antiſcorbuticorum* uſus eſt, ut illarum *ſucci*, & *expreſſiones* per ſe, aut cum aliis liquoribus appropriatis, bis, aut ter in die aſſumantur: ſic enim remedii virtus integra, ac illibata exhiberi præſumitur.

℞. *Folior. cochleariæ, naſturtii aquatici, beccabungæ an.* M. iij. *contuſis exprimatur ſuccus, ſervetur in vitro occluſo. Doſis* ℥ j. ß. *ad* ℥ iij. *bis in die in hauſtulo cereviſiæ, vini, aut aq. deſtillatæ.*

℞. *Folior. cochleariæ* M. iiij. *acetoſellæ* M. ij. *contuſis exprimatur ſuccus, qui vitro occluſus brevi clareſcit: namque acetoſitas lujulæ præcipitat craſſiores cochleariæ partes. Idem ſuccedit ſi ſuccus aurantior. ſucco cochleariæ permiſcetur. Doſis* ℥ ij. *vel* iij. *bis in die.*

℞. *Folior. cochleariæ* M. iiij. *beccabungæ, naſturtii an.* M. ij. *piperis longi* ʒ iij. *raſuræ raphani ſylveſtris* ℥ ij. *ſimul omnia contuſ. ponantur in ollæ vitreata cum vini Rhenani, vel Hiſpanici, ſi potius videtur,* ℔ ij. *orificio probe occluſo, ſtent in cella frigida per* ij. *dies, dein f. expreſſio fortis. Doſis* ℥ iij. *bis in die, poſt medicamentum ſolidum.*

℞. *Folior. cochleariæ* M. iij. *beccabungæ, naſturtii, lujulæ an.* M. j. *contuſ. affunde aq. limacum, & lumbricor. an.* ℥ vj. *f. expreſſio fortis, quæ ſervetur in vitro occluſo. Doſis* ℥ ij. *bis in die.*

4. *Syrupi.*

Propter eandem rationem, qua *decocta*, etiam *ſyrupi* in ſcorbuto minus probantur, in quantum ſc. ſimplicium maxime efficacium virtus, intra coquendum evaporat: quia tamen aliquibus pro liquorum appropriatorum edulcoratione tali medicamento interdum opus eſſe videtur, præparationem hic noſtram, reſervatis qua licet ingredientium viribus, proponemus.

Itaque ℞. *folior. cochleariæ hortenſis* M. vj. *cort.* 4. *aurantior. & duor. limoniorum tenuiter deraſ. raſur. rad. raphani* M. ß. *piperis longi pulv.* ʒ iij. *omnibus ſimul contuſis exprimatur ſuccus, qui ſtatim vitro probe obturato incluſus, collocetur in cella frigida donec per ſubſidentiam clareſcit: dein liquor clarus per inclinationem in vitrum aliud effuſus, & occluſus, in calore Balnei m. detineatur, interim pro ſingulis unciis* ℞. *Sacchari* ℥ j. ß. *ejuſque tota quantitas cum parum aq. lumbricor. diſſolutæ, ad tabulat. coquantur; cui mox liquor prædictus calidus ſenſim affundatur & cum ſpatula agitetur: Quamprimum incorporatur, compoſitio igni eximatur, & frigefacta vitro imponatur. Hic nodulus in vitro ſuſpendatur.* ℞. *Cinamomi contuſ.* ʒ j. ß. *ſem. naſturtii, erucæ pulv. an.* ℥. j. *miſce.*

5. *Aquæ diſtillatæ.*

Aquæ diſtillatæ, quia ſunt elegans & jucundum remedium, inter præſcripta antiſcorbutica fere utramque implent paginam. Harum *diſpenſationes* quædam, in noſtra *pharmacopœa* perquam utiles & concinnæ habentur, ut ſunt *aq. Raphani compoſita, lumbricor.* & *limacum magiſtralis.* Præterea extant celebres hujuſmodi aquarum præſcriptiones à *Quercetano*, *Dorncrelio*, *Sennerto*, *Doringio*, aliiſque Authoribus traditæ. Inſuper unicuique Medico in promptu eſt tales cujuſ-

juſque ægrotantis conditioni appropriatas, pro re nata præſcribere: recipiuntur enim *ingredientia antiſcorbutica*, ac inſuper accidentia quædam, & affectus particulares, reſpicientia; quibus conciſis & contuſis liquor idoneus, ſc. *vinum album, pomaceum*, aut *ſerum lactis* ex utrovis paratum, affunditur: dein tota mixtura in cucurbita, aut in organis roſaceis deſtillatur. Libet hic formam unam, aut alteram nobis uſitatas ſubjungere.

℞. *Folior. cochleariæ utriuſque, beccabungæ, naſturtii aquatici, ſummitatum geniſtæ an.* M. iiij. *foliorum chamædryos, chamæpytios an.* M. ij. *rad. raphani ſylveſtris* ℔ ß. *Ari, angelicæ, imperatoriæ, an.* ℥ iiij. *cortices externæ quatuor aurantior. & totidem limoniorum, radic. calami aromatici* ℥ j. *cinamomi, caryophillor. an.* ℥ ß. *contuſis, & conciſis affunde pomacei opt.* ℔ viij. *digerantur per duos dies in olla vitreata occluſa: dein diſtillentur in communi diſtillatorio: aquæ primo, & ultimo avocatæ, miſceantur.*

Tempore brumali, cum herbæ virides ſunt rariores, juxta hunc modum præſcribatur. ℞. *Folior. cochleariæ* M. iiij. *ſummitatum geniſtæ, pini, juniperi an.* M. iij. *cort. mediani ſambuci, fraxini an.* ℥ iiij. *rad. raphani ſylveſtris, polypodii qu. an.* ℥ iij. *cortices quatuor aurantior. & totidem limoniorum, cort. Winteran.* ℥ iiij. *contuſis & conciſ. affunde vini albi vel pomacei, vel ſeri lactis cum alterutro facti*, ℔ viij. *diſtillentur.*

Aq. ſimplex folior. Ari verno tempore diſtillata contra ſcorbutum efficax remedium eſt, ſi ℥ iij. vel iiij. bis in die cum alio medicamento exhibeantur.

Aqua ſimplex cochleariæ, foliis recentibus contuſis reaffuſa, & extillata, adeoque crebris cohobiis iterata, efficax remedium evadit. Porro *cochleariæ ſpiritus ardens* ad hunc modum paratur. ℞. *Folior. cochleariæ q. ſ. contuſa in pilas, quales ex glaſto pro Tintor. uſu parari ſolent, formentur, dein pilæ iſtæ in olla vitreata, aut aq.*

cochleariæ, vel vino ejuſdem ad quatuor digitorum ſupereminentiam affuſa, per tres aut quatuor dies exacte clauſa, in loco frigido detineantur: dein tota materies, alembico impoſito deſtilletur: aqua deſtillata cucurbitæ indita rectificetur: primo exibit ſpiritus ardens, cujus gtt. 15. *vel* 20. *in idoneo vehiculo propinentur.*

6. *Vina & cereviſiæ antiſcorbuticæ.*

Vinum antiſcorbuticum ſimplex egregii uſus ad hunc modum parare ſoleo. Verno, aut æſtivo tempore. ℞. *Folior. cochleariæ ſub ſereno cælo collector. q.v. ſucco è contuſis expreſſo, doliolum* iij. *aut* iiij. *congior. capax impleatur; flor. cereviſiæ cochleari* j. *vel* ij. *impoſitis per duos dies fermentare ſinatur: dein vas occluſum in cella vinaria per 6 menſes collocetur: dein liquor clarus, ac inſtar vini Hiſpanici flaveſcens, in utres exhauriatur, ac uſui ſervetur, per plures annos incorruptus perdurat. Doſis* ℥ iij. *vel* iiij. *bis in die.*

Vina medicata, quorum cyathus unus aut alter horis medicis, aut etiam inter prandendum quotidie aſſumantur ad hunc modum parentur. ℞. *Folior. cochleariæ* M. iiij. *raſuræ raphani ſylveſtris* ℥ iiij. *cort. Winteran. contuſ.* ℥ ß. *cortices exteriores quatuor aurantior. & totidem limoniorum; ponantur in vitro, cum vini albi, Rhenani aut tenuioris Hiſpanici* ℔ xij. *vas obturatum ſervetur in loco frigido: vinum effundatur clarum quoties uſu opus eſt.*

Uſitatius eſt *allam*, aut *cereviſiam medicatam* ſcorbuticis pro potu ordinario conſtanter bibendam præſcribere. *Paretur cereviſia pro doliolo quatuor congiorum capaci: vice florum lupuli incoquantur ſummitatum pini, vel abietis* M. iij. *poſt fermentationem in dolio peractam, imponantur folior. cochleariæ* M. iij. *rad. lapathi acut. præparat.* ℥ iiij. *cortices quatuor aurantior. poſtquam per ſeptimanam ſubſidentia inclaruit, potui exponatur.*

Hujuſmodi *cereviſiæ* cum aliis ingredientibus *medi-*

medicata, juxta patientis temperamentum, & affectionem diverſimode parari poſſunt: quo remedii genere, ſiquidem particulæ medicamentoſæ, ſanguinis dyſcraſiam alterantes, maſſæ ejus una cum *alimentoſis* continuo inferuntur, in tollenda ſcorbuti cauſa, ſæpe multum proficitur. In quantum vero hujus *cauſam*, uti & *morbi ſpeciem*, *duplicem* eſſe oſtendimus, & medicamenta hactenus propoſita, ſanguinis *intemperiem ſalinoſulphuream* fere tantum reſpiciunt, proxime incumbit medicamenta, quæ in altera ſanguinis dyſcraſia ſcorbutica, nempe *ſulphureoſalina*, conveniunt, ſubjicere.

Caput VIII.

De medicamentis, cujuſque prædictarum formularum generis, ſcorbutum, in conſtitutione calidiori, & ſanguinis dyſcraſia ſulphureoſalina, excitatum reſpicientibus.

IN quibuſdam ſcorbuticis, *cochleariæ*, *raphani ſylveſtris*, *corticis Winteran.* aliorumque actium, & ſale volatili valde præditorum uſus multum officere deprehenditur: quare in ejuſmodi caſibus, ubi cauſa morbifica in calidiori ſanguinis dyſcraſia, *vini rancidi* æmula, conſiſtit, *medicamenta temperata*, & humorum particulas, per ſe effervеſcere aptas, minus exagitantia indicantur; quare formulæ, eodem quo ſuperiores ordine, ac velut παρἀλλήλως ſubjicientur, atque imprimis de *remediis ſolidis* agemus.

Electuaria.

℞. *Conſervæ beccabungæ, cardamines, cum æquali parte ſacchari fact. an.* ℥ iij. *ſpec. diatrion ſan-*

ſantal. diarrhod. abbatis an. ʒ j. ß. *eboris pulv.* ʒ j. *margarit.* ʒ ß *ſalis abſynthii, tamariſci an.* ʒ j. *cum ſ. q. ſyr. è corallis. f. electuarium.*

℞. *Conſervæ lujulæ, cynorrhodii, an.* ℥ iij. (*vel conſervæ rad. lapathi acut. rad. cichorei, an* ℥ iij.) *trochiſc. de rhabarbaro* ʒ ij. *ſpec. diamargarit. frigid.* ʒ j. ß. *cort. tamariſci* ʒ j. *ſalis prunellæ* ʒ j. ß. *myrobalanor. condit.* nº. ij. *c. ſ. q. ſyr. conditura myrobalanor. f. electuarium.*

Pauperioribus hoc αὐτοσχεδίαστον præſcribere ſoleo. ℞. *Folior. beccabungæ* ℥ vj. *lujulæ* ℥ ij. *ſacchari albiſſimi* ℥ viij. *contundantur addendo farinæ ſem. fœniculi d.* ℥ ß. *eboris pulv.* ʒ ij. *ſalis prunellæ* ʒ j. ß. *cum ſ. q. ſyrupi è ſucco beccabungæ, f. electuarium.*

CONFECTIONES.

℞. *Pulv. rad. Chinæ, pæoniæ maris an.* ℥ j. *ſantal. albi, citrini an.* ʒ iij. *eboris* ʒ j. ß. *margarit.* ʒ ß. *oculor. cancri* ʒ j. *corallii cum ſucco aurantior. irrorat. ac in marmor. lævigat.* ʒ ij. *tartari albiſſimi* ʒ j. ß. *ſacchari albiſſimi ſolut. in ſ. q. aq. ſcordii compoſit.* ℥ vj. *f. confectio.*

℞. *Rad. eryngii condit. ſcorzoneræ condit. an.* ℥ iij *pulv. Ari compoſit.* ℥ ß. *ſpec. diatrion ſantal.* ʒ ij. *ſalis prunellæ* ʒ j. ß. *cum ſ. q. ſyrupi cariophyllor. f. confectio.*

PULVERES.

℞. *Pulv. folior. chamæpytios, Ari compoſit. an.* ℥ j. ß. *eboris pulv. corallii rubr. præparat. cum ſucco aurantior. an.* ʒ ij. *tabularum aurantiorum* ℥ ij. *miſce. f. pulvis. doſis cochl.* 1. *bis in die.*

PILULÆ.

℞. *Spec. diatrion ſantal. diamargarit. frigid. an.* ʒ ij. *ſem. citri, cardui contuſ. an.* ʒ j. ß. *rad.*

dictamni

dictamni Cretici, pæoniæ maris an. ʒ j. ß. *ſalis tamariſci* ʒ ij. *cum ſ. q. gelatinæ è cervi vel exuviis anguium. f. maſſa.*

TABULÆ.

℞. *Spec. diatrion ſantal. diamargarit. frigid. an.* ʒ j. ß. *margarit. pulv. corallii rubr. præpar. eboris pulv. an.* ʒ j. *ſacchari ſolut. in aq. ſcordii & ad tabulat. coct.* ℥ vj. *ſ. a. f. tabulæ.*

Quod ſi, cum *antiſcorbuticis* hujuſmodi temperatis, uſus *chalybis* indicatur, *electuario*, vel *confectioni*, aut etiam *pilularum maſſæ*, addantur, *magiſterii Martis Mynſychti*, vel *extract. chalybis præparationis noſtræ* ʒ ij. In quibuſdam caſibus *croci Martis* circiter ʒ ij. ß. vel ʒ iij. tali compoſitioni addantur, ſæpius tamen *liquores ſolidis medicamentis* ſuperbibendos, quam prædictas compoſitiones, *chalybeatos* reddere præſtat. Reſtat modo *liquorum formulas* præſcribere.

Decocta.

In *ſcorbuto* poſt *febrem diuturnam* excitato, hujuſmodi *decocta*, quæ ſanguinem purificant, & urinas copioſe movent, cum fructu exhibentur.

℞. *Rad. cherefolii, ſcorzoneræ, acetoſæ, petroſelini an.* ℥ j. *folior. eupatorii, linguæ cervinæ an.* M. j. *C. cervi uſti* ʒ ij. *cortices trium pomorum, uvarum Corinthiacarum* ℥ ij. *glycyrrhizæ* ʒ iij. *coquantur in aq. fontanæ* ℔ iiij *ad tertiæ partis conſumptionem, adde ſalis prunellæ* ʒ ij. *vel* iij. *Doſis* ℥ vj. *bis vel ter in die.*

℞. *Rad. eryngii condit.* ʒ vj. *graminis* ʒ ij. *folior. aparin.* M. ij. *eupatorii, epaticæ an.* M. j. *paſſular.* ℥ ij. *ſantal. albi* ʒ j. *glycyrrhizæ* ʒ ij. *coquantur in aq. fontanæ* ℔ iiij. *ad tertiæ partis conſumptionem. Doſis* ʒ vj. *poſt medicamentum ſolidum.*

Ruſticis & pauperioribus, ne poſt *febrem* in *ſcorbutum* incidant, præſcribere ſoleo, ut bis in die capiant hauſtum ſequentem, nempe *ut rad. & fol. taraxaci* M. j. ß *in liquor. Poſſet.* ℔ j. ß. *coquantur ad tertiæ partis conſumptionem; coletur pro duabus doſibus.*

Vel ℞. *rad. taraxaci* M. ß *ſem. citri, cardui an.* ʒ j. *coquantur in liquore Poſſet. cum pomis, vel pomaceo fact.* ℔ j. ß. *ad tertiæ partis conſumptionem.*

Infuſiones.

Apozemata modo præſcripta, contra ſcorbutum præſtantiora evadent, ſi abſque glycyrrhiza parata, colentur in lagenam, cui imponantur folior. beccabungæ & naſturtii aquatici vel cardamines an. M. j. *dein f. infuſio calida & clauſa per 6 horas. Liquor denuo colatus ſervetur in vaſis occluſis. Doſis* ℥ vj. *bis vel ter in die. Quin & ſerum lactis, cum rad. taraxaci, aut foliis fumariæ incoctis, coletur in vas continens folior. beccabungæ, chelidonii minoris an.* M. j. *f. infuſio, &c.*

Infuſiones chalybeatæ crebro in uſu eſſe ſolent, nempe *chalybis ſal, magiſterium* aut *extractum* in decocto quodam, aut aq. deſtillata infundantur; cæterum, prout acidulæ naturales; ſic etiam artificiales è noſtr. præparatione chalybis in aq. fontana diſſoluti atque *antiſcorbuticorum* infuſione impregnati cum inſigni commodo bibuntur.

Succi & expreſſiones.

℞. *Folior. beccabungæ, naſturtii aq. an.* M. iiij. *lujulæ* M. ij. *contuſis exprimatur ſuccus, vitro occluſus cito per ſubſidentiam depurabitur. Doſis* ℥ j. ß. *ad* ij. *cum vehiculo convenienti.*

℞. *Folior. beccabungæ* M. iiij. *caulium rhabarb. Anglicani* M. ij. *contuſis exprimatur ſuccus.*

℞. Fo-

℞. *Folior. beccabungæ, naſturtii, cardamines, chelidonii minoris, acetoſellæ an.* M. ij. *contuſ. exprimatur ſuccus, adde ſucci aurantior. p.* 4. *ſerventur in vitro.*

Syrupi.

Quoties *ſyrupus*, cuilibet alii compoſitioni addendus exigitur, aut *ſyrupo de ſucco lujulæ*, vel *fumariæ*, vel è *coralliis compoſito* utimur; aut etiam *magiſtralis de ſucco beccabungæ*, eodem ritu, quo ſupra, *de cochleariæ ſucco* præſcribitur, parari poteſt.

Aquæ diſtillatæ.

Aquæ diſtillatæ temperatiores parantur, mutando aut *ingredientia*, aut *menſtruum*, aut ſimul *utrumque*.

Quoad prius, juxta hunc modum proceditur.

℞. *Folior. beccabungæ, naſturtii, fumariæ, linguæ cervinæ, hepaticæ, meliſſæ, ſummitatum tamariſci, cypreſſi an.* M. iij. *ſantal. om. contuſ. an.* ℥ ß. *rad. lapathi acut. polipodii qu. an.* ℥ ij. *cort. exteriores quatuor aurantior. limacum mundat.* ℔ ij. *inciſ. & contuſ. affunde ſeri lactis cum pomaceo fact.* ℔ vj. *Deſtillentur in communi deſtillatorio.*

2. Ut *menſtruum* ſit debilius, *ingredientia* ſint moderate calida.

℞. *Folior. cochleariæ, beccabungæ, cardamines, naſturtii an.* M. iij. *cort. quatuor aurantior. limacum* ℔ j. *minutim conciſis affunde ſeri lactis communis, vel lactis recentis* ℔ vj. *Deſtillentur vulgari modo.*

3. In *ſcorbutica atrophia* & *diſpoſitione tabida*, ubi nihil calidum, ſanguinem, humores, ac ſpiritus exagitans, admitti debet, tum *ingredientia*, tum *menſtruum*, ſint temperata & ſanguinem demulcentia.

℞. *Folior. beccabungæ, cardamines, linguæ cer-*

vinæ, adianthi, hepaticæ, veronicæ, eupatorii, an. M. ij. *limacum mundat.* ℔ j. ß. (*vel pulpam caponis, aut cordis ovilli inciſ.*) *ſemicocti & inciſi omnibus ſimul contuſis affunde lactis recentis* (*vel aq. fumariæ*) ℔ vj. *deſtillentur communi modo.*

Vina, & cereviſiæ medicatæ.

Etſi *vinorum* uſus, in *ſcorbuto*, propter calidiorem, ſive ſulphureoſalinam ſanguinis dyſcraſiam, excitato minus convenire videatur, ſi quando tamen aut ſtomachus debilior, aut longa conſuetudo, *vini* ſaltem *oligophori*, potum exigunt, ejuſmodi liquor ſimul temperatior, & quodammodo medicatus parari poteſt. Imprimis etenim vina tenuia aqua diluta, & *meliſſæ*, *borraginis*, aut *pimpinellæ*, aliorumve infuſione imprægnata concedi debent.

Porro *vina* parentur è *ſuccis ribium*, *ceraſorum*, aliorumve *fructuum horariorum*, quæ cum fermentatione maturantur, ſtomacho perquam grata, & ſanguinis depurativa exiſtunt; dein *pomaceum*, familiare & fere genuinum patriæ noſtræ vinum, modo hoc defæcatum, mite, ac ſine acore quovis dulce fuerit, in ſcorbuto plurimum juvat: Porro huic liquori fæcibus exempto, & doliolis repoſito ingredientia varii generis infundantur; cujuſmodi nimirum ſunt *ſummitates pini*, vel *abietis*, *flores tamariſci*; item *raſura C. cervi*, vel *eboris*, quæ liquorem edulcorant, & ab aceſcentia præſervant; in quantum ſc. particulæ *ſalis fluidi* in pomaceo ſcatentes, ipſique acorem inducere aptæ, prædicta ingredientia diſſolvendo, impenduntur.

Cereviſiæ medicatæ temperatiores, ad hunc modum præſcribantur, ſc. paretur *alla tenuior*, pro doliolo 5 vel 6 congiorum capaci, cui vice florum lupuli incoquantur ſummitates *pini*, *abietis*, vel *tamariſci*, aut raſuræ ligni, cujuſvis illorum; dein poſt fermentationem, vaſi imponantur *rad.*

lapa-

lapathi acuti exiccatæ (quibus certe nullum in ſcorbuto præſtantius remedium eſt:) His interdum addantur folia *beccabungæ*, *naſturtii aquatici*, *barbareæ*, &c. item *poma citrea*, vel *aurantia*, in taleolas diſciſſa.

Folia *linguæ cervinæ*, doliolo cereviſiæ mediocris, poſt fermentationem impoſita, ipſi *saporem* ſimul, ac *odorem* gratiſſimum inducunt.

CAPUT IX.

De ſcorbuti indicatione curatoria, qua ipſi morbo, & ſymptomatibus præcipue urgentibus occurritur.

HActenus circa *ſcorbuti therapeiam*, quæ *indicationem præſervatoriam*, ſc. cauſæ morbificæ remotionem ſpectant, ſc. tum *medendi intentiones*, tum *remedia indicata* deſignavimus. Cujuſmodi methodus tempeſtive incepta, ac rite inſtituta, ſæpe rem totam perficit; in quantum ſc. ægritudinis cauſa, ſive radice præciſa, affectus ab ea pendentes ſponte emarceſcunt. At vero, nunc *curſum*, *ἰατρικὴν* non ſemper *directe*, quin varie *deflectendo ad latus*, conficere licebit: quippe interdum *accidentia* & *ſymptomata* graviora contingunt, quæ peculiarem, & quaſi extraordinariam medicinæ operam requirunt, quibus nempe immediate, ac interrupta ſæpe *cura generali*, attendere oportebit: Super his obſervetur, quod cum affectus qui ſcorbuto ſuperveniunt, pro cujuſque ipſorum natura ac patientis indole, appropriata exigunt remedia, hiſce tamen *antiſcorbutica* ſemper admiſceri debent. Non opus erit contra morbos, & affectus omnes, quibus ſcorbutus ſtipari ſolet, *methodum therapeuticam* inſtituere, ita namque huc tota *medicinæ praxis* tranſcriberetur; quin ad ſymptomata ſolum præcipue urgentia, à quibus nempe vel *patientis vita periclitatur*,

vel *cura principalis obſtruitur*, reſpiciendum erit: quo ritu, ac quibus medicamentis, talia ſanentur, modo oſtendemus.

De curandis difficili reſpiratione, & paroxyſmis aſthmaticis.

RE*ſpiratio difficilis*, cum *pectoris anguſtia* & *paroxyſmis aſthmaticis*, remediis ſtatim appropriatis, & extra methodum generalem præſcribendis tolli debet, ſecus enim ægrotans cito in vitæ diſcrimen adducitur. Cum hujuſmodi mala in ſcorbuticis ut plurimum, vel ſanguinis in corde ſtagnantis vitio, vel propter nervos pneumonicos in functione ſua impeditos, oriantur, idcirco medicamentis, aut *cardiacis*, aut *antiſpaſmodicis* curantur: *ſp. C. cervi*, *fuliginis*, *ſanguinis*, *cranii*; item *tinctura caſtorei*, *antimonii*, vel *ſulphuris*, *flores ſalis armoniaci*, *flores benzoini*, item *elixir proprietatis*, in his caſibus ſæpe egregii ſunt uſus: cujuſmodi remedia exhibeantur crebra vice, cum doſi liquoris cujuſdam antiſcorbutici etiam contra prædictos affectus appropriati. Pro ſubita dyſpnœæ mere ſpaſmodicæ, ſi quando graviſſime urgeat, ſedatione, nullum præſentius remedium expertus ſum, quam *Laudani opiati* tincturam noſtram ad gtt. 10. vel 12. in liquore convenienti exhibitam: quippe ſomno obrepente, ſpiritus inordinationes ſuas remittunt, ac interim refecti, debito poſtea ritu, priſtina ſua penſa reſumunt. *Enemata acriora*, quæ alvum copioſe ſubducunt, item *decocta ſudorifera*, ac *diuretica* ſæpe juvamen præſtant.

℞. *Rad. bardanæ, petaſitidos, cherefolii an.* ℥ j. *folior. adianthi, chamædrios, an.* M j. *ſem. bardanæ, carthami, an.* ʒ iij. *paſſularum* ℥ ij. *inciſ. & contuſ. coquantur in aq. fontan.* ℔ iij. *ad tertiæ partis conſumptionem, adde vini albi* ℥ iiij. *colentur in lagenam, cui imponatur fol. cochlear. conciſ.*

M. j.

M. j. *rad. Elenii condit. & minutim inciſ* ℥ ß. *f. infuſio clauſa & calida, per horas tres. Doſis* ℥ vj. *bis vel ter in die.*

De ventriculi affectibus ſcorbuto accidere ſolitis.

Scorbutici interdum magna *ventriculi oppletione* & *dolore*, item *nauſea* & *ructibus*, & nonnunquam etiam *vomitu crebro*, ac immani tentari ſolent. Cujuſmodi vitia, interdum à chylo illic in putrilaginem degeneri, ſæpius tamen à materia morbifica, aut *ſanguinis*, aut etiam *ſucci nervoſi* commeatu advecta, & vel intra *ſtomachi cavitatem* depoſita, vel *plexibus nerveis* & *membranis* infixa, oriuntur: In hujuſmodi caſibus, ſi materia viſcida nidoroſa, aut alias infeſta inter vomendum rejicitur, & ſuſpicio ſit cauſam, intra ventriculi cavitatem ſubſiſtere, lene *vomitorium* ex *vino ſcillitico*, aut *ſale vitrioli* propinare conveniat; vel *extracto rhabarbari*, aut *infuſo ejus, adjecto ſale* aut *cremore tartari*, humor peccans per alvum deturbetur: ſin materies intra *membranas*, aut *plexus nerveos*, penitius adhæreſcat, *diaphoretica*, aut *ſalium efferveſcentias cohibentia*, potius conducunt. *Elixir proprietatis*, vel *flores ſalis armoniaci*, vel *ſpiritus fuliginis*, cum *aq. raphani compoſita*, *lumbricorum*, aut alio liquore antiſcorbutico crebrà vice ſumantur. Interim ſemel, aut bis in die, *fotus ex abſynthio, centaurio, floribus chamomillæ, rad. gentianæ*, aliiſque vino albo incoctis, cum ſtuphis laneis calide intinctis & expreſſis, ventriculi regioni applicentur. *Enematum* uſus convenit. Non raro item *opiatæ* juvamen magnum conferunt.

De

De dolore ventris, & colica ſcorbutica.

Nulla propemodum affectio, citiorem medicinæ opem poſtulat, quam quæ in ſcorbuto frequenter accidunt, *colica* & *ventris tormina*. Contra hæc mala, *clyſteres* varii generis, *fotus*, *linimenta* & *cataplaſmata* adhibentur. *Opiatarum* uſus hic valde neceſſarius deprehenditur. Certe in hoc caſu, illud *Riverii* præſcriptum, ut *catapotia purgantia, cum laudano admixto* exhibeantur maxime locum habet; namque à ſomno concitato, ac alvi ſolutione uberiori proritata, non raro paroxyſmus ſolvitur. Cæterum *pulveres teſtacei*, à quibus *ſales acetoſi* imbibuntur, aut figuntur, cauſæ morbificæ profligandæ plurimum conducunt. E.g. ℞. *Pulv. oculor. cancri, teſtarum ovor. an.* ℥ j. ß. *margaritar.* ʒ j. *f. pulvis, dividatur in* 12 *doſes, quarum una ſexta qualibet hora ſumatur cum aq. ſcorbutica, vel cum decocto rad. & ſeminum Bardanæ*, qualis ſupra deſcribitur, aut etiam cum *liquore Poſſet. cum rad. & ſeminibus Bardanæ, foliis majoranæ odoratæ, ac ſaxifragiæ incoctis, foliiſque cochleariæ infuſis*. In colica ſcorbutica, etiam in ventriculi affectibus modo deſcriptis, *acidularum purgantium*, quales apud noſtrates juxta vicos *Epſum* & *Barnett* proſtant, uſus egregium ſæpe commodum præſtat.

De diarrhœa & affectibus dyſentericis.

Diarrhœa inveterata, qualis ſcorbuticis frequenter accidit, haudquaquam medicamentis aſtringentibus ſiſti debet, nec etiam alterantibus, aut antiſcorbuticis quibuſvis facile curatur: *acidulæ ferro*, aut *vitriolo* impregnatæ, hujus affectus remedium optimum exiſtunt, his ſuccedunt *acidulæ artificiales*, aut *medicamenta chalybeata*, quæ juvamen inſigne præſtare ſolent: *Crocus Martis* recte præparatus, cæteris omnibus jure præfertur.

fertur. *Methodo ſequenti* ſæpe bono cum ſucceſſu uſus ſum. Imprimis *purgatio ex pulvere, aut infuſo rhabarbaro, aromaticis aſtringentibus adjectis, inſtituatur, & aliquoties ſc. trium, aut quatuor dierum intervallo iteretur.* Cæteris diebus, *electuarii ſequentis doſis ad quantitatem nucis moſchatæ mane & hora quarta ſumatur.* ℞. *Conſervæ abſynthii vulgaris, cum aq. parte ſacchari fact.* ℥ vj. *(in conſtitutione calidiori, hujus vice, conſerva roſar. rubrar. recipiatur) ſpec. diarrhod. abbatis* ʒ ij. *ſantal. albi, rubri pulv. an.* ʒ j. *croci Martis opt.* ℥ ß. *cum ſ. q. ſyr. chalybis. f. electuarium.*

In *affectibus dyſentericis*, ac *teneſmo*, ſimili methodo procedendum erit; præſertim *acidularum* uſus, ſi fieri poteſt, adhibeatur: inſuper *enemata*, è *decoctis vulnerariis* parata, crebro ſint in uſu. Nuper ego quendam *dyſenteria diuturna*, ac gravi laborantem, qui ſc. quotidie plures uncias ſanguinis, per alvum à longo tempore excreverat, hoc remedio ſanavi. ℞. *Rhabarb. opt. pulv.* ℥ j. *ſantal. rubr. pulv.* ʒ ij. *cinamomi* ʒ j. *croci Martis* ʒ iij. *balſami Lucatelli q. ſ. f. maſſa pilularis; ſumpſit quatuor pilulas, diebus modo ſingulis, modo alternis, per duas ſeptimanas, & perfecte curatus erat. Huic etiam, cereviſiam medicatam ex rad. lapathi acut. & foliis beccabungæ infuſis conſtanter bibendam præſcripſi.* *Obſervatio.*

De vertigine, ac leipothymia, aliiſque affectibus eidem, in affectione ſcorbutica adjungi ſolitis.

Vertigo ſcorbuto inveterato crebro ſupervenit; cui etiam *leipothymia frequens*, ac fere *conſtans ejus metus*, inſuper in membris *ſtupor*, ac *formicationis ſenſus* modo huc, modo illuc excurrens, adjungi ſolent. Cujuſmodi affectus, modo à ſpirituum animalium in ipſo fonte, & modo ab eo-

rum-

rundem intra nervos, tum *cardiacos*, tum *membrorum motui* inſervientes, *deliquiis*, procedunt: cumque à *cerebro* & *nervoſo genere*, ſale ſcorbutico plurimum obſeſſis, dependent, non facile curantur. *Remedia cephalica*, qualia in *vertigine* & *morbis paralyticis*, per ſe excitatis, conveniunt; cum *antiſcorbuticis* admixtis adhiberi debent. Itaque facta imprimis *totius proviſione*, per *cathartica* idonea, & qualia in ſcorbuto conveniunt, cum remediis contra prædictos affectus, appropriatis; ad hunc modum procedatur.

Circa initia curationis, *ſanguinis detractio*, è venis ſedalibus hirudinum ſuctu celebretur; & niſi aliquid contraindicat, crebra vice poſtea iteretur.

℞. *Pulv. rad. pæoniæ maris* ℥ ß. *coral. rubr. præpar.* ʒ ij. *cranii humani, ungulæ alcis, an.* ʒ j. ℞. *Sacchari opt. ſolut. in aq. pæoniæ compoſit. vel in aq. raphani ſylveſtris, & ad tabulat. coct.* ℥ viij. *olei ſuccini opt. rectificat.* ʒ ß. *ſ. a. f. tabulæ, ſumantur ad* ʒ j. ß. *vel* ʒ ij. *mane & veſperi, ſuperbibendo hauſtum aq. deſtillat. ſequentis*

℞. *Folior. cochleariæ, beccabungæ, naſturtii, lilii conval. ſalviæ, roriſmarini, betonicæ an.* M. iij. *jugland. viridium* ℔ j. *cort. 6. aurantior. & quatuor limoniorum, rad. pæoniæ maris recent.* ℔ j. ß. *contuſis & conciſis affundantur phlegmatis vitrioli* ℔ j. *ſeri lactis cum pomaceo fact.* ℔ v. *Diſtillentur more vulgari, aq. ſimul tota miſcetur. Doſis* ℥ iij. *ad* ℥ iiij.

De hæmorrhagiis.

Hæmorrhagiæ, in affectione ſcorbutica, ſæpe ingens periculum minantur, nimirum quaſi laborantes propterea in mortem præcipites traderentur; dum ſanguis fere ad animi deliquium, modo è *naribus*, modo *fluxu menſtruo*, aut *hæmorrhoidali*, erumpit: præterea, iſte interdum è *pulmonibus*, aut *ventriculo* rejectus, ulceris, aut ſaltem

magnæ

magnæ debilitatis in parte affecta deliteſcentis ſuſpicionem præbet. Quare excretiones ſanguinolentæ, ſi vel immodicæ fuerint, aut loco inconvenienti accidunt, in præſens ſiſti, ac in poſterum præcaveri debent.

Pro *ſiſtendo ſanguine*, quando immodice erumpit, methodus ſatis vulgo nota eſt, ac nihil magis, aut peculiare, in hoc affectu propter ſcorbutum, quam propter alias occaſiones excitato, agendum reſtat. Attamen ad *præcavendas hæmorrhagias*, remedia adhibeantur, quæ ſanguinis acrimoniam tollunt, & vaſorum ora nimis laxa & dehiſcentia conſtringunt. Utraque intentio, *medicamentis chalybeatis* optime præficitur. *Acidularum vitriolicarum* uſus in hanc rem maxime idoneus eſt: porro *chalybis infuſiones*, *extracta*, *ſales*, ac ejuſmodi præparata, quæ *ſalinam*, ſive *vitriolicam* ferri naturam præcipue continent, contra *hæmorrhagias* ſemper utiliſſima exiſtunt. Qua ratione *ferrum* & *præparata* ejus, hos effectus, alioſque diverſimodos, in corpore humano producunt, ſuperius oſtenditur.

℞. *Conſervæ roſar. rubrar. cynorrhodii*, *an.* ℥ iij. *ſpec. diarrhod. Abbatis*, *diatriωn ſantalωn an.* ʒ j. ß. *ſalis chalybis* ʒ j. *croci Martis opt. præparat.* ʒ ij. *corallii rubr. præpar.* ʒ j. ß. *cum ſ. q. ſyr. de chalybe. f. electuarium*, *ſumatur ter in die qu. nucis moſchat. ſuperbibendo liquoris appropriati hauſtum.*

Pauperibus ad hunc modum præſcribere ſoleo.

℞. *Summitatum cypreſſi*, *urticæ urentis an.* ℥ iiij. *beccabungæ* ℥ ij. *Contundantur in mortario cum* ℥ x. *ſacchari albiſſimi: dein adde ſquamar. ferri tenuiſſime pulv.* ℥ j. *pulv. ſantal. albi*, *rubri an.* ʒ ij. *cum ſ. q. ſyr. è ſucco urticæ. f. electuarium. Doſis qu. nucis jugland. bis in die.*

℞. *Aq. deſtillatæ*, *vel decocti antiſcorbutici temperat.* ℔ ij. *chalybis noſtr. præpar.* ʒ ij. *miſce in vitro. Doſis* ℥ iij. *vel* iiij.

℞. *Summitat. urticæ urentis*, *folior. beccabun-*

gæ,

ga, *an*. M. iiij. *contuſis exprimatur ſuccus*, *ſervetur in vitro*. *Doſis* ℥ ij. *vel* iij. *bis in die cum aq. deſtillat. antiſcorbutica*.

De vitiis oris, propter ſcorbutum oriundis.

Quamprimum labes ſcorbutica partes *oris* inceſſit, ut *gingivæ* intumeſcant, earumque carnes fungoſæ evadant, protinus remedia, quæ putredinem ab iis arcent, ſedulo adhibeantur: Inter hæc, *collutiones oris*, ac *linimenta*, & *morbo* circa has partes *incipiente*, & illo ibidem *ingraveſcente*, præcipui ſunt uſus; quæ tamen, uti varias intentiones reſpiciunt, ita diverſimode parari ſolent, ſc. gingivarum *caro* primo *intumeſcens*, à ſanguinis, aut ſeri ſalſi, & corrupti incurſibus liberari & exiccari: poſtea earundem *caro flacceſcens*, ac à dentibus ſubſidens, à putredine vindicari, quin etiam ut dentes arctius complectatur, conſtringi debet; propter has & forſan alias intentiones, *gargariſmi*, ſive *oris collutiones*, varii generis inſtituantur: quorum fere omnium præcipua ingredientia, ſunt *vegetabilia incocta*, ac *mineralia infuſa*. *Herbæ*, aut *radices*, quæ liquore idoneo, ſc. *aqua*, aut *vino* incoquuntur, plerunque ſunt vel *acres*, vel *amaræ*, vel *ſtypticæ*: dein ejuſmodi *decocta* imprægnantur, aut *ſale volatili*, *lixiviali*, *vitriolato*, ſeu *chalybeato*, vel *aluminoſo*. Libet hic *formulas* quaſdam cujuſque generis ſubjicere.

1. Cum itaque gingivarum caro propter ſeri ac ſanguinis ſalſi & corrupti influxum, primo intumeſcit & fungoſa evadit. ℞. *Cort. mediani ſambuci*, *Ulmi*, *an*. M. ß. *folior. ſatureiæ*, *ſalviæ*, *eryſimi*, *naſturtii*, *an*. M. j. *rad. Pyrethri* ℥ ij. *contuſ. & conciſa coquantur in aq. calcis* ℔ iij. *ad tertiæ partis conſumptionem*: *ſi edulcoratio requiritur*, *adde mellis roſat.* ℥ ij. *f. gargariſmus*. *Vel* ℞. *Vitrioli camphorati* ℥ j. (*vulgo apud*

pud noſtrates inſignitur, nomine pulveris Capitanei Green) aq. fontan. ℔ ij. miſce in vitro, conquaſſetur, & dein liquor per ſubſidentiam clareſcens, uſurpetur. Vel paretur lixivium è cineribus geniſtæ, aut roriſmarini, vel è tartaro & nitro calcinato; hujus ℔ iij. incoquantur folior. ſatureiæ, thymi, ſalviæ, roriſmarini an. M. j. colatura ſuperfundatur folior. cochleariæ M. ij. f. infuſio calida & clauſa per horas tres, iterum coletur & ſervetur ad os colluendum, ſæpius in die.

Propter eandem intentionem, etiam linimenta intermediis temporibus, ac præſertim noctu applicentur, ut illorum virtus ægrotantibus, vel inter dormiendum communicetur. Apud Authores *præſcriptum* frequens celebre, & longo uſu expertum habetur. ℞. *Pulv. folior. aquilegiæ, menthæ criſpæ, ſalviæ, nucis moſchat. myrrhæ (quæ tamen aliquando omittatur) an.* ʒ ij. *aluminis uſti* ℥ ß. *mellis virginei* ℥ iiij. *vel q. ſ. ſ. a. f. linimentum.*

2. Si quando gingivarum caro flacceſcens, dentium radices deſtituit. *Scarificatio* levis ſæpe adhibeatur; inſuper hoc decocto os colluatur. ℞. *Summitatum rubi, cypreſſi, folior. ſaniculæ, cardamines an.* M. j. *coquantur in aq. ferratæ* ℔ iij. *ad tertiæ partis conſumptionem, colatura adde mellis roſat.* ℥ ij. *miſce.*

Linimentum hujuſmodi applicetur. ℞. *Pulv. rad. ireos Florentinæ, folior. ſalviæ, hyperici an.* ʒ ij. *boli Armeni, ſalis prunellæ an.* ʒ j. *mellis virginei calentis q. ſ. agitatione bene incorporentur.*

3. Quando gingivæ putreſcunt, & corrumpuntur, ſimulque dentes carie obſiti vacillant, ac tetrum odorem expirant, medicamenta fortiora, & putredini valde reſiſtentia, adhibeantur; *vitrioli camphorati*, etiam *lapidis medicamentoſi infuſio*, hic adprimis locum habent.

Vel ℞. *rad. Gentianæ, Ariſtolochiæ rotund. inciſ. an.* ℥ ß. *folior. centaurii minoris, abſynthii Pon-*

tici,

tici, ſatureiæ, aquilegiæ, an. M. j. *coquantur in aq. calcis, aut lixivialis, etiam modo ferratæ, modo aluminoſæ* ℔ iij. *ad tertiæ partis conſumptionem. Colaturæ adde mellis crudi* ℥ ij. *vel* iij. *miſce.*

4. *Si dentium caſus* præcipue metuatur. ℞. *Cort. rad. prunor. ſylveſtrium* ℥ j. *tormentillæ, & biſtortæ totius an.* M. j. *malicorii, bauſtior. an.* ℥ ß. *coquantur in aq. fontanæ* ℔ iij. *Colaturæ adde aluminis* ʒ ij. *vel* iij. *mellis opt.* ℥ ij. *miſce.* ℞. *Vitriol. camphorat. C. cervi uſti an.* ʒ j. *nucis moſchat.* ʒ ß. *mellis opt q. ſ. f. linimentum. Vel* ℞. *Pulv. rad. biſtortæ, malicorii, boli Armeni, aluminis uſti an.* ʒ j. *mellis roſacei q. ſ. adde ſpiritus vitrioli* ℈ j. *f. linimentum.*

5. Si quando (uti interdum aſſolet) ulcera putrida & profunda, gingivas, aliaſve oris partes inceſſant, remedia prædicta fortiora erunt ſæpius adhibenda: Inſuper loco affecto *petia unguento Ægyptiaco, in ſpiritu vini diſſoluto, vel lapidis medicamentoſi* aut *ſublimati infuſione intincta, aliquoties applicetur.* In his caſibus *Chirurgo* perito curatio delegetur.

De doloribus, crura, ac alios interdum artus, noctu potiſſimum infeſtare ſolitis.

Contra hos *dolores*, ſiquidem acerbiſſimi interdum exiſtunt, præter generalem ſcorbuti curandi methodum, remedia ſpecifica, & ſymptomati iſti occurrentia indicantur: Itaque in tali caſu, *purgationis ritu* bene inſtituto, etiam *phlebotomia* (ſi opus ſit) celebrata, & *pharmacia interna* & *topicis externis*, morbum adoriri convenit.

Quoad prius, quæ per ſudores, etiam & quæ per urinas movent, ſæpe juvamen præſtant, in quantum ſanguinis, & ſucci nervoſi *recrementa lixi-*

xivialia & *acetoſa*, in parte affecta congredi ſo-ta, alio deducunt: potiſſimum vero adhibeanur, quæ utrumque humorem, ab indole ſua rava, ſc. tum *ſalina*, tum *acetoſa*, vindicant: *ulveres teſtacei*, *oculorum cancri*, *mandibularum ucii*, *item ſp. & flores ſalis armoniaci*, *ſp. ſanguiis*, *tinctura antimonii*, *corallii: Decocta rad. & eminis bardanæ*, *chamæpytios*, *chamædryos*, adrime conferunt. Cujuſmodi remedia cum *aquis eſtillatis antiſcorbuticis* bis aut ter in die ſumanur. *Aqua deſtillata*, ex *ſtercore* equino, addiis, *cochlearia*, *beccabunga*, *iva arthritica*, & imilibus, interdum valde proficua eſt. Interea otus, *linimenta*, *cataplaſmata*, aut alius geneis applicationes, quæ dolores ſedant, exterius admoveantur.

De arthritide vaga ſcorbutica.

De hoc affectu Eugalenus, Wierus, Medicus Campenſis, & *Gregorius Horſtius*, ex compoſito cripſerunt; in ſeptentrionalibus Belgiæ plagis, alde frequens perhibetur. Cujus certum indiium conſtat, ***lumbricum vivum***, ***loco dolenti*** mponendo; nam ille ſtatim exilire, circumgyrari, incurvari, labaſcere, & mori ſolet; quod quidem in hoc morbo, etiam apud noſtrates ſais crebro evenire expertus ſum. Cujuſmodi experimenti ratio (uti videtur) hæc eſt, *doloris* & *tumoris* in parte affecta excitati, cauſam eſſe ſtauimus, quòd à *ſanguine*, *fæculentiæ ſalinæ*, ſive *lixiviales*, ſimulque à *ſucco nervoſo*, *acetoſa*, in eodem loco depoſitæ, mutuo effervefcunt, non ſecus ac *ſpiritus vitrioli*, *ſali Tartari deliquato commiſſus*; porro à tali particularum diſſimilium lucta, & agitatione, uti *dolor* & *tumor* cientur, ita quidem effluvia valde acria, & velut corroſiva copioſe abſcedunt, quæ *lumbricum* loco dolenti impoſitum, nihilo minus, quam ſuper liquores iſtos ebullientes, ſuſpenſum, enecant:

Pro-

Propter experimenti iſtius effectum, morbi curatio, per *lumbricos*, ſc. *remedia ex iis parata* inſtituitur; qui tamen neſcio, utrum intus ſumpti, tam certo profligabunt morbum, ac illi exterius admoti, à morbo profligantur. Utcunque *lumbrici*, uti & *limaces*, *aſelli*, & alia *animalcula exanguia*, in quantum *ſale volatili* abundant, in remedium ſatis efficax non raro cedunt.

Henricus Petræus refert duo remedia, contra hunc morbum in *Weſtphalia* uſitata. ℞. *Novem lumbricos, cum duobus cochlearibus vini in mortario contuſos, & per pannum expreſſos, his addatur dimidia vini menſura, ſumantur cochlearia* iij. *mane, meridie, & veſperi, per plures dies.* 2. ℞. *Sabinæ ramulos* ij. *vel* iij. *mellis virginei cochlearia* ij. *coquantur cum menſura vini ad ſubſidentiam duorum digitorum. Colatura ſumatur ad cochlearia* iiij. *vel* v. *ter in die.* Priori medicamento affinis eſt potio quædam vulgaris, ab *Horſtio* citata, dicta Monaſterienſis. ℞. *Salviæ, betonicæ, Rutæ an. folia* 5. *lumbricorum cum cingulis rubris in collo* no. 5. *ſabinæ parum, & rad. ſucciſæ* no. ij. *cum aqua flor. ſambuci contundantur, & ſuccus expreſſus pro ſudore movendo exhibeatur.* Etiam ſimile præſcriptum à *Medico Campenſi* apud Foreſtum proponitur.

Certe in hoc affectu, *aqua lumbricorum magiſtralis*, in *pharmacopœa Londinenſi* præſcripta egregie convenit: Quin *ſp. & ſalem C. cervi, ſp. ſanguinis, flores ſalis armoniaci* cum bono ſucceſſu ſæpius adhibui. Porro *pulveres teſtacei* ſc. *oculi cancrorum, corallia, margaritæ*, & vegetabilia, quæ *arthritidis antidota* feruntur, uti *rad. ariſtolochiæ, folia chamæpytios, chamædryos*, & ſimilia antiſcorbuticis conjuncta, morbi hujus ſanationi conducunt. *Exterius* pro doloribus ſedandis, præter *anodyna*, quæ ſub forma *linimenti, fotus*, aut *cataplaſmatis* uſurpantur: *Oleum lumbricorum, ranarum*, & *bufonum* non raro ſunt valde proficua. Accepi à viro Inſigni huic

huic morbo valde obnoxio, quod *aqua è contentis ventriculo bovis nuper mactati exemptis per deſtillationem prolicita, & cum petiis ei calide intinctis, atque pro fotu applicatis, levamen certiſſime adferret.*

De affectibus convulſivis & paralyticis, ſcorbuto ſupervenire ſolitis.

Si quando labes ſcorbutica in *cerebrum* & nervoſum genus irrumpens, liquorem utriuſque provinciæ irriguum valde inquinarit, propterea quidem diverſimodi affectus, ac imprimis *paralytici*, aut *ſpaſmodici*, prout ſupra oſtendimus, oriri ſolent: nimirum juxta quod materies morbifica, regimini animali illata, aut *narcotica*, aut *exploſiva* fuerit. Cujuſmodi affectus, licet in hoc caſu ſymptomatici fuerint, attamen ingraveſcentes, præ ſcorbuto parente & *nomen*, & *potiorem curationis partem* ſibi vendicant, ita ut ægrotans *paralyſi*, aut *convulſione*, magis quam *ſcorbuto* laborare dicatur; etiam *medicamenta* iſtis affectibus dicata, quibuſcunque aliis eodem tempore, propter alias intentiones requiſitis, præponantur.

Pro ſanandis hujuſmodi affectibus, *ſcorbuto* ſuperinductis, id potiſſimum agatur, ut remedia iiſdem appropriata, cum *antiſcorbuticis* rite complicentur. Quoad *morbos convulſivos*, quæ in ſuperiori tractatu proſtant, huc facile transferantur. Cæterum de *paralyſi*, *lethargo*, nec non pleriſque aliis *cerebri*, & *nervoſi generis* pathematis, diſquiſitiones ſpeciales aliquando forſan lucem viſuras, inſtituimus: interim haud par eſt, *methodos therapeuticas*, quæ ad *pathologias* iſtas ſpectant, hoc in loco præoccupare; quin potius, quod ex re fore videtur, ſub calcem hujus operis, *ſcorbuticorum quorundam*, ſimul ab iſtis morbis decumbentium *caſus* & *curationes* proponemus.

De atrophia, item de febre ſcorbutica, quæ ſæpe illius aut cauſa eſt, aut effectus.

Tria ſunt *cauſarum genera*, ſerie quadam pendentia, à quarum una, aut pluribus, *atrophia ſcorbutica*, abſque pulmonum phthiſi, exiſtens, produci ſolet, ſc. aut *chylus primarum viarum culpa pervertitur*, quo minus, penus ejus ſufficiens, aut laudabilis, ſanguini inferatur. Secundo aut iſti illatus, tamen *ſanguinis vitio*, non recte in ſanguinem & ſuccum nutritium mutatur. Tertio aut denique ſuccus nutritius in maſſa ſanguinea præparatus, propter *liquoris nervoſi* culpam, ſolidis partibus non rite aſſimilatur.

Remedia huic ſymptomati appropriata, aut *primarum viarum*, aut *prædictorum humorum*, emendationes reſpiciunt. Quoad *prius*, interdum accidit ob *ſtomachi tonum* præfractum, aut *fermentum* vitiatum, alimenta ingeſta non rite coqui, ſed in putrilaginem inutilem faceſſere. Hujuſmodi malis, *lenia cathartica*, *digeſtiva*, *corroborantia* adhibeantur. Sæpius tamen propter *tumorem ſcirrhoſum*, modo in *ventriculo*, modo in *meſenterio*, aliiſve circumcirca partibus, excitatum, chylificationis opus inhibetur: in hoc caſu *deobſtruentia*, & *diſſolventia* conveniunt, *acidularum uſus* quibuſvis remediis palmam præripit. Porro *fotus*, *linimenta*, aut *emplaſtra* exterius applicari debent.

Inſuper interdum accidit, ſine tumore in viſceribus excitato, *vaſa lactea* à materia craſſa ac viſcida iiſdem impacta, in tantum obſtrui, ut chyli, ſatis laudabilis, & copioſe licet confecti, penus haud ſufficiens, in ſanguinem feratur. In hoc affectu alvus ut plurimum copioſe dejicit, albida tamen, inſtar lactis coagulati, ac

ac non, uti aliorum excrementa, bile tincta aut fœtida. Quorum ratio eſt, quod ſanguis depauperatus bilem flavam, è qua inteſtinis ſuffuſa, excrementorum color ac fœtor procedunt, parcius progignit. In hoc caſu acidulæ imprimis conveniunt, item deobſtruentibus intus exhibitis, linimenta, fotus & balnea exterius uſurpentur.

Contra *maraſmum*, ſanguinis à craſi degeneris vitio exortum, *lac aſininum* aut *vaccinum*, *aqua hordeata*, *aut aqua idonea deſtillata*, *dilutum, ſæpe opem conferunt: Limacum juſcula, aut lacteata cum iiſdem incoctis*; porro *aqua deſtillata ex lacte*, *aut ſero lactis cum limacibus* & *herbis antiſcorbuticis temperatis*, *in hoc caſu valde conducunt: in hunc finem etiam decocta ex herbis vulnerariis & antiſcorbuticis infuſis bono cum fructu ſumuntur*: Interea partibus externis *frictiones* cum pannis, *unguento reſumptivo*, aut *oleo amygdalarum* recenti madidis & intepefactis, quotidie adhibeantur.

Cum *ſanguinis* affecti, proindeque *ſuccum nutritium* pervertentis vitio, *atrophia* exoritur, plerumque *febrem erraticam*, cum ſudoribus nocturnis adjunctam habet, in quantum ſc. maſſa ſanguinea, à ſucco iſto degeneri, in efferveſcentias inæquales, ac incertas cogitur, atque materies ita moleſta, ſudore nocturno ejicitur. In hoc caſu victu tenui inſtituto, decocta & aquæ deſtillatæ, quæ ſanguinem fundunt ac purificant, cum antiſcorbuticis admixtis crebro ſumantur.

℞. *Raſuræ eboris*, *C. cervi an.* ℥ ij. ß. *rad. eryngii conditi* ℥ vj. *rad. cherefolii*, *taraxaci an.* ℥ ß. *folior. linguæ cervinæ*, *hepaticæ an.* M. j. *pomum* j. *inciſum*, *paſſular.* M. j. *coquantur in aq. fontanæ* ℔. iiij. *ad tertiæ partis conſumptionem. Colatura ſuperaffundatur folior. beccabungæ contuſ.* M. ij. *ſalis prunellæ* ℥ j. ß *vel nitri fixi* ℥ j. *f. infuſio clauſa*, *& calida*, *per horas*

ras tres, ſumantur ℥ iiij. *vel* vj. *ter in die.*

℞. *Folior. beccabungæ* ℔. iiij. *oxalidis taraxaci totius an.* M. ij. *limacum mundatar.* ℔. j. ſs. *cort. duorum aurantiorum: contuſis & conciſis affunde lactis recentis, vel ſeri lactis cum pomaceo facti, vel ſucci pomor. recentis* ℔. vj. *deſtillentur more vulgari. Capiat* ℥ iij. *bis vel ter in die.*

De rheumatiſmo.

Hunc *affectum*, à *ſalium*, qui ſunt diverſæ proſapiæ ac indolis, nempe *fixi* à *ſanguine*, & *acetoſi* à *liquore nervoſo* adventantium, congreſſu & mutua effervescentia, provenire ſtatuimus. Utriuſque ſalis ſubjecta, ſunt fæculentiæ ſuperfluæ, à prædictis humoribus, in turgeſcentias quaſdam actis, depoſitæ, atque in partes, modo has, modo illas ſuffuſæ: quare ut morbus curetur, & *humorum turgeſcentia ſedentur, & fæculentia eorum ſuperflua expurgentur, etiam ſales utroque ritu degeneres, ad volatilitatis ſtatum reducantur.*

Propter *duas priores intentiones* levis *purgatio* & *phlebotomia* imprimis requiruntur, & aliquoties pro tolerantia virium iterari debent: quin & *diuretica* & *diaphoretica*, quæ ſeroſitates ſalinas, quoquomodo foras convehant, ſubinde exhibeantur. Cujuſmodi evacuationes, ut ſedate, & cum εὐφορίᾳ, & natura aſſiſtente, melius ſuccedant, *opiata* crebro ſint in uſu. Propter *alterum ſcopum*, in quo præcipuus curationis cardo verſatur, *alterantia*, & præſertim quæ *ſale volatili prædita* ſunt, valde conducunt: quare in hoc caſu vulgaris, ſed non contemnenda medicina eſt, *infuſionem ſtercoris equi maſculi, in vino tenui*, aut *cereviſia*, aut *aqua deſtillata appropriata, factam, ad* ℥ iiij. *vel* vj. *bis aut ter in die propinare.* Quin & pharmacum paulo gratius & non minus efficax parari poteſt, ſi ex *ſter-*

ſtercore illo cum ingredientibus antiſcorbuticis, vino albo, aut pomaceo infuſis, aqua diſtilletur, quæ ad ℥ iij. *vel* iiij. *bis in die exhibeatur: ſpiritum C. cervi, ac ſanguinis* ſæpius in hoc caſu, cum inſigni ægrotantis commodo præſcripſi.

De hydrope.

Cum *hydropem* ſcorbuto ſupervenire ſolitum, *duplicem* ſtatuimus, ſc. *habitualem* & *occaſionalem*; circa prioris medelam, plerumque & opera & oleum perditur: nulla etenim remedia, *hepar*, atque *pulmones*, aliaque interdum viſcera prorſus vitiata, atque ſanguinis craſin penitus ſubverſam reſtituere poſſunt. In tali caſu ſi quid agendum videtur, medicinæ ambitus peranguſtus exiſtit; neque enim *catharticis*, nec *diaphoreticis*, neque alius cujuſque generis evacuationi fortiori locus relinquitur: *cardiacis*, ac *diureticis* præcipue ac fere tantum inſiſtendum erit. In hos fines, *elixyres*, *tinctura*, *electuaria*, *pulveres*, *infuſiones*, *decocta*, *aqua deſtillata*, &c. quæ partim *antihydropicis*, partim *antiſcorbuticis* conſtant, exhibeantur; quorum tamen, quia parum aut nihil ſignificant, formulis præſcribendis ſuperſedere viſum eſt.

Hydrops ſcorbuticus, à *cauſa evidenti*, ſive *occaſione* quadam, uti oſtenſum eſt, ſubito excitatus, non raro curationem admittit, quæ quidem ut facilius ſuccedat, naturæ tumultus imprimis ſedari, ac inordinationes compeſci debent: quamobrem, ſi vigiliæ adhuc plurimum infeſtant, ſomnus *opiatarum* uſu concilietur, & ſubinde quoties valde opus ſit, denuo accerſatur. Quamprimum pro ratione virium purgare licet, ſequens pulvis ſumatur, & debitis intervallis aliquoties iteretur; interim à crebro *enematum* uſu alvus ſoluta reddatur. ℞. *Mercurii d.* ℈ j. *reſin. jalapæ* gr. v. *ad* 10. *cariophyllor.* ℈ ß. *miſce, detur in cochleari panatellæ*; aliis

temporibus *diuretica*, ac interdum *diaphoretica* ſedulo propinentur. ℞. *Tinctura ſalis tartari, millepedum infuſione impregnata q. v. detur* ℈ j. *ad* ℈ ij. *bis in die cum liquore appropriato.* ℞. *Sp. ſalis armoniaci q. v. Doſis* ℈ ß. *ad* gtt. 15. *eodem modo.* ℞. *Millepedum praparat.* ʒ iij. *ſalis tartari* ʒ ij. *nucis moſchat.* ʒ j. *miſce, f. pulvis. Doſis* ʒ ß. *bis in die, cum liquore appropriato. Vel* ℞. *Apum ſiccat. & pulv.* ʒ ij. *ſem. ameos pulv.* ʒ j. *olei juniperi* ℈ j. *terebinth. q. ſ. f. maſſa pilul. Doſis* ℈ j. *ad* ʒ ß. *bis in die ſuperbibendo liquorem ſpecificum.*

℞. *Folior. cochlearia utriuſque, naſturtii aq. lepidii, perſicariæ, an.* M. iij. *rad. Ari, Bryoniæ, iridis Florentina an.* ℥ iiij. *corticis mediani ſambuci* M. ij. *cort. Winterana* ℥ ij. *cort. externa quatuor aurantjor. trium limoniorum, baccarum juniperi recentium* ℥ iiij. *inciſ. & contuſis affunde vini Rhenani* ℔ iiij. *vini è ſucco baccarum ſambuci* ℔ ij. *Deſtillentur more vulgari, aqua tota confundatur. Doſis* ℥ iij. *ad* iiij. *bis in die, poſt doſin alicujus medicamenti ſuperius præſcripti.*

Parentur *decocta* & *cerevisiæ medicatæ*, qualia ſupra præſcribuntur, adjectis *ingredientibus antihydropicis.*

De crepitu oſſium.

Reſtat adhuc *ſymptoma*, ſcorbuto interdum, licet rarius ſuperveniens, ſc. *crepitus oſſium*; in cujus *rationem* ſuperiori *pathologia* omiſſam, & *therapeiam*, ex re fore videtur, hic loci inquirere. Novi quoſdam, vix tamen ultra tres aut quatuor, qui *ſcorbuto* dudum laborantes, noxam ejus non tantum in humoribus, & *partibus carneis*, ſed in ipſis demum *oſſibus* luerunt: quoties enim membrum quodvis ullo modo flecterent, oſſium capita, quaſi nuda eſſent, inter ſe attrita, ſtrepitum ingentem edebant;

bant; porro cum lecto decumberent, ibidemque è latere in latus ſe devolverent, à vertebrarum colliſione, tanquam à *ſceleto* aſperius tractato, *crepitus ingens*, vel ipſos affectos perterrefaciens exaudiebatur.

Hujus *cauſa conjuncta* forſan videatur eſſe, quod molli oſſium interſtitio, ſc. *adipe*, *membranis*, & *ligamentis* valde abſumptis, ipſorum juncturæ, velut lapides molares prorſus inaniti, propter mutuum attritum, reſonarent: attamen rem ſecus habere conſtat, quia nec ſumme *tabidis* adeſt *oſſium crepitus*, neque hoc affectu laborantes ſemper intabeſcunt: quare potius dicendum erit, quod ſymptomatis hujus *cauſa immediata*, ſit *oſſium ariditas*, ſive *medulla* ita proprie dictæ, quam intra oſſium cavitates, ac imprimis capita ipſorum, contineri oportuit, defectus; nam ſiquidem oſſa quævis *medullam*, ſive *humorem unctuoſum*, aut *cavitatibus magnis*, aut *poris* & *meatibus exiguis* ubique excuſis, includunt, hujus uſum ſtatuimus, tum ut oſſa eodem irrigata, minus fragilia evadant, tum inſuper, ut humor iſte, oſſium nodis exudans, articulos quoſvis, velut machinæ commiſſuras pinguedine linitas, lubricet, eorumque adeo motus facilitet; quare oſſium capita, hac medulla deſtituta, crepant non ſecus ac currus rotæ, rarius inunctæ.

Quod ſi de *morbi* hujus *cauſa procatarctica* inquiratur, quamobrem ſc. unctuoſum illud articulorum oblinimentum deficit: hoc equidem vel ſanguinis vitio imputandum erit, quaſi hic, alimentum *ſulphuris*, æque ac ſalis, particeps, oſſibus haud rite ſuppeditat; quod equidem minus veriſimile eſt, quoniam maſſa ſanguinea, etiam in ſcorbuticis particulas utriuſque generis prædicti continet; quin & *oſſium crepitu* laborantes cutim, & muſculos pinguedine ſatis oblitos oſtendunt; vel ſecundo potius videtur, *humorem unctuoſum*, quo articuli lubricentur, ipſo-

rum oſſium culpa deſiderari, quia ſcil. horum pori, & meatus à materia quadam extranea, forſan limoſa, aut tartarea per ſanguinem advecta, in tantum obſtruuntur, propterea ut balſamum iis deſtinatum non ſatis excipiant, nec pro humectandis ipſorum commiſſuris, exudent; non facile erit, (quia res tota in abſtruſo latet) particulares hujus effectus rationes inveſtigare, neque in *Aitiologia hac*, ultra hujuſmodi conjecturam, pergere.

Nec minus in luto hæremus, cum ad *morbi* hujus *curationem* proceditur: nam licet *primaria indicatio*, ſc. *oſſium* aut *articulorum humectatio* ſatis obvia fuerit, quo tamen ritu, & quibus remediis ea perficitur, non ita plane conſtat. Etenim in hoc caſu, novi plurima pharmaciæ genera, & varios adminiſtrationum modos, omnino incaſſum tentatos. *Vir quidam ingenioſus*, ab hoc morbo, per multos annos graviſſime laborans, plurium, & quidem celebrium medicorum conſilia expertus eſt; præter uſitata contra *ſcorbutum* remedia, (una cum crebris *phlebotomiis* & *purgationibus*, è quibus haud quicquam levaminis recepit) *varios* inſuper & *magnos medicinæ curſus*; ſine quovis ſucceſſu tentabat: namque poſt methodum ab uno medico per aliquot menſes fruſtra adhibitam, mox ad alium ſe conferebat, & ita deinceps ad plures: interim à ſingulis, nova ſemper *medendi ratio*, à prioribus intentata, præſcribitur; *fotus*, *linimenta* & *frictiones* ſingulis artubus quotidie adhibentur. *Thermis Bathonienſibus* aliquamdiu utitur; poſtea *acidulæ* varii generis, modo hæ, modo iſtæ bibuntur. Quibus nihil juvantibus, *curſus chalybeatus*, alio tempore *decoctum lignorum temperatiorum*, interdum *diæta lactea*, porro nullo non tempore, *electuaria*, *aquæ deſtillatæ*, *apozemata*, aliaque remedia ex *antiſcorbuticis* parata ſumuntur: cumque hoc ritu ſupra tres annos fere conſtanter *medice* & *miſere* vixiſſet,

ſet, circa prædicti affectus *therapeiam* ne hilum proficitur; interim vero, ille *viribus* ac *ſtomacho* mediocriter valuit, uxorem duxit, & quoad reliqua magis communia ſcorbuti ſymptomata, meliùs habuit: hinc ut conſtet, quam pertinax morbus, nulliſque fere remediis cedens, *oſſium crepitus* fuerit, quod etiam aliis eodem affectu laborantibus, atque medici operam prorſus eludentibus, comprobatum novi.

CAPUT X.

De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, opiata & diæta, ſive victus ratio in ſcorbuto requiſita.

HActenus *indicationes* tùm *præſervatorias*, tum *curatorias*, quæ *ſcorbuti therapeiam* ſpectant, fuſe explicavimus; reſtat adhuc dicendum de *indicatione vitali*, nimirum ut declaretur, qua methodo, & quibus remediis ægrotantium vires, aut nimis ad fatiſcendum aptæ ſuſtineantur, aut labefactatæ, vel proſtratæ reſtaurentur. Propter hos fines cardiaca & opiata, juxta decumbentium exigentias, aſſumenda præſcribantur, ac inſuper *recta victus ratio*, ſi quando opus fuerit, *analeptica*, & ſemper *antiſcorbutica* præſcribatur.

Quoad *medicamenta cardiaca*, quæ ſc. ſanguinem in corde ſtagnantem exagitant, flammam ejus ſemiobrutam reſuſcitant, ſpiritus animales oppreſſos, vel diſtractos libertati ac debitæ irradiationi reſtituant; obvium eſt, plura remedia, quæ proprie antiſcorbutica dicuntur, has intentiones perficere, cujuſmodi nimirum ſunt, *aqua raphani compoſita*; *limacum* & *lumbricorum magiſtralis*, *ſp. C. cervi*, *fuliginis*, *pulveres teſtacei*, cum multis aliis, quæ non tan-

tum quibuſdam horis, & juxta methodum certo ordine præſtitutam, ſed inſuper pro data occaſione, quoties *ſyncope*, aut quævis *ſpirituum deliquia* contingunt, cum fructu ſumantur.

Attamen præterea, qui *cordis paſſionibus*, *crebræ leipothymiæ*, *nauſeæ*, *vomitui*, *tremori*, *vertigini*, aliiſque horrendis ſymptomatis valde obnoxii reperiuntur, etiam præſto habeant aliuſmodi medicamenta magis proprie cardiaca, quibus omni ſpirituum exolutioni immediate ſuccurratur. In hunc finem egregie convenit, *elixir vitæ qu. majus*; in *deſtillatione ejuſdem elixiris*, *aqua ſecunda*, quæ edulcorata ad cochlear j. exhiberi poteſt, item *aqua mirabilis*, *aqua bezoartica*, *aqua Gilberti temperata*, *theriacalis*, *cinnamomi*, quibus ſingulis, aut inter ſe compoſitis, adjiciatur *confectio alchermes*, *confectio de hyacintho*, *pulv. margaritar.* aut *magiſterium corallii*, *ſyrupus cariophyllor. vel è coralliis, è corticibus citri*, *è cinnamomo*: ex his, aliiſque hujus farinæ medicamentorum formulæ diverſimodæ præſcribi ſolent. E. g.

℞ *Aq. theriacalis*, *mirabilis an.* ℥ iij. *meliſſæ* ℥ iiij. *ſyrupi cariophyllor.* ℥ j. ß. *confectionis alchermes* ʒ j. *miſce. Doſis cochlearia* iij. *vel* iiij.

Vel ℞. *Aq. mirabilis* ℥ vj. *limacum*, *juglandum*, *an.* ℥ ij. *margarit. pulv.* ℈ j. *confect. de hyacintho* ʒ j. *ſyrupi cariophyllor.* ℥ j. *miſce.*

Cum *mulieres ſcorbuticæ*, *affectibus hyſtericis*, ac *viri convulſivis*, tentari ſolent. ℞. *Aq. meliſſæ*, *pulegii an.* ℥ iij. *aq. bryoniæ compoſit.* ℥ iiij. *tinctura caſtorei* ℥ ß. *tinctura croci* ʒ j. *ſyr. cariophyllor.* ʒ j. ß. *caſtorei nodulo ligat. & in vitro ſuſpenſi* ʒ j. *Doſis cochlearia* iij. *vel* iiij.

Quibus *remedia cardiaca* in *forma ſolida* potius expetuntur, *electuaria* vel *tabulæ præſcribantur.*

℞. *Conſervæ flor. tunicæ* ℥ iij. *confectionis alchermes* ℥ ß. *margaritar. pulv.* ʒ j. *cum ſ. q. ſyrupi è coralliis. f. electuarium.*

℞. *Spi-*

℞. *Specier. diamargarit. frigid. diarrhod. abbatis an.* ʒ j. ß. *margaritar. pulv.* ʒ j. *ſacchari albiſſimi ſolut. in aq. theriacali, & ad tabulat. coct.* ℥ iiij. *olei cinnamomi* gtt. vj. *ſ. a. f. tabulæ.*

Quod ſpectat ad *opiata* & *medicamenta anodyna*, in quibuſdam ſcorbuticorum affectionibus, mallem quovis præterea medicamentorum genere, quam illorum uſu deſtitui: nec enim ſolummodo, contra *dolores* & *vigilias* pertinaces, verum in *paroxyſmis aſthmaticis*, in *vomitu, diarrhœa*, quin etiam in *vertigine* & *pathematis convulſivis*, quoties natura ſupra modum irritata, inordinationes immaniores concipit, nullum præſtantius remedium ſæpius expertus ſum, quam ut *narcotico tuto* adhibito, ſomnus concilietur: interim maxima opus eſt cautione, ne ſumantur, ſi quando aliquid in *ægrotantis conſtitutione*, aut in *morbi conditione*, vel *tempore*, talis medicamenti exhibitionem prohibeat.

Præter *hypnotica* in *pharmacopoliis* uſitata, ſc. *laudanum opiatum*, *nepenthen*, *philonia*, *diacodium* & *ſyrupum papaveris erratici*, duæ inſuper *opii* præparationes mihi innoteſcunt, quas in forma *tincturæ*, ſive *extracti liquidioris à* gtt. 10. *ad* 20. *cum alio quovis liquore appropriato exhibere ſoleo.*

Diæta, ſive *victus ratio* à ſcorbuticis obſervanda, in *methodo therapeutica*, haud minimi momenti eſt; qua ſcil. neglecta, aut perperam inſtituta, reliqua medicinæ præſcripta, parum, aut nihil verſus ſanitatem proficiunt. *Regimen diæteticum*, cum ad varia extenditur, præcipue circa *aërem* & *habitaculi ſitum*, *cibum*, ac *potum*, atque *corporis motum*, vel *quietem* verſatur.

Quoad *prius*, cujuſmodi, reſpectu *cæli* ac *ſoli*, manſiones & commorandi loca, ſcorbutum pariunt, ac proinde vitari debent, è ſupradictis abunde conſtat, qui hunc morbum aut ca-

vere, aut curare ſtudent, aërem moderate calidum & ſiccum, qui etiam tenuis & purus, & ſatis eventilatus fuerit, eligere ſatagant.

Cibi tantum δύσχυμοι & δύσπεπτοι conveniunt, *craſſi*, *viſcidi*, ac *fumo indurati*, *mucidi*, ac *rancidi*, porro *alimenta infermentata*, aut *valde compoſita*, *legumina*, *lacticinia*, *fructus immaturi* evitentur. *Saccharo condita*, aut *plurimum imbuta*, in tantum vitupero, ut illius inventionem, ac uſum immodicum, ſcorbuti in nupero hoc ſæculo immani augmento, plurimum contribuiſſe exiſtimem: Enimvero *concretum iſtud*, *ſale ſatis acri* & *corroſivo*, cum *ſulphure* tamen delinito conſtat, prout ex analyſi ejus ſpagyrice facta liquido patet. Quippe *ſaccharum* (prout ſupra innuimus) per ſe deſtillatum, exhibet liquorem aqua ſtygia vix inferiorem: quod ſi ipſum, in veſica plurima aqua fontana perfuſum, deſtillaveris, quamvis *ſal fixus* non adeo aſcendit, prodibit tamen liquor, inſtar *aquæ vitæ acerrimæ*, *urens*, ac ſumme *pungitivus*: cum itaque *ſaccharum* quibuſvis fere alimentis commixtum, ita copioſe à nobis aſſumitur, quam veriſimile eſt, ab ejus uſu quotidiano, *ſanguinem* & *humores ſalſos*, & *acres*, proindeque *ſcorbuticos* reddi? Author quidam inſignis, *tabis Anglicæ* cauſam, in immoderatum ſacchari apud noſtrates uſum, retulit: neſcio an non potius etiam hinc *ſcorbuti* increbreſcentis fomes derivetur.

Potus ſit *cerevíſia mediocris*, *mitis*, ac bene *defæcata*, quin & *ingredientibus antiſcorbuticis*, citra ingratum ſaporem alterata; non ſit *craſſa* & *dulcis*, nec etiam *vetuſta* nimis & *aceſcens*: hæc in modica quantitate, ac fere tantum ſtatis prandii ac cœnæ temporibus, ſumatur. Quæ apud multos invaluit conſuetudo, nempe ut quamprimum lecto excitantur, ſtatim *hauſtui matutino* (uti vulgo dicitur) largiori indulgeant, perniciosa admodum videtur. Etenim hac

hac ratione, ſiquidem vaſa ſanguifera, chyli recentis penu, fere perpetim ſuffuſo, nimis replentur, & cruditates & fæculentiæ morbificæ in ſanguine gignuntur, & hæmatoſeos munus valde debilitatur, præſtat ſane pleroſque homines (niſi quibus ventriculus, quam diu ſit vacuus moleſte contrahi & corrugari ſolet) uſque ad prandium jejunos manere. Nec minus ſanitati adverſatur mos iſte vulgaris, ſtatim à victu, poculis plenioribus ſeſe ingurgitare. *Vina* ac *pomacea*, modo ſint mollia, ſincera ac minime adulterata, modice ſumpta non nocent; iiſdem vero fucatis, rancidis, auſteris, aut aceſcentibus, nihil magis noxium, ac ſanitati noſtræ injurium.

Exercitia, ac *labores* pro ſcorbuto tum ſanando, tum præcavendo, ſunt commodi adeo inſignis, ut multi hoc ſolo remedio integram valetudinem, aut tuentur aut recuperant: etenim otioſis, & vitam ſedentariam agentibus *ſanguis* & *liquor nervoſus*, tanquam *aquæ ſtagnantes*, quaſi *lentorem* & *ſitum* contrahunt: à motu vero corporis aſſiduo & multo, humores & ſpiritus inclareſcunt & vigorantur, particulæ excrementitiæ, & heterogeneæ evaporant, viſcerum infarctiones expediuntur, eorumque tonus corroboratur.

CAPUT XI.

Scorbuticorum hiſtoriæ quædam & caſus rariores.

QUæ circa *ſcorbuti* & *theoriam*, & *therapeiam* hactenus protulimus, *ægrotantium exemplis*, ſive *hiſtoriis* in medium productis, & juxta *hypotheſin* prædictam explicatis, adhuc clarius eluceſcent. Cum vero ab hoc morbo laborantium, caſus multiplices, ac diverſimodi

exiſtant, libet hic quoſdam rariores, propter labem *cerebro* ac *nervoſo generi*, non minus quam *ſanguini* affixam, excitatos proponere.

1. *Obſervatio.* *Fœmina illuſtris*, procera & venuſta, in ætate 25. circiter annorum, propter varios errores in victu *labem ſcorbuticam* contraxerat: Cujus indicia fuerunt *laſſitudo ſpontanea*, *reſpiratio difficilis*, *tibiarum dolores* & *maculæ*, atque *gingivæ* inſuper *tumidæ* & *ſanguinolentæ*; verno tempore, poſt *abortum*, in *febrem tertianam* incidens, cito languida, & imbecillis evaſit, à quo tamen morbo primum methodice curata, brevi convaluerat, niſi quod carnium, aliorumque incongruorum appetens, cito recidivam pateretur. Tunc autem, medicinæ pertæſa, remedia tantum empirica cepit, quibus interdum paroxyſmi febriles abigebantur, mox ſubinde redituri: interim ægrotans pallida ad motum impotens & anhela, juxta ventriculum, & hypochondria tumida, & inflata manebat. Circa tertium ægrotationis menſem, in *ventre tormina*, & *cruciatus acerrimos* pati cœpit; quibus modo ad *dorſum*, modo ad *ventriculum* excurrentibus, dies & noctes fere continuo affligebatur. Inſuper *crebra vertigine*, ac interdum *paroxyſmis* quaſi *hyſtericis* afficiebatur; item *vomitu frequenti* moleſtata, pituitam viſcidam & ſpumeam quotidie rejiciebat: Intra menſis ſpatium morbus hic fines ſuos explicans, *dolores* in *dorſo*, ac *lumbis*, dein poſtea in ſingulis corporis partibus excitabat. Cæterum hoc tempore, de ſumma *pectoris anguſtia*, & magna *viſcerum contractione* conqueſta erat. Interim habitus corporis plurimum emaciabatur, ut oſſa carne deſtituta, vix cuti cohærerent. *Urina* fuit pauca & rubicunda, in cujus ſuperficie, pellicula, inſtar caudæ pavonis variegata, accreſcebat. Brevi poſthæc, *ſtupor* & *formicationis ſenſus*, modo in *ventre*, modo in artubus ſentiebantur, & deinceps tormina & dolores remitti

cœpe-

cœperunt; attamen illorum vice, *paralyſis* ſucceſſit, quæ intra hebdomadæ ſpatium, ſingula totius corporis membra ita pervadebat, ut nec *manum*, aut *pedem*, aut etiam quamvis partem flectere, aut latum unguem loco movere potuerit.

Quoad prædicti caſus Ætiologiam, hic obvium eſt, ſymptomata iſtæc graviora, omnino à *radice ſcorbutica* pullulaſſe; namque ob labem ſanguini imprimis affixam, *laſſitudo ſpontanea*, *reſpiratio difficilis*, quin & *febris intermittens*, *vaga* & ſæpius recurrens, aliorumque ſymptomatum velitationes, quaſi præviæ, ac leviores inducebantur: porro *urina lixivialis*, & coloris variegati, ſanguinem dyſcraſia ſulphureo-ſalina correptum plane indicabat: cujuſmodi lotium, eo ritu inſignitum, in pluribus aliis, ſimili morbo affectis, annotavi. Cæterum in hac domina ægrotante, quando ſeminium morbidum, copia adauctum, & in maſſam ſanguineam exundans, in cerebri & nervoſi generis confinia explicaretur, affectus adhuc graviores ſubnaſcebantur; nempe materies νοσερὴ particulis heterogeneis & irritativis conſtans, intra *cerebrum* depoſita, *vertiginem* & *ſcotomiam*, cum diatheſi ſpaſmodica intulit; dein portio ejus in *nervos paris vagi*, & *intercoſtalis* illapſa, eorumque ductu ad *plexus meſentericos* detruſa, *colicam ſcorbuticam* excitavit; cumque eadem materies, in immenſum aucta, pleroſque alios nervos ſubiret, affectus dolorifici fere in ſingulas corporis partes propagabantur; in quantum ſcilicet *recrementa acida*, ſtagmatis vitriolici æmula, paſſim è *ſucco nervoſo* depoſita, cum *ſalſamentis lixivialibus*, ubique etiam à *ſanguine* ſuffuſis, congrederentur; ultimo dein cum nervi omnes, à materia morbifica ſenſim oppleti & infarcti in tantum obſtruerentur, ut ſpirituum irradiatio, & commercia inhiberentur, *paralyſis* in toto corpore ſucceſſit.

Ætiologia.

Curatio. Hæc domina procul hinc degens, ex Medici vicini conſilio, cepit medicamenta, contra *affectionem colicam* uſitata; quibus non obſtantibus, cum morbus ingraveſceret, patiens Oxonium adducta, remedia quamplurima tum *antiſcorbutica*, tum *antiparalytica*, cujuſque fere generis ac formæ, ſine quovis tamen fructu, tentavit. Poſtquam igitur ordinaria quæpiam medendi methodus huic morbo impar videretur, ad *remedia magna*, & quidem periculo haud prorſus libera, pervenire viſum erat. Quare huic ægrotanti, utut debili & emarcidæ, pharmacum mercuriale, *ſalivationis* excitandi gratia, exhibebamus. Cujuſmodi effectus ex voto ſucceſſit: namque *fluor oris* intra biduum exortus, & ſine malo quovis ſymptomate per plures dies blande perſiſtens, illuſtriſſimæ Dominæ plurimum levaminis conferebat. Doloribus enim mitigatis, membra aliquatenus movere, alimenta melius appetere & concoquere, quin & ſomno quieto frui cœpit: *ſalivatione* finita, cepit *decoctum* è *ſarſa* & *Chi-na*, cum ingredientibus antiparalyticis, per paucos dies; dein *Bathoniam* adducta, ibidemque *thermis* temperatis aliquamdiu uſa, mediocrem valetudinis ſtatum recuperabat. Tota hyeme medicamenta contra *ſcorbutum*, & *paralyſin* conſtanter ſumebat; cumque anno ſequenti thermarum uſum repeteret, perfecte convaluit; & poſtea plurium liberorum læta mater evaſit.

Obſervatio. Vir *quadragenarius*, temperamenti melancholici, à multis annis *ſcorbuto* laborans, multiplicia & diverſimoda ejus ſymptomata, variis anni temporibus experiri ſolet. Circa crura *maculæ*, & *ſtigmata* nigra latiora, tanquam vibices apparent, *ventris dolores*, cum alvo ſoluta, crebro infeſtant, urina ut plurimum lixivialis apparet, *laſſitudo ſpontanea*, *languor virium*, *inappetentia* fere conſtanter adſunt: Præter hæc mala ordinaria, & velut aſſueta, inſuper ægrotatio-

rationis paroxyſmis atrocioribus, iiſque varii generis, obnoxius degit. Ante biennium, quando hunc primo inviſebam, de reſpiratione difficili, tanquam ſuffocari periclitaretur, cum tremore cordis, ſpirituum deliquiis, & crebro leipothymias metu, graviſſime conqueſtus erat: inſuper ſiquid horum in præcordiis pathematum paulo remitteret, ut plurimum ſcotomia gravis, & vertigo eum inceſſebant. Ab his affectibus; poſtquam remedia antiſpaſmodica, cum antiſcorbuticis complicata aliquamdiu ceperat, perfecte convaluiſſe viſus erat: deinceps vero intra paucas ſeptimanas nauſea & cardialgia, cum hypochondriorum inflatione afficiebatur; urina erat pauca, & valde lixivialis; brevi abdomen intumeſcebat, dein pedes, & crura ſumme œdematoſa *hydropis* ingruentis indicium præbuere: poſtea femora, nec non dorſi, & brachiorum carnes ejuſmodi tumor inceſſit; qui tamen affectus, licet deploratus videretur, remediis *antiſcorbuticis* cum *catharticis* & *diureticis* adjectis, facile curabatur. Attamen vir egregius, licet valetudini reſtitutus, non ita diu perſtitit: etenim binis anni quadris vix elapſis, de *cephalalgia* gravi, cum *vertigine*, & *vigilia* pertinaci queri cœpit; deinde, ſine cauſa evidenti, *vomitu horrendo* corripiebatur: brevi poſtea *paroxyſmi aſthmatici*, cum *tremore cordis* & *ſpirituum deliquiis*, redibant. Hoc etiam tempore, cum pene deploratus videretur, rurſus medicamentorum antiſcorbuticorum uſu brevi convaluit. Ex hoc caſu liquido conſtat, quantum malorum *miaſma ſcorbuticum*, fermenti inſtar, tum in ſanguine, tum in ſucco nervoſo latitans, & pro data occaſione virus ſuum explicans, inferre poteſt. Cujuſmodi tamen affectus, utut horrendi ac terribiles videntur, dummodo ab humoribus tantum in craſi vitiatis, ac minime à viſceribus in *toto*, aut *conformatione* læſis dependent, plerum-

que

que facili negotio, ſc. methodo antiſcorbutica, juxta patientis, æque ac morbi conditionem apte deſignata curari ſolent.

Obſervatio. *Clariſſima Domina* 25. circiter annos nata, temperamenti ſanguinei, gracilis corporis habitus, εὔχροος & venuſta, *affectione ſcorbutica* dudum laborarat: nam præter *maculas latas*, & *eryſipelata* in diverſis corporis partibus erumpentia, *dolores* & *cruciatus* acerrimos, noctu potiſſimum ingraveſcentes, modo in tibiis, modo in brachiis, à longo tempore pati ſolebat; medicinam, curationis gratia ſæpius inceptam, quia prægnans fuerat, ſtatim omittere cogebatur. Poſt noviſſimum puerperium, ſiquidem lochia copioſius effluxerant, per plures dies languida, & imbecillis, cum reſpiratione difficili, & ad motum quemvis anhela permanſit: Poſt exactum à puerperio menſem, lecto excitata, & ambulare aggreſſa, in *dyſpnœam* graviſſimam, cum tremore cordis, & crebro ſpirituum deliquio, incidit: è veſtigio lecto commiſſa adhuc tremens, & creberrime palpitans, per integrum fere diem perſtitit: porro membra inferiora, tanquam inſtante letho, prorſus algida, nullis frictionum, aut pannorum excalefactorum applicationibus intepeſcebant: tandem nycthemero pene elapſo, à cardiacis fortioribus frequenter exhibitis, circa præcordia melius habuit; ſuccedebat tamen juxta inguen ſiniſtrum in ſummitate femoris dolor valde acutus, uſque in ſuram protenſus: atque intra paucas horas tumor ſubdurus tactui reſiſtens totum illud ſpatium occupabat. Hoc tempore accerſitus, cum ægrotans adhuc δύσπνοος & anhela fuerit, ſtatim enemate mox injiciendo præſcripto, exhibui *ſp. C. cervi* gtt. 12. in *cochleari julapii* ſequentis, ejuſdem ℥ ij. poſtea ebibitis. ℞. *Aq. limacum* ℥ vj. *hyſterica* ℥ iiij. *jugland. ſimp. pulegii an.* ℥ iij. *ſacchari* ℥ j. *caſtorei petia ligat. & in vitro ſuſpenſ.* ʒ j. Hæc medi

medicamenta ſexta qualibet hora iterabantur. *Veſicatorium* amplum internæ parti femoris applicandum curavi: dein veſperi, ſiquidem toto hoc paroxyſmo adhuc inſomnis perſtiterat, exhibui *laudani* gr. j. *margarit. pulv.* gr. vj. *confect. alchermes ſine moſcho* ʒ ß. Placide dormivit, & mane ſequenti plurimum alleviabatur: dolor, & tumor femoris aliquantulum remiſerunt; etiam dummodo in lecto quieta jacuit circa præcordia recte habuit, verum erecta, aut in latus converſa, illico præ dyſpnœa fere expirare viſa erat: Uſum *ſp. C. cervi & julapii* ſexta qualibet hora iterandum per plures dies continuavit. Cæterum quoniam ſiti moleſta premebatur, atque urinam uſque parcam, rubicundam & contentis ſaturatam reddebat, *apozematis* ſequentis doſin ad ℥ vj. bis in die capiebat. ℞. *Rad. graminis, cherefolii, eryngii condit. an.* ʒ vj. *raſur. eboris. C. cervi an.* ʒ ij. *C. cervi uſti* ʒ j. ß. *paſſular.* ℥ ij. *pomum* j. *inciſum, liquiritiæ* ʒ ij. ß. *Inciſ. & contuſ. coquantur in aq. fontan.* ℔ iij. *ad tertiæ partis conſumptionem; dein additis vini albi* ℥ iiij. *coletur in lagenam, cui imponantur foliorum cochleariæ, beccabungæ an.* M. j. *ſalis abſynthii* ʒ ij. *f. infuſio clauſa, & calida per horas tres: Colatura ſervetur in vaſis occluſis.* Diebus modo ſingulis, modo alternis enema injiciebatur. Horum uſu indies melius habere videbatur, ut intra hebdomadæ ſpatium lecto excitata per duas aut tres horas juxta focum in cathedra ſedere potuerit: Si tamen paulo magis, quam par erat, aut lecto abſtineret aut movendi niſum exereret, illico in *dyſpnœam*, ſive *paroxyſmum aſthmaticum* incidere ſolebat: ita ut quodam die extra lectum diutius morata, morbi inſultum graviorem perpeſſa, reſpiratione difficili, totius corporis tremore, ac crebris ſpirituum deliquiis afficeretur: Propter hanc dominæ ægrotantis recidivam, denuo accerſitus,

ſp. C.

ſp. *C. cervi ad* gtt. 20. cum *julapio* ſupra præſcripto, atque veſperi *laudani* noſtri doſin exhibui; cum exinde circa præcordia melius haberet, dolores & tumores in femore, & tibia dextra, quales antea in ſiniſtra evenerant, ſuccedebant: *Veſicatoria* etiam iſti femori applicanda præcepi, atque præter remedia hactenus citata, cepit bis in die *vini noſtri è ſucco cochleariæ* ℥ iiij. *cum aq. magiſtralis antiſcorbutici* ℥ ij. Inſuper *purgationem* ex *ſyrupo noſtro ſolutivo* ſuperius præſcripto inſtitui; quæ cum bene ſucceſſit, intra tres, aut quatuor dies iterandam præcepi. His remediis intra menſem convaluit.

Ætiologia. Quod ſpectat ad *ſymptomatum rationes* in prædicto caſu obſervandas, imprimis obvium eſt, à maculis, & artuum doloribus, & ſanguinem & ſuccum nervoſum labe ſcorbutica dudum fuiſſe tactos, quæ tamen intra prædictos humores, quouſque ſpiritu vitali ac animali pollebant, velut ſubjugata, abſque malo inſigni latebat: poſt ingentem vero hæmorrhagiam, cum *ſanguis* & *liquor nervoſus* in craſi fatiſcerent, morbidi ſeminii particulæ, inſtar fermenti commotæ affectus terribiles excitabant: *dyſpnœa* graviſſima propter duplicem cauſam, ſive gemini mali concurſum exoriri videbatur; nempe & quia ſanguis depauperatus in corde ſtagnaret, & quia nervi quidam pneumonici materia ſcorbutica obſeſſi circa reſpirationis munus inhiberentur: Hinc etenim neceſſe erat, pulmones, ut ſanguinem è corde haurirent, citiſſime moveri, atque reſpirationis actus à nervis impeditis, debiliores, proindeque crebriores & valde laborioſos fieri. Urgente dyſpnœas paroxyſmo, cum ſanguis circa præcordia plurimum exaggeraretur, partes extremæ (ubi tum pene defecerat) propter ejus abſentiam algebant: poſtea cum pulmonum ſpaſmi remitterent, atque ſanguis materia morbifica, quam ibidem

reſor-

eſorbuerat, valde imbutus, à ſtagnatione ſuâ ſolu-
us, circulationi redderetur, iſte in femora, ſcil.
modo dextrum, modo ſiniſtrum prius deſertum,
npetuoſe irruens, proindeque canales ſuos exun-
ans: una cum ſeroſâ colluvie extravaſatus, tu-
iorem ſubitum, cum phlogoſi inducebat. Atta-
nen propter hanc materiæ morbificæ in partes
gnobiliores metaſtaſin ſemel iterumque factam,
norbus licet valde periculoſus videretur, remediis
umorum dyſcraſias alterantibus, atque mineræ
norbificæ reliquias blande auferentibus, facile
edebat.

Vir nobilis in ætate 33. circiter annor. tem- *Obſervatio.*
eramenti, uti videtur, ſanguinei, procerus &
racilis, ingenii maxime acuti, animique fa-
icis, etſi à longo tempore ſtudiis immodicis
: intempeſtivis, una cum inordinata victus
itione, ſe plurimum exercuerat, uſque ta-
ien vegetus ac vigore plenus, mente ſana, in
orpore ſano frui videbatur; paulo ante bien-
ium, cum per noctem integram inter convi-
as tripudiando ſe valde delaſſaſſet, mane, le-
o frigido intra cameram nimis humidam com-
iiſſus, & ſomno aliquanto potitus, ægrotare
œpit. Experrectus enim, in maximas circa
æcordia perturbationes, cum graviſſimis ſpi-
tuum deliquiis, quaſi jam jam fuiſſet mori-
undus, incidit. Poſt vini hauſtum, & reme-
a quædam cardiaca aſſumpta, paulo melius
ibuit, ſubinde tamen recidivam paſſus, ut
to iſto die, tum ipſe, tum amici ejus, aut
ncopen lethalem, aut *apoplexiam* imminentem
rerentur. Cæterum poſtquam hic morbi in-
ltus præterierat, uſque tamen cordis paſſio-
bus quotidie obnoxius degebat, & propter
aviorem quemvis in victu errorem, turſus
roxyſmo immaniori affligi ſolebat. Non ob-
ante remediorum uſu, morbus ingraveſcens
itra paucos menſes non tantum *præcordia* in-
feſta-

feſtabat, verum in *toto corporis habitu* modo *frigoris*, modo *caloris* ſuffuſiones, porro in *artubus* aut *ſtupor*, aut *formicationis ſenſus*, aut *leviores ſpaſmi*, ac *ſubitæ contracturæ* excitabantur. Nuper autem, præter ſymptomata hactenus citata, quæ etiamnum Dominum Illuſtriſſimum valde moleſtant, inſuper *crebra vertigine*, & *ſpirituum cerebri anterioris incolarum diſtractionibus* & *deliquiis*, gravi modo afficitur, in tantum ut ſtudiis & negotiis (quibus ſemper addictus fuit) politicis, immo & ſeveriori quavis mentis intentione abſtinere cogatur: ſecus namque tum in *capite*, tum in *nervoſo genere* ejuſmodi perturbationes perſentit, ut vel morbi *attoniti inſultum*, vel *affectiones ſpaſmodicas* horrendas pertimeſcat: Urgente hujuſce ægritudinis paroxyſmo majori, plerumque etiam *ventriculus* perturbatur: Cæterum à *vomitu* aut ſponte naturæ, aut medicamenti emetici ope ſuſcitato, ſæpius levamen percepit. Hinc nonnulli morbi cauſam omnino circa ſtomachum aut hypochondria ſubſiſtere arbitrati ſunt: Attamen huic medicamina *cathartica*, *emetica*, *digeſtiva*, *cephalica*, *antiſcorbutica*, *chalybeata*, aliaque cujuſque fere generis, à Medicis celeberrimis, quinetiam ab empiricis & agyrtis, per biennium præſcripta, pro morbi curatione minus profuerunt. Nuper *acidulas aſtropenſes* expertus, ab earum uſu, ſiquidem deterius habuit, ſtatim deſiſtens, jam proxime conſulitur ut *aquas ſulphureas* apud *Knaresborough* in *agro Eboracenſi* potaret: quo tamen ſucceſſu dum hæc ſcriberem mihi nondum conſtitit.

Ætiologia. Hic *caſus*, quia propter variorum ſymptomatum ſyndromen, ad nullum præterea peculiare morbi genus ſpectat, non immerito ad *ſcorbutum* refertur. Enimvero ſuſpicari licet ægrotationis iſtius *procatarxin* jamdudum in vitioſa *ſanguinis dyſcraſia* poſitam fuiſſe, nempe

quoc

quod liquor ejus à dulci , balſamico & ſpiri-
uoſo , in acrem, ſive ſulphureoſalinum , propter
lementa iſthæc ſupra modum evecta , degeneraſ-
et : quod equidem accidiſſe videtur , partim
b errata in victu ; quippe vir inſigniſſimus
oſt negotia , & ſtudia ſeveriora ad μεσονύκτιον
æpe protracta ; tunc temporis cœnare , & ſtatim
ecto commiſſus obdormire ſolebat ; Porro hic
norbus partim oriebatur , à lienis , aliorumque
orſan viſcerum , fermenta morbida ſanguini ſup-
editantium , diatheſi valetudinaria : nec enim
rorſus ſine ratione fuiſſe cenſemus quod *lien* ac-
uſaretur.

Sanguis dyſcraſia prædicta laborans , pro-
ndeque recrementa heterogenea congerens , à
auſa evidenti adjutus , eadem capiti facile ſuf-
undit : quare cum cerebrum propter ſtudia im-
nodica & intempeſtiva nonnihil debilitatum
njuriis minus reſiſtere valeret ; cumque pro-
ter occaſionem ſuperius citatam , maſſa ſangui-
ea in majorem ebullitionem evecta , totius cor-
oris poris mox conſtrictis, ſatis eventilari nequi-
et , ejus magna in caput ſuffuſio primam æ-
rotationem manifeſtam inferebat : nempe à
uore circa capitis regionem nimis aggeſto ,
nprimis faciei intumeſcentia , & phlogoſis e-
enerunt : porro ab eodem , tunc temporis τῦ
γκεφάλυ confinia impetuoſius irruente , ac ibi-
em ſtagnante , particulæ heterogeneæ , partim
arcoticæ , partim *exploſivæ* , in nervorum ori-
nes decumbebant : quibus ita materia incon-
ua obſeſſis , perturbationes iſtæ circa præcor-
ia excitatæ (propter rationes in pathologia ſpa-
nodica oſtenſas) ſucceſſerunt. Porro in quan-
um eadem materies verſus occiput delata , ner-
os à ſpinali medulla oriundos ſubiens , totos
orum ductus , ac proceſſus extremos pervade-
et , in toto corpore *ſtupor* , *formicatio* , atque
aſmi leviores ciebantur. Porro quia *nervi* eo-
rum-

rumque propagines vaſa ſanguifera circum am-
bientes, ſpaſmis affecti, varie contrahebantur;
ob ſanguinem quaſi *frænis* & *ſtimulis* modo coër-
citum, modo exagitatum, ſubitæ iſtæ frigoris
& caloris diffuſiones, in toto corpore exorie-
bantur.

Circa morbi initia, quia materies νοσερ
è maſſa ſanguinea ſuggeſta, aut in *cerebelli* regio-
nem primo irrumpens, aut intra cerebrum li-
cet admiſſa, illinc denuo ſtatim amandata, cir-
ca *nervorum origines* potiſſimum defigeretur; id-
circo ſine *vertigine*, aut *ſcotomia* præviis, aut
principibus animæ potentiis inſigniter læſis;
præcipua labes in appendice nervoſa, atque cir-
ca exteriores ejuſdem proceſſus apparebat: poſt
ea vero ob ſanguinis dyſcraſiam indies auctam,
atque τȣ̃ ἐγκεφάλȣ conſtitutionem magis labefa-
ctam, particulæ heterogeneæ etiam *cerebrum*
anterius, ſive regale animæ palatium, perrum-
pentes, ſpiritibus ibidem incolis, & deliquia
& diſtractiones intulere. Adeo morbus hic
poſt radices alicubi intra ἐγκέφαλον ſemel acta,
non obſtante remediorum uſu, fines ſuos quo-
tidie explicabat, ut cum primo tantum origi-
nes nervoſæ *paris vagi*, ac *intercoſtalis* afficeren-
tur, deinde mox horum, aliorumque totius
corporis nervorum proceſſus, & ductus interio-
res, materies morbifica ſubiret: quibus oppleti
tis, demum, illa è ſanguine adhuc impuro in
cerebrum ipſum ſuggeſta, nobiliora ejus clau-
ſtra occupabat: Cujuſmodi affectionum cepha-
licarum ſimiles progreſſus in multis aliis obſer-
vavi; ita ut plane conſtet ſymptomata iſtæc
tali ſerie excitata, ob cauſas prædictas, ac mi-
nime propter *vapores*, à viſceribus elevari ſuppo-
ſitos, oriri.

Quod autem paroxyſmo urgente, ſæpenumero
ventriculus perturbatur, item quod à *vomitione*
levamen ſubito conferri ſolet, non difficile erit
ſalv

ſalva hac hypotheſi, rationes oſtendere. Quoad prius, nihil magis obvium eſt, quam ventriculum ſubverti, atque nauſeam aut vomitum ſuccedere, propter moleſtiam circa nervorum origines inflictam, prout in ſuperioribus fuſe oſtendimus; dein plures ſunt rationes, ob quas vomitio juvamen præſtet: Primo namque, ſiquidem *nervi paris vagi*, *& intercoſtalis* hoc modo plurimum ſuccutiuntur, (uti partium nervoſarum mos eſt) ἀταξίας ſuas, à cauſa interna excitatas, ſtatim remittunt, ſc. membrum pruriens, aut dolens, ſi fricatur aut ſcalpitur, à moleſtia liberatur. Cæterum prædicti nervi, inter vomendum valde ſucuſſi, & contracti, materiam *morbificam*, in principiis eorum, aut extremitatibus infixam, facile excutiunt; quibus accedit, quod ſæpe materies acida, vel acris, aut alio modo infeſta, intra primas vias aggeſta, ibidemque aut ſanguinem fermento noxio inficiens, aut corpora nervoſa in ſpaſmos irritans, per vomitum educitur, proindeque morbi fons, aut irritamentum evocatur.

Quoad *methodum therapeuticam*, in hoc caſu, aliiſque ſimilibus uſurpandam, *duæ ſunt intentiones*, quibus præcipue inſiſtendum erit: ſc. *primo* ſanguinis maſſam depurare, ejuſque fermenta noxia à ventriculo, liene, aliiſque forſan viſceribus ſuggeſtam, ſubducere oportet. Secundo cerebrum & nervoſum genus, ne particulas extraneas admittant, corroborari: quin & ſuccus nervoſus iſtarum partium irriguus, à recta craſi in acetoſam, aliaſque morbidam degenerans, reſtitui & rectificari debet. *Prior* harum *catharticis*, *emeticis*, *phlebotomia*, ac imprimis medicamentis ſpecificis, cruoris labem ſcorbuticam corrigentibus, aut penitus auferentibus perficitur: Quod autem *acidulæ ferratæ* ſive *vitriolicæ*, celeberrimum ſanguinis καθάρσιον, huic Domino obfuerunt potius quam opem præſtiterunt, in cauſa eſſe videtur, tum quod cerebrum, propter affectiones ce-

P pha-

phalicas imbecillius factum, aquæ colluviem ſanguini immiſſam ægre excludit; quin ab ea confinia ſua impetuoſius adpellente, inundari periclitatur; tum inſuper quia cum liquor nervoſus à craſi ſua degener, in *acetoſam* vergit, ab *acidularum ſale fluido* magis perverti ſolet. Quare paſſim obſervamus, in *rheumatiſmo* & *arthritide*, ab ejuſmodi aquarum potu diatheſin morbidam augeri. *Secunda intentio* per *remedia cephalica*, ac imprimis ſale volatili prædita, cujuſmodi ſunt *ſp. & ſal ſanguinis, fuliginis, C. cervi, radix & ſem. pæoniæ, folia viſci qu* &c. quibus *antiſcorbutica* commiſcentur, optime inſtituitur.

FINIS.

ELEN

ELENCHUS RERUM
IN TRACTATU
DE
MORBIS CONVULSIVIS.

CAPUT I. De ſpaſmis ſive motibus convulſivis in genere. Pag. 1

Quo ritu motus regularis peragitur. 2
Ejus duplex principium. ibid.
Duplex item ſubjectum. ibid.
Muſculi motus à ſpirituum exploſione dependet. 3
Spaſmi non fiunt ab inanitione aut repletione. 6
Eorum duæ ſpecies propter duplicem cauſam, ſc. irritationem, & copulam exploſivam præternaturalem. 8
Copula exploſiva ſpaſmodica à cerebro cum ſucco nervoſo ut plurimum deſcendit. 10
Aliquando à nervorum extremitatibus ſuſcipitur. 11
Particulæ ſpaſmodicæ intra cerebrum admittuntur tum ſanguinis, tum cerebri vitio. 12
Intra caput admiſſæ, quos affectus producunt. 14
In nervoſum genus delapſæ, quæ ſymptomata inferunt. ibid.
In pueris in nervos proximos ad oris ac faciei partes ſæpius incurrunt, ſecus ac in adultis. 15
Motus convulſivi in ſpirituum exploſione conſiſtunt. ibid.
Spiritus exploſiones ineunt ob plenitudinem, aut irritationem. 16
Convulſiones ſunt vel periodicæ, vel continuæ. ibid.
Earum cauſæ evidentes. 17
Inſultus ſpaſmodici à mera irritatione producti, variis in locis, variiſque ex rebus contingunt. 19

Illos inferunt venena, qualitatum tangibilium exceſſus, varia ſanguinis & ſucci nervoſi recrementa, humores præternaturales, lumbrici, calculi. ibid.
Loca affecta ſunt vel ſyſtematis nervoſi principia, vel extremitates, vel medii nervorum proceſſus, ac præcipue eorum plexus. 19, 20, 21
Spaſmorum differentiæ recenſentur. 21
Reſpectu ſc. originis, materia morbifica vel in nervorum principia, vel in eorum extremitates irrepente. ibid.
Reſpectu cauſarum, quod à cauſa evidenti ſolitaria, aut procatarctica dependent. 22
Quoad extenſionem, quod univerſales ſint, aut particulares. ibid.
Univerſales vel primarii, vel ſecundarii. ibid.
Secundum inſultus durationem, in quantum continui, aut intermittentes ſint. 23

CAP. II. De Epilepſia. 24

Epilepſiæ deſcriptio, ejuſque phænomenωn cenſus. 25, 26
Morbi ſubjectum ſive ſedes inquiritur. 27
Hoc neque meningas, nec cerebri meditullium eſſe. 28
Sed ſpiritus animales intra cerebri meditullium conſitos. 30
Paroxyſmus epilepticus à ſpirituum animalium cerebri incolarum ſubita exploſione concitatur. ibid.
Cauſa morbi conjuncta, non aqua in cerebri ventriculis congeſta, non humor viſcidus. 31
Sed copula heterogenea ſpiritibus affixa. ibid.

CAP.

CAP. III. Epilepſiæ differentiæ & ſymptomatum quorundam rationes explicantur; nec non ejus methodus therapeutica adumbratur. 32

Epilepſia differentia à ſubjecto, ſc. cerebro, quod vel primario & idiopathetice, vel ſecundario & per conſenſum afficitur. ibid.

Illius, quæ per conſenſum excitari dicitur, ratio. 33

Spiritus cerebri incolæ ad exploſionem irritati epilepticos inſultus inducunt. ibid.

Præliminaria ſymptomata extra cerebrum obſervata, cauſæ evidentis, vel ſigni rationem habent. 33, 34

Morbi comitialis propter varias circumſtantias differentia. 34

Cur epileptici cum impetu proſternuntur. 35

Unde ſpuma ex ore effluit. ibid.

Quare pectora contundunt. 36

Morbi prognoſis. ibid.

Difficillimæ curationis exiſtit, tum quia cerebrum inficitur, tum quia ſingulis paroxyſmis plurimum debilitatur. 36, 37

Nonnunquam ſponte ſua, interdum remediorum ope ſanatur. 37

Circa pubertatem morbus aliquando ſolvitur, in quantum eo tempore duplex alteratio corpori contingit. ibid.

Non raro in mortem terminatur, vel in alium morbum commutatur. 38

Epilepſiæ Therapeuſis. 39

Indicationes ſunt vel curatoriæ, vel prophylacticæ. ibid.

Specificorum virtus explicatur. 41

Hiſtoria aliquot epilepſia affectorum. 42, 43, 44

Methodus therapeutica in morbo comitiali obſervanda. 45. ad 51

CAP. IV. De cæteris convulſionum ſpeciebus, ac imprimis de motibus convulſivis puerorum. 51

Multiplices ſpaſmorum ideæ. ibid.
Infantes circa duo potiſſimum tempora convulſionibus præcipue obnoxii, ſc. intra primum à partu menſem, & circa dentium eruptiones. 52
Propter duplicem item cauſam, tum quia cerebrum obtinent debilius, tum ob mala ab utero contracta. 53
Cauſæ evidentes in puerulis motus convulſivos inducentes. 54
Quo ritu inſultus epileptici in illis præcurentur. 55
Quamobrem febris & convulſiones dentitioni ſuperveniunt. 56
Atrocitatis doloris dentium ratio. 57
Infantum à ſpaſmis præſervatio. 59
Methodus medendi nutricibus adhibenda. 60
Puerorum convulſionibus laborantium curatio. 60, 61
Quomodo tractandi, qui propter dentitionem dolorificam in ſpaſmos incidunt. 61, 62
Eorum, qui ob alias cauſas convulſivi evadunt, medicatio. 62
Propter lumbricos aut acres humores. 63

CAP. V. De morbis convulſivis adultiorum, propter originem nervoſam præcipue affectam, oriundis. 64

Spaſmorum adultioribus accidentium tres ſpecies, ſecundum multiplicem cauſæ morbificæ ſedem in quantum hæc vel nervorum principia, aut extremitates, vel medios proceſſus occupat. ibid.
Convulſiones à nervorum origine affectâ oriundæ expli-

explicantur & diſtinguuntur ; tum juxta varios nervos affectos, tum juxta eorundem nervorum varia loca affecta. 64, 65
Quo ritu materies ſpaſmodica in nervos defertur. 66, 67
Hiſtoriæ quædam rariores hujuſmodi convulſionibus affectorum. 66. ad 81
Affectio hyſtericæ æmula in viro. 77
Sanguis emiſſus ſtatim congelans. 81
Paroxyſmus inchoatus à molis cujuſdam ab imo ventre aſcenſu. 77
Aſcenſus hic molis, à ſpiritibus intra plexus meſentericos in exploſiones adactis proceſſit. 79
Paroxyſmo convulſivo juxta nervorum origines incipiente, ſpiritus extimè degentes exploſiones interdum primo ineunt. ibid.
Quod duplici de cauſa contingit. 80
In affectibus convulſivis ſubitaneæ ſanguinis congelationis ratio aſſignatur. 81
A paroxyſmo producitur. ibid.
Methodus therapeutica in curandis hujuſmodi convulſionibus. 81. ad 86
Medicamenta in temperamento calidiori. 82
In frigidiori. 84

CAP. VI. De motibus convulſivis, quorum cauſa circa nervorum extremitates, aut intra plexus nerveos ſubſiſtit. 86

Affectiones ſpaſmodicæ non ſemper à capitis vitio procedunt. ibid.
Sed interdum à pharmacis ventriculi tunicas vellicantibus, à lumbricis, à lapide ureteri infixo, ibid.
Nonnunquam propter noxam nervorum apicibus illatam incipiunt. 87
Vel ob irritationem, vel ob copulam exploſivam accidunt, ibid.

Hiſtoria & exempla illuſtriora ſpaſmorum à nervorum extremitatibus oriundorum. 88. ad 94
De ſpaſmis plexus nerveos præcipue occupantibus. 92
Circa meſenterii plexus in paſſionibus vulgo dictis hyſtericis. ibid.
Intra plexus nerveos lienares, & ſtomachicos in inflationibus lienis, ac ventriculi. 93
Ad plexus cardiacos in cordis tremoribus & inſultibus. 94
Intra pneumonicos, aut cervicales, in aſthmatis paroxyſmis. ibid.
Præfocationis ſenſus in gutture propter materiam ſpaſmodicam intra plexus ganglioformes aggeſtam, & exploſam excitatur. ibid.

CAP. VII. De motibus convulſivis, à liquore corpora nervoſa irrigante, totoſque eorum proceſſus in ſpaſmos irritante, oriundis. 95

Spaſmi univerſales per totum genus nervoſum oberrantes, ad tria præcipue capita referuntur. ibid.
A tribus cauſarum generibus potiſſimum dependent. ibid.
Scil. vel à venenis aut veneficiis, à febre maligna, aut male judicata, vel à liquore nervoſo propter affectionem ſcorbuticam, aut alias vitioſam degenerante. 95, 96
Spaſmi à venenis. 96
Venena ſpaſmos inducentia multiplicia, à vegetabilium claſſe petita, à cane rabido, à tarantulâ. ibid.
Quo ritu affectiones ſpaſmodicas inducunt. 97
Symptomata, quæ tarantulæ morſui ſuccedunt, explicantur. 97, 98
In eorum ſedatione muſicæ efficacia. 98
Unde muſica demorſos in ſaltationem excitat. ibid.

Chorea S. Viti deſcriptio. 99
Symptomata explicantur. 99, 100
Spaſmi univerſales à veneficio. 100
Non omnes à diaboli præſtigiis excitantur, ſed ut plurimum à cauſis naturalibus incipiunt, ac deſinunt. ibid.
Quod robur ſupra humanum aliquando exeri videmus, à copula exploſiva immaniori dependet. 100, 101

CAP. VIII. De ſpaſmis univerſalibus, qui in febribus malignis, male judicatis, & quibuſdam anomalis, excitari ſolent. 102

Symptomatum febribus ſupervenientium cenſus, ac Ætiologia. ibid.
Morbi convulſivi & maligni Haſſiæ, Weſtphaliæ, & in locis vicinis olim epidemici ex Greg. Horſtio deſcriptio. 103
Symptomatum rationes explicantur. 104

Febris Epidemicæ cerebro & nervoſo generi potiſſimum infeſtæ, anno 1661. increbreſcentis deſcriptio. 105

Cauſæ procatarcticæ; qualis anni conſtitutio præceſſit. ibid.
Symptomata recenſentur. ibid.
Inter illa, debilitas magna, ſpirituum languor, functionis animalis torpedo, eſculentorum faſtidium, ad motum ineptitudo, vertigo, aurium tinnitus, cerebri tumultus, tuſſis immanis, febris lenta ac velut hectica, atrophia. 106
Circa morbi incrementum ſymptomata ingraveſcebant, hinc aperta phreneſis, altus ſtupor, ἀναισθησία, loquelæ defectus, involuntarium excremen-

excrementorum profluvium, ſcotomiæ, motus convulſivi, alvi fluxus fœtidus & decolor, urina intenſe rubicunda, tuſſis moleſta cum ſputo copioſo ac craſſo, tumores in glandulis cervicalibus, ulcera cava, maculæ exiguæ & petechiales. 107, 108
Febris hæc contagioſa erat. 108
Curatio ejus difficilis. ibid.
Symptomatum rationes aſſignantur. ibid.
Qualem ſanguini & liquori nervoſo diatheſin malam anni conſtitutio impreſſerat. 109, 110
Cur in pueros, fœminas, & viros phlegmaticos præcipue deſæviebat? 111
Atrophia, febri huic ſupervenientis, ratio. 112
Succi nervoſi vitio contigit. ibid.
Unde febris hæc difficulter curari ſolebat. 113
Tuſſis immanis & glandularum tumores, à materia morbifica in illas partes depoſita. ibid.
Ægrotantium hiſtoria & exempla. 114. ad 120
Morbi diagnoſis è diſſecto cadavere inveſtigata. 118
Methodus Therapeutica. 120. ad 125
Morbi, febris intermittentis typum referentis, atque in ſucco nervoſo radicati, hiſtoria oppido rara. 124
Tinctura Antimonii vis egregia in nimio urinæ profluvio. 126

CAP. IX. De ſpaſmis univerſalibus, qui propter ſucci nervoſi diatheſin ſcorbuticam excitari ſolent. 126

Convulſionum univerſalium duæ ſpecies, ſc. diſcretæ vel connexæ. ibid.
Diſcretæ ſeu interciſæ natura explicatur. 127
Et ſpaſmo, & paralyſi complicatur. ibid.
Spiritus animales in hoc affectu particulis tum exploſivis, tum narcoticis, tum etiam aliquatenus irritativis, imbuuntur. ibid.
Hujuſ-

Ejuſmodi interciſæ convulſionis exemplum illuſtrius. 128, 129, 130
Symptomatum præcipue urgentium rationes explicantur. 131
Obſervationibus anatomicis confirmantur. 134
Affectionis convulſivæ continuæ natura & fiendi modus. 137
Exemplis & hiſtoriis inſignioribus illuſtratur, una cum methodo therapeutica in illis caſibus obſervata. 138. ad 155

CAP. X. De paſſionibus, quæ vulgo dicuntur hyſtericæ. 160

In paſſionibus hyſtericis uterus falſo accuſatur. ibid.
Earum deſcriptio. ibid.
Symptomatum cauſæ inquiruntur. 161
Nec ab uteri aſcenſu, neque à vaporibus exinde elevatis procedunt. ibid.
D. D. Hignmori opinio examinatur. 162
Affectio, dicta uterina, convulſiva eſt, à cerebro & nervoſo genere affectis potiſſimum dependet. 164
A ſpirituum animalium exploſionibus producitur. ibid.
Materia morbifica ſæpe nervorum principia occupat. 165
Dein in totos eorum ductus diſponitur. 166
Symptomatum hyſtericorum rationes explicantur. ibid.
Eorum diſtinctio inſtituitur, prout materies morbifica hos aut illos plexus nerveos occupat. 166, 167
Copula exploſiva circa nervorum principium ſpiritibus accreſcens, a ſanguine ſuffunditur. 168
Duplici de cauſa accretio hæc contingit. ibid.
Paſſiones dictæ hyſtericæ, aliquando à cauſa morbifica extra cerebrum deliteſcente producuntur. 170

Hæ duplici modo accidunt, vel ob ſolutionem continui, vel ob ſucci nervoſi obſtructionem. ibid.
Convulſio à glandulis inguinalibus compreſſis. 171
Objectiones contra noſtram hypotheſin proponuntur & ſolvuntur. 172, 173
Cur fœminæ crebrius, quam viri, affectibus his convulſivis tentantur. 173
Unde remedia circa abdomen applicata, levamen conferre ſolent. 174
Quamobrem ſuavia paroxyſmum accerſunt, fœtida eundem abigunt. 175
Hypotheſis noſtra anatomicis obſervationibus confirmatur. 175. ad 183
Medendi methodus inſtituitur, remedia antiſpaſmodica indicantur, ſed cum uterum reſpicientibus aliquando complicanda. 183
Indicatio curatoria. ibid.
Præſervatoria, quæ tres præcipue intentiones complectitur. 184. ad 187
Uteri diſlocatio in puerperis mox à partu. 187

CAP. XI. De affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, oſtenditur, maxima ex parte eſſe convulſivos, obiter item de medicamentis chalybeatis. 189

Affectus hypochondriaci deſcriptio. 190
Ad genus nervoſum ſpectat. 191
In ejus cauſas inquiritur. ibid.
D. D. Highmori hypotheſis ventilatur. 192
Quali officio lien defungitur. 193
Non, ut ventriculi calorem foveat, conditus. 193, 194
Sanguinem in fermentum evehit. 194
Viſcus hoc triplici vaſorum genere inſtruitur ſc. arteriis & venis, ac inſuper inſignioribus nervorum plexibus, fibriſque nerveis. 196

P.r

Per arterias in lienem delatus ſanguis digeſtione in ſuccum fermentativum exaltatur. ibid.
Hic per venas ſanguini communicatus, aſperitatem & vigorem illi conciliat. ibid.
Cruoris interventu, cerebrum & genus nervoſum inſpirat. ibid.
Succus lienaris inſuper ad cerebrum defertur per nervos. 197
Hic ſpiritus animales exacuit. ibid.
Lienis influentia in producendis paſſionibus hypochondriacis. 198
Liene obſtructo, ſanguis in arteriæ cœliacæ ramos regurgitat, unde ventriculo, omento, meſenterio male affectis, dolores, ſpaſmi, flatus, pulſatio ſubtus ventriculum contingunt. ibid.
Quo ritu lien ſanguinem in fermentum evehendum pervertit. ibid.
A ſanguine lienis culpa depravato, labes cerebro & nervoſo generi imprimitur. 199
Succus lienaris degener factus, cerebro per nervos expeditius ſuffunditur. 200
Hiſtoria & exempla rariora paſſione dicta hypochondriaca affectorum. 201, 202, 203
Methodus therapeutica inſtituitur, quæ quatuor indicationes reſpicit, ſc. curationis impedimenta removenda ſunt. 203, 204
Lienis vitia emendanda. 205
Sanguinis dyſcraſia lienis vitio contracta tollenda. 205, 206, 207
Cerebri & nervoſi generis, nec non humoris irrigui, ac ſpirituum enormitates abolendæ. 207, 208
Medicamentorum chalybeatorum præparationes, & effectus explicantur. 208
Limatura. 209
Calcinatio cum ſulphure. 210
Præparatio cum aceto. 211
Ferri rubigo. ibid.
Præparatio noſtra. 212
Vitriolum Martis. ibid.
Crocus Martis aſtringens. 213

CAP. XII. De tuſſi ac aſthmate convulſivis. 214

Tuſſis mere convulſivæ exemplum. ibid.
Pueros utplurimum, raro adultiores infeſtat. 214
A materia ſpaſmodica nervos pneumonicos ſubeunte excitatur. 216
Aſthma quandoque pulmonum vitio accidit. ibid.
Interdum mere convulſivum à nervis ſolummodo affectis procedit. 218
Hiſtoriis & exemplis confirmatur. 218. ad 222
Tuſſis convulſivæ curatio. 222
Aſthmatis ſpaſmodici medicatio. 223

ELEN-

ELENCHUS RERUM

IN TRACTATU

DE

SCORBUTO.

CAPUT I. Scorbuti deſcriptio, ejus cauſa interna, & proxima potiſſimum in ſanguine; dein aliquatenus in liquore nervoſo radicata. 227

IN veteri medicina rara ſcorbuti mentio. ibid.
Præcipuorum ſymptomatum cenſus inſtituitur. 228
Cauſæ evidentes, quæ morbum inducunt aëris inſalubritas & ſanguinis craſis vitiata. 229
Non raro per contagium excitatur, quandoque hæreditarius exiſtit. 229, 230
Miaſma ſcorbuticum vel in ſanguine, vel in ſucco nervoſo aut ſimul in utriſque continetur. 230
Sanguinis & vinorum dyſcraſiæ comparantur. ibid.
Uti vinum ita ſanguis ob duas præcipue cauſas ægrotare ſolet. ibid.
Scil. propter aliquid extraneum & non rite miſcibile huic aut iſti confuſum, vel quoniam liquoris craſis pervertitur. 230, 231
Vinum & ſanguis ob multas cauſas à recta temperie deſciſcunt. 231
Cum maturitatem non attingunt, unde vinum in vappam degenerat, ſanguis crudus fit. ibid.
Quandoque pars ſulphurea nimium exaltatur, hinc vina immodice ebulliunt, ſanguis febrilem intemperiem contrahit. 232
Interdum pars ſalina in fluorem evehitur, liquor inde in acetum tranſit, melancholia inducitur. ibid.

Nonnunquam ſpiritu depreſſo particulæ ſulphareæ & ſalinæ ſimul combinatæ exaltantur, hinc vina rancida aut pendula evadunt. ibid.
Vina rancida fiunt propter ſulphuris cum ſale combinati prædominium. 233
Pendula, ob ſalem evectum & fluore potitum ſulphuris minori licet copia, intime adunitum. ibid.
Sanguinis dyſcraſia, pariter ac vini duplex, nempe ſulphureoſalina, ac ſalinoſulphurea. ibid.
Utraque ſcorbuti parens. ibid.
In ſcorbutica ſanguinis ranciditate, ſulphure prædominio potito, ſanguis nimium ebullit. ibid.
Remedia temperata conveniunt. 234
In mucilaginoſa ejus conſtitutione ſale prædominante, vini inſtar penduli, craſſior evadit. ibid.
Quo ritu labes ſcorbutica liquori nervoſo imprimitur. 235
Labes hæc in tribus potiſſimum conſiſtit. ibid.
Vid. quod liquor pauperior evadit, quod à craſi ſpirituoſalina verſus acetoſam degenerat, quod particulis heterogeneis refercitur. ibid.

CAP. II. De ſcorbuti cauſis remotioribus, à quibus nimirum maſſæ ſanguineæ, & per conſequens liquori nervoſo, labes affigitur. 236

In cauſas dyſcraſiæ ſanguinis ſcorbuticæ tum ſulphureoſalinæ tum ſalinoſulphureæ inquiritur. ibid.
Aliorum ſententiæ de origine ſcorbuti recenſentur. 236, 237
Non ſemper lienis aut primarum viarum vitio contrahitur. 238, 239
De variis occaſionibus & procatarxeos modis à quibus ſcorbutus originem ſuam ducere videtur. 239
Quam ob rationem aër inſalubris ſcorbutum parit. 240

Qua-

Quare febribus diuturnis & aliis morbis ſupervenit. 241
Quomodo hæreditario contrahitur. 242
Unde per contagium ſerpit. ibid.
Quomodo viſcerum & primarum viarum culpa imprimitur. 242, 243
Quare triſtitia & ſtudia immodica ſcorbutum inducunt. 245
Labes ſcorbutica è ſanguine in cerebrum & genus nervoſum derivatur. 246

CAP. III. De ſcorbuti differentiis, item de morbi hujus ſignis, ſymptomatis, cauſis, imprimiſque de illis, quæ propter labem ſanguini impreſſam oriuntur. 247

Scorbuti diſtinctio juxta duplicem cauſæ regionem, ſc. quod ſanguine vel liquore nervoſo potiores radices egerit. ibid.
Secundum duplicem ſanguinis affecti labem, quæ vel ſulphureoſalina vel ſalinoſulphurea, unde ſcorbutus iiſdem nominibus inſigniatur. ibid.
Quoad morbi originem, quatenus vel per contagium vel per internam procatarxin oritur. ibid.
Juxta morbi ſtatum in quantum inchoatus vel perfectus fuerit. ibid.
Signa & ſymptomata, eorum variæ diſtinctiones. 247, 248
Oriuntur vel propter labem ſanguini præcipue affixam, vel propter ſucci nervoſi vitia, vel propter utriuſque humoris enormis facti, congreſſus. 248
Symptomata propter ſanguinis dyſcraſiam ſcorbuticam recenſentur una cum illorum fiendi modis & rationibus. 249
Cujuſmodi ſunt laſſitudo ſpontanea, reſpiratio difficilis. 250, 251
Pectoris anguſtia. 253

Pulſus inordinatus. 254
Paſſiones cordis, febres vagæ. 254, 255
Sudores nocturni, urina lixivialis. 255, 256
Sputatio copioſa, gingivarum ſanguinolentia & putrefactio, dentium eroſio, vacillatio, aut caſus, oris fœtor. 257
Maculæ & exanthemata varia. 258
Alvi fluxus, vomitus, nauſea, cardialgia, rugitus, dyſenteria, crebræ hæmorrhagiæ. 260

CAP. IV. Symptomata & accidentia, quæ in ſcorbuto, propter labem cerebro & nervoſo generi impreſſam, exoriri ſolent. 261

Puſillanimitas & totius corporis languor, melancholia. ibid.
Paralyſis. 262
Dolores. 263
Horum variæ ſpecies, alii leviores & cito tranſeuntes, alii graviores & difficulter mobiles. ibid.
Poſteriores vel fixi vel vagi. ibid.
Dolores fixiores in variis partibus excitantur, ſc. in ventre. 264
In variis abdominis partibus. 266
In lumbis & dorſo. ibid.
In pectore & pleura in capite. 266, 267
In cruribus. 267
Vertigo ſcorbutica. 269
Somnolentia & torpor, vigiliæ. 269, 270

CAP. V. De ſcorbuti ſymptomatis, quæ propter conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias oriuntur. 271

In hoc cenſu ſunt atrophia ſcorbutica, arthritis vaga. 271, 272

Rheu-

Rheumatiſmus. 273
Quo ritu differunt morbi per ſe excitati & ſcorbuto ſupervenientes. 274

CAP. VI. Scorbuti prognoſtica. 275

Plures pro deſperatis habiti convaluerunt. ibid.
Scorbutus ab intemperie ſanguinis ſulphureoſalina ægrius curatur, quam qui à ſalinoſulphurea. 276
Febribus diuturnis, aliiſque morbis chronicis superveniens difficilioris curationis habetur. ibid.
Morbus adhuc recens non raro ſanationem perfectam admittit, radices altiores agens, vix unquam extirpatur. 277
Remedia non unius generis adhibenda, ſed ſæpius mutanda. ibid.
Scorbutus ingraveſcens tandem hydropem vel phthiſin inducit. 278

CAP. VII. De ſcorbuti curatione. ibid.

Indicatio triplex, præſervatoria, curatoria & vitalis. ibid.
Indicatio præſervatoria abſolvitur catharticis & per vomitum & per ſeceſſum. 280. ad 283
Phlebotomia. 284
Digeſtivis. 285
Specificis, quorum variæ extant ſpecies. 286
Electuaria, confectiones. 286, 287
Pulveres, pilulæ. 288
Tabulæ, decocta. 289, 290
Infuſiones. 290
Succi, ſyrupi. 291, 292
Aqua deſtillata. 292
Vina & cereviſia. 294

CAP. VIII. De medicamentis, cujuſque prædictarum formularum generis, ſcorbutum, in conſtitutione calidiori, & ſanguinis dyſcraſia ſulphureoſalina, excitatum reſpicientibus. 295

In dyſcraſia ſanguinis ſulphureoſalina remedia acria & ſale volatili prædita multum nocent. ibid.

In his caſibus medicamenta temperata indicantur. ibid.

Horum formulæ variæ, ſc. electuaria. 295, 296

Confectiones, pulveres, pilulæ, tabulæ. 296, 297

Decocta, infuſiones. 297, 298

Succi expreſſi, ſyrupi, aquæ deſtillatæ. 298, 299

Vina & cereviſia. 300

CAP. IX. De ſcorbuti curatione, qua ipſi morbo & ſymptomatis præcipue urgentibus occurritur. 301

De curandis difficili reſpiratione & paroxyſmis aſthmaticis. 302

De ventriculi affectibus ſcorbuto accidere ſolitis. 303

De dolore ventris & colica ſcorbutica. 304

De diarrhœa & affectibus dyſentericis. ibid.

De vertigine, ac leipothymia aliiſque affectibus eidem in affectione ſcorbutica adjungi ſolitis. 305

De hæmorrhagiis. 306

De vitiis oris, propter ſcorbutum oriundis. 308, 309

De doloribus, crura, ac alios interdum artus, noctu potiſſimum infeſtare ſolitis. 310

De arthritide vaga ſcorbutica. 311

De affectibus convulſivis & paralyticis, ſcorbuto ſupervenire ſolitis. 313

De

De atrophia, item de febre ſcorbutica, quæ ſæpe illius aut cauſa eſt aut effectus. 314, 315
De rheumatiſmo. 316
De hydrope. 317
De crepitu oſſium. 318. ad 321

CAP. X. De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, opiata & diæta, ſive victus ratio in ſcorbuto requiſita. 321

Cardiacorum formulæ. 322
Opiatorum inſignis uſus. 323
Opii præparata in forma liquida. ibid.
Regimen diæticum. 322, 323
Præcipue circa aërem & habitaculi ſitum, cibum ac potum, atque corporis motum & quietem verſatur. 323, 324

CAP. XI. Scorbuticorum hiſtoriæ quædam & caſus rariores. 325

FINIS.

DESMOND SHAW CAMBRIDGE 1995